

*„Doskonalenie kształcenia zawodowego w branży
hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej”*

***Modelowy program
praktycznej nauki zawodu***

Technik Obsługi Turystycznej

422103

*Od 01.09.2019 r. **Technik Organizacji Turystyki***

422104

Technikum

Wersje modelu kształcenia
dla zawodu

szkoła –
pracodawca

szkoła – ckp –
pracodawca

Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie:

TG.14. Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych/ HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych

TG.15. Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych/HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczenie imprez i usług turystycznych

Autorzy: Barbara Cymańska-Garbowska, Danuta Witrykus,
Grzegorz Wolak

Współautorzy: Rafał Ryszelewski, Agata Sieradzka, Agnieszka
Sieradzka, Marcin Tumanow

Recenzent: Sławomir Kula

Lider:

Erra sp. z o.o.
ul. Marconich 2 lok.10
02-954 Warszawa

Partner:

Polska Izba Hotelarstwa
ul. Baśniowa 3/412/413
02-349 Warszawa

Spis treści

Wprowadzenie

1. Opis sytuacji na rynku pracy

- 1.1. Stan ilościowy bazy w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej
- 1.2. Sytuacja na rynku pracy w siedmiu zawodach branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej według Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

2. Zawody branży HGT w modernizowanym systemie kwalifikacji w Polsce

- 2.1. Polska Rama Kwalifikacji
- 2.2. Sektorowa Rama Kwalifikacji
- 2.3. Zawody branży HGT w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego

3. Szkoły i placówki kształcące w zawodach z branży

- 3.1. Struktura szkolnictwa zawodowego
- 3.2. Baza szkół zawodowych w ujęciu ilościowym i przestrzennym wg zawodów w branży

4. Diagnoza stanu jakości praktycznej nauki zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej

5. Modelowy program praktycznej nauki zawodu – Technik obsługi turystycznej¹

- 5.1. Proponowane treści nauczania do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy
- 5.2. Rozwiązania organizacyjne w zakresie realizacji zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych
- 5.3. Treści nauczania, efekty kształcenia i kryteria weryfikacji do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy

6. Model zachęt dla pracodawców w zakresie praktycznej nauki zawodu

- 6.1. Identyfikacja głównych barier dotyczących praktycznej nauki zawodu – szkoła
- 6.2. Identyfikacja głównych barier dotyczących praktycznej nauki zawodu – pracodawcy
- 6.3. Edukacja rynku w zakresie korzyści dla pracodawców
- 6.4. Narzędzia w zakresie rozwiązań formalno-prawnych
- 6.5. Narzędzia w zakresie zachęt pozafinansowych
- 6.6. Zachęty finansowe – perspektywa ucznia
- 6.7. Zachęty finansowe – perspektywa pracodawcy

---

¹ Od 01.09.2019 r. Technik organizacji turystyki (422104)

6.8. Dobre praktyki

- 7. Sposób zaangażowania nauczycieli w realizację praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy**
- 8. Wnioski i powiązane z nimi rekomendacje**
- 9. Zasady i narzędzia zapewnienia jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy**
  - 9.1. Zasady, formy i dokumentacja kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy
  - 9.2. Narzędzia weryfikacji zapewnienia jakości kształcenia praktycznego
- 10. Najważniejsze akty prawne regulujące uzyskiwanie kwalifikacji na poziomie zawodowym i średnim dla potrzeb branży turystycznej**
- 11. Objasnienia wybranych pojęć dotyczących praktycznej nauki zawodu**
- 12. Literatura**
- 13. Załączniki**
- 14. Tabele i wykresy ilustrujące strukturę i wykorzystanie bazy turystycznej**

Wprowadzenie

Rozwój gospodarczy kraju, regionu czy branży uzależniony jest w dużej mierze od potencjału kadrowego działających w danym obszarze przedsiębiorstw. Istotnym elementem kształcenia kadr dla gospodarki narodowej jest szkolnictwo zawodowe. Niezależnie od zmian technologicznych i organizacyjnych dokonujących się na rynku, cel kształcenia wydaje się niezmienny: człowiek uczy się zawodu, aby odnaleźć swoje miejsce na rynku pracy. Tymczasem w ostatnich latach szkoły zawodowe opuszczają absolwenci, których znaczna część zasila szeregi bezrobotnych, jednocześnie pracodawcy zgłaszają trudności w znalezieniu pracowników.

W tym kontekście ważne jest podjęcie starań prowadzących nie tylko do skorelowania oferty edukacyjnej placówek kształcenia zawodowego z potrzebami rynku pracy oraz oczekiwaniami pracodawców, ale także do określenia systemowych zasad współpracy szkół z pracodawcami. Podejmowane dotychczas działania o charakterze naprawczym i modernizacyjnym, polegały przede wszystkim na aktualizowaniu i unowocześnieniu obowiązujących w kształceniu zawodowym programów nauczania.

Istniejący rozdźwięk między oczekiwaniami rynku pracy a kompetencjami i kwalifikacjami posiadanymi przez absolwentów szkół zawodowych nie jest problemem tylko polskim. Z informacji i analiz publikowanych przez Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego wynika, że kwestia ta pozostaje od lat w centrum zainteresowania wielu państw Europy. Tylko nieliczne z nich, np. Niemcy czy Austria, wypracowały efektywne modele powiązania systemu kształcenia zawodowego z rynkiem pracy. Pozostałe, podobnie jak Polska, podejmują działania zmierzające do poprawy efektywności przygotowania praktycznego uczniów szkół zawodowych w odniesieniu do wymagań rynku pracy.

Opracowanie jest próbą przedstawienia modelowego programu praktycznej nauki zawodu w zawodzie *Technik obsługi turystycznej (od 01.09.2019 r. technik organizacji turystyki)* realizowanego w ramach projektu pod nazwą „Doskonalenie kształcenia zawodowego w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej” dofinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) „Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki”.

Opracowanie składa się z jedenastu części:

Pierwsza część dotyczy opisu sytuacji na rynku pracy, w tym przedstawienia struktury zatrudnienia w branży według zawodów i wykształcenia.

Druga część prezentuje zawody branży turystyczno-gastronomicznej (od września 2019 r. hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej) w Polskiej Ramie Kwalifikacji (PRK) i Sektorowej Ramie Kwalifikacji (SRK).

Trzecia część charakteryzuje szkoły i placówki kształcące w zawodach branży.

W czwartej części przedstawiono diagnozę dotyczącą stanu jakości praktycznej nauki zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej na podstawie wywiadów przeprowadzonych z uczestnikami procesu kształcenia zawodowego (uczniowie, pracodawcy).

Piąta część zawiera propozycję modelowego programu praktycznej nauki dla zawodu *Technik obsługi turystycznej (od 01.09.2019 r. technik organizacji turystyki)* uwzględniającą treści kształcenia do realizacji w rzeczywistych warunkach oraz rozwiązania organizacyjne w zakresie realizacji zajęć praktycznych i praktyk zawodowych w rzeczywistych warunkach.

W modelu zaproponowano rozwiązania uwzględniające:

- warianty współpracy na linii: szkoła prowadząca kształcenie zawodowe – pracodawca oraz szkoła prowadząca kształcenie zawodowe – centrum kształcenia praktycznego (ckp) – pracodawca,
- zróżnicowaną strukturę przedsiębiorstw: mikro przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa małe, średnie i duże.

W części szóstej przedstawiono zachęty dla pracodawców, a w części siódmej sposób zaangażowania nauczycieli w realizację zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.

Część ósma zawiera wnioski i rekomendacje. W części dziewiątej ujęto zasady i narzędzia zapewnienia jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy.

Uzupełnieniem opracowania są: najważniejsze akty prawne, objaśnienia wybranych terminów dotyczących praktycznej nauki zawodu, źródła informacji, załączniki oraz tabele i wykresy ilustrujące strukturę i wykorzystanie bazy turystycznej.

1. Opis sytuacji na rynku pracy

Znaczenie branży turystycznej dla ekonomiczno-społecznego i kulturowego rozwoju świata jest coraz bardziej doceniane.

Światowa Organizacja Turystyki UNWTO opublikowała raport, z którego wynika, że w roku 2017 w podróż udało się ponad 1,3 mld ludzi, a ruch turystyczny wzrósł o 7% w porównaniu do 2016 roku, generując wzrost produktu światowego brutto na poziomie 10% i dając zatrudnienie około 300 mln pracowników.

W 2017 roku przyjechało do Polski 83,8 mln cudzoziemców (4,1% więcej niż w 2016 r.), a z tej liczby 18,3 mln (4,4% więcej niż w 2016 r.) zaliczono do turystów². Pozostałe 65,5 mln to odwiedzający jednodniowi³ (4,0 % więcej niż w 2016 r.).

Cudzoziemcy odwiedzający Polskę w 2017 roku ponieśli przed podróżą u siebie w kraju i na terenie Polski wydatki w wysokości 56,7 mld złotych i było to o ponad 3,6% więcej niż w roku 2016, z tego turyści wydali 38,2 mld złotych (3,3% więcej niż w 2016 r., a odwiedzający jednodniowi 23,9 mld złotych (o 3,9% więcej niż w 2016 r.).⁴

W 2017 r. w turystycznych obiektach noclegowych odnotowano 8264 placówki gastronomiczne, tj. o 64 więcej niż w roku poprzednim. Największą grupę stanowiły **restauracje** 3390 (42,1%), bary i kawiarnie 2325 (28,9%), **stołówki** 1849 (23,0%), oraz **punkty gastronomiczne**, tj. smażalnie, pijalnie, lodziarnie – 490 (6,1 %). Porównując liczbę placówek gastronomicznych z liczbą turystycznych obiektów hotelowych można stwierdzić, że w Polsce średnio na 100 obiektów przypadało 75 placówek gastronomicznych, z czego w obiektach hotelowych było ich 128, a w pozostałych obiektach noclegowych tylko 43 placówki.⁵

---

² Turysta to osoba korzystająca przynajmniej przez jedną noc z zakwaterowania w miejscu odwiedzanym.

³ Odwiedzający jednodniowi – nie korzystający z noclegów.

⁴ Dane opracowane na podstawie Statystyka GUS 2017 r.

⁵ Dane GUS. Różnica w ilości placówek w hotelach wynika z odrębnych przepisów kategoryzacyjnych.

1.1. Stan ilościowy bazy w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej

Główny Urząd Statystyczny to najważniejsze wiarygodne źródło danych statystycznych, które powstają dzięki sprawdzonemu badaniu stanu bazy noclegowej z wykorzystaniem formularzy KT-1.

Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2017 r. badaniem objęto 10681 turystycznych obiektów noclegowych, w których znajdowały się 774,0 tys. miejsc noclegowych (2016 r. było odpowiednio 10 509 obiektów posiadających 749,2 tys. miejsc).

Wśród wszystkich przebadanych obiektów noclegowych 7310 oferowało wypoczynek całoroczny.

Cała baza noclegowa, którą badał GUS dotyczy 20 rodzajów turystycznych obiektów noclegowych, z których 4064 to obiekty hotelowe⁶, a 6617 to pozostałe obiekty noclegowe.

Wymienienie ilościowe obiektów noclegowych z podziałem na całoroczne i sezonowe jest ważne ze względu na potrzebę stworzenia informacji do planowania wielkości zatrudnienia oraz kształcenia fachowych kadr pracowniczych.

Wśród obiektów hotelowych najliczniejszą grupę stanowiły hotele 2540 obiektów, tj. o 3,1% więcej w stosunku do 2016 r. (24663 obiekty).

Drugą grupę, pod względem wielkości zasobów, były inne obiekty hotelowe, które spełniają zadania świadczenia usług noclegowych, lecz nie zostały skategoryzowane. W badaniu statystycznym było ich 1030 czyli o 2,5% więcej niż w 2016 r. (1005 obiektów).⁷

Świadomość ilości, jakości oraz wielkości bazy noclegowej winna być wykorzystywana do celów:

- planowania ruchu turystycznego na określonym terenie (w regionie),
- rozwoju form kształcenia dla określonego segmentu branży,
- planowania zatrudnienia.

⁶ Hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe wymienione w Ustawie o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.

⁷ Szczegółową ewidencję obiektów hotelarskich posiadających odpowiednią kategorię prowadzi MSiT oraz Urzędy Marszałkowskie.

1.2. Sytuacja na rynku pracy w siedmiu zawodach branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej według Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Według danych opublikowanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej sytuacja na rynku pracy w siedmiu zawodach branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej kształtuje się następująco:

Tabela 1.1. Bezrobotni oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej w II półroczu 2017 roku

Kod zawodu	513101	512001	422402	911205	422103	515203	343404
Zawody i specjalności	Kelner ^S	Kucharz ^S	Technik hotelarstwa ^S	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej ^S	Technik obsługi turystycznej ^S	Technik turystyki wiejskiej ^S	Technik żywienia i usług gastronomicznych ^S
Bezrobotni zarejestrowani w II półroczu 2017 r.	6 790	23 554	4 835	296	1 735	75	4 677
Zarejestrowani bezrobotni wg stanu w końcu II półrocza 2017 r.	7 548	27 982	3 629	315	1 445	84	2 848
W tym poprzednio pracujący, pozostający bez pracy w miesiącach	do 1	2 287	328	23	114	7	242
	12-sty	3 838	11 665	1 459	107	563	942
	pow. 12	2 837	10 026	722	65	400	384
Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej	zgłoszone w II półroczu 2017 r.	9 505	32	494	74	6	121
	w tym pracy subsydiowanej	2 215	6	95	50	3	15
	w końcu II półrocza 2017 r.	709	1	6	8	0	4

Źródło danych: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. S/ oznacza, że zawód objęty jest kształceniem w systemie szkolnym.

Z powyższych danych dotyczących bezrobocia w II półroczu 2017 roku wynika, że:

1. zarejestrowano **1 081 746** bezrobotnych, w tym **927 582** posiadających zawód,
2. bezrobocie rejestrowane w przypadku zawodów branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej wg stanu na koniec II półrocza 2016 roku wyniosło **43 851**, co stanowiło **4,7%** wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w tym okresie, posiadających zawód,
3. największe bezrobocie generują zawody: kucharz – **27 982** oraz kelner – **7 548**. Ponadto kucharz zajmuje drugie miejsce (po sprzedawcy) w rankingu 10 zawodów i specjalności, według malejącej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w końcu II półrocza 2017 roku, natomiast kelner otwiera trzecią dziesiątkę,
4. w przypadku wolnych miejsc pracy, najwięcej ofert odnotowano w odniesieniu do kucharzy – **9 505** (średnio 1 oferta na 2,9 osoby bezrobotne) oraz kelnerów **4 997** (1 oferta na 1,5 osobę bezrobotną),
5. liczba wolnych miejsc pracy oferowanych dla bezrobotnych w zawodach branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej wyniosła **15 209**, co stanowi **1,8%** wszystkich wolnych miejsc pracy zgłoszonych do urzędów pracy (**822 197**).

Tabela 1.2. Bezrobotni według zawodów w branży hotelarsko-gastronomiczno- turystycznej w końcu II półrocza 2017 roku według województw (w liczbach bezwzględnych)

Kod zawodu				513101	512001	422402	911205	422103	515203	343404
Zawody i specjalności	Ogółem	Bez zawodu	Posiadający zawody z tego:	Kelner _s	Kucharz _s	Technik hotelarstwa _s	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej _s	Technik obsługi turystycznej _s	Technik turystyki wiejskiej _s	Technik żywienia i usług gastronomicznych _s
Polska	1 081 746	154 164	927 582	7 548	27 982	3 629	315	1 445	84	2 848
Dolnośląskie	68 813	7 866	60 947	497	1 730	290	17	102	1	131
Kujawsko-Pomorskie	81 543	12 031	69 512	546	2 565	235	32	83	7	135
Lubelskie	81 221	15 033	66 188	455	2 273	241	8	90	11	282
Lubuskie	24 605	3 300	21 305	147	692	68	8	20	0	53
Łódzkie	72 662	9 282	63 380	392	1 266	130	20	65	3	114
Małopolskie	79 430	9 008	70 422	824	2 423	448	40	187	5	280
Mazowieckie	154 068	25 466	128 602	974	2 798	349	20	138	14	350
Opolskie	26 066	2 953	23 113	165	582	51	9	45	2	52
Podkarpackie	90 972	12 124	78 848	620	2 941	297	24	106	15	280
Podlaskie	39 997	6 776	33 221	202	820	143	6	52	5	151
Pomorskie	49 653	6 479	43 174	438	1 345	232	32	104	1	169
Śląskie	94 687	12 509	82 178	628	2 036	251	18	180	7	157
Świętokrzyskie	46 570	7 861	38 709	295	1 190	185	8	37	1	154
Warmińsko-mazurskie	60 003	9 095	50 908	433	1 737	327	38	103	5	200
Wielkopolskie	58 857	7 006	51 851	412	1 893	174	13	66	2	212
Zachodniopomorskie	52 599	7 375	45 224	520	1 691	208	22	67	5	128

2. Zawody branży HGT w modernizowanym systemie kwalifikacji w Polsce

Europejskie ramy kwalifikacji umożliwiają porównywanie kwalifikacji z różnych systemów kwalifikacji, a także wpływają na integrację europejskiego rynku pracy. Kraje członkowskie UE, zgodnie z Zaleceniem Rady z dnia 22 maja 2017 r.⁸ powinny je stosować jako punkt odniesienia dla krajowych ram lub systemów kwalifikacji i jako narzędzie do porównywania wszystkich rodzajów i poziomów kwalifikacji.

Założenia Europejskich Ram Kwalifikacji

- wspólne ramy odniesienia obejmujące osiem poziomów kwalifikacji, przedstawionych jako efekty uczenia się według rosnącego stopnia zaawansowania;
- instrument przełożenia między różnymi systemami kwalifikacji i ich poziomami.

ERK pozwala na:

- poprawę przejrzystości, porównywalności i możliwości przenoszenia kwalifikacji;
- zwiększenie szans zatrudnienia, mobilność i integrację społeczną pracowników i osób uczących się;
- lepsze powiązanie uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego oraz wspieranie walidacji efektów uczenia się uzyskanych na różne sposoby.

2.1. Polska Rama Kwalifikacji

Układem odniesienia dla polskich kwalifikacji jest ERK, a poprzez ERK możliwe jest odniesienie do poziomów kwalifikacji w poszczególnych państwach UE. Polska Rama Kwalifikacji to opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji. Centralnym elementem konstrukcji ramy jest efekt uczenia się, czyli wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się. Ten punkt widzenia jest szczególnie istotny z perspektywy rynku pracy.

Unikatowym rozwiązaniem zastosowanym w Polsce jest wprowadzenie, obok charakterystyk uniwersalnych (pierwszego stopnia), charakterystyk poziomów PRK drugiego stopnia. Polska Rama Kwalifikacji obejmuje m.in.:

- uniwersalne charakterystyki poziomów (pierwszego stopnia) – poziomy 1 do 8,

---

⁸ Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie i uchylające zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2017/C 189/03).

- charakterystyki poziomów drugiego stopnia (stanowiące rozwinięcie charakterystyk uniwersalnych), które obejmują:
  - charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1 do 4,
  - charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1 do 8,
  - charakterystykę typową dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 5,
  - charakterystyki typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego – poziomy 6 do 8.

Polska Rama Kwalifikacji (PRK) i Europejska Rama Kwalifikacji (ERK)⁹

Specyficzną cechą rozwiązania zastosowanego w Polskiej Ramie Kwalifikacji jest ujęcie w jej strukturze „podram” odnoszących się do różnych obszarów uczenia się związanych z:

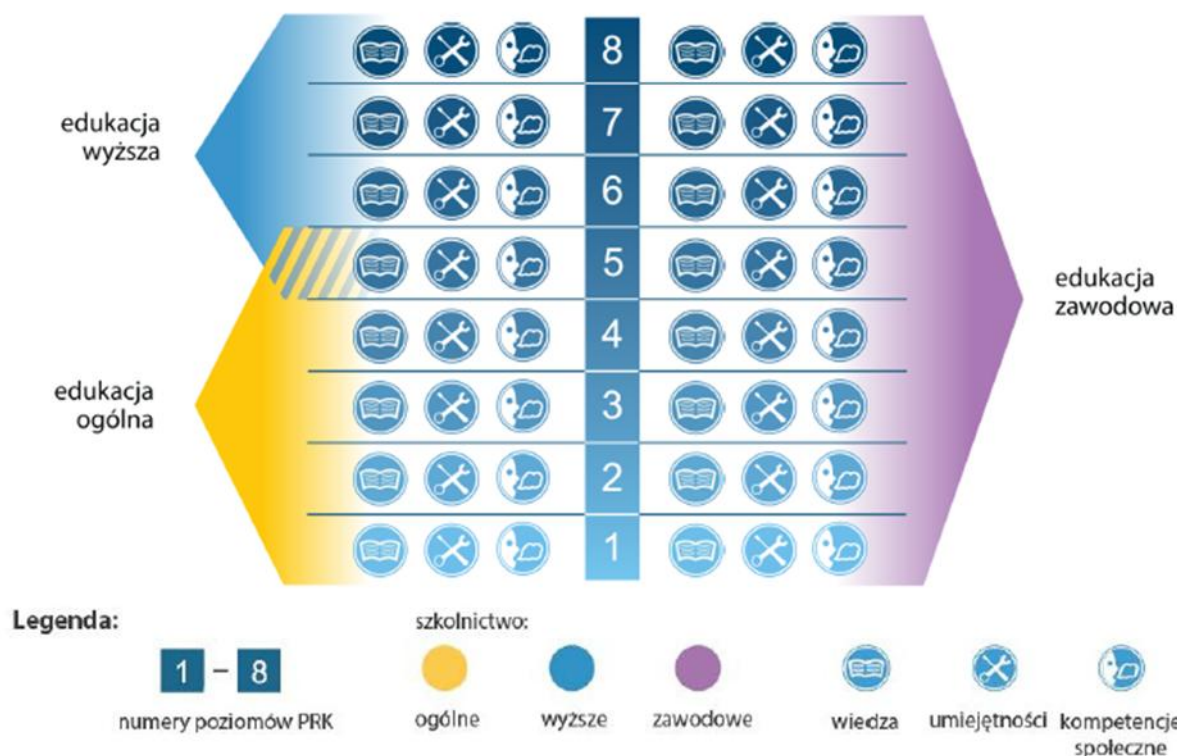
- kompetencjami ogólnymi (głównie w ramach edukacji ogólnej),
- kompetencjami zawodowymi (w ramach szeroko rozumianego kształcenia zawodowego),
- nauką w systemie szkolnictwa wyższego.

Struktura ta pozwala na dokładniejsze przybliżanie wymagań określonych w ramach PRK do efektów uczenia się określonych dla odpowiednich kwalifikacji (np. zdefiniowanych w podstawach programowych kształcenia w zawodach). Każdy z poziomów PRK został scharakteryzowany za pomocą ogólnych stwierdzeń dotyczących efektów uczenia się, wymaganych dla kwalifikacji danego poziomu. Charakterystyki poziomów PRK odnoszą się

⁹ prk.men.gov.pl/polska-rama-kwalifikacji-prk-i-europejska-rama-kwalifikacji-erk [dostęp: 02.12.2018 r.]

do pełnego zakresu wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, odzwierciedlając postępy, od najniższego do najwyższego poziomu, osiągnięte przez osobę uczącą się. Kolejne poziomy PRK pokazują, jak w wyniku uczenia się w różnych kontekstach i etapach życia zmianie ulegają: głębia i zakres wiedzy, umiejętność rozwiązywania problemów i stosowania wiedzy w praktyce, uczenia się i komunikowania, a także kompetencje społeczne.

Struktura Polskiej Ramy Kwalifikacji¹⁰

Położenie nacisku na efekty uczenia się, które posiada dana osoba, a nie na czas pobierania przez nią nauki i przekazywane jej treści kształcenia jest istotne w polskim kontekście z następujących powodów:

1. zwiększenie przejrzystości kwalifikacji (tj. formalnie potwierdzonych zestawów efektów uczenia się) uzyskiwanych w różnych obszarach edukacji (ogólnej, zawodowej i akademickiej) i daje możliwość porównywania ich ze sobą;
2. ułatwienie potwierdzania efektów uczenia się osiągniętych w systemie edukacji pozaformalnej i wyniku nieformalnego uczenia się, co ma istotne znaczenie dla łatwości i szybkości zdobywania kwalifikacji;
3. stworzenie możliwości tworzenia indywidualnych ścieżek rozwoju kariery zawodowej i uczenia się, opartych na łączeniu ze sobą doświadczeń zdobywanych

¹⁰ Polska Rama Kwalifikacji Projekt „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania KRK oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”, Instytut Badań Edukacyjnych, s. 22

zarówno podczas nauki, jak i w środowisku pracy oraz lepiej dopasowanych do oczekiwań pojawiających się na rynku pracy;

4. ułatwienie weryfikacji treści i metod kształcenia, stosowanych w obszarze szkolnictwa ogólnego, zawodowego i wyższego, poprzez opis kwalifikacji w języku efektów uczenia się.

W pierwszym etapie prac nad Polską Ramą Kwalifikacji wypracowano i zaproponowano ośmiopozomową strukturę edukacji formalnej. Kolejnym etapem było wdrożenie w 2015 roku Ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, która wprowadziła definicję kwalifikacji oraz zasad i standardów włączania ich do ZSK, a także ich nadawania oraz zapewniania jakości nadawania.

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – rejestr publiczny w rozumieniu art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570 oraz z 2018 r. poz. 1000, 1544 i 1669), prowadzony w systemie teleinformatycznym, ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Jego istotną cechą jest powiązanie wpisu do ZRK z przypisaniem kwalifikacji do poziomu w Polskiej Ramie Kwalifikacji (PRK), i tym samym odniesienie tej kwalifikacji do poziomu w Europejskiej Ramie Kwalifikacji (ERK).

Ustawa o ZSK określa¹¹:

- 1) zakres kwalifikacji włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz cele Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji;
- 2) Polską Ramę Kwalifikacji;
- 3) standardy opisywania kwalifikacji;
- 4) zasady przypisywania poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji;
- 5) zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji;
- 6) zasady włączania do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji Sektorowych Ram Kwalifikacji;
- 7) wymogi dotyczące podmiotów przeprowadzających walidację i certyfikowanie oraz zasady uzyskiwania uprawnień do certyfikowania;
- 8) zasady zapewniania jakości walidacji i certyfikowania;
- 9) zasady nadzoru nad walidacją i certyfikowaniem;
- 10) Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji;

---

¹¹ Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dnia 15 grudnia 2015 r.

11) koordynację funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Systematycznie aktualizowany zestaw informacji o kwalifikacjach wpisanych do rejestru zawiera:

– **ogólne informacje:**

- oficjalną nazwę, rodzaj, poziom w PRK, do którego dana kwalifikacja jest przypisana,
- krótką charakterystykę obejmującą informacje o działaniach lub zadaniach, które potrafi wykonywać osoba posiadająca tę kwalifikację,
- wymagane kwalifikacje poprzedzające,
- warunki, jakie musi spełniać osoba przystępująca do walidacji,
- odniesienie do kwalifikacji o zbliżonym charakterze oraz wskazanie kwalifikacji ujętych w ZRK zawierających wspólne zestawy efektów uczenia się,
- typowe możliwości wykorzystania kwalifikacji,
- wymagania dotyczące walidacji i podmiotów przeprowadzających walidację,
- odniesienie do poziomu sektorowych ram kwalifikacji;

– **efekty uczenia się** (wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne), które trzeba osiągnąć, aby ją otrzymać;

– **informacje o instytucjach uprawnionych do nadawania kwalifikacji;**

– **pozostałe informacje:**

- nazwę dokumentu potwierdzającego nadanie kwalifikacji, okres ważności i warunki przedłużenia jego ważności,
- uprawnienia związane z posiadaniem kwalifikacji,
- kody: dziedziny kształcenia, PKD, kwalifikacji w ZRK,
- status kwalifikacji.

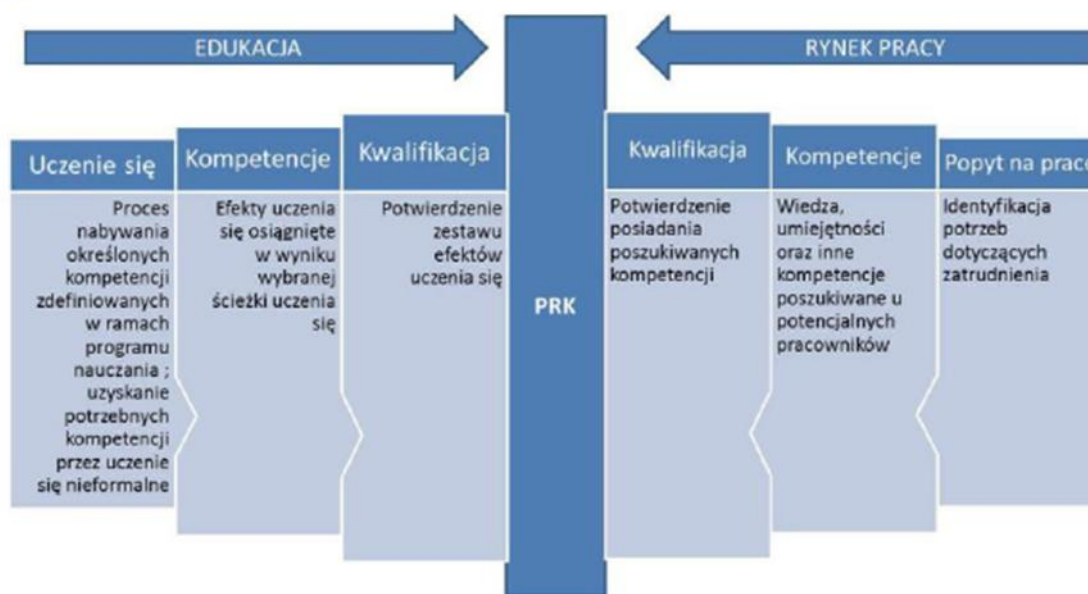
Podstawowym celem krajowego rejestru kwalifikacji jest zapewnienie łatwego dostępu do informacji o każdej zarejestrowanej kwalifikacji poprzez ich publiczne udostępnianie.

Obok Polskiej Ramy Kwalifikacji w ramach ZSK mogą także powstawać ramy sektorowe (SRK), przewidziane jako uszczegółowienie wymagań odnoszących się do kwalifikacji w ramach określonego sektora.

Ramy sektorowe (SRK), zachowując ogólny poziom opisu charakterystyk danego poziomu, zawężają je zakresowo do konkretnej dziedziny, branży lub sektora. Są ważnym przybliżeniem do siebie stron popytu i podaży na kwalifikacje.

Polska Rama Kwalifikacji z perspektywy podaży i popytu na kwalifikacje

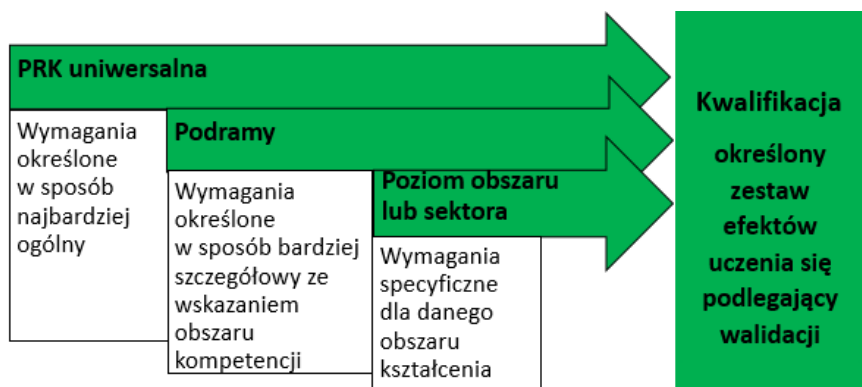

Źródło: *Szkoły i pracodawcy – razem ku lepszemu jakości kształcenia zawodowego*. Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, materiały na konferencję, 11 października 2012 r. [za: Henryk Bednarczyk, Ireneusz Woźniak, Standardy kompetencji zawodowych w aktywizacji rynku pracy. Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom].

2.2. Sektorowa Rama Kwalifikacji

Sektorowa Rama Kwalifikacji – opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży, poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji. W przeciwieństwie do ram uniwersalnych oraz „podram”, sektorowe ramy zawierają zapisy, które wyróżniają w określony sposób kompetencje niezbędne w pracy w danym sektorze, podkreślając ich specyfikę i kierunki rozwoju.

Od wymagań uniwersalnych do pojedynczej kwalifikacji

Źródło: *Instytut Badań Edukacyjnych*

Główną ideą przyjętą przy opracowaniu ram sektorowych jest tworzenie ich przez branżę dla branży. Wśród dziesięciu branż, dla których zostały jak dotąd¹² opracowane Sektorowe Ramy Kwalifikacji, jest turystyka. SRK dla Turystyki (SRKT) przygotowała Rada ds. Kompetencji dla Sektora Turystyki. Turystyka jako pierwsza włączyła SRKT do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji¹³.

Ponieważ turystyka jest sektorem wielobranżowym Sektorowa Rama Kwalifikacji dla Turystyki jest niejednorodna i składa się z różnych kwalifikacji na różnych poziomach. SRKT zostały objęte obszary, w których turyści stanowią główną bądź dominującą grupę nabywców. Zastosowanie tego kryterium pozwoliło wyodrębnić cztery podramy dla:

- hotelarstwa,
- gastronomii,
- imprez i organizacji turystyki,
- pilotażu, przewodnictwa i animacji czasu wolnego.

Ze względu na zakres i specyfikę usług oferowanych w obszarze turystyki w zaproponowanych podramach nie nazwano kwalifikacji. Obszary kompetencji, charakteryzujące kwalifikacje sektora turystycznego i odróżniające je od kwalifikacji innych sektorów, wyodrębniono na podstawie oczekiwań turystów/gości/klientów w odniesieniu do całego produktu turystycznego, a nie tylko pojedynczej usługi.

Rada zaproponowała dla hotelarstwa i gastronomii opisy kwalifikacji na poziomie od 2. do 6., natomiast w organizacji turystyki oraz pilotażu, przewodnictwie i animacji czasu wolnego – od poziomu 3. do 6.

Punktem wyjścia do opisów kwalifikacji uwzględnionych w podramach były zawody i stanowiska pracy, które posłużyły do zidentyfikowania kluczowych zadań, tak by nawiązując do ERK, można je było opisać w przyjętych kategoriach: wiedzy, umiejętności i kompetencji. W rezultacie stworzono cztery bardzo rozbudowane ramy, opisujące zadania, które muszą realizować pracownicy turystyki, by zaspokoić potrzeby turysty. Dzięki czemu SRK ułatwia określenie poziomu dla kwalifikacji branżowych, które opisują, co potrzebuje wiedzieć, robić i rozumieć osoba, aby móc wykonywać konkretną pracę lub zajmować określone stanowisko. Standardy te podlegają regularnemu przeglądowi i uaktualnieniom, dzięki czemu odzwierciedlają aktualne potrzeby branży.

---

¹² Listopad 2018 r.

¹³ W dniu 18.05.2017 Minister Edukacji Narodowej (Minister-Koordynator ZSK) podpisał rozporządzenie w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka, włączając tym samym SRKT oficjalnie do systemu jako pierwszą ramą sektorową.

Wspólnym mianownikiem wszystkich podram są¹⁴:

- 1) **wiedza i fachowość** adekwatne do miejsca zajmowanego w łańcuchu obsługi turystów/gości/klientów – rozumiane jako zachowania i postawy, świadczące o znajomości specyfiki i zróżnicowania potrzeb turystów/gości/klientów, roli jaką dana grupa usług pełni w ich zaspokojeniu (synergia), zasad i procedur obowiązujących przy realizacji zadań związanych ze świadczeniem poszczególnych rodzajów usług;
- 2) **wiarygodność i rzetelność** zarówno w przekazywaniu informacji o usłudze, jak i w jej świadczeniu turyście/gościowi/klientowi – rozumiane jako dostarczanie turyście/gościowi/klientowi pełnych, prawdziwych i obiektywnych informacji o oferowanej usłudze oraz świadczenie usługi w pełni zgodnej z przekazanymi informacjami;
- 3) **gościnnieść** – rozumiana jako gotowość służenia innym i przyjazny stosunek do turysty/gościa/klienta;
- 4) **bezpieczeństwo** w turystyce – rozumiane jako świadomość istnienia zagrożeń dla życia, zdrowia i mienia turystów/gości/klientów oraz ich interesów ekonomicznych; gotowość do ponoszenia przez wytwórców usług turystycznych odpowiedzialności z tego tytułu; dążenie do eliminacji lub ograniczenia ryzyka ich wystąpienia, a w przypadku gdy zagrożeń nie da się uniknąć – minimalizacja i likwidacja ich skutków.

Wdrożenie SRKT oznacza uporządkowanie kwalifikacji istniejących w branży oraz możliwość ich porównywania, certyfikowania. Może być skutecznym narzędziem wprowadzania nowych kwalifikacji, powstających w związku z dynamicznie zmieniającym się rynkiem pracy w turystyce, a także w doborze pracowników, określaniem ścieżek rozwoju i awansów.

Branża pozytywnie ocenia przydatność SRKT dla rozwoju kompetencji pracowników, zwracając jednakże uwagę na zbyt dużą ogólność opisów poziomów, co powoduje trudności w przypisaniu określonych cech do określonego poziomu. Wskazuje również trudności w stosowaniu SRKT przy ogromnym zróżnicowaniu poziomów i zakresów kształcenia.

---

¹⁴ Sektorowa Rama Kwalifikacji dla Turystyki (SRKT), http://kwalifikacje.edu.pl/sektorowa-rama-kwalifikacji-dla-turystyki/SRKT-pl_finalv.pdf [dostęp: 08.12.2018]

2.3. Zawody branży HGT w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego

Opracowanie modeli w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej rozpoczęto w trakcie obowiązywania przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2017 poz. 622).

W grupie ośmiu obszarów kształcenia określonych w KZSZ ujęto **obszar turystyczno-gastronomiczny (TG)**, do którego przypisano 14 zawodów:

- technik przetwórstwa mleczarskiego,
- technik technologii żywności,
- technik żywienia i usług gastronomicznych,
- technik obsługi turystycznej,
- technik hotelarstwa,
- kucharz,
- kelner,
- technik turystyki wiejskiej,
- przetwórcza ryb,
- wędliniarz,
- cukiernik,
- piekarz,
- operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego,
- pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

Branża turystyczna jest skoncentrowana głównie na zaspokajaniu różnych potrzeb turysty w czasie wyjazdu, dlatego w modelu odstąpiono od analizy zawodów, na które zapotrzebowanie nie jest powszechne w branży i skupiono się na tych, które zostały zidentyfikowane jako jednoznacznie związane z turystyką.

Do zawodów tych należą:

- technik żywienia i usług gastronomicznych [343404],
- technik obsługi turystycznej [422103],
- technik hotelarstwa [422402],
- kucharz [512001],
- kelner [513101],
- technik turystyki wiejskiej [515203],
- pracownik pomocniczy obsługi hotelowej [911205].

W trakcie prac nad modelami, w dniu 15 lutego 2019 r., opublikowano Rozporządzenie MEN w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 316).

Klasyfikację zawodów szkolnictwa branżowego określono w Załączniku nr 2 do rozporządzenia. Stanowi ona usystematyzowany układ tabelaryczny obejmujący:

- 1) uporządkowane alfabetycznie branże oraz przyporządkowane do nich alfabetycznie zawody, z uwzględnieniem nazw oraz symboli cyfrowych zawodów ustalonych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy określonej przez ministra właściwego do spraw pracy;
- 2) poziomy Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) dla kwalifikacji pełnych, o których mowa w art. 8 pkt 3a, 4a, 5a i 7a ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 2153, z późn. zm.) (oznaczono cyfrą rzymską);
- 3) ministrów właściwych dla zawodów, na wnioski których wprowadzono te zawody do klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, wyznaczonych ze względu na odpowiedni dział administracji rządowej określony w ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 762, z późn. zm.);
- 4) typy szkół ponadpodstawowych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie:
  - a. trzyletnią branżową szkołę I stopnia (BS I),
  - b. dwuletnią branżową szkołę II stopnia (BS II),
  - c. pięcioletnie technikum (T),
  - d. szkołę policealną o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku (SP);
- 5) typ szkoły ponadpodstawowej, w którym może odbywać się kształcenie w danym zawodzie, w przypadku branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia oraz technikum oznaczono znakiem „X”, a w przypadku szkoły policealnej wskazano cyfrą arabską długość okresu kształcenia w latach;
- 6) symbole i nazwy kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie;
- 7) poziomy Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) dla kwalifikacji cząstkowych wyodrębnionych w zawodach (oznaczono cyfrą arabską);
- 8) możliwość prowadzenia kształcenia w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych lub na kursach umiejętności zawodowych (oznaczono znakiem „X”);

- 9) szczególne uwarunkowania związane z kształceniem w zawodzie lub kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, w szczególności związane z formą kształcenia lub kształceniem osób niepełnosprawnych, wynikające z opisu zawodu zawartego we wnioskach ministrów właściwych dla zawodów.

W rozporządzeniu, z dotychczasowych ośmiu obszarów kształcenia, wyodrębniono 32 branże. Do branż przyporządkowano zawody szkolnictwa branżowego, uwzględniając specyfikę umiejętności zawodowych lub zakres, w jakim umiejętności te są wykorzystywane podczas wykonywania zadań zawodowych. Branże uporządkowano według kolejności alfabetycznej

i oznaczono kodem składającym się z trzech wielkich liter, wskazującym na przyporządkowanie zawodu do branży. Branżę hotelarsko-gastronomiczno-turystyczną oznaczono kodem składającym się liter **HGT**.

W wyodrębnionej w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej **HGT**, w porównaniu do dotychczasowego obszaru **TG**, dokonano następujących zmian:

- 1) przegrupowano siedem zawodów do innych branż;
- 2) wprowadzono dwa nowe zawody:
  - Pracownik obsługi hotelowej [**962907**], wyodrębniony z dotychczasowego zawodu technik hotelarstwa i posiadający kwalifikację wspólną z zawodem technik hotelarstwa,
  - Pracownik pomocniczy gastronomii [**941203**]¹⁵,
- 3) zmniejszono liczbę kwalifikacji z dwóch do jednej w zawodzie **Kelner**, tym samym określając możliwość kształcenia wyłącznie na poziomie trzyletniej branżowej szkoły I stopnia;
- 4) wprowadzono dwukwalifikacyjny zawód **Technik usług kelnerskich**, kształcony na poziomie technika oraz w branżowej szkole II stopnia, w której realizowana będzie jedynie druga kwalifikacja cząstkowa wyodrębniona w zawodzie, ponieważ zawód posiada kwalifikację wspólną z kwalifikacją wyodrębnioną w zawodzie **Kelner**;
- 5) zmieniono nazwy i symbole cyfrowe zawodów:
  - **Technik obsługi turystycznej** [**422103**] na **Technik organizacji turystyki** [**422104**],

---

¹⁵ Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

– **Technik turystyki wiejskiej [515203]** na **Technik turystyki na obszarach wiejskich [515205]** – w tym przypadku dodatkowo zniesiono możliwość kształcenia na poziomie szkoły policealnej;

6) zmniejszono liczbę jednostek efektów kształcenia z trzech do dwóch w zawodzie **Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej [911205]**.

Zawody szkolnictwa branżowego określone w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego dla branży HGT są zawodami jednokwalifikacyjnymi lub dwukwalifikacyjnymi.

Zawody jednokwalifikacyjne są zawodami nauczonymi w branżowej szkole I stopnia. Wśród zawodów nauczanych w technikum występują wyłącznie zawody dwukwalifikacyjne. W zawodach nauczanych w technikum pierwszą kwalifikacją jest kwalifikacja wyodrębniona w zawodzie nauczonym w branżowej szkole I stopnia, stanowiąca merytoryczną i programową podbudowę do uzyskiwania kolejnych – wyższych – kwalifikacji w innym zawodzie w ramach tej samej branży.

Kształcenie w branżowej szkole II stopnia odbywa się w zawodach: **Technik hotelarstwa, Technik usług kelnerskich i Technik żywienia i usług gastronomicznych**. Są to zawody nauczane na poziomie technika, które posiadają kwalifikację wspólną z kwalifikacją wyodrębnioną w zawodzie nauczonym w branżowej szkole I stopnia. W branżowej szkole II stopnia kształcenie jest prowadzone wyłącznie w tych zawodach, które stanowią kontynuację kształcenia w branżowej szkole I stopnia, ponieważ w zawodzie nauczonym w branżowej szkole I i II stopnia wyodrębniono wspólną pierwszą kwalifikację. W branżowej szkole II stopnia jest realizowana jedynie druga kwalifikacja cząstkowa wyodrębniona w danym zawodzie nauczonym na poziomie technika.

Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie oznaczono kodem składającym się z trzech wielkich liter, wskazujących na przyporządkowanie do branży, oraz kolejną liczbą o charakterze porządkowym.

Do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji włącza się kwalifikacje pełne¹⁶ oraz kwalifikacje cząstkowe¹⁷. Zgodnie z aktualnym brzmieniem ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dnia 22 grudnia 2015 r. kwalifikacje pełne potwierdza:

- **na poziomie 2 Polskiej Ramy Kwalifikacji potwierdza:**
  - świadectwo ukończenia gimnazjum,

---

¹⁶ tj. te, które wskazują na poziom wykształcenia, dokumentowane świadectwami i dyplomami nadawanymi wyłącznie w ramach systemów oświaty oraz szkolnictwa wyższego na zakończenie określonych etapów kształcenia.

¹⁷ tj. te, które poświadczają posiadanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do wykonywania konkretnych zadań.

- świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej;
- **na poziomie 3¹⁸ Polskiej Ramy Kwalifikacji potwierdza:**
- dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe:
  - ✓ po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
  - ✓ po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹⁹ określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminów w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3b ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
- **na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji potwierdza:**
- dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe:
  - ✓ po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, albo
  - ✓ po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia, albo
  - ✓ po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświatyoraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu wydanym na

---

¹⁸ odstępstwo od poziomu 3 dla kwalifikacji zawodowych, zawarte w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, w zawodach branży dotyczy zawodu Pracownik Pomocniczy Obsługi Hotelowej, dla którego wyodrębniona w zawodzie kwalifikacja potwierdzana jest dyplomem na poziomie drugim.

¹⁹ Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290 i 1669

podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;

- dyplom ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego;
- świadectwo dojrzałości.

Przypisanie poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji uprawnia instytucje certyfikujące do umieszczania na dokumentach potwierdzających nadanie danej kwalifikacji znaku graficznego informującego o przypisanym do kwalifikacji poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji i odpowiadającym mu poziomie europejskich ram kwalifikacji. Znak graficzny jest umieszczany wyłącznie na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Od 1.09.2019 r. wejdą w życie zmiany w Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w związku z czym obowiązujące będzie brzmienie:

- dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe: a) po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, b) po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- dyplom zawodowy po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290, 1669 i 2245) określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach – potwierdza nadanie kwalifikacji na

poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;

- świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3b ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe: a) po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, albo b) po ukończeniu branżowej szkoły

II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;

- dyplom zawodowy: a) po ukończeniu technikum albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, albo b) po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- dyplom zawodowy po ukończeniu szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie nauczonym wyłącznie w szkole policealnej – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. –
Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Tabela 2.1 Zawody szkolne branży HGT ujęte w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego i wyodrębnione w nich kwalifikacje zawodowe

Nazwa zawodu	Symbol cyfrowy zawodu ustalony w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy	Poziom PRK dla kwalifikacji i pełnej	Minister właściwy dla zawodu – minister właściwy do spraw:	Typy szkół ponadpodstawowych				Symbole i nazwy kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie	Poziom PRK dla kwalifikacji częściowej wyodrębnionej w zawodzie	Możliwość prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych lub na kursach umiejętności zawodowych	Szczególne uwarunkowania związane z kształceniem w zawodzie lub kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie
				BS I	BS II (kształcenie wyłącznie na podbudowie BS I)	T	SP				
Kelner	513101	III	turystyki	X				HGT.01. Wykonywanie usług kelnerskich	3	X	
Kucharz	512001	III	turystyki, rynków rolnych	X				HGT.02. Przygotowanie i wydawanie dan	3	X	
Pracownik obsługi hotelowej	962907	IV	turystyki	X				HGT.03. Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	4	X	
Pracownik pomocniczy gastronomii	941203	II	turystyki	X*				HGT.04. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi gastronomiczne	2	X*	*Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	911205	II	turystyki	X*				HGT.05. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie	2	X*	*Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim
Technik hotelarstwa	422402	IV	turystyki		X	X		HGT.03. Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	4	X	
								HGT.06. Realizacja usług w recepcji	4	X	
Technik organizacji turystyki	422104	IV	turystyki					HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych	4	X	
								HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych	4	X	

Technik turystyki na obszarach wiejskich	515205	IV	turystyki, rozwoju wsi			X	HGT.09. Prowadzenie działalności turystycznej na obszarach wiejskich	4	X	
							HGT.10. Prowadzenie gospodarstwa agroturystycznego	4	X	
Technik usług kelnerskich	513102	IV	turystyki		X	X	HGT.01. Wykonywanie usług kelnerskich	3	X	
							HGT.11. Organizacja usług gastronomicznych	4	X	
Technik żywienia i usług gastronomicznych	343404	IV	turystyki, rozwoju wsi		X	X	HGT.02. Przygotowanie i wydawanie dań	3	X	
							HGT.12. Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	4	X	

3. Szkoły i placówki kształcące w zawodach branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej (obszar TG/od września 2019 r. obszar HGT)

Od września 2017 r. wprowadzana jest reforma oświaty, której głównym celem jest lepsze przygotowanie uczniów kończących cały cykl kształcenia do potrzeb rozwoju indywidualnego oraz do potrzeb nowoczesnego rynku pracy.

Celem kształcenia zawodowego jest przygotowanie uczących się do życia w warunkach współczesnego świata, wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy. Zadania podmiotów prowadzących kształcenie zawodowe oraz sposób ich realizacji są uwarunkowane zmianami zachodzącymi w otoczeniu gospodarczo-społecznym, na które wpływają między innymi wzrost oczekiwań pracodawców w zakresie poziomu wiedzy i umiejętności pracowników. Elastycznemu reagowaniu systemu kształcenia zawodowego na potrzeby rynku pracy oraz mobilności edukacyjnej i zawodowej absolwentów służy wyodrębnienie kwalifikacji w ramach poszczególnych zawodów wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

Kluczowe elementy reformy w zakresie szkolnictwa zawodowego rozpoczęte od roku szkolnego 2017/2018, to:

- zmiana struktury systemu oświaty polegająca na wprowadzeniu 5 letniego technikum,
- wzmocnienie kształcenia zawodowego w szkołach średnich poprzez wydłużenie o rok cyklu kształcenia,
- wprowadzenie 3-letniego kształcenia branżowego (1 kwalifikacja w danym zawodzie) z możliwością nabywania dalszych kwalifikacji i przygotowania do matury w 2-letniej szkole branżowej II stopnia,
- upowszechnienie kształcenia dualnego realizowanego we współpracy z przedsiębiorcami,
- zwiększenie udziału pracodawców w kształceniu zawodowym.

Edukacja w Polsce (rok 2018) obejmuje następujące etapy kształcenia:

- wczesna edukacja i opieka (dzieci od 0-6 lat),
- szkolnictwo podstawowe (przed reformą nauka 6 lat, po reformie od 2017 r. – 8 lat),
- szkolnictwo średnie I stopnia (przed reformą 3-letnie gimnazja, po reformie od 2017 r. – wygaszanie gimnazjów a likwidacja nastąpi w 2019 r.),

- szkolnictwo średnie II stopnia (nauka w szkołach średnich II stopnia ogólnokształcących lub zawodowych). Etap ten obejmuje naukę w następujących typach szkół:
  - 3-letnie licea ogólnokształcące,
  - 4-letnie technika,
  - 3-letnia szkoła branżowa I stopnia (dla uczniów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum),
  - 3-letnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy,
  - szkoła policealna (czas trwania nauki od 1 roku do 2,5 roku).

Aktualnie edukacja w Polsce (od 01.09. 2019 r.) obejmuje następujące etapy kształcenia:

- wczesną edukację i opiekę (dzieci do 6 lat),
- szkolnictwo podstawowe,
- szkolnictwo ponadpodstawowe.

3.1. Struktura szkolnictwa zawodowego

Szkoły publiczne i niepubliczne dzielą się na następujące typy²⁰:

- ośmioletnią szkołę podstawową,
- szkoły ponadpodstawowe:
  - czteroletnie liceum ogólnokształcące (LO),
  - pięcioletnie technikum (T),
  - trzyletnią branżową szkołę I stopnia (BS I stopnia),
  - trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy (*dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi*),
  - dwuletnią branżową szkołę II stopnia (BS II stopnia),
  - szkołę policealną (SP) *dla posiadających wykształcenie średnie lub średnie branżowe o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.*

---

²⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r., poz.996, 1000, 1290, 1669)

Uzupełnieniem kształcenia są kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ) oraz kursy umiejętności zawodowych (KUZ).

Wprowadzenie branżowej szkoły I stopnia, w miejsce zasadniczej szkoły zawodowej, nastąpiło 1 września 2017 r. Wprowadzenie branżowej szkoły II stopnia dla absolwentów branżowej szkoły I stopnia rozpocznie się od roku szkolnego 2020/2021.

Branżowa szkoła I stopnia (BS I stopnia)

Zgodnie z reformą Ministerstwa Edukacji Narodowej od roku szkolnego 2017/2018 dotychczasowa zasadnicza szkoła zawodowa (ZSZ) została przekształcona się w branżową szkołę I stopnia (BS I stopnia). Nauka trwa trzy lata i realizuje program nauczania w zakresie kształcenia ogólnego, zawodowego oraz praktycznej nauki zawodu. Pierwsze dwa rodzaje kształcenia odbywają się w szkole a praktyczna nauka zawodu odbywa się w centrum kształcenia praktycznego lub u pracodawcy.

Po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia absolwent otrzymuje wykształcenie zasadnicze branżowe, a po zdaniu egzaminu z jednej kwalifikacji uzyskuje dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie (od września 2019 r. egzaminu zawodowego). Może także podjąć pracę zawodową. W celu uzyskania dyplomu technika oraz wykształcenia średniego branżowego, może naukę kontynuować w dwuletniej branżowej szkole II stopnia. Pierwsi absolwenci ukończą branżową szkołę I stopnia w 2020 roku.

W branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej na poziomie szkoły branżowej I stopnia prowadzi się kształcenie w zawodzie kucharz oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, *a od września 2019 r. – w zawodzie kucharz, kelner, pracownik pomocniczy gastronomii²², pracownik obsługi hotelowej oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej²³*

Kucharz - zawód posiada jedną kwalifikację wspólną dla zawodu technik żywienia i usług gastronomicznych. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych dotyczących przechowywania żywności, sporządzania potraw i napojów oraz wykonywania czynności związanych z ekspedycją potraw i napojów.

---

²² Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

²³ Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej – zawód posiada jedną kwalifikację, przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania prac związanych z przygotowaniem jednostki mieszkalnej do przyjęcia gości, prac pomocniczych: w części gastronomicznej i związanych z obsługą gości, prac porządkowych na terenie obiektu i otoczenia.

Branżowa szkoła II stopnia (BS II stopnia)

Kształcenie w branżowej szkole II stopnia jest przeznaczone dla absolwentów branżowej szkoły I stopnia. Nauka trwa dwa lata i rozpocznie się od roku szkolnego 2020/2021. Nauka obejmuje kształcenie ogólne oraz kształcenie zawodowe teoretyczne i praktyczne. Pierwsze dwa rodzaje kształcenia odbywają się w szkole a kształcenie zawodowe praktyczne może odbywać się w centrum kształcenia praktycznego lub u pracodawcy.

Uczniowie branżowej szkoły II stopnia po jej ukończeniu uzyskują wykształcenie średnie branżowe oraz dyplom technika, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (od września 2019 r. egzaminu zawodowego) w zakresie drugiej kwalifikacji. Mogą również przystąpić do zewnętrznego egzaminu maturalnego i uzyskać świadectwo dojrzałości.

W branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej kształcenie na poziomie szkoły branżowej II stopnia będzie odbywać się od września 2019 r. w zawodzie technik hotelarstwa, technik usług kelnerskich oraz technik żywienia i usług gastronomicznych.

Technikum

Nauka w technikum trwa cztery lata (od września 2019 r. – pięć lat). O przyjęcie do technikum ubiegają się absolwenci gimnazjum i szkoły podstawowej, którzy chcą zdobyć wykształcenie średnie i kwalifikacje w wybranym zawodzie. Nauka obejmuje kształcenie ogólne oraz kształcenie zawodowe teoretyczne i praktyczne może odbywać się w centrum kształcenia praktycznego lub u pracodawcy.

Uczniowie technikum mogą w trakcie trwania nauki lub po jej ukończeniu przystąpić do egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie (od września 2019 r. egzaminu zawodowego). Kończąc technikum otrzymują świadectwo ukończenia szkoły średniej (wykształcenie średnie), dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe (tytuł technika) i

świadectwo dojrzałości, jeśli uzyskają pozytywny wynik z egzaminu maturalnego. Swoje kwalifikacje zawodowe mogą podnosić na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej na poziomie technikum prowadzi się kształcenie w zawodzie kelner, technik hotelarstwa, technik obsługi turystycznej, technik turystyki wiejskiej oraz technik żywienia i usług gastronomicznych, a od września 2019 r. – w zawodzie technik hotelarstwa, technik organizacji turystyki, technik turystyki na obszarach wiejskich, technik usług kelnerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych,

Kelner – zawód z dwiema kwalifikacjami. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zakresie przygotowywania sal konsumpcyjnych do obsługi gościa, obsługiwania gości, rozliczenia usług kelnerskich. Od września 2019 r. kształcenie w zawodzie kelner będzie odbywało się na poziomie szkoły branżowej I stopnia. Na poziomie technikum będzie kształcenie w zawodzie technik usług kelnerskich.

Technik hotelarstwa – zawód z dwiema kwalifikacjami. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zakresie działalności promocyjnej, rezerwowania i sprzedaży usług hotelarskich, obsługi gości, przygotowywania pokoi dla gości, przygotowywania i podawania śniadań.

Technik obsługi turystycznej (od września 2019 r. technik organizacji turystyki) – zawód z dwiema kwalifikacjami. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zakresie organizowania działalności turystycznej, organizowania i rozliczania imprez i usług turystycznych.

Technik turystyki wiejskiej (od września 2019 r. technik turystyki na obszarach wiejskich) – zawód z dwiema kwalifikacjami. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zakresie organizowania i prowadzenia działalności turystycznej na terenach wiejskich, wykonywania prac w gospodarstwie rolnym, planowanie i organizowanie działalności agroturystycznej oraz obsługiwanie klienta w gospodarstwie agroturystycznym.

Technik żywienia i usług gastronomicznych – zawód z dwiema kwalifikacjami. Kształcenie polega na przygotowaniu absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zakresie oceniania jakości żywności, planowania żywienia, organizowania produkcji gastronomicznej, realizacji usług gastronomicznych.

Szkoła policealna

Szkoły policealne są przeznaczone dla osób posiadających wykształcenie średnie. Nauka w szkole policealnej trwa nie dłużej niż 2,5 roku i obejmuje kształcenie ogólne oraz kształcenie zawodowe teoretyczne i praktyczne. Pierwsze dwa rodzaje kształcenia odbywają się w szkole, a kształcenie zawodowe praktyczne może odbywać się w centrum kształcenia praktycznego lub u pracodawcy.

Kształcenie w szkole policealnej umożliwia uzyskanie **dypłomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe**, po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. Od 1 września 2019 r. ukończenie szkoły policealnej umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie.

Uczniowie szkół policealnych zdają takie same egzaminy zawodowe jak uczniowie zasadniczych szkół zawodowych/szkoły branżowej I stopnia oraz techników. Szkoły policealne nie podlegają zmianom strukturalnym w wyniku reformy.

W branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej na poziomie szkoły policealnej prowadzi się kształcenie w zawodzie technik turystyki wiejskiej. Od września 2019 r. nie będzie prowadzone kształcenie w zawodach branży na poziomie szkoły policealnej.

Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy

Szkoła specjalna przeznaczona jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, którzy ukończyli gimnazjum/szkołę podstawową. Nauka trwa trzy lata. Ich program nauczania oraz organizacja nauki są dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów. Po ukończeniu szkoły absolwent otrzymuje **świadectwo potwierdzające przysposobienie do pracy** a nie pełne kwalifikacje zawodowe. Proporcje kształcenia ogólnego i zawodowego określają ramowe plany nauczania dla danego typu szkoły.

Aktualnie w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej brak kształcenia w tego rodzaju szkole.

Kształcenie dorosłych – kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ)

Prowadzone są według programu nauczania, zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodzie, w zakresie **jednej** kwalifikacji, jako forma pozaszkolna. Jest to skrócony sposób nabywania odrębnych kwalifikacji zawodowych. Kurs kończy się otrzymaniem **świadectwa**

potwierdzającego kwalifikację w zawodzie, jeśli uczestnik kursu zda egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie. **Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe** otrzyma, jeśli:

- posiada wykształcenie wymagane dla danego zawodu (zasadnicze branżowe lub średnie),
- świadectwa potwierdzające uzyskanie wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe są organizowane w pełnym wymiarze czasu (zajęcia co najmniej trzy razy w tygodniu) lub w niepełnym wymiarze czasu (zajęcia przynajmniej raz na dwa tygodnie przez dwa dni) i mogą wykorzystywać metody i techniki kształcenia na odległość.

W branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej kwalifikacyjne kursy zawodowe mogą być realizowane we wszystkich zawodach zarówno w technikum, jak i branżowej szkole I stopnia oraz w szkole policealnej.

Poszczególne rodzaje szkół zawodowych realizują różne cele oświatowe. Technika przygotowują uczniów do matury oraz do wejścia na rynek pracy, zaś branżowe szkoły I i II stopnia oraz szkoły policealne zapewniają uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

3.2. Baza szkół zawodowych w ujęciu ilościowym i przestrzennym wg zawodów w branży

Na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej²⁴ (SIO) w roku szkolnym 2018/2019 w Polsce funkcjonuje 26 304²⁵ wszystkich szkół dla dzieci, młodzieży i dorosłych, do których uczęszcza 4 903 114 uczniów i słuchaczy, w tym:

- zasadnicze szkoły zawodowe – 46 510 uczniów (klasa III),
- 1 575 branżowych szkół I stopnia – 99 602 uczniów,
- 1 877 techników – 505 443 uczniów.

Dodatkowo w Polsce funkcjonuje:

- 1 925 szkół policealnych, do których uczęszcza 215 105 słuchaczy,
- 522 szkół specjalnych przysposabiających do pracy, do których chodzi 10 541 słuchaczy.

---

²⁴ System Informacji Oświatowej to baza danych, w której gromadzone są informacje o wszystkich szkołach i placówkach oświatowych w Polsce, w tym dane o wszystkich uczniach i nauczycielach. Dane do systemu przekazują bezpośrednio dyrektorzy wszystkich szkół i placówek oświatowych w Polsce.

²⁵ Szkoła w drugim roku wdrożenia reformy, Departament Informacji i Promocji MEN, Warszawa 29 listopada 2018 – dane z Systemu Informacji Oświatowej.

W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego wskazano różne obszary kształcenia zawodowego. Uwzględniając Polską Klasyfikację Działalności (PKD), wyodrębniono osiem obszarów kształcenia, w tym obszar turystyczno-gastronomiczny (TG/HGT). Każdy obszar obejmuje zawody pogrupowane pod względem wspólnych efektów kształcenia, wymaganych do realizacji zadań zawodowych. Zawody, które występują w obszarze hotelarsko-gastronomiczno-turystycznym są podzielone na trzy charakterystyczne grupy: hotelarską, gastronomiczną i obsługi turystycznej. Grupy te różnią się od siebie miejscem wykonywania pracy, specyfiką wykonywanych zadań oraz kwalifikacjami, które muszą pasować do danej grupy.

- Zawody związane z hotelarstwem, to technik hotelarstwa oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej. *Od września 2019 r. - pracownik obsługi hotelowej – z kwalifikacją wspólną dla zawodu technik hotelarstwa, technik hotelarstwa oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.*
- Zawody związane z gastronomią to kelner, kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych. *Od września 2019 r. – kelner – z kwalifikacją wspólną dla zawodu technik usług kelnerskich, kucharz, technik usług kelnerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych oraz pracownik pomocniczy gastronomii²⁶.*
- Zawody związane z turystyką, to technik obsługi turystycznej oraz technik turystyki wiejskiej. *Od września 2019 r. – technik organizacji turystyki oraz technik turystyki na obszarach wiejskich.*

Liczba placówek, publicznych i niepublicznych, kształcących w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej w roku 2017/2018 wynosiła 2608 na poziomie technikum, szkoły branżowej I stopnia i szkoły policealnej. Liczba uczniów, zarówno młodzieży jak i dorosłych kształcących się w zawodach branży wynosiła 123 595. Najwięcej jest szkół i uczniów kształcących się w branży gastronomicznej, następnie hotelarskiej i turystycznej. W stosunku do roku poprzedzającego nastąpił spadek zarówno ilości szkół jak i ilości kształcących się w każdym zawodzie z branży. W roku szkolnym 2018/2019 nastąpił wzrost liczby placówek, ale dane mogą być niedokładne ze względu na to, że dotyczą liczby placówek zarejestrowanych,

---

²⁶ Kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

a nie rzeczywiście kształcących w danym roku. Brak jest możliwości uzyskania pełnych danych o liczbie kształcących w bieżącym roku szkolnym (tabela 3.1).

Kształcenie praktyczne branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej w placówkach kształcenia praktycznego odbywa się głównie w 45 centrach kształcenia praktycznego (CKP) oraz 28 centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU) lub centrach kształcenia zawodowego i praktycznego (CKZiP) – tabela 3.2.

W CKP kształcenie praktyczne dotyczy przede wszystkim zawodów branży gastronomicznej, następnie hotelarskiej i turystycznej. Najwięcej kształci się w zawodzie kucharz, następnie w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych, a dalej w zawodzie technik hotelarstwa.

Tabela 3.1. Liczba placówek i uczniów w zawodach branży hotelarsko -gastronomiczno-turystycznej

Lp.	Zawód	Liczba placówek kształcących w zawodzie (publiczne i niepubliczne)			Liczba uczniów (młodzież i dorośli)					
		Zawód (typ szkoły)	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2016/2017	2017/2018	2018/2019*		
1.	Technik hotelarstwa (T)	X	X	X	T – 445	T - 400	T - 484	30 515	27073	
2.	Technik obsługi turystycznej (T)	X	X	X	T – 284	T - 220	T - 381	13 860	12818	
3.	Technik turystyki wiejskiej (T, SP)	X	X	X	T – 13 SP – 138	T i SP -122	T- 71	4 449	4760	
4.	Technik żywienia i usług gastronomicznych (T) (od 2020/2021 – BS II)	X	X	X	T – 585	T – 563	T – 608	56 457	51 686	
		----	----	----	----	----	----	----	----	----
5.	Kelner (T)	X	X	X	T - 105	T - 67	T - 162	3 288	2327	
6.	Kucharz (BS I od 2017/2018 z przekształcenia ZSZ)	X (ZSZ)	X (BS I)	X (BS I)	ZSZ -1247	BS I -1118	BS I - 1317	28 345	23665	
7.	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej*** (BS I od 2017/2018 z przekształcenia ZSZ)	X (ZSZ)	X (BS I)	X (BS I)	ZSZ - 125	BS I - 118	BS I - 183	1 309	1266	
Ogółem					2942	2608	3206	138 223	123 595	

Źródło: Opracowano na podstawie System Informacji Oświatowej (SIO) - MEN

Objaśnienie:

– czteroletnie technikum, SP – szkoła policealna, ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa, BS I – branżowa szkoła I stopnia, BS II – branżowa szkoła II stopnia, X – występuje, --- nie występuje, *brak danych

**dane dotyczą liczby szkół zarejestrowanych a nie rzeczywiście kształcących,

***kształcenie wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Tabela 3.2. Kształcenie branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej w CKZiU, CKUiP, CKZiP, CKP, CKU w 2018

L.p.	Województwo	Nazwa zawodu							Ogółem
		Kucharz	Kelner	Technik żywienia i usług gastronomicznych (TŻiUG)	Technik obsługi turystycznej (TOT)	Technik turystyki wiejskiej (TTW)	Technik hotelarstwa (TH)	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej (PPOH)	
1.	dolnośląskie - CKZiU - 4 - CKP - 1	3	1	4	1	0	2	0	11
2.	kujawsko-pomorskie - CKZiU - 1 - CKP - 2 - CKU - 1 - inne - 1	5	0	2	1	0	0	0	8
3.	lubelskie - CKZiU - 1 - CKP - 2	3	1	3	0	0	1	1	9
4.	lubuskie - CKZiU - 4 - CKUiP - 1	2	0	3	0	1	2	0	8
5.	Łódzkie - CKUiP - 1 - CKP - 1 - CKU - 1 - inne - 2	1	1	4	1	3	2	0	12
6.	małopolskie - CKZiP - 3 - CKP - 1	3	0	3	0	0	1	0	7
7.	mazowieckie - CKZiP - 1 - CKP - 3	4	2	2	0	0	2	0	10
8.	opolskie - CKZiU - 1 - CKP - 3	3	0	1	1	0	3	0	8

9.	podkarpackie - CKP – 2 - inne - 1	2	0	2	0	0	2	0	6
10.	podlaskie - CKP – 8 - inne - 2	6	1	5	0	0	3	0	15
11.	pomorskie - CKZiU – 4 - CKP – 5	8	0	4	1	0	2	1	16
12.	śląskie - CKZiU – 7 - CKP – 5 - CKUiP - 1	11	1	8	4	0	6	5	35
13.	świętokrzyskie - CKPiU – 1 - inne - 1	1	0	0	0	0	1	0	2
14.	warmińsko- mazurskie - CKZiU - 1 - CKP – 2	3	0	0	0	0	0	1	4
15.	wielkopolskie - CKZiU – 5 - inne - 1	4	0	4	0	0	2	0	10
16.	Zachodniopomorskie - CKP – 6 - CKZiP – 1 - CKUiP - 1	2	2	4	3	0	2	1	14
Ogółem		61	9	49	12	4	31	9	175

Źródło: Opracowano na podstawie System Informacji Oświatowej (SIO) - MEN

Objaśnienia: CKZiU – Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego
 CKUiP - Centrum Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego
 CKZiP - Centrum Kształcenia Zawodowego i Praktycznego
 CKP – Centrum Kształcenia Praktycznego
 CKU – Centrum Kształcenia Ustawicznego

4. Diagnoza stanu jakości praktycznej nauki zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej

Od wielu lat toczy się dyskusja na temat jakości kształcenia zawodowego w Polsce, jednak nie istnieje w dalszym ciągu jednokrotne jej definiowanie, rozumienie, ocenianie i weryfikowanie. W przypadku szkół zawodowych, oczekuje się od nich zapewnienia jakości kształcenia zarówno teoretycznego jak i praktycznego, wymaga się przygotowania uczniów do funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy, a co za tym idzie skala zjawiska wymaga opracowania nowych wytycznych, pozwalających zapewnić najwyższą jakość kształcenia zawodowego, w tym praktycznego oraz działań edukacyjnych pozwalających tą jakość zapewnić. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom niniejsza diagnoza ma za zadanie określenie stanu jakości praktyk zawodowych w branży HGT na podstawie badań, w tym wywiadów IDI przeprowadzonych z trzema grupami respondentów będących uczestnikami procesu kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu uczniów dla Branży HGT tj. pracodawcami, nauczycielami praktycznej nauki zawodu i kierownikami praktycznej nauki zawodu w szkołach zawodowych oraz uczniami szkół zawodowych. Wywiady mają pomóc w zdiagnozowaniu jakości praktycznej nauki zawodu widzianej oczami wybranych trzech grup respondentów.

OPIS METODOLOGII BADANIA

Podejście ilościowe i jakościowe w badaniach

Metoda badawcza to pewien typowy oraz powtarzalny sposób pozyskiwania, opracowywania, analizowania, a także interpretowania danych, pozwalający na pozyskanie możliwie najtrafniejszych odpowiedzi na uprzednio postawione pytania badawcze²⁷. Najbardziej ogólny z podziałów metod badawczych pozwala nam dokonać w ich ramach podziału na metody ilościowe oraz jakościowe (Rysunek 2). Każda z nich pełni specyficzną, odmienną rolę w procesie badawczym i charakteryzuje się określonymi zaletami i wadami.

---

²⁷ Stefan Nowak *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa 2007

RYSUNEK 2. OGÓLNY PODZIAŁ METOD BADAWCZYCH

METODA ILOŚCIOWA

- Mierzenie i ocena pomiarów za pomocą metod matematycznych i statystyki

METODA JAKOŚCIOWA

- Opis i analiza badanych faktów, zjawisk czy procesów z pominięciem zestawień liczbowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu

Na potrzeby diagnozy jakości praktycznej nauki zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej wykorzystana została metoda jakościowa.

Metoda jakościowa wykorzystywana w badaniach społecznych oraz marketingowych, polega na dokonywaniu szerokiej analizy badanego zjawiska czy problemu, poprzez wyróżnienie w nich podstawowych części składowych, jak również na drodze wykrywania zachodzących pomiędzy poszczególnymi elementami związków i zależności, ich interpretacji oraz pełnionej przez nie funkcji²⁸. Badania tego rodzaju umożliwiają zatem dokonanie jakościowego opisu i analizy badanych faktów, sytuacji, zjawisk czy procesów, z jednoczesnym pominięciem wszelkiego rodzaju obliczeń statystycznych oraz zestawień liczbowych.

Istotną cechą metody jakościowej jest to, że pozwala ona na badanie kompleksowych właściwości zjawisk oraz dokonywanie opisów na drodze bezpośredniego kontaktu z określonymi obszarami, które pozostają w kręgu zainteresowania zespołu badawczego, wykorzystując jednocześnie sposób widzenia respondentów. Daje również szansę poznania szerokiego kontekstu badanego problemu. Podejście jakościowe niczego z góry nie narzuca, a

²⁸ Tadeusz Tomaszewski *Wstęp do psychologii*, Warszawa 1963, s. 29

jego priorytetem jest jak najbardziej dokładne, autentyczne oraz kompleksowe ujęcie danego zjawiska.

Techniki oraz narzędzia badawcze

Metody badań uzupełniają się wzajemnie z technikami badawczymi. Pierwsza z nich podaje pewien ogólny sposób realizowania badania, druga natomiast pełni rolę szczegółowej instrukcji działania, która określa pewne praktyczne czynności, zapewniające uzyskanie optymalnie sprawdzalnych informacji, opinii oraz faktów. Technika badawcza na ogół ogranicza się do procedur pojedynczych lub pojedynczo jednorodnych. Można również stwierdzić, że technika badawcza to pewien skonkretyzowany sposób realizowania zamierzonych badań, który polegają na szczegółowym sposobie wykonywania czynności badawczych oraz gromadzeniu w ich wyniku materiałów²⁹. Zaliczamy do nich m.in.: obserwacje, wywiady, ankiety, badania dokumentów, itd.

Dla potrzeb niniejszego badania wykorzystana została jedna technika badawcza.

Technika indywidualnego pogłębionego wywiadu, tzw. IDI.

Pogłębione wywiady indywidualne (IDI)

Technika IDI (ang. *in depth interview*) charakteryzuje się ograniczoną liczbą badanych respondentów, jak również brakiem możliwości uogólniania uzyskanych wyników na całą populację. Pozwala ona przede wszystkim na pozyskiwanie nieformalnych wyjaśnień istniejącego stanu rzeczy i daje możliwość poszerzania wiedzy na temat określonych zjawisk, sytuacji czy problemów. Istotą wywiadów IDI jest nie-probabilistyczny, czyli celowy dobór próby. Rezultatem takiego doboru próby, który zakłada brak reprezentatywności statystycznej uzyskiwanych danych, jest uzyskanie znaczących, z punktu widzenia procesu badawczego, informacji. Badanie omawianą techniką na ogół przeprowadza się na próbach nie większych niż 30 osób, jednak wartościowy materiał można uzyskać od dowolnej liczby respondentów, przy założeniu, że wybrano jednostki wyróżniające się wysokim poziomem wiedzy z interesującego

---

²⁹ Mieczysław Łobocki, *Metody badań pedagogicznych*, PWN, Warszawa 1978

badacza zakresu. W metodach jakościowych nie istnieją reguły mówiące o tym ile indywidualnych wywiadów powinniśmy przeprowadzić, jest to uzależnione od charakterystyki populacji oraz specyfiki problemu badawczego. Oznacza to, że dobór respondentów podyktowany jest przedmiotem badania i opiera się zazwyczaj na doświadczeniu i wiedzy zespołu badawczego.

Technika indywidualnego wywiadu pogłębionego jest klasyczną techniką badań jakościowych. Dysponujący listą pytań badacz ma w trakcie rozmowy możliwość dopasowania przebiegu rozmowy do wiedzy i kompetencji respondenta, uzyskując pogłębione bądź uzupełniające informacje, rozszerzające obszar badawczy. Należy jednak podkreślić, iż choć scenariusz rozmowy przybiera postać listy pytań, lecz nie oczekuje się, by badacz zadał je w dokładnie takim samym brzmieniu.

Co więcej, kolejność zagadnień poruszanych w ramach takiej rozmowy może się zmieniać, co oznacza możliwość dobrego dostosowania tej techniki do logiki konwersacji wywiadowcy i rozmówcy.

Jak stwierdza Gilbert A. Churchill, „swoboda, jaką wywiady pogłębione pozostawiają prowadzącemu, odzwierciedla główne zalety i mankamenty metody. Doświadczony ankieter, nie ograniczając respondenta do ustalonego zestawu odpowiedzi i ostrożnie sondując reakcje respondenta, powinien być w stanie uzyskać bardziej trafny obraz prawdziwego stanowiska respondenta w jakiejś sprawie”. Inni autorzy wskazują, że wywiady indywidualne są szczególnie przydatne w sytuacjach, gdy badacz chce poznać dokładnie poglądy ankietowanego oraz gdy przedmiotem badania jest proces, który musi zostać szczegółowo opisany.

Technika wywiadu pogłębionego jest zdecydowanie najbardziej adekwatna, by uzyskać opinie dyrektorów i innych pracowników szkół zawodowych oraz przedstawicieli podmiotów rynku pracy. W wywiadach poruszano takie kwestie jak rozpoczęcie współpracy z instytucjami, jej przebieg oraz ocena. Są to zatem procesy, co więcej badanie miało charakter eksploracyjny. W takiej sytuacji indywidualny wywiad pogłębiony pozwala na najlepsze rozpoznanie i zrozumienie przedmiotu badania.

Jednocześnie badanie w formie wywiadu indywidualnego stanowiło udogodnienie dla rozmówców, w szczególności w porównaniu do wywiadu grupowego, ze względu na fakt, że badacz dostosowywał się do możliwości i chęci udziału respondentów w badaniu. Wywiady odbywały się w miejscu pracy respondentów, w dniu i o godzinie odpowiedniej dla nich. Badacz

udawał się na wyznaczone miejsce spotkania. Respondenci nie byli zmuszeni do przemieszczania się w inne miejsce w celu wzięcia udziału w badaniu.

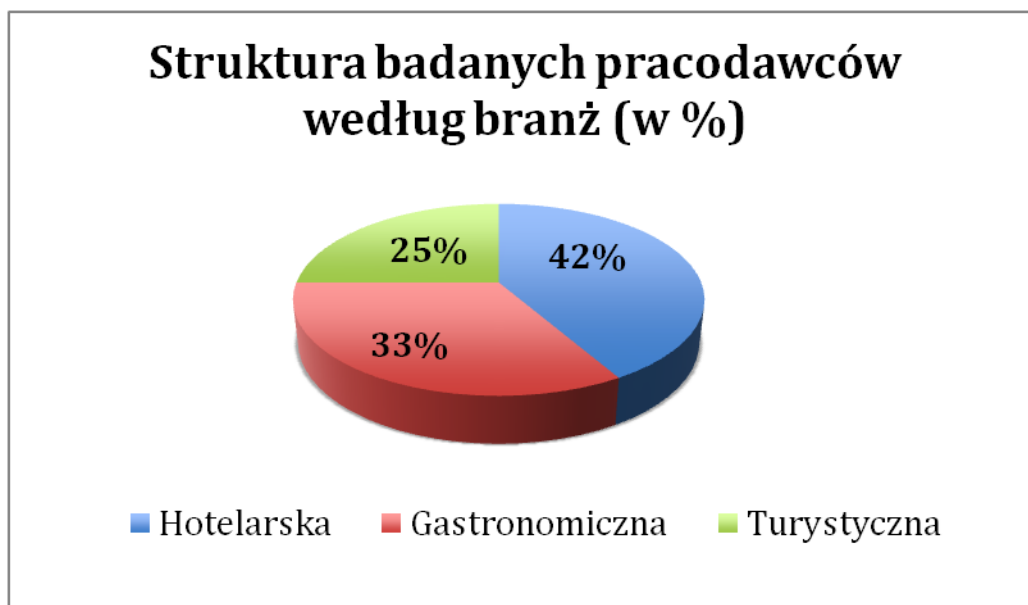
Wywiady zostały zrealizowane w następujących kategoriach respondentów:

Respondenci zostali dobrani w sposób **celowy**.

Badanie przedsiębiorców – miało na celu poznanie opinii pracodawców na temat współpracy ze szkołami zawodowymi (uczniami/młodocianymi pracownikami) w zakresie praktycznej nauki zawodu, w tym przede wszystkim rozpoznanie motywów rozpoczęcia współpracy, barier we współpracy oraz działań mogących zachęcić do współpracy w przyszłości.

Grupa badawcza :

- a. 5 przedstawicieli pracodawców sektora hotelarskiego w skali małego i średniego przedsiębiorstwa,
- b. 4 przedstawicieli sektora usług turystycznych (2 przedstawicieli biura podróży, 2 przedstawicieli biura informacji turystycznej) w skali małych przedsiębiorstw,
- c. 3 przedstawicieli sektora gastronomicznego (2 przedstawicieli restauracji i 1 przedstawiciel firmy cateringowej), wszystkie przedsiębiorstwa w skali małych przedsiębiorstw.

Źródło: Opracowanie własne

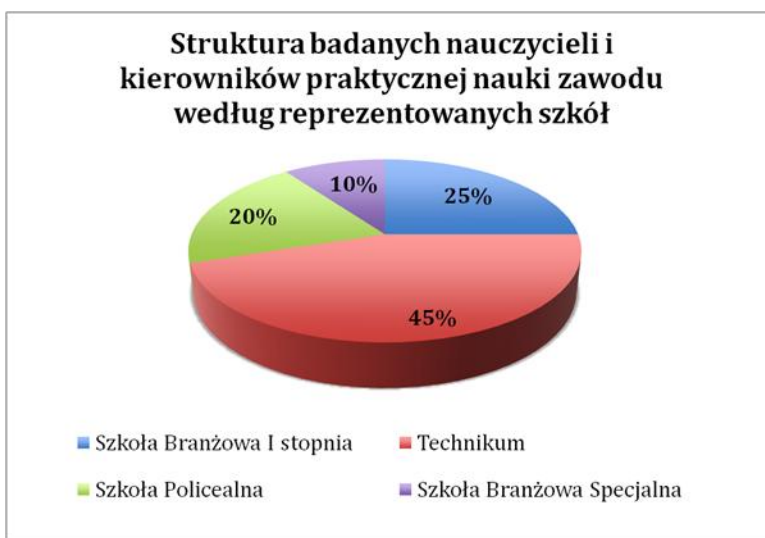
Badanie kierowników praktycznej nauki zawodu ze szkół zawodowych w branży – miało na celu poznanie postaw i opinii kierowników kształcenia praktycznego na temat współpracy z przedsiębiorcami, w zakresie praktycznej nauki zawodu oraz ocena poziomu jakości

odbywanych przez uczniów praktyk zawodowych, w postaci zajęć praktycznych w szkole oraz praktyk zawodowych u pracodawców, w rzeczywistych warunkach pracy w modelu szkoła-pracodawca lub praktyk zawodowych odbywanych na linii szkoła- CKP – pracodawca.

Grupa respondentów:

20 przedstawicieli szkół zawodowych / nauczycieli i kierowników praktycznej nauki zawodu /kształcących w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej, reprezentujących następujące szkoły:

- a. szkołę branżową I stopnia – 5 przedstawicieli (zawody: kucharz),
- b. technikum – 9 przedstawicieli (zawody: technik hotelarstwa, technik żywienia i usług gastronomicznych, kelner, technik obsługi turystycznej),
- c. szkołę policealną – 4 przedstawicieli (zawody : technik turystyki wiejskiej),
- d. szkołę branżową specjalną – 2 przedstawicieli (zawody: pracownik pomocniczy obsługi hotelowej).

Źródło: Opracowanie własne

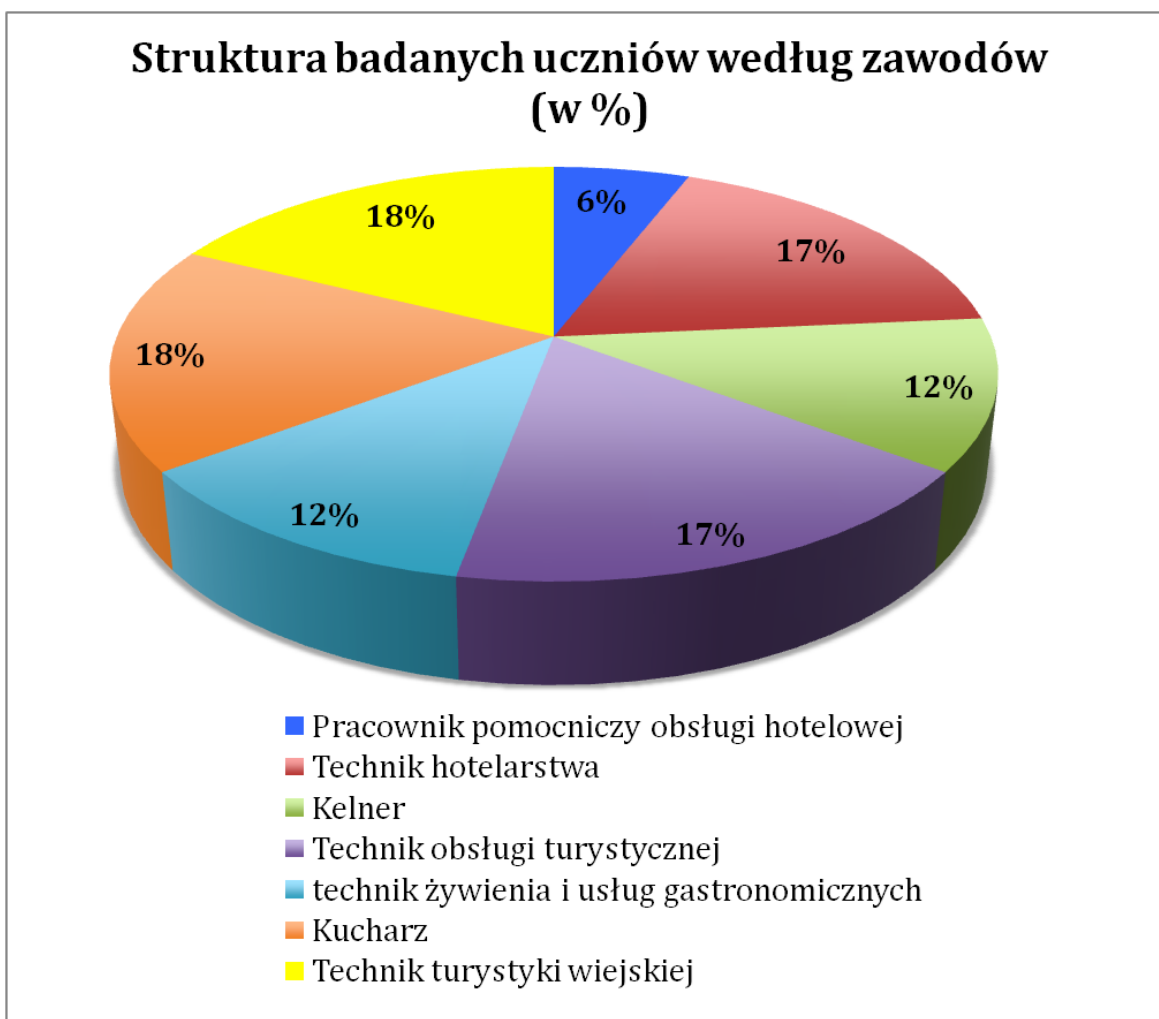
Badanie przedstawicieli uczniów szkół zawodowych działających w branży miało na celu poznanie opinii uczniów szkół zawodowych na różnych poziomach kształcenia, na temat współpracy szkoły z przedsiębiorcami w zakresie praktycznej nauki zawodu oraz ocena poziomu jakości odbywanych przez nich praktyk zawodowych ,w postaci zajęć praktycznych w szkole oraz praktyk zawodowych u pracodawców w rzeczywistych warunkach pracy w modelu szkoła – pracodawca lub praktyk zawodowych odbywanych na linii szkoła – CKP – pracodawca.

Grupa badawcza:

17 przedstawicieli uczniów reprezentujących następujące szkoły i zawody:

- a. 11 przedstawicieli technikum: 3 przedstawicieli w zawodzie technik hotelarstwa, 2 przedstawicieli w zawodzie kelner, 3 przedstawicieli w zawodzie technik obsługi turystycznej, 2 przedstawicieli w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych,
- b. 3 przedstawicieli szkoły branżowej I stopnia : 3 przedstawicieli w zawodzie kucharz,
- c. 2 przedstawicieli szkoły policealnej: 3 przedstawicieli w zawodzie technik turystyki wiejskiej,
- d. 1 przedstawiciel szkoły branżowej specjalnej: 1 przedstawiciel w zawodzie pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

Źródło: Opracowanie własne

Scenariusze wywiadów IDI wybranych pytań i odpowiedzi dla każdej grupy respondentów.

Grupa respondentów: Pracodawcy

Scenariusze wywiadów IDI wraz z wybranymi odpowiedziami. Kryterium wyboru wykazanych w diagnozie odpowiedzi stanowił procent odpowiedzi.

1. Co sądzi Pan/Pani o przydatności praktyk zawodowych dla uczniów?

Sądzę, że są niezwykle przydatne, wręcz niezbędne w przygotowaniu młodego człowieka do wykonania zawodu, w kierunku którego się kształci.

2. Jaka jest największa wartość takich praktyk?

Jest nią zdecydowanie poznanie praktyki życia zawodowego, praca w rzeczywistych warunkach zawodowych, możliwość sprawdzenia swoich kwalifikacji zawodowych, oraz predyspozycji społecznych do wykonywania wybranego zawodu.

3. Czy odbycie takich praktyk może się wiązać z późniejszym zatrudnieniem w tym samym przedsiębiorstwie?

Naturalnie, o ile przedsiębiorca zobaczy w nim pasję, odpowiednie przygotowanie praktyczno-teoretyczne oraz predyspozycje, to może liczyć na bardzo dogodne warunki zatrudnienia.

4. Jak oceniliby Państwo swoje zadowolenie z praktykantów odbywających praktyki w Państwa przedsiębiorstwie? Jakie jest kryterium tej oceny?

W skali od 1 do 5? Na 3,5. Spotykamy się często z szeregiem problemów dotyczących samych uczniów, ich przygotowania oraz finansowego efektu takich praktyk.

5. Jakie to problemy?

Niskie przygotowanie teoretyczne uczniów, niedostateczna chęć uczenia się zawodu, niska kultura osobista, często koszt kształcenia młodzieży w trakcie praktyk przewyższa zysk lub ledwie wystarcza na pokrycie kosztów związanych z praktykami.

6. W jaki sposób do Państwa przedsiębiorstwa trafiają uczniowie na praktyki?

Głównie sam uczeń lub jego rodzic bezpośrednio zabiegał o naukę zawodu, trochę rzadziej jest to wynik inicjatywy szkoły zawodowej, która zwróciła się do przedsiębiorstwa z taką prośbą.

7. Jaka jest Państwa motywacja przy przyjmowaniu uczniów na praktyczną naukę zawodu?

Zwykle jest to chęć przekazania wiedzy młodzieży, chęć wyszkolenia sobie z ucznia dobrego pracownika lub prośba ucznia o przyjęcie na takie praktyki.

8. Co zniechęca Państwa do przyjmowania uczniów na praktyczną naukę zawodu?
Zniechęcają głównie: ogół wymagań formalnych jakie musi spełniać przedsiębiorstwo oraz często nieodpowiednie przygotowanie teoretyczno-praktyczne uczniów do pracy w zawodzie.

9. Jakie są Państwa najczęstsze uwagi do stażystów/praktykantów?
Niski poziom przygotowania teoretycznego ze szkoły, niewystarczające zdyscyplinowanie uczniów, niska kultura osobista oraz mała kontrola młodzieży ze strony opiekuna z ramienia szkoły.

10. Jakie zjawiska oceniacie Państwo najniżej?
Zdecydowanie niskie teoretyczne przygotowanie przez szkołę.

11. Z czego według Państwa to wynika?
Z archaicznych programów i kadry nauczycielskiej która musi uczyć nieprzydatnej teorii, brak teorii odnoszącej się do rzeczywistości i wymagań branży i zawodu.

12. Czy mają Państwo jakiś pomysł na rozwiązanie tej sytuacji?
Tak, rozwiązaniem byłoby doszkalanie nauczycieli w przedsiębiorstwach, zakładach pracy.

13. Jakie byłyby warunki takiej współpracy?
Przynajmniej takie, że współpraca nie generowałaby dodatkowych kosztów dla przedsiębiorców.

14. Czy są Państwo świadomi przepisów regulujących kwestie związane z „młodocianymi”?
Owszem jesteśmy, jednak nierzadko dostęp do przepisów regulujących te kwestie, jak i kwestie wysokości refundacji za przyjęcie na praktyki jest mocno ograniczony.

15. Czy są Państwo świadomi istnienia dokumentów, które przysługują stażystom/praktykantom (jak: program praktyk zawierający cele edukacyjne, spisany proces adaptacji stażysty/praktykanta, umowa)?

Tak, jednak bardzo często dokumentów tych nie otrzymujemy w ogóle lub otrzymujemy wybrakowany zestaw.

16. Czy rzetelnie realizują państwo narzucony program praktyk? Czy miejsce pracy praktykanta jest odpowiednio przygotowane?

Biorąc pod uwagę archaiczny styl i przeładowanie punktów praktyk, brak transparentnego programu praktyk – często zdajemy się na własne doświadczenie i kształcimy młodzież w oparciu o to doświadczenie.

17. Czy program praktyki jest dostępny w formie spisanego dokumentu? Czy taki program Państwo otrzymujecie przed przyjęciem ucznia na praktyki?

Rekrutacja ucznia odbywa się w różny sposób. Poprzez szkołę i wtedy uczeń przesyłany jest już po rekrutacji w szkole bez uczestnictwa przedstawiciela pracodawcy, poprzez samego ucznia który składa aplikację na praktyki i jest rekrutowany przez pracodawcę, poprzez znajomych, którzy odbywali praktyki w danym przedsiębiorstwie.

18.Czy w trakcie rekrutacji uczniowie wybierani są na podstawie testów kompetencyjnych?

Nie są poddawani badaniom testów kompetencyjnych. Czasami takie testy kwalifikacyjne kompetencji uczniów również tych społecznych wymagane są w hotelach sieciowych i rekrutacja odbywa się na ich podstawie. Testy kompetencyjne powinny być przeprowadzane na etapie wyboru szkoły zawodowej.

19.Czy liczba przyjmowanych na praktyczną naukę zawodu się zwiększa, czy zmniejsza porównując z ubiegłymi latami?

Z naszych obserwacji wynika, że zmniejsza się zdecydowanie. Wielu uczniów odchodzi z zawodu do innych branż, uczniowie często nie zdają sobie sprawy jakich umiejętności i predyspozycji wymaga ich zawód, nie znają jego specyfiki.

20.Jaka może być tego przyczyna?

Uważamy, że główną przyczyną jest spadek zainteresowania młodzieży nauką zawodu. Szkoły zawodowe w środowiskach młodych, odbierane są jako szkoły o niższym poziomie kształcenia a młodzież uważana jest za gorszą niż ta z liceów ogólnokształcących. Brak monitoringu zapotrzebowania na kwalifikacje zawodowe w skalach mikro regionów, brak funkcjonowania doradztwa zawodowego, brak analizy przedsiębiorstw i branż działających w mikroregionach.

21.Czy jest w Państwa w przedsiębiorstwie opiekun praktyk zawodowych?

Wyznaczamy takiego opiekuna, który realizuje praktykę ucznia, nie posiada on jednak przygotowania pedagogicznego.

22.Czy często zdarzają się interwencje szkoły w zakresie kontroli lub poprawienia jakości praktyk?

W większości przypadków nikt nie sprawdzał, ani nie interweniował podczas przebiegu praktycznej nauki zawodu w naszym przedsiębiorstwie.

23.Czy występuje przepływ informacji o wzajemnych potrzebach i prośbach pomiędzy Państwa przedsiębiorstwem a szkołą?

Tak, kontaktuje się z nami szkoła, jednak dostatecznie oceniamy jakość tej komunikacji.

24.Z czego wynika ta ocena?

Jako pracodawcy mamy często ograniczoną wiedzę, na temat kierunków kształcenia zawodowego na obszarze, na którym funkcjonuje nasze przedsiębiorstwo, co utrudnia nawiązanie sprawnej współpracy.

25. Czy odbywają się spotkania pracodawców z uczniami i/lub nauczycielami w szkołach? Zdarza się, że się odbywają. Szkoły organizują spotkania z fachowcami z branży HGT

26. Jakie oczekiwania mają Państwo wobec praktykantów/stażystów, a jakie wobec nauczycieli?

Wobec uczniów jest to odpowiednie przygotowanie teoretyczno-praktyczne, zaangażowanie oraz dyscyplina. Wobec nauczycieli zaś są to skuteczny kontakt, umiejętność dyscyplinowania młodzieży, lepszy system dokształcania nauczycieli w praktyce.

27. Jakie są największe problemy z jakimi zmagają się Państwo na co dzień podczas umożliwiania realizowania stażu/praktyk?

Niska jakość komunikacji pomiędzy szkołami a przedsiębiorcami, brak możliwości skutecznej kontroli i dyscyplinowania młodzieży oraz niedostateczne przygotowanie teoretyczno-praktyczne ze szkoły.

28. Co według Pana/Pani należałoby zmienić? Dlaczego akurat te rzeczy?

M.in. warto byłoby przywrócić się komunikacji, gdyż wierzymy, że może pomóc w lepszym dyscyplinowaniu i kontrolowaniu młodzieży podczas praktycznej nauki zawodu.

29. Co mógłby zasugerować Pan/Pani nauczycielom, aby wzrosło Państwa zadowolenie z przysyłanych stażystów/praktykantów?

Poprawić jakość przygotowania teoretyczno-praktycznego w szkole, zwiększyć zdyscyplinowanie uczniów, a także ewaluować okresowo ich zaangażowanie i pasję, w zawód w kierunku którego się kształcą.

30. Jakie działania Pana/Pani zdaniem zwiększyłyby chęć przedsiębiorców do bardziej skrupulatnego szkolenia uczniów podczas praktyk i dawania im większej uwagi?
Z moich doświadczeń najskuteczniejszym sposobem oddziaływania na przedsiębiorców, w jakiegokolwiek dziedzinie są zachęty finansowe – takie jak np. ulgi podatkowe, czy dodatkowe refundacje.

31. Co Pana/Pani zdaniem mogłyby poprawić przedsiębiorstwa, by zwiększyć efektywność praktycznej nauki zawodu?

Warto byłoby zwiększyć możliwości przedsiębiorstw do realizowania większego zakresu programów praktyk zawodowych. W większości niestety ograniczona baza technologiczna, możliwości czasowe i organizacyjne na to nie pozwalają.

32.Co mógłby zasugerować Pan/Pani uczniom, aby wzrosło Państwa zadowolenie z przyszłych stażystów/praktykantów?

Zadbanie o więcej pasji w wykonywaniu zawodu w którym się kształcą, więcej dyscypliny oraz lepsze podstawy teoretyczno-praktyczne.

Wyniki Badania.

Pracodawcy którzy zostali przebadani w wywiadach IDI podkreślają jak ważna jest praktyczna nauka zawodu uczniów szkół zawodowych w branży w warunkach rzeczywistych, czyli w przedsiębiorstwach działających na rzecz branży HGT. Największą grupę badanych stanowili przedsiębiorcy reprezentujący sektor hotelarski, następnie w kolejności sektor gastronomiczny i w najmniejszej ilości sektor usług turystycznych.

W ocenie pracodawców organizacja praktycznej nauki zawodu dla uczniów szkół zawodowych wymaga wielu zmian zarówno w sferze programowej oraz w sferze jakości tych praktyk.

Pracodawcy zwracają uwagę na liczne bariery, które zaniżają jakość praktyk zawodowych.

Bariery dla jakości praktycznej nauki zawodu:

- brak stałej dobrej komunikacji ze szkołami, nawiązywanie kontaktów jest nieujednolicone i często pracodawców poszukują szkoły, bezpośrednio uczniowie i sami pracodawcy występują do szkół z propozycją przeprowadzenia praktyk zawodowych we własnych przedsiębiorstwach. Proces nawiązywania współpracy przebiega inaczej zależnie od tego, kto inicjuje współpracę, ponieważ w przypadku, gdy to pracodawca zgłasza się do szkoły, pominięty zostaje etap poszukiwania go i przekonywania, a współpraca nie ma charakteru przysługi ze strony pracodawcy,
- badani zwracają uwagę, że nie istnieje jednolity wzór umowy pomiędzy szkołą i pracodawcą i często szkoły same opracowują takie umowy w zależności od potrzeb i kierunków kształcenia zawodowego,
- krótkotrwałość trwania praktyki zawodowej oraz skomplikowane wymagania formalne,
- problemy dotyczące samych uczniów przychodzących do pracodawców na praktyki zawodowe, niskie przygotowanie teoretyczne uczniów, niedostateczna chęć uczenia się zawodu, niska kultura osobista, często koszt kształcenia młodzieży w trakcie praktyk przewyższa zysk, lub ledwie wystarcza na pokrycie kosztów związanych z praktykami,
- brak monitoringu praktyk ze strony szkoły, nieaktualne i odbiegające od wymagań zmieniającej się gospodarki programy praktyk i podstawy programowe,
- brak monitoringu pracodawców działających w mikroregionach i zapotrzebowania na konkretne kwalifikacje zawodowe w tych regionach,
- duże grupy uczniów kształcące się w kolejnych latach, którzy nie znajdują miejsc praktyk zawodowych u pracodawców będących w dużej większości mikroprzedsiębiorstwami lub przedsiębiorstwami małymi. Niewielu jest pracodawców ze średnich i makro przedsiębiorstw,

- brak jest jednolitych rozwiązań w zakresie kształcenia praktycznego nauczycieli u pracodawców. To powoduje, że nauczyciele zawodu nie są zaznajamiani na bieżąco z nowymi technologiami, strategiami biznesowymi i organizacją pracy u pracodawcy,
- brak udziału pracodawców w tworzeniu programów nauczania dla zawodów w branży, brak udziału pracodawców w egzaminach kwalifikacyjnych oraz w rekrutowaniu uczniów szkół zawodowych w branży na praktyki zawodowe,
- brak testów kompetencyjnych przy wyborze i rekrutacji uczniów na praktyki zawodowe, zdarza się, że uczniowie osiągający doskonałe wyniki w nauce teoretycznej nie sprawdzają się w rzeczywistych warunkach pracy u pracodawcy, ponieważ nie posiadają tzw. umiejętności miękkich, tj. zdolności komunikowania z klientem, otwartości na zaspokajanie potrzeb klientów, odwagi w formułowaniu potrzeb i wniosków,
- brak zachęt dla pracodawców, aby chętniej przyjmowali uczniów do swoich przedsiębiorstw na praktyki zawodowe, np. ulgi podatkowe, finansowanie praktyk,
- wysokie koszty przeprowadzania praktyk zawodowych dla pracodawcy,
- ucieczka absolwentów od pracy w wyuczonych zawodach, brak wykwalifikowanej kadry, częsta rotacja pracowników, brak utożsamiania się z zawodem i pracodawcą,
- brak nowoczesnych treści do realizacji praktycznej nauki zawodu odpowiadających zmieniającej się gospodarce,
- brak ściśle określonych celów edukacyjnych i społecznych, które realizowałyby w pełni praktyki zawodowe,
- brak systemu doradztwa zawodowego dla uczniów, które przekłada się zdaniem pracodawców na poziom kwalifikacji praktycznych i teoretycznych uczniów i absolwentów szkół zawodowych.

Dobre praktyki podnoszące jakość praktycznej nauki zawodu zdaniem pracodawców badanych w diagnozie.

- opracowanie polskich ram jakości staży i praktyk zawodowych na podstawie rozporządzenia Komisji Europejskiej w sprawie europejskich ram jakości staży i praktyk zawodowych,
- ukierunkowanie na system dualnego kształcenia, w którym pracodawca staje się realizatorem praktycznej nauki zawodu na linii szkoła – pracodawca,
- stały rozwój branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej, który przynosi zwiększenie miejsc pracy w branży,
- zwiększanie udziału pracodawcy w przygotowaniu praktycznej nauki zawodu, treści nauczania, do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy u pracodawcy,
- włączenie pracodawców w ocenę kwalifikacji zawodowych zakończonych egzaminem uczniów szkół zawodowych,
- rozwijanie dodatkowych form współpracy szkół zawodowych w zakresie praktycznej nauki zawodu:
  - a. patronat firm nad szkołami lub klasami,
  - b. sponsorowanie przez pracodawców stypendiów lub nagród dla uzdolnionych uczniów,
  - c. dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców,

- d. organizowanie dodatkowych zajęć, szkoleń kursów dla uczniów i nauczycieli u pracodawców,
  - e. udostępnianie elementów wyposażenia przez firmy,
  - f. przekazywanie wyposażenia przez pracodawców na rzecz szkół zawodowych (narzędzia, oprogramowanie, materiały, urządzenia),
  - g. organizowanie wycieczek do zakładów pracy,
  - h. organizowanie w szkołach spotkań z pracownikami-fachowcami z przedsiębiorstw działających w branży,
- działanie pracodawców propagujących szkolnictwo zawodowe i praktyczną naukę zawodu w warunkach rzeczywistych u pracodawców ,poprzez działania marketingowe i reklamowe swoich usług w branży.

Grupa respondentów: kierownicy praktycznej nauki zawodu w szkołach oraz nauczyciele praktycznej nauki zawodu

Scenariusze wywiadów IDI wraz z wybranymi odpowiedziami. Kryterium wyboru odpowiedzi wykazanych w diagnozie stanowił procent odpowiedzi.

1.Kiedy uczniowie uzyskują kwalifikacje uprawniające do wykonywania wyuczonego zawodu?

Dopiero po zdaniu odpowiedniego egzaminu.

2.Ile trwają typowe praktyki zawodowe/staż?

Jest to określone przez program nauczania zawodu, typ szkoły, oraz porozumienie między dyrektorem a pracodawcą, zwykle jednak trwa 2-4 tygodnie.

3. W jaki sposób uczniowie nawiązują współpracę z pracodawcą o charakterze praktyk?

Większość uczniów bezpośrednio zabiega o naukę zawodu u danego pracodawcy lub szkoła zawodowa zwróciła się z propozycją takiej współpracy.

4. Jaki jest cel takich staży/praktyk?

Zastosowanie wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy. Praktyki o wysokiej jakości, powinny mieć jasno sprecyzowany cel edukacyjny, dotyczy on wiedzy, umiejętności praktycznych oraz tzw. umiejętności postaw i zachowań. Rzadko kiedy te wszystkie cele są osiągnięte w trakcie praktycznej nauki zawodu. Cele te jasno określają Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk.

5. Jak to wygląda w rzeczywistości?

Z jednej strony uczniowie mają unikalną możliwość sprawdzenia się w prawdziwym życiu zawodowym, mają bezpośredni kontakt z gościem czy klientem hotelu, restauracji czy biura podróży, z drugiej strony często spotykają się z ograniczeniami ich kompetencji ze strony pracodawców.

6. Jak Uważa Pan/Pani, z czego to wynika?

Często pracodawcy mają przykrą tendencję patrzenia na praktykantów jak na pracowników, a nie na uczniów. Nie mają czasu się zaangażować więc zlecają najprostsze prace, których nie trzeba tłumaczyć, a jednocześnie są to te które uniemożliwiają rozwój jak np. tylko sprzątanie.

7.Kto może przyjąć stażystów/praktykantów?

Pracodawcy, branżowi– rzemieślnicy i nie rzemieślnicy oraz indywidualne gospodarstwa rolne.

8.Jak pracodawcy oceniają efekty współpracy ze szkołami?

W większości oceniają ją pozytywnie lub bardzo pozytywnie.

9.A jak Pan/Pani ocenia efekty takich praktyk oceniając uczniów, którzy je ukończyli?

Miernie, trzeba się liczyć z wieloma ograniczeniami takich praktyk.

10.Jakie to ograniczenia?

Proszę to sobie wyobrazić, przede wszystkim jest to wąski zakres kształcenia wynikający ze specjalizacji danego zakładu. Kolejne to obawa pracodawcy przed dopuszczeniem uczniów do pewnych prac, wynikająca ze strachu o swoje dobra. Kończąc na tym, że pracodawca rzadko ma pojęcie czego się od takiego ucznia wymaga później na egzaminie praktycznym.

11.Kto odpowiada za nadzór nad praktykami uczniów?

Kierownik praktycznej nauki zawodu – odpowiedzialny za planowanie, organizację i nadzór współpracy z pracodawcami oraz monitorowanie realizacji tych punktów.

12.Czy są świadomi istnienia dokumentów, które przysługują stażystom/praktykantom? (jak: program praktyk zawierający cele edukacyjne, spisany proces adaptacji stażysty/praktykanta, umowa)

Owszem, uczniowie są z nimi zapoznawani.

13.Który z tych dokumentów przysparza najczęściej problemów uczniom? Zdecydowanie program praktyk – często oceniany jako przestarzały i przeladowany, co utrudnia lub uniemożliwia jego pełne, rzetelne wykonanie.

14. Wobec tego – jak często pracodawcy umożliwiają jego realizację?

Bywa różnie – od pełnego zaangażowania do pomijania zawartych w nim punktów.

15. Czy są zaznajomieni z dokumentami, które przysługują stażystom/praktykantom (jak: program praktyk zawierający cele edukacyjne, spisany proces adaptacji stażysty/praktykanta, umowa)?

Uczniowie są ich świadomi, jednak decydujący głos ma tutaj niestety pracodawca, co skutkuje dużą swobodą w realizacji przez niego formalnych aspektów takich praktyk.

16. Czy może Pani podać największe problemy z jakimi się Państwo spotykają w tym aspekcie?

Tak, są to fikcyjne zapisy w dzienniczkach praktyk oraz brak jasnych kryteriów ewaluacji takich praktyk, co skutkuje często nierzetelną oceną wystawioną przez pracodawcę na koniec.

17. Kto ponosi koszty surowców wykorzystywanych podczas zajęć praktycznych w szkołach?

Przeważnie koszty te ponoszą uczniowie.

18. Czy nauczyciele często interweniują u pracodawcy w celu poprawienia jakości praktyk?

Tak się zdarza, lecz brak narzędzi dyscyplinowania pracodawców często udaremnia ten proces.

19. Czy nauczycieli są świadomi jakości praktyk u innych przedsiębiorców?

Tak, przeważnie wiemy jakie są negatywne aspekty danych ośrodków praktycznej nauki zawodów.

20. Co przeważnie stanowi problem?

To, że pracodawcy rzadko zwracają uwagę na nieobecności podczas okresu praktyk, że nie pilnują skrupulatnie uczniów, często nie posiadają wiedzy co do zasad kształcenia praktycznego oraz nie dopełniają obowiązków w zakresie realizacji programu szkolenia.

21. Co stanowi największy obecnie problem według Państwa?

Najbardziej niepokojącym jest praktyka wykorzystywania uczniów do prac porządkowych, mało rozwojowych i traktowanie praktykantów jako tanią siłę roboczą, co – warto zaznaczyć, jest nie przestrzeganiem prawa pracy.

22. Czego brakuje Państwu do prowadzenia sprawniejszej współpracy z pracodawcami?

Najbardziej skarżymy się na niedostateczny system zachęt dla pracodawców, przede wszystkim finansowych. Uważamy, że gdyby ten system był lepszy – skuteczniej można byłoby oddziaływać na pracodawców oraz wypracowywać korzystne i efektywne modele kształcenia praktycznego.

23. Czy uczniowie mogą liczyć na pomoc/interwencję szkoły jeśli praktyki nie są odpowiednio realizowane przez pracodawcę?

Oczywiście, dodatkowo realizacja programu nauczania przez przedsiębiorców jest kontrolowana.

24. Co stanowi problem kontrolowania realizacji programu nauczania praktycznego, skoro około połowa ankietowanych przedsiębiorców zgłasza brak takich kontroli od dłuższego czasu?

Niestety, nie jesteśmy w stanie systematycznie odwiedzać wszystkich placówek ze względu na zbyt dużą liczbę tych z którymi podpisano umowę, ich czasem duże rozproszenie terytorialne oraz inne obowiązki narzucone przez dyrekcję szkoły, które ograniczają czasowo.

25. Kto ostatecznie ocenia efekt praktycznego przygotowania do zawodu?

Ostatecznie jest on oceniany przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną lub Izbę Rzemieślniczą, podczas egzaminu zawodowego, a rozliczana jest z tego wyniku szkoła.

26. Czym skutkuje taki podział egzaminowania?

Całym szeregiem niedogodności – według nas wymagania OKE oraz Izby powinny być spójne, by uniknąć niesprawiedliwego traktowania uczniów zdających przed OKE, czyli trudniejszym organem egzaminacyjnym.

27. Jakie oczekiwania mają nauczyciele wobec uczniów, a jakie wobec pracodawców?

Wobec pracodawców – podwyższenie ich kwalifikacji w kwestii nauczania młodzieży, a wobec uczniów – więcej motywacji i zaangażowania do samodzielnego zdobywania wiedzy i nowych umiejętności oraz więcej dyscypliny, kultury osobistej.

28. Jakie są największe problemy z jakimi zmagają się Pan/Pani na co dzień podczas organizowania i realizowania praktycznej nauki zawodu?

Największe problemy to pozyskiwanie dużych, nowoczesnych zakładów do współpracy oraz ograniczenie możliwości organizacji praktyk tylko i wyłącznie do miejsca zamieszkania ucznia, a także związane z powyższym, trudności ze znalezieniem odpowiedniej liczby miejsc na staż.

29. Z czego wynika problematyczność pozyskiwania nowych, dużych i nowoczesnych pracodawców?

Przeważnie jest to spowodowane ogółem wymagań formalnych, które musi spełniać pracodawca zainteresowany prowadzeniem praktyk/staży.

30. Co według Pana/Pani jest największym problemem kondycji praktycznej nauki zawodu?

Największym problemem jest stale obniżający się poziom szkolenia zawodowego, który wynika z kilku rzeczy. Między innymi z braku weryfikacji poziomu przyjmowanych uczniów, z braku skutecznego doradztwa zawodowego na etapie gimnazjum i wcześniej, a także z braku

weryfikacji, czy uczeń do danego zawodu posiada odpowiednie predyspozycje. A brak tych elementów, rzutuje finalnie na obecną kondycję praktycznej nauki zawodu.

31. Czy uczniowie posiadają jakąś alternatywę do pracodawców podczas praktycznej nauki zawodu?

Tak, posiadają – na przykład w postaci Centrum Kształcenia Praktycznego, lecz jest to tylko namiastka takich praktyk. Nie odbywają się w rzeczywistych warunkach pracy i nie dają możliwości zatrudnienia w zawodzie. Wprawdzie istnieją placówki CKP, które prowadzą działalność gospodarczą, posiadają hotele i restauracje i dają również możliwość pracy w warunkach „rzeczywistych”, jednak takich placówek jest niewiele w skali branży i kraju.

32. Namiastka? Jakie są zatem jej plusy i minusy?

Plusami są dobrze wyposażone pracownie, o szerokim zakresie szkoleń, wystandaryzowane do egzaminu zawodowego. Minusami są niestety niska dostępność takich placówek, brak kontaktu z „żywą praktyką” oraz brak nabierania doświadczenia w poznawaniu rynku pracy.

Wyniki Badań

Największą część respondentów w grupie kierowników praktycznej nauki zawodu w szkołach zawodowych oraz nauczycieli praktycznej nauki zawodów stanowili przedstawiciele techników, w następnej kolejności szkoły branżowej I stopnia, szkół policealnych, a w najmniejszej ilości przedstawiciele szkoły specjalnej I stopnia kształcącej uczniów z niską niepełnosprawnością, pozwalającą na wykonywanie zawodu w obsłudze pomocniczej, hotelowej.

Nauczyciele i kierownicy praktycznej nauki zawodu w branży „naświetlili” zjawiska pozytywne i negatywne które definiują stan jakości praktycznej nauki zawodu.

Barierę obniżające jakość praktycznej nauki zawodu.

- Brak informacji dla szkół na temat lokalnego rynku pracodawców, nauczyciele praktycznej nauki zawodu często poszukują pracodawców na własną rękę wykorzystując swoje doświadczenie i znajomości.
- Utrudnione poszukiwanie pracodawców w celu zawarcia umowy i przekonanie ich do współpracy ze szkołą kształcąca w zawodach w branży. Pracodawcy często traktują taką umowę jako swoistego rodzaju przysługę dla szkoły.
- Praktyki o wysokiej jakości powinny mieć jasno sprecyzowany cel edukacyjny, dotyczy on wiedzy, umiejętności praktycznych oraz tzw. umiejętności postaw i zachowań. Rzadko kiedy te wszystkie cele są osiągnięte w trakcie praktycznej nauki zawodu. Cele te jasno określają Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk.

- Ograniczanie kompetencji i zdolności uczniów przez pracodawców realizujących praktyczną naukę zawodu, poprzez zlecenie stałej pracy przez okres całej praktyki np. sprzątanie, niszczenie dokumentów, zmywanie itd.
- Brak dobrych wykształconych opiekunów praktyk u pracodawcy, którzy często nie posiadają czasu na praktyczne szkolenie praktykantów.
- Brak motywacji uczniów do pozostawania w wykwalifikowanych zawodach z powodu perspektywy niskich zarobków, wielogodzinnej pracy, dojazdów do pracodawcy pozostającego w innym mieście niż miejsce zamieszkania ucznia.
- Perspektywa dużych migracji do miast i wysokich kosztów utrzymania, aby wykonywać zawód wyuczony.
- Brak pasji zawodowych, chęci doksztalcania ze strony uczniów, którzy dokonywali wyborów szkół zawodowych kierując się często kryteriami rodzinnymi, lokalizacyjnymi szkoły jako jedynej, działającej w miejscu zamieszkania. Uczniowie często nie znają specyfiki zawodu, w którym się kształcą oraz nie mają sprawdzanych kompetencji społecznych do wykonywania zawodu.
- Brak doradztwa zawodowego na etapie wyboru szkoły i testów kompetencyjnych
- Brak możliwości pozyskiwania dużych, nowoczesnych zakładów do współpracy oraz ograniczenie możliwości organizacji praktyk tylko i wyłącznie do miejsca zamieszkania ucznia, a także związane z powyższymi trudności ze znalezieniem odpowiedniej liczby miejsc na staż.
- Duża ilość uczniów klasach kształcących w jednym zawodzie, co przysparza problemy w zapewnieniu praktyk wszystkim uczniom.
- Niskie umiejętności pedagogiczne opiekunów praktyk u pracodawcy.
- Nierzetelne wypełnianie dzienników praktyk uczniów przez opiekunów praktyk ze strony pracodawcy, brak kontroli nieobecności, zaliczanie na wyrost bez faktycznej pracy uczniów, nierealizowanie treści nauczania i programów praktycznej nauki zawodów.
- Najbardziej nauczyciele skarżą się na niedostateczny system zachęt dla pracodawców, przede wszystkim finansowych. Gdyby ten system był lepszy – skuteczniej można byłoby oddziaływać na pracodawców oraz wypracowywać korzystne i efektywne modele kształcenia praktycznego.
- Wysokie koszty kształcenia w warsztatach szkolnych jako zajęcia praktyczne brak wyposażenia szkół w tym zakresie, niski zakres szkolenia ze względu na brak szerokiej bazy w szkole, brak kontaktu z rzeczywistym wymiarem pracy symulacyjne kształcenie praktyczne, które nie przynosi efektów i jakości kształcenia praktycznego.
- Brak weryfikacji w rekrutacji uczniów pod względem kompetencyjnym do wykonywania zawodu, niejednolite egzaminy kwalifikacyjne, o różnym stopniu trudności zdawania i wymagań od przystępujących do egzaminów zawodowych.
- Skomplikowane wymagania formalne przy organizacji praktyk zawodowych.
- Problemem jest stale obniżający się poziom szkolenia zawodowego, który wynika z kilku przyczyn. Między innymi z braku weryfikacji poziomu przyjmowanych uczniów, z braku skutecznego doradztwa zawodowego na etapie gimnazjum i wcześniej, a także z braku

weryfikacji, czy uczeń do danego zawodu posiada odpowiednie predyspozycje. A brak tych elementów, rzutuje finalnie na obecną kondycję praktycznej nauki zawodu.

– Kierownicy i nauczyciele praktycznej nauki zawodu preferują jednolity system kształcenia odbywający się na linii szkoła – pracodawca. Doceniają rolę CKP jako centrum kształcącego uczniów praktycznej nauki zawodu, jednak zwracają uwagę że należy rozszerzyć ich formułę działania, a wtedy mogłyby odgrywać dużą rolę w podnoszeniu jakości kształcenia praktycznej nauki zawodu poprzez:

- monitorowanie lokalnego rynku pracy,
- zbieranie informacji od pracodawców na temat potrzeb lokalnego rynku pracy i potrzeb pracodawców,
- prowadzenia pośrednictwa w wyszukiwaniu pracodawców dla szkół zawodowych w branży,
- szkolenia w praktycznej nauce zawodu w zakresie nie realizowanym przez pracodawców,
- prowadzenie doradztwa zawodowego dla uczniów wybierających szkoły zawodowe w branży,
- doksztalaniu zawodowym nauczycieli poprzez organizowanie kursów u pracodawców.

Nauczyciele podkreślają że dążenie do systemu dualnego kształcenia jest prawidłowym kierunkiem, w którym podąża kształcenie praktyczne, a rzeczywiste warunki pracy, w których kształcą się uczniowie, dają im możliwość uzyskiwania pełniejszych kwalifikacji zawodowych i uczestniczenia w rynku pracy.

Popierają rozwój doradztwa zawodowego na każdym etapie nauki począwszy od przedszkola /nowy projekt MEN w zakresie doradztwa zawodowego z 2018 r./

Nauczyciele podkreślają konieczność zwiększenia udziału pracodawców w realizacji warunków i trybu organizowania praktycznej nauki zawodu, zwiększenia kwalifikacji opiekunów praktyk, monitorowanie praktyk przez pracodawcę i opiekuna ze strony szkoły oraz nawiązywanie ścisłej współpracy pomiędzy nimi, poprawa treści programowych praktycznej nauki zawodu, stosowanie zachęt dla pracodawców, rozszerzenie roli CKP gdyby rozwijany miał być model kształcenia na linii Szkoła- CKP- Pracodawca.

Grupa respondentów: Uczniowie szkół zawodowych w Branży

Scenariusze wywiadów IDI wraz z wybranymi odpowiedziami. Kryterium wyboru odpowiedzi przedstawionych w niniejszej diagnozie stanowił procent odpowiedzi.

1. Jakim kryterium kierował się Pan/Pani przy wyborze szkoły zawodowej?

Zainteresowaniem wybranym zawodem, dostępnością szkoły w miejscu zamieszkania, chęcią pracy w branży HGT, zarobkami

2.Czy dostępne były dla Pani/Pana ośrodki doradztwa zawodowego lub osoby – doradcy zawodowi?

Nie posiadałem wiedzy na temat istnienia ośrodków doradztwa zawodowego lub doradcy zawodowego ,wybór zawodu omawiałam z moimi rodzicami oraz koleżankami i kolegami. Informacje uzyskiwałam też z internetu i w szkole przy spotkaniach tzw. „otwartych drzwi”.

3.Czy analizował Pan /Pani swoje predyspozycje do wykonywania wybranego zawodu?

Nie analizowałem swoich predyspozycji, nie były też dostępne żadne możliwości sprawdzenia tych predyspozycji jak testy kompetencyjne czy wywiady.

4.Jaką opinię reprezentuje Pan/Pani na temat swojej szkoły zawodowej?

Mam dobrą opinię na temat swojej szkoły, jednak w środowisku uczniów innych szkół, szkoły zawodowe odbierane są jako gorsze, a uczniowie tych szkół jako mniej zdolni i o gorszej sytuacji finansowej rodziców. Jest to opinia bardzo obiegowa i nieprawdziwa, nie mniej taka jest. Czujemy się w środowisku uczniów liceów ogólnokształcących „gorsi”.

5.Jaka jest praktyczna wiedza nauczycieli praktycznej nauki zawodu?

Wiedza nauczycieli zawodu jest różna zależy od kwalifikacji i rodzaju zawodu.

Nauczyciele praktycznej nauki zawodu organizują nam praktyki zawodowe w sytuacji, gdy szkoła zawiera umowę z pracodawcami. Często jednak praktyki załatwiamy indywidualnie dzięki kontaktom naszych rodziców lub znajomych, lub sami zgłaszamy się bezpośrednio do pracodawców. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu są opiekunami naszych praktyk z ramienia szkoły.

6.Jak oceniasz praktyczne przygotowanie uczniów szkoły zawodowej do wykonywania zawodu.

Zależy gdzie uczniowie odbywali praktyki zawodowe. Czy u pracodawcy, czy w szkole w ramach zajęć praktycznych, czy w CKP. Największe przygotowanie dały praktyki w rzeczywistych warunkach pracy, czyli u pracodawcy. Czasami CKP też posiada ośrodki zbliżone do warunków pracodawcy, jak hotel czy jadalnię, które obsługują klientów z zewnątrz. Niestety nie możemy liczyć na stałe zatrudnienie w takich centrach, które tylko realizują praktyczną naukę zawodu w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, ale bez możliwości podjęcia stałej pracy w przyszłości.

6.Jak ocenia Pan /Pani teoretyczne przygotowanie uczniów szkoły zawodowej do wykonywania zawodu?

Dostatecznie, szkoły zawodowe dobrze kształcą uczniów z zakresu wiedzy teoretycznej jednak programy nie odpowiadają wymaganiom pracodawców, są przestarzałe, zbyt obszerne, nie uwzględniają zmieniających się technologii i metod pracy. Teoria jednak zbyt odbiega od praktyki. Wykorzystanie wiedzy teoretycznej w trakcie praktycznej nauki zawodu jest niewielkie. W czasie praktyk zapoznajemy się też z nowoczesną teorią, więc nie jest to tylko kształcenie praktyczne.

7. Jak ocenia Pan/Pani współpracę swojej szkoły z pracodawcami i firmami?

Jako bardzo dobrą, ale wiemy że różnie bywa w innych szkołach zawodowych w branży.

Nowoczesne szkoły zawodowe, a takie istnieją podpisują umowy z renomowanymi pracodawcami, analizują lokalne rynki pracy organizują praktyki zagraniczne u pracodawców z branży, niejednokrotnie posiadają nowoczesne centra kształcenia praktycznego wyposażone doskonale w nowe technologie i nowoczesny sprzęt, swoich patronów i kształcą zawody pod konkretne potrzeby. Są szkołami przyszłości. Jest ich mało w skali kraju, ale najważniejsze, że już są. Te prywatne realizują własne autorskie programy nauczania dostosowane do nowych czasów. Firmy chętnie szkolą swoich przyszłych pracowników we współpracy z takimi szkołami. To renomowane i znane szkoły: w Myślenicach, Kołobrzegu, Jeleniej Górze.

8. Jak ocenia Pan/Pani rozwijanie zainteresowań uczniów w swojej szkole zawodowej?

Bardzo różnie, moja szkoła akurat dba o rozwijanie naszych zainteresowań poprzez ciekawe praktyki, wyjazdy, wycieczki do firm, zaprasza pracodawców na lekcje, którzy przybliżają specyfikę zawodów w branży HGT.

9. Jak ocenia Pan/Pani dostępność najnowszych technologii w praktycznej nauce zawodu?

Dostępne są jedynie u pracodawców, i to w większych, bogatszych firmach np. w hotelach sieciowych, restauracjach renomowanych i wielkich biurach podróży. Małe firmy nie dysponują najnowszymi technologiami. Dostępność tych dużych firm jest największa w dużych miastach lub znanych i popularnych regionach turystycznych. W szkole i CKP te technologie są rzadko dostępne dla uczniów ze względu na ich kosztochłonność zakupu, zastosowania i serwisu.

10. Czy do tej pory odbywał/a Pan/Pani praktyki u pracodawców?

Tak, takie praktyki odbywaliśmy, ale mamy różne opinie na temat ich skuteczności i jakości, zależy od podejścia pracodawcy i opiekuna praktyk. Czasami wiążą się z dojazdami, co nie jest wygodne i czasochłonne, ale dają szansę zatrudnienia w przyszłości, jeżeli ktoś chce pracować w zawodzie. Jednak bardzo dużo uczniów odchodzi od zawodu, bo wcześniej nie znał prawdziwej specyfiki pracy np. kelnera czy kucharza w branży HGT.

11. Czy chciałby/Pan /Pani realizować praktyczną naukę zawodu u renomowanego pracodawcy?

Bardzo, ale często tacy pracodawcy nie istnieją w miejscach naszego zamieszkania, a to jest ważne kryterium, ale często też u takiego pracodawcy ginie w tłumie pracowników i nie ma czasu na wprowadzanie nas w specyfikę pracy firmy i okres adaptacji nas jest trudny, duże też są wymagania bo jesteśmy traktowani jak pracownicy i wymagań tych nie możemy spełnić. Wtedy jest stres i niezadowolenie. Czasami mniejszy pracodawca nauczy nas więcej i więcej czasu nam poświęci.

12. Czy realizował Pan/Pani praktyczną naukę zawodu w CKP?

Tak, jako pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, w CKP uczniowie czują się po opieką swoich opiekunów dobrze, mogą pozwolić sobie na błędy lepsza i bardziej przyjazna jest taka praktyka, nie ma takiego „wyścigu szczurów”, stresu, który jest u pracodawcy, ale oczywiście nie u każdego. To jednak często są praktyki symulacyjne, ale zdarzają się duże centra z warsztatami lub ośrodkami branży HGT / hotele, restauracje/.

13. Jaka jest ocena Pana/Pani odbytych praktyk w CKP?

Odbywaliśmy praktyki w CKP bardziej symulacyjne niż rzeczywiste, akurat to centrum nie posiadało swoich obiektów tylko dobrze wyposażone sale dydaktyczne. Nie były to rzeczywiste warunki pracy, bardziej przypominały zajęcia praktyczne w szkole, tylko w lepiej wyposażonych pracowniach dydaktycznych. Nie pozwalały na bezpośredni kontakt z klientem, tak jak jest to u pracodawcy. Jednak czujemy się tu bardziej komfortowo niż u pracodawcy, opiekunowie praktyk mają więcej czasu i chęci do realizowania naszych praktyk.

14. Jaka jest ocena Pana/Pani praktyk zawodowych odbytych u pracodawcy?

Są plusy i minusy, pracujemy w rzeczywistych warunkach, mamy kontakt z klientem, poznajemy rzeczywistą organizację pracy, czasami wykonujemy zadania takie jak inni pracownicy. Jakość praktyk jest różna i w dużej mierze zależy od opiekuna z ramienia pracodawcy. Jeżeli ma czas i jest chętny do pomocy w adaptacji, poznaniu firmy i stanowisk, jakość praktyk jest wysoka poznajemy też wiele aktualnej teorii. Takie praktyki pomagają w zdawaniu egzaminów zawodowych. Tutaj zobaczyliśmy, jak prawdopodobnie będzie wyglądała nasza praca w przyszłości.

15. Czy praktyki zawodowe odbyte w rzeczywistych warunkach pracy podniosły Pana/Pani wiedzę na temat charakteru wykonywanego zawodu i wymagań stawianych przez pracodawców w zakresie tego zawodu?

Po odbyciu praktyki dowiedziałam się, że nie chcę pracować w tym zawodzie, na kelnerstwie trzeba się nachodzić od stolików do stolików od rana do nocy, trzeba to praktycznie robić. Bo jak byłam na praktykach w cukierni to tak właśnie było, po 12 godzin pracowaliśmy.

Jak poszłam do pracodawcy, to tam jest zupełnie inny świat, uczyli nas wprawdzie w szkole tej teorii i pokazywali praktykę, ale jest zupełnie inaczej. Zupełnie po prostu tam uczą inaczej, inaczej tam pracują, czułam się tak niepewnie....

To była firma hotelowa, duża fajna firma, dużo się dowiedziałem rzeczy praktycznych, to wszystko mi się przydało, pracowałem na różnych stanowiskach, to mi się podobało, praktyki podobały mi się, bardzo szkoda, że tylko 4 tygodnie, to za krótko moim zdaniem.

16. Czy odbyte praktyki przydadzą się Panu/Pani w przyszłej pracy?

Jeżeli pozostanę w tym zawodzie, to na pewno, zaproponowano mi pracę przy drobnych czynnościach w firmie, w której odbywałem praktyki, praktyki powinny być dłuższe, bo przez ten miesiąc nie da się za dużo zrobić i nauczyć. U pracodawcy poznajmy rzeczywiste środowisko naszej pracy. Byłoby dużo lepiej, gdyby praktyki mogły być np. jeden dzień w tygodniu przez cały okres nauki w szkole, miałbym szansę zostać w tej firmie jako pracownik, przez miesiąc pracodawca nie pozna moich umiejętności. Bardzo dużo moich kolegów nie zostaje jednak w wyuczonym zawodzie, szukają dalej, dopiero praktyki uświadamiają nam często, jak wygląda praca w naszym zawodzie i często nas to rozczarowuje.

17. Czy w trakcie praktycznej nauki zawodu u pracodawcy posiadał Pan/Pani swojego opiekuna praktyk i czy opiekun był zainteresowany rozwijaniem Pana/Pani umiejętności praktycznych?

Ja akurat miałam super opiekuna w trakcie praktyki, bardzo dobry fachowiec, codziennie wyznaczał mi nowe zadania, to rzadkość, sam decydował, co powinienem robić, choć miał też sugestie ze szkoły w postaci programów praktyki, jej celów. Jednak narzekał, że są niedostosowane do wymagań, że nie otrzymują od szkół informacji, jakie zadania praktykanci mogą realizować, a rozpowszechnienie jej przez szkołę, przyczyni się do organizowania przez pracodawców praktyk na wyższym poziomie.

18. Czy w czasie praktyk wykorzystywał Pan/Pani wiedzę teoretyczną, zdobytą w szkole zawodowej?

Wykorzystywałam tylko częściowo, choć w czasie praktyk, dużo też nauczyłam się teorii u pracodawcy, która była zupełnie inna niż ta zdobywana w szkole, tu jest zupełnie inna wiedza potrzebna, bardziej nowoczesna.

19. Czy praktyka zawodowa Pana/Pani podlegała kontroli ze strony szkoły i opiekuna praktyk u pracodawcy?

Bardzo rzadko opiekun ze szkoły był kilkakrotnie u pracodawcy, ale to szkoła miała z nim umowę na nasze praktyki i te spotkania dotyczyły bardziej dokumentów formalnych i umów. Pytał mnie też, co wykonuję i czy to jest zgodne z programem praktyk, przeważnie nie było. Opiekun ze strony

pracodawcy, w zależności od czasu interesował się co robię, ale często nie miałem z nim kontaktu.

20. Czy praktyki zawodowe odbywał Pan/Pani w miejscu swojego zamieszkania?

Tak mieszkam w regionie turystycznym i jest tu wielu pracodawców z branży HGT, tu jest też szkoła zawodowa/ technikum gastronomiczno-hotelarskie.

21. Czy na początku praktyk zawodowych został Pan/Pani zapoznany z regulaminem obowiązującym w miejscu pracy?

Tak zostaliśmy zapoznani, bo to był duży hotel sieciowy i tu standardy są korporacyjne, ale nasi koledzy, którzy mieli praktyki w restauracji nie byli zaznajamiani z niczym, tylko od razu podawali do stolików. Dzisiaj kelnerem może być każdy, prosto z ulicy, liczą się małe wymagania finansowe.

22. Czy w trakcie praktyk przeszedł Pan /Pani procedurę adaptacyjną?

A co to jest ta procedura? Nie mam pojęcia, uczyłem się powoli wszystkiego, a najczęściej prostych rzeczy, bo RODO i inne ograniczenia. Kiedy już mogłem cokolwiek samodzielnie wykonywać zadania praktyka dobiegła końca. To jakaś farsa z tymi praktykami. Kto wymyślił takie okresy dla praktyk zawodowych?

23. Czy pracownicy przedsiębiorstwa odnosili się do Pan/Pani w sposób życzliwy?

Jak byli w dobrym humorze, to tak, ale ogólnie byli życzliwi, niektórzy patrzyli na nas jak na potencjalną konkurencję w przyszłości i nie mówili nam wszystkiego. Niektórych aspektów pracy nie było nam dane poznać. Czy się nas bali, nie wiem. Jak tylko ktoś był naprawdę z pasją i chęcią, wydłużali dystans do swoich umiejętności, których mieli nas uczyć.

24. Czy praktyki rozpoczynały się punktualnie?

Tak raczej punktualnie, ale często puszczali nas po dwóch czy trzech godzinach do domu, albo mówili nam, że np. nie musimy jutro przychodzić, a w dzienniczku nam podpiszą obecność.

25. Czy opiekun praktyk u pracodawcy wykazał się kompetencją, innowacyjnością i zaangażowaniem w realizacji praktyki zawodowej Pana/Pani?

Opiekunowie praktyk u pracodawcy to doskonali praktycy i fachowcy z dużym doświadczeniem zawodowym, przekazywali nam wiedzę nie tylko edukacyjną, ale i społeczną, o postawach i umiejętnościach jakie wymagane są w naszym zawodzie, byli zaangażowani. Pracodawca ich z tego rozliczał, bo sam musiał potwierdzić realizację programu praktyk szkole.

26. Czy praktyki zawodowe pozwoliły Pana/Pani zdaniem na usystematyzowanie i powiązanie z praktyką Pana/Pani wiedzy teoretycznej?

W małym stopniu powiązały wiedzę szkolną teoretyczną z praktyką zawodową, ale niektóre jej elementy pozwalały nam dobrze uczyć się praktyki, teoria zderzyła się z praktyką, mogliśmy zdobywać nowe umiejętności praktyczne i teoretyczne, i doskonalić te nauczone w szkole.

Mogłam na praktykach pracować w recepcji, potem jak nauczyciel o coś zapytał wiedziałam lepiej o co chodzi. To tak jak z filmem, jak zobaczysz go przed przeczytaniem książki, to potem kiedy ją czytasz widzisz konkretne obrazy. Praktyki pozwalają lepiej przyswajać potem teorię w szkole.

27. Czy podczas praktyk zawodowych umożliwiono Panu/Pani możliwość samodzielnego pod nadzorem opiekuna wykonywania czynności?

Kiedy mogłam już samodzielnie wykonywać określone czynności na praktykach, to one właśnie dobiegały końca. Było mi szkoda, że właśnie teraz muszę kończyć pracę, praktyki takie są bez sensu, za krótkie. Ale oczywiście mogłam takie czynności wykonywać pod nadzorem innych odpowiedzialnych za ten segment pracowników.

28. Czy ilość godzin realizowana w ramach praktyk jest wystarczająca?

Absolutnie za krótkie są praktyki, zwłaszcza u pracodawcy, czyli tu gdzie naprawdę wszystkiego się uczymy. Powinniśmy pracować w każdym tygodniu np. przez jeden, dwa dni, a resztę w szkole, ale kiedy o tym mówimy to zaraz są jakieś bariery i przeszkody. Programy, godziny itd.

29. Czy wykazywał Pan/Pani zaangażowanie podczas praktyk?

Ja akurat mam sprecyzowane plany dotyczące mojej przyszłości zawodowej i realizuję swoje marzenie w tej szkole. Szkoła i zawód odpowiada moim oczekiwaniom, dlatego mam pozytywny stosunek do praktyk i jestem zaangażowana, ale są inni mniej zmotywowani, i te praktyki tylko zaliczają. Aby szybciej i przeważnie narzekają na wszystko, a potem odchodzą z zawodu. Im nie zależy na jakości praktyki, tak jak mnie, i na dobrym pracodawcy.

31. Czy dualny system kształcenia na linii szkoła - pracodawca przyczyni się Pana/Pani zdaniem do podniesienia jakości odbywanych przez uczniów praktyk?

Zdecydowanie tak, to my korzystamy na takim nauczaniu. Pracujemy w takich warunkach pracy w jakich będziemy w przyszłości pracować, poznajemy środowisko rynku pracy, mamy bezpośredni kontakt z klientem, uczymy się nowych technologii, których nie zapewniają nam zajęcia praktyczne w szkole. Praktyka trwa długo, praktycznie w każdym tygodniu mamy kontakt z pracodawcą i uczymy się dużo, a pracodawca ma stałego pracownika. Uczy go dla siebie. Jest jakieś powiązanie z jego potrzebami. Jakość praktyk może być wtedy najwyższa i najwięcej przyniesie korzyści.

32. Czy system kształcenia na linii Szkoła –CKP pracodawca przyczyni się Pana/Pani zdaniem w większym stopniu do podniesienia jakości praktyk zawodowych?

Tak, jeżeli centra nie będą jedynie powieleniem zajęć praktycznych w szkole. Ja akurat nie miałem praktyki zawodowej w takim centrum, ale moi znajomi mieli i mówią, że to niewiele różni się od szkoły. Chyba, że takie centrum ma swoje ośrodki pracy /hotele restauracje/, wtedy mamy namiastkę warunków takich jak u pracodawcy, ale tu nie znajdziemy pracy na stałe.

33. Który z systemów jest Pana/Pani zdaniem bliższy wymogom zmieniającej się gospodarki?

Zdecydowanie pierwszy.

Wyniki Badań

W grupie respondentów – uczniowie szkół zawodowych reprezentowane były wszystkie szkoły i wszystkie zawody sklasyfikowane w branży HGT. Największy procent stanowili uczniowie technikum, następnie uczniowie branżowej szkoły I stopnia oraz szkół policealnych szkół specjalnych I stopnia.

Kryterium wyboru szkoły przez uczniów stanowią często opinie rodziny znajomych lub dostęp do nauki w danej szkole w miejscu zamieszkania.

Uczniowie kończący szkoły gimnazjalne nie skorzystali z profesjonalnego doradcy zawodowego lub ośrodka doradztwa zawodowego ,ponieważ nie mieli wiedzy gdzie ich należy szukać i czy w ogóle istnieją. Nie mieli badanych żadnych kompetencji czy zdolności do kształcenia w wybranym zawodzie, co potem zaważyło na jakości kształcenia i teoretycznego i praktycznego.

Nie mieli często wiedzy na czym polega specyfika ich zawodu i jakich kwalifikacji w przyszłości będzie wymagał od nich pracodawca. To przekładało się na małe zainteresowanie rozwijaniem umiejętności praktycznych, a w wielu przypadkach odchodzeniem od zawodu w inne sfery i branże gospodarki.

Uczniowie mają w większości dobrą opinię na temat swoich szkół i jakości kształcenia, najwyżej oceniają umiejętności nauczycieli praktycznej nauki zawodu, a najniżej dostęp do nowych technologii w sytuacji, kiedy praktyczna nauka zawodu nie jest realizowana u pracodawcy.

Uczniowie dobrze ocenili też teoretyczną naukę zawodu, zwracali jednak uwagę na przestarzałe informacje, niedostosowanie programów nauczania do wymagań nowoczesnej gospodarki, wskazywali również, że pomimo iż mają dużo zajęć przygotowujących ich do zawodu, to często wiedza przekazywana im jest nie przydatna w pracy.

Nieco niżej uczniowie oceniają przygotowanie praktyczne do zawodu wskazując przyczynę w niskiej jakości praktyk zawodowych. Treści nauczania są nieaktualne, bo często uczniowie poznają czynności procedury i technologie, które już są nieaktualne.

Na kierunku hotelarskim uczniowie poznają obsługę rezerwacji na kartkach, podczas gdy obecnie wszystkie tego typu czynności wykonuje się komputerowo, w programach gastronomiczno-hotelarskich.

Respondenci zwracają uwagę na brak dostępu dobrze wyposażonych ośrodków kształcenia praktycznego w szkole i np. w CKP. Pracownie warsztatowe w szkole w dalszym ciągu są niedoposażone, choć sytuacja znacznie się poprawia.

W ocenie uczniów szkoła pomaga w rozwijaniu zainteresowań uczniów poprzez organizację praktyk zawodowych wysokiej jakości u renomowanych pracodawców, spotkania z pracodawcami i wyjazdy edukacyjne do innych szkół.

W opinii respondentów jakość praktycznej nauki zawodu jest w dalszym ciągu niska i wskazują na następujące bariery dobrej jakości praktyk:

- brak zainteresowania pracodawców organizowaniem dobrej jakości praktyk zawodowych,
- brak pasji zawodowych i chęci rozwijania swoich umiejętności,
- brak dobrych programów praktyk odpowiadających wymaganiom pracodawców i zmieniającej się gospodarki,
- brak dobrych i zaangażowanych opiekunów praktyk u pracodawców,
- odbywanie praktyk symulacyjnych poza środowiskiem pracy w rzeczywistych warunkach,
- brak dostępu do nowych technologii i nowoczesnych renomowanych pracodawców w branży,
- brak monitoringu lokalnych rynków pracy, który regulowałyby zapotrzebowanie na konkretne zawody w branży,
- brak doradztwa zawodowego dla uczniów wybierających kierunki kształcenia zawodowego,
- niska opinia środowiskowa wśród młodzieży na temat rangi szkół zawodowych i szkolnictwa zawodowego,
- brak dobrych umów szkoły z pracodawcą i z CKP.

W opinii respondentów odbyte praktyki zawodowe tylko u pracodawcy, dają im pełny obraz jak będzie wyglądała ich praca zawodowa. Wielu uczniów odchodzi od zawodu i nie jest zainteresowana dalszym praktycznym kształceniem w zawodzie. Opiniując pracodawców przy jednoczesnym przekonaniu, że tylko praktyki zawodowe u pracodawcy mają sens - krytykują podejście pracodawców do praktykantów jako do taniej siły roboczej, krytykują jakość praktyk na jednym stanowisku pracy /np. sprzątanie, niszczenie dokumentów/. Czują się niepewnie w nowym środowisku, podlegają sytuacjom stresowym i wymaganiu szybkości podejmowania decyzji, które niejednokrotnie przewyższają ich możliwości.

Zdecydowanie pewniej i bezpieczniej czują się w CKP, które są bardziej zbliżone do nauki w warunkach szkolnych. Nie uczestniczą jednak w prawdziwym rynku pracy, nie mają możliwości podjęcia w centrum stałej pracy w przyszłości .

Widzą bardziej rolę pośredniczącą CKP i doradczą niż rolę przygotowującą do podjęcia pracy w zawodzie w rzeczywistych warunkach pracy.

Uczniowie w trakcie praktyk zawodowych, nie są zapoznawani z regulaminami pracy, nie przechodzą sprawnie okresu adaptującego do nowych warunków pracy, z wyjątkiem dużych firm korporacyjnych, w których rozpisane są procedury działań. Praktyki w takich firmach są bardzo chwalone, a jednocześnie uczniowie wskazują na tzw. „ginięcie” praktykantów w tłumie pracowników firmy.

5. Modelowy program praktycznej nauki zawodu – Technik obsługi turystycznej (422103) – od września 2019 r. Technik organizacji turystyki (422104)

Znaczenie interdyscyplinarnej turystyki jako sektora gospodarki wciąż wzrasta. Prognozy Instytutu Turystyki dotyczące ruchu turystycznego na świecie wskazują na dynamiczny rozwój branży turystycznej jako sektora gospodarki oraz wzrost udziału turystyki w zatrudnieniu. W dynamicznym rozwoju turystyki zauważalne są trendy związane ze zmianami demograficznymi, ze wzrastającą świadomością i edukacją, trendy dotyczące zdrowia czy informacji. Turystyka stała się też nieodłącznym elementem życia społecznego.

Branża ta jest specyficzna – wymaga od pracowników wysokiej kultury osobistej, wysokich społecznych kompetencji, stałego kontaktu z ludźmi, komunikatywności, samodzielności i konieczności stałego doksztalcania się. Oczekiwania pracodawców, formułowane przede wszystkim w oparciu o opis stanowiska pracy, nakierowane są głównie na kwalifikacje i praktyczne umiejętności związane z obsługą klientów, przygotowaniem atrakcyjnego produktu turystycznego i posługiwaniem się językami obcymi. Kolejnymi istotnym wymogami są znajomość branży, umiejętność obsługiwanie systemów rezerwacyjnych oraz sporządzania dokumentacji branżowej, a także duża samodzielność.

Realizacja kształcenia w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) wymaga wysoko wykwalifikowanej kadry nauczycieli posiadających kompetencje w zakresie obsługi sprzętu komputerowego, nowoczesnych urządzeń stanowiących wyposażenie pracowni szkolnych oraz merytorycznej, uaktualnianej wiedzy dostosowanej do nowej podstawy programowej.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej z 2017 r.³⁰, podstawy programowej z 2019 r.³¹ oraz ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego³², kształcenie w zawodach szkolnictwa branżowego jest realizowane w szkołach ponadpodstawowych: branżowej szkole I stopnia, technikum, branżowej

---

³⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 31 maja 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. 2017, poz. 860)

³¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. 2019, poz. 991)

³² Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego

szkole II stopnia oraz szkole policealnej. Jest realizowane także na kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz na kursach umiejętności zawodowych prowadzonych przez podmioty określone w prawie oświatowym³³.

Zawód *technik obsługi turystycznej (technik organizacji turystyki)* należy do obszaru turystyczno-gastronomicznego, nauczany jest wyłącznie na poziomie technikum, nie ma wspólnych kwalifikacji z innym zawodem.

W strukturze klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego zawód należy do grupy zawodów dwukwalifikacyjnych, o nazwie *Pracownicy biurowi* (nazwa grupy wielkiej) a szczegółowo *Pracownicy obsługi klienta* (nazwa grupy dużej wyodrębnionej w ramach grupy wielkiej)³⁴. Ma możliwość prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie.

Do zawodu *technik obsługi turystycznej (technik organizacji turystyki)* przypisano 4 poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji dla kwalifikacji pełnych nadawanych w systemie oświaty, których osiągnięcie potwierdza dyplom wydany przez okręgową komisję egzaminacyjną. Po ukończeniu szkoły i zdaniu egzaminu zawodowego absolwent otrzymuje dodatkowo Europass, tj. Suplement w języku angielskim potwierdzający kwalifikacje. Dokument jest honorowany w krajach Unii Europejskiej.

Świadectwo lub dyplom potwierdzające uzyskanie częściowych lub pełnych kwalifikacji, można uzyskać również: po zakończeniu kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych, dla osób dorosłych posiadających doświadczenie w pracy w hotelarstwie – po zdaniu egzaminu eksternistycznego, na kursach umiejętności zawodowych dotyczących kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych³⁵.

Kwalifikacje w zawodzie *technik obsługi turystycznej (technik organizacji turystyki)* zostały włączone do sektorowej ramy kwalifikacji (SRK) w sektorze turystyka dla branży organizacja

---

³³ art. 117 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59)

³⁴ Rozporządzenie MEN z dnia 13 marca 2017 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego - zawody związane z turystyką ujęte w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy i wyodrębnione w nich kwalifikacje zawodowe

³⁵ Kurs umiejętności zawodowych (KUZ) to kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego w zakresie jednej z części efektów kształcenia wyodrębnionych w ramach danej kwalifikacji albo efekty kształcenia właściwe dla dodatkowych umiejętności zawodowych określone w przepisach wydanych na podstawie art.46 ust.1 (Ustawa z 22 listopada 2018 r. - Dz. U. z 2018 r., poz. 2245).

turystyki (pkt.3)³⁶. Kwalifikacje przygotowują do wykonywania działalności usługowej, w tym zarządczej, koordynacyjnej, specjalistycznej, doradczej oraz pomocniczej w branży organizacja turystyki w ramach zawodów i specjalności wskazanych w przepisach (Dz. U. z 2017 r. poz.1065) co oznacza, że absolwent może być zatrudniony w biurach podróży, punktach informacji turystycznych, stowarzyszeniach i innych organizacjach zajmujących się wspieraniem i rozwojem turystyki, w urzędach administracji państwowej na stanowiskach związanych z organizacją i promocją turystyki danego regionu a także prowadzić działalność gospodarczą na własny rachunek.

Osoby posiadające takie wykształcenie mogą pracować w podmiotach rynku turystycznego, np. w biurach podróży, obiektach noclegowych, zakładach gastronomicznych.

5.1. Proponowane treści nauczania do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy

Zakres kwalifikacji nabywanych przez uczniów podczas praktycznej nauki zawodu, jest zgodny z ideą europejskiej i polskiej ramy kwalifikacji, wyrażonych w języku efektów kształcenia, które obejmują: wiedzę (W) i umiejętności (U) oraz kompetencje społeczne (K).

Do wykonywania zadań zawodowych niezbędne jest osiągnięcie:

1. efektów kształcenia wspólnych dla wszystkich zawodów w zakresie:
  - Bezpieczeństwa i higieny pracy (**BHP**);
  - Podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej (**PDG**) – w podstawie programowej technika organizacji turystyki realizowanej od roku szkolnego 2019/2020 nie ma osobnego efektu z zakresu PDG;
  - Języka obcego ukierunkowanego zawodowo (**JOZ**);
  - Kompetencji personalnych i społecznych (**KPS**);
  - Organizacji pracy małych zespołów (**OMZ**);
2. efektów kształcenia, stanowiących podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów **PKZ (TG. d)** – obszar TG. Od roku szkolnego 2019/2020 nie ma efektów kształcenia z zakresu PKZ w obszarze HGT;

---

³⁶ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia. 18 maja 2017 w sprawie SRK w sektorze turystyka (Dz. U. z 2017 r., poz.1155).

3. efektów kształcenia właściwych dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie technik obsługi turystycznej:

- Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych **[TG.14]**,
  - planowanie i kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych;
  - rezerwacja imprez i usług turystycznych;
  - realizacja imprez i usług turystycznych;
- Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych **[TG.15.]**,
  - prowadzenie informacji turystycznej;
  - prowadzenie sprzedaży usług i imprez turystycznych;
  - rozliczanie imprez i usług turystycznych.

Od 2019/2020 r. efekty kształcenia właściwe dla klasyfikacji w zawodzie technik organizacji turystyki obejmują:

- Przygotowanie imprez i usług turystycznych **[HGT.07]**
  - Projektowanie imprez i usług turystycznych;
  - Zamawianie imprez i usług turystycznych.
- Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych **[HGT.08]**.
  - Prowadzenie informacji turystycznej;
  - Obsługa klientów korzystających z usług turystycznych;
  - Rozliczanie usług i imprez turystycznych.

Tabela 5.1. Wykaz kwalifikacji oraz ich powiązania z zawodami i efektami kształcenia³⁷

Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Symbol cyfrowy zawodu	Nazwa zawodu, w którym wyodrębniono daną kwalifikację	Efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów, z uwzględnieniem BHP, PDG, JOZ, KPS
OBSZAR TURYSTYCZNO-GASTRONOMICZNY (TG)				
TG.14.	Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych	422103	Technik obsługi turystycznej	OMZ PKZ(TG.g)
TG.15.	Prowadzenie	422103	Technik obsługi	OMZ

³⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. 2017, Poz. 860)

	informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych		turystycznej	PKZ(TG.g)
--	---	--	--------------	-----------

Tabela 5.2. Wykaz kwalifikacji oraz ich powiązania z zawodami (od 2019/2020)

Nazwa zawodu	Symbol cyfrowy zawodu	Poziom PRK dla kwalifikacji pełnej	Obszar kształcenia	Typy szkół	Liczba kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Poziom PRK dla kwalifikacji częściowej	Możliwość prowadzenia kształcenia na KKZ
Technik organizacji turystyki	422104	IV	HGT	T	2	HGT.07. przygotowanie imprez i usług turystycznych	4	X
Technik organizacji turystyki	422104	IV	HGT	T	2	HGT.08. obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych	4	X

Źródło: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. z 2019 r. poz.316)

Zawodowi *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) został przypisany poziom IV PRK³⁸ dla kwalifikacji pełnej oraz dla kwalifikacji częściowych wyodrębnionych w zawodzie (TG.14 i TG.15 a od roku szkolnego 2019/2020 HGT.07. i HGT.08.).

Podział zawodu *technik obsługi turystycznej* (*technik organizacji turystyki*) na kwalifikacje przyczynia się do uelastycznienia systemu kształcenia, co umożliwia uczącemu się uzupełnianie kwalifikacji stosownie do potrzeb rynku pracy, własnych potrzeb i zainteresowań.

Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (*technik organizacji turystyki*) powinien, na bazie zdobytych podczas nauki wiedzy i umiejętności, być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

1. organizowania działalności turystycznej,
2. organizowania imprez i usług turystycznych,
3. obsługi klientów korzystających z usług turystycznych,
4. rozliczania imprez i usług turystycznych.

³⁸ Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie kwalifikacji zawodów szkolnictwa zawodowego Dz.U.2017 r. poz.622).

Absolwent zadania zawodowe wykonuje w ramach kwalifikacji TG.14 i TG.15. W ramach pierwszej kwalifikacji planuje i rezerwuje imprezy i usługi turystyczne. W ramach drugiej kwalifikacji – prowadzi informację turystyczną oraz sprzedaje usługi turystyczne.

W podstawie programowej od 2019/2020 r. absolwent szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie *technik organizacji turystyki* powinien być przygotowany do wykonywania zadań zawodowych:

1. w zakresie kwalifikacji HGT.07.
  - a. projektowanie imprez i usług turystycznych;
  - b. zamawianie imprez i usług turystycznych.
2. w zakresie kwalifikacji HGT.08:
  - a. prowadzenie informacji turystycznej;
  - b. obsługa klientów korzystających z usług turystycznych,
  - c. rozliczanie imprez i usług turystycznych.

Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego:

- efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru turystyczno-gastronomicznego, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów – 370 godzin.
- TG.14. Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych 330 godzin.
- TG.15. Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych 330 godzin.

Minimalna liczba godzin kształcenia w zawodzie w ramach kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie według podstawy programowej od 2019/2020:

- HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych 660 godzin.
- HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych 720 godzin.

Szkoła prowadząca kształcenie w zawodzie *technik organizacji turystyki* zapewnia pomieszczenia dydaktyczne z wyposażeniem odpowiadającym technologii i technice stosowanej w zawodzie:

- stanowisko komputerowe z drukarką dla nauczyciela,

- projektor multimedialny, ekran projekcyjny lub telewizor lub tablicę interaktywną, tablicę szkolną lub flipchart,
- stanowiska komputerowe dla uczniów,
- lada do obsługi klienta – punkt informacji turystycznej,
- urządzenia pracy biurowej,
- wzory folderów, plakatów i innych materiałów promujących atrakcje turystyczne, filmy,
- pomoce dydaktyczne do zajęć lekcyjnych – atlasy geograficzne, mapy turystyczne i innego rodzaju, wzory dokumentów, czasopism branżowe, katalogi biur podróży,
- biblioteczka zawodowa wyposażona w dokumentację, instrukcje, przewodniki, regulaminy, przepisy prawne, rozkłady komunikacji i inne.

W przedstawionym modelu (tabela 5.3. i 5.4.), w ujęciu tabelarycznym dokonano prezentacji efektów kształcenia zawartych w podstawie programowej w zawodzie *Technik obsługi turystycznej (technik organizacji turystyki)* przypisanych do praktycznej nauki zawodu w odniesieniu do:

- miejsca ich realizacji,
- odpowiadających im treści kształcenia.

Miejscem realizacji praktycznej nauki zawodu są przedsiębiorstwa o zróżnicowanej strukturze – mikroprzedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa małe, średnie i duże. Według ustawy³⁹ mikroprzedsiębiorca – to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników; mały przedsiębiorca – osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą lub inny przedsiębiorca zatrudniający średniorocznie mniej niż 50 pracowników; średni przedsiębiorca - osoba, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniała średniorocznie mniej niż 250 pracowników.

W przypadku branży turystycznej biura podróży dzielą się na organizatorów turystyki, agentów turystycznych oraz przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych⁴⁰. Największą grupę branżową stanowią podmioty zajmujące się organizacją

³⁹ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, art. 7 ust. 1, pkt 1,2,3.

⁴⁰ Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz.U.2017, poz. 2361).

podróży (ponad 50%). W roku 2018⁴¹ w Polsce zarejestrowanych było 13226 podmiotów deklarujących prowadzenie działalności biura podróży, w tym 3906 spółek handlowych i cywilnych oraz 9213 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co oznacza, że na rynku pracy działają mikro i małe biura podróży, o czym świadczą dane statystyczne:

- biura podróży jako mikroprzedsiębiorstwa – 12 983
- małe biura podróży – 212
- średnie biura podróży – 24
- duże biura podróży – 7

Na polskim rynku dominują biura podróży jako mikroprzedsiębiorstwa (98,2%), które nie współpracują ze sobą. Dużych biur podróży jest niewiele i tworzą grupę niedostępną.

Konsekwencją wielkości firm w branży turystycznej jest ich struktura organizacyjna co ma wpływ na wielkość zatrudnienia oraz możliwość realizacji wszystkich treści podstawy programowej w przedsiębiorstwach turystycznych.

Możliwości przedsiębiorców w zakresie realizacji zajęć praktycznych wynikają głównie z wielkości obiektów mierzonych liczbą zatrudnionych w nich pracowników. Z punktu widzenia szkoły, uczeń ma możliwość realizowania zajęć praktycznych w każdym obiekcie świadczącym usługi turystyczne, niezależnie od jego wielkości. Z punktu widzenia przedsiębiorcy przeznaczenie czasu dla praktykantów i wpisanie go w obowiązki pracowników jest bardziej łatwe, pod względem organizacyjnym, w większych niż w małych biurach podróży. W małych i mikroprzedsiębiorstwach przyjęcie nawet kilku uczniów i zapewnienie im możliwości realizacji programu zajęć praktycznych na stanowiskach pracy, stanowi spory problem organizacyjny. Dlatego wiele mikroprzedsiębiorstw nie są w stanie zapewnić pełnej realizacji programu zajęć praktycznych. Poza tym przedsiębiorcy zwykle w pierwszej kolejności umożliwiają realizację praktyki zawodowej studentom kierunków turystycznych, którzy posiadają większe ogólne doświadczenie i są częściej postrzegani jako grupa potencjalnych pracowników.

Z punktu widzenia szkoły i ucznia, możliwość realizowania zadań zawodowych zależy nie tylko od ich uszczegółowienia w danej kwalifikacji w zawodzie ale i od wielkości firmy.

---

⁴¹ Wg rejestru REGON: Miesięczna informacja o podmiotach gospodarki narodowej w rejestrze REGON <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/zmiany-strukturalne-grup-podmiotow/miesieczna-informacja-o-podmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-grudzien-2018,4,18.html>

Istotnym problemem jest to, że mali przedsiębiorcy nie wykazują chęci na szkolenie swoich pracowników w zakresie współpracy dotyczącej kształcenia praktycznego ze szkołami. W tym przypadku znacznie korzystniejsze dla szkoły jest nawiązanie współpracy ze średnim lub dużym przedsiębiorcą, gdyż ta grupa pracodawców zdecydowanie częściej wspiera szkoły w tym zakresie, np. tworzenie klas patronackich.

Dlatego szkoły wybierając miejsca do realizacji praktycznej nauki zawodu, wybierają te obiekty, w których uczeń ma możliwość nabycia wiedzy i umiejętności pozwalających mu na zdanie egzaminu zawodowego w pełnej lub częściowej kwalifikacji.

W kolejnej części opracowania przedstawiono poszczególne efekty w kształceniu praktycznym realizowane w zadaniach dydaktycznych, dokumentach, na stanowiskach pracy.

Tabela 5.3. Efekty w kształceniu praktycznym i miejscach ich realizacji dla technika obsługi turystycznej [422103] – wg podstawy programowej z 2017 r.:

W wyniku procesu kształcenia uczeń jest przygotowany do (treści nauczania):	Efekty kształcenia:	Miejsce realizacji Praktycznej Nauki Zawodu					
		Szkoła	CKP	Pracodawca			
				M I	M	S	D
TG.14.1 Planowanie i kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych TG.14.2 Rezerwacja imprez i usług turystycznych TG.14.3 Realizacja imprez i usług turystycznych TG.15.1 Prowadzenie informacji turystycznej TG.15.2 Prowadzenie sprzedaży usług i imprez turystycznych TG.15.3 Rozliczanie imprez i usług turystycznych							
TG.14.1 Planowanie i kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych	2) korzysta z map geograficznych i innych źródeł informacji;	X	X	X	X	X	X
	3) dobiera usługi turystyczne do potrzeb klientów;	X	X	X	X	X	X
	4) opracowuje programy imprez turystycznych;	X***	X***	X	X	X	X
	5) sporządza programy konferencji, kongresów, targów i giełd turystycznych;	X***	X***	X	X	X	X
	6) kalkuluje koszty usług turystycznych;	X	X	X	X	X	X
	7) oblicza koszty imprez turystycznych dla grup oraz koszty jednostkowe;	X***	X***	X	X	X	X
	8) ustala ceny imprez i usług turystycznych;		X***	X	X	X	X
	9) sporządza dokumentację dotyczącą kalkulacji imprez i usług turystycznych.	X	X	X	X	X	X

TG.14.2 Rezerwacja imprez i usług turystycznych	1) dobiera usługodawców do realizacji imprez i usług turystycznych;			X	X	X	X
	2) dobiera najkorzystniejszy sposób ubezpieczenia uczestników ruchu turystycznego;			X	X	X	X
	3) zamawia usługi turystyczne;	X	X	X	X	X	X
	4) prowadzi rezerwację imprez i usług turystycznych;		X*	X	X	X	X
	5) dokonuje rezerwacji usług on-line;		X*	X	X	X	X
	6) korzysta ze specjalistycznych programów komputerowych stosowanych do obsługi ruchu turystycznego;	X*	X* X**	X	X	X	X
	7) opracowuje dokumentację związaną z zamawianiem usług turystycznych;	X	X	X	X	X	X
TG.14.3 Realizacja imprez i usług turystycznych	1) stosuje metody przewodnictwa turystycznego oraz pilotażu wycieczek;			X	X	X	X
	3) planuje i organizuje czas wolny klientów;	X***	X	X	X	X	X
	4) obsługuje imprezy turystyczne dla różnych grup klientów;			X	X	X	X
	5) współpracuje z usługodawcami w zakresie realizacji imprez i usług turystycznych;			X	X	X	X
	6) obsługuje konferencje, kongresy, targi i giełdy turystyczne;			X	X	X	X
	7) przestrzega zasad obsługi klienta;			X	X	X	X
	8) sporządza i prowadzi dokumentację dotyczącą imprez i usług turystycznych;		X	X	X	X	X
	9) gromadzi dokumenty finansowe potwierdzające realizację imprez i usług turystycznych;		X	X	X	X	X
	10) monitoruje przebieg realizacji imprez i usług turystycznych.			X	X	X	X
	TG.15.1 Prowadzenie informacji turystycznej	1) tworzy i aktualizuje bazy danych informacji turystycznej;	X	X	X	X	X
2) udziela informacji turystycznej;		X	X	X	X	X	X
4) korzysta ze źródeł informacji geograficznej i turystycznej;		X	X	X	X	X	X
5) współpracuje z uczestnikami rynku turystycznego;				X	X	X	X
6) opracowuje materiały promocyjne, informatory i katalogi usług turystycznych.		X	X	X	X	X	X
TG.15.2 Prowadzenie sprzedaży usług i imprez turystycznych	1) stosuje komputerowe systemy rezerwacji usług i imprez turystycznych;	X*	X* X**	X	X	X	X

	2) stosuje różne formy sprzedaży usług i imprez własnych oraz innych podmiotów rynku turystycznego;		X	X	X	X	X
	3) rejestruje sprzedaż usług i imprez turystycznych;		X	X	X	X	X
	4) stosuje różne formy płatności podczas sprzedaży usług i imprez turystycznych;		X	X	X	X	X
	5) sporządza dokumenty potwierdzające płatność za usługi i imprezy turystyczne;	X	X	X	X	X	X
	6) sporządza umowy cywilnoprawne dotyczące usług i imprez turystycznych;		X**	X	X	X	X
	7) stosuje instrumenty marketingu w sprzedaży usług i imprez turystycznych.		X	X	X	X	X
TG.15.3 Rozliczanie imprez i usług turystycznych	1) rozlicza koszty usług turystycznych świadczonych przez usługodawców;			X	X	X	X
	2) sporządza rozliczenie wpływów i kosztów imprezy turystycznej;		X	X	X	X	X
	4) rozlicza koszty konferencji, targów i giełd turystycznych;			X	X	X	X
	5) prowadzi ewidencję księgową imprez i usług turystycznych, przestrzegając zasad rachunkowości;		X	X	X	X	X
	6) sporządza dokumentację dotyczącą rozliczeń imprez i usług turystycznych.	X	X	X	X	X	X

*Możliwe do realizacji w firmach posiadających specjalistyczne programy komputerowe, systemy rezerwacyjne

**CKP w strukturze organizacyjnej szkoły lub CKP zlokalizowany w niedużej odległości od szkoły

***Możliwe ale brak rzeczywistych warunków

Tabela 5.4. Efekty w kształceniu praktycznym i miejscach ich realizacji dla technika organizacji turystyki [422104] (od roku szkolnego 2019/2020 wg projektu podstawy programowej z marca 2019 r.)

Efekty kształcenia	Kryteria weryfikacji	Miejsce realizacji					
		Szkoła	CKP	Pracodawca			
				MI	M	S	D
HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych							
HGT.07.3. Programowanie imprez i dóbr usług turystycznych							
2) korzysta ze źródeł	1) korzysta z tradycyjnych i cyfrowych źródeł						

informacji turystycznej i geograficznej podczas programowania imprez i usług turystycznych	informacji podczas programowania imprez i usług turystycznych w języku polskim i obcym 6), 7) posługuje się programami i aplikacjami internetowymi lokalizującymi elementy zagospodarowania turystycznego oraz w zakresie dostępności komunikacyjnej	X X**	X X**	X X	X X	X X	X X
4) przygotowuje programy imprez turystycznych	5) opracowuje program imprezy turystycznej 6) wykorzystuje programy komputerowe i aplikacje internetowe wspomagające programowanie imprez	X X* X**	X X* X**	X X	X X	X X	X X
HGT.07.4. Kalkulowanie kosztów imprez i usług turystycznych							
1) oblicza koszty imprez i usług turystycznych	4) oblicza wartość poszczególnych świadczeń w zależności od liczby uczestników, ceny i ilości świadczeń 6) dokonuje obliczenia sumy wszystkich świadczeń	X X	X X	X X	X X	X X	X X
2) oblicza marżę i podatek VAT imprez i usług turystycznych	3), 4), 5) – oblicza; marżę, podatek VAT od marży imprez turystycznych i od usług turystycznych	X	X	X	X	X	X
3) oblicza ceny imprez turystycznych	3) oblicza cenę imprezy przy zmieniającej się liczbie uczestników	X	X	X	X	X	X
4) tworzy dokumentację kalkulacji imprez i usług turystycznych	1) sporządza arkusz kalkulacji kosztów 2) wykorzystuje programy komputerowe do kalkulacji	X X*	X X*	X X	X X	X X	X X
HGT.07.5. Rezerwacja usług i imprez turystycznych							
2) stosuje różne formy zamówienia usług turystycznych w języku polskim i obcym	1) redaguje wzór formularza zamówienia 2) sporządza zamówienia usług turystycznych 3) sporządza umowę allotmentową i czarterową	X X* X*	X X* X*	X X X	X X X	X X X	X X X
3) stosuje różne formy rezerwacji imprez i usług turystycznych	2) sporządza druk formularza rezerwacji imprezy i usługi turystycznej 3) wypełnia formularz rezerwacji 4) sporządza druk anulacji rezerwacji 5) wypełnia formularz anulacji rezerwacji imprezy turystycznej	X* X* X* X*	X* X* X* X*	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X
4) używa oprogramowania komputerowego stosowanego o do zamówień i rezerwacji w turystyce	3) obsługuje komputerowe systemy rezerwacji 4) dokonuje rezerwacji i anulacji usług turystycznych on-line	X* X**	X* X* X**	X X	X X	X X	X X
HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych							
HGT.08.3. Organizowanie informacji turystycznej							
1) korzysta z różnych źródeł informacji	2) korzysta z map, planów miast, atlasów, przewodników, witryn internetowych i	X	X	X	X	X	X

stosowanych w turystyce	aplikacji						
2) sporządza bazy danych w celu gromadzenia informacji turystycznej	1) opracowuje wzór bazy danych 3) tworzy opisy do bazy danych 6) opisuje sposoby zabezpieczeń baz danych	X	X	X	X	X	X
3) udziela informacji turystycznej podczas obsługi klienta w języku polskim i obcym	1), 2), 3) – udziela informacji: w punktach informacji turystycznej, w biurach podróży, podczas targów turystycznych			X	X	X	X
4) charakteryzuje atrakcje turystyczne Europy i wybranych krajów świata	4) wyszukuje połączenia komunikacyjne pomiędzy wybranymi destylacjami przy użyciu źródeł tradycyjnych i cyfrowych	X	X	X	X	X	X
HGT.08.4. Sprzedaż imprez i usług turystycznych							
1) organizuje działania marketingowe w procesie sprzedaży imprez i usług turystycznych	7) stosuje metody kształtowania cen 8) stosuje zasady różnicowania cen	X*	X*	X	X	X	X
2) stosuje zasady obsługi klienta	4) stosuje techniki obsługi klienta			X	X	X	X
3) prowadzi sprzedaż imprez i usług turystycznych	2) stosuje różne techniki sprzedaży 4) prowadzi sprzedaż imprez i usług turystycznych			X	X	X	X
4) stosuje różne formy płatności podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych	1) wykonuje operacje na kasie fiskalnej 3) przyjmuje płatność w formie gotówkowej i bezgotówkowej 4) obsługuje terminal płatniczy	X*	X*	X	X	X	X
5) sporządza dokumenty potwierdzające płatność za imprezy i usługi turystyczne	1), 2), 3) – sporządza różne rodzaju faktury, notę korygującą, druki KP i KW	X*	X*	X	X	X	X
6) sporządza umowy dotyczące sprzedaży imprez i usług turystycznych	2) negocjuje warunki umów cywilnoprawnych 3) sporządza wzory umów 4) opracowuje warunki uczestnictwa w imprezach turystycznych 5) oblicza wysokość składek do odprowadzania na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny (TFG) 6) sporządza deklarację do TFG	X*	X*	X	X	X	X
HGT.08.5. Realizacja imprez i usług turystycznych							
1) obsługuje imprezy turystyczne dla różnych grup klientów	4) stosuje zasady profesjonalnej obsługi imprez			X	X	X	X
2) stosuje metody pilotażu wycieczek	8) stosuje zasady profesjonalnej obsługi w zakresie pilotażu wycieczek			X	X	X	X

3) stosuje metody przewodnictwa turystycznego	4) stosuje różne formy i narzędzia przekazu informacji 7) stosuje zasady profesjonalnej obsługi w zakresie przewodnictwa turystycznego			X	X	X	X
4) organizuje czas wolny klientów imprez turystycznych	2), 3), 4) – organizuje czas wolny uczestników imprezy turystycznej uwzględniając: możliwości uczestników, miejsce realizacji, porę roku	X	X	X	X	X	X
6) sporządza dokumentację etapu realizacji imprez i usług turystycznych	3), 4), 5) – sporządza: protokół wypadku, protokół zniszczenia, dokumenty związane z transportem	X	X	X	X	X	X
8) kontroluje przebieg realizacji imprez i usług turystycznych	2), 3) – sporządza: druk reklamacji, odpowiedź na reklamacje klienta	X	X	X	X	X	X
HGT.08.6. Rozliczanie imprez i usług turystycznych							
1) rozlicza koszty imprez i usług turystycznych	1), 2), 3) – sporządza: sprawozdanie z przebiegu imprezy turystycznej, wykaz poniesionych wydatków, oblicza sumę wydatków	X	X	X	X	X	X
2) sporządza rozliczenie przychodów i kosztów imprezy turystycznej	1) sporządza zestawienie wpływów oraz kosztów 2) oblicza wysokość marży i podatku	X	X	X	X	X	X
3) dokonuje rozliczeń finansowych imprez i usług turystycznych	1)sporządza druk rozliczenia zaliczki 3)oblicza zobowiązania finansowe biura podróży	X	X	X	X	X	X
4) sporządza dokumentację dotyczącą rozliczeń imprez i usług turystycznych	1) przygotowuje dokumentację rozliczeniową 2) posługuje się programami komputerowymi w celu rozliczenia imprezy	X*	X*	X	X	X	X
		X*	X*	X	X	X	X
HGT.07.2. i HGT.08.2. Podstawy turystyki							
6) stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych	2) wykorzystuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych zgodnie z ich przeznaczeniem 3) wykorzystuje aplikacje mobilne wspomagające wykonywanie zadań zawodowych	X*,X**	X*X**	X	X	X	X
		X*	X*	X	X	X	X
HGT.07.7. HGT.08.8. Kompetencje personalne i społeczne							
	1) stosuje zasady etykiety i etykiety w komunikacji z przełożonym i współpracownikami w codziennych kontaktach	X*	X	X	X	X	X
	2) stosuje metody komunikacji werbalnej i niewerbalnej	X*	X	X	X	X	X
	3) stosuje techniki radzenia sobie z emocjami i stresem	X*	X*	X	X	X	X

	4) wykonuje zadania zawodowe proponując kreatywne rozwiązania	x*	x	x	x	x	x
	5) stosuje techniki negocjacyjne	x*	x*	x	x	x	x
	6) współpracuje w zespole	x*	x	x	x	x	x
	7) stosuje aktywne metody słuchania	x*	x*	x	x	x	x
HGT.07.8. HGT.08.9. Organizacja pracy małych zespołów							
	1) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań	x	x	x	x	x	x
	2) kontroluje jakość wykonanych zadań wg kryteriów	x	x	x	x	x	x
	3) monitoruje wykonanie zadań	x	x	x	x	x	x

*Możliwe ale brak rzeczywistych warunków

** Możliwe do realizacji w firmach posiadających specjalistyczne programy komputerowe, systemy rezerwacyjne

W sektorze organizatorów turystyki (biur podróży) ponad 30% stanowią agencje turystyczne, które jedynie na podstawie umowy agencyjnej sprzedają lub oferują do sprzedaży imprezy turystyczne utworzone przez organizatora turystyki. Oznacza to, że w tego typu przedsiębiorstwach turystycznych uczniowie nie zawsze mają możliwość zdobycia części podstawowych umiejętności praktycznych zawartych w podstawie programowej. Dotyczy to w szczególności opracowywania programu imprez turystycznych, konferencji, kongresów, targów i giełd turystycznych oraz sporządzania kosztów imprez turystycznych.

W przypadku realizacji praktycznej nauki zawodu w agencji turystycznej (co jest w wielu przypadkach nie do uniknięcia) uczeń nie ma możliwości zdobycia pełnej wiedzy i doświadczenia zawodowego, dlatego pozostałe umiejętności powinien zdobywać u innego pracodawcy.

Uzyskanie analizowanych efektów kształcenia zapewnia możliwość dostosowywania kwalifikacji nabywanych w ramach zawodu *Technik obsługi turystycznej (technik organizacji turystyki)* do zmian na rynku turystycznym, co znajduje odzwierciedlenie w efektach uczenia się opisanych w Sektorowej Ramie Kwalifikacji⁴² w sektorze organizacja turystyki – element U (umiejętności) oznaczone zapisem P4STO_U oraz element K (kompetencje społeczne) oznaczone zapisem P4STH_K.⁴³

⁴² Załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze hotelarstwo.

⁴³ Załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka.

Tabela 5.5. Sektorowa Rama Kwalifikacji w sektorze turystyka dla poziomu 4

Charakterystyki efektów uczenia się dla poziomów sektorowej ramy kwalifikacji w sektorze turystyka ujęte w kategoriach umiejętności i kompetencji społecznych dla branży organizacja turystyki	
Poziom 4	
Umiejętności (U)	
Kod składnika opisu	Potrafi:
P4STO_U1	Dokonywać kalkulacji cen oferowanych imprez i usług turystycznych w złotych i dewizach. Analizować i przetwarzać informacje dotyczące zmian na rynku turystycznym i wykorzystywać je w oferowaniu, realizacji i sprzedaży różnego rodzaju imprez i usług turystycznych. Oferować i realizować różnego rodzaju imprezy i usługi turystyczne.
	Przygotowywać projekty umiarkowanie skomplikowanych programów imprez turystycznych oraz przygotowywać oferty imprez turystycznych oparte na programach typowych.
P4STO_U2	Przygotowywać dla klientów, w tym nabywców instytucjonalnych, informacje o oferowanych imprezach i usługach, nie zawarte w przygotowanej ofercie, w tym m.in. informacje o zabezpieczeniu finansowym organizatora turystyki i pośrednika turystycznego, okolicznościach i zasadach korzystania z niego przez turystę oraz rodzaju zagrożeń, jakie mogą wystąpić w miejscach realizacji imprezy lub świadczenia usług turystycznych.
	Kierować małym zespołem pracowniczym realizującym zadania zawodowe związane z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych imprez i usług turystycznych lub zakupem usług turystycznych. Uzgadniać pracę własną oraz podległego zespołu z innymi osobami lub zespołami uczestniczącymi w procesie organizacji i sprzedaży imprez turystycznych, w tym w pośrednictwie turystycznym. Prowadzić szkolenia na temat zasad funkcjonowania systemów rezerwacyjnych w turystyce. Prowadzić instruktaż w zakresie wykonywania zadań zawodowych związanych z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych imprez i usług turystycznych, w tym pośrednictwem turystycznym, oraz instruktaż w zakresie procedur odnoszących się do tych zadań.
P4STO_U4	Rozwiązywać typowe problemy pojawiające się w trakcie przygotowywania projektów umiarkowanie skomplikowanych programów imprez lub ofert imprez opartych na programach typowych, a także oferowania, realizacji i sprzedaży różnorodnych imprez i usług turystycznych.
P4STO_U5	Projektować stanowiska pracy i planować procesy wymagane dla realizacji zadań związanych z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych imprez i usług turystycznych lub zakupem usług turystycznych.
	Przygotowywać i przekazywać we właściwej formie informacje, dokumenty i materiały związane z oferowaniem i sprzedażą imprez i usług turystycznych. Przygotowywać i korygować, stosownie do okoliczności, plan wykonywania zadań własnych oraz kierowanego zespołu związanych z oferowaniem i sprzedażą różnego rodzaju imprez i usług turystycznych lub realizacją różnorodnych imprez turystycznych.

P4STO_U6	Zarządzać procesem rozpatrywania reklamacji.
	Monitorować proces sprzedaży imprez i usług turystycznych oraz proces zapewniania świadczeń i usług dla turystów przez kontrahentów.
P4STO_U7	Porozumiewać się w języku obcym w sprawach związanych z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych imprez i usług turystycznych, w tym pośrednictwem turystycznym.
Kompetencje społeczne (K)	
Kod składnika opisu	Jest gotów do:
P4STO_K1	Komunikowania się z różnymi grupami klientów (w tym z grupą nabywców instytucjonalnych) i kontrahentów oraz z innymi pracownikami biura podróży w celu realizacji zadań zawodowych związanych z oferowaniem i sprzedażą imprez i usług turystycznych, w tym z pośrednictwem turystycznym. Działania we współpracy z innymi pracownikami i partnerami zewnętrznymi w zakresie oferowania, realizacji i sprzedaży imprez i usług turystycznych, w tym w celu realizacji zadań związanych z prowadzeniem postępowania reklamacyjnego oraz z uruchomieniem procedur dotyczących różnych rodzajów zabezpieczeń finansowych.
P4STO_K2	Przyjmowania odpowiedzialności związanej z kierowaniem małym zespołem, wykonującym zadania zawodowe związane z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych usług i imprez turystycznych, w tym kontrolą jakości jego pracy, oraz za własne decyzje i działania z tym związane, podejmowane w typowych warunkach.
P4STO_K3	Bycia dyspozycyjnym w zakresie wykonywania typowych zadań zawodowych związanych z oferowaniem, realizacją i sprzedażą różnorodnych imprez i usług turystycznych.
P4STO_K4	
P4STO_K5	Zachowywania podstawowych standardów etycznych związanych ze świadczeniem usług turystom.

Źródło: Załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka.

Zapisy w tabeli 5.3. i 5.4. dotyczą przyporządkowania zadań zawodowych oraz umiejętności do miejsca ich realizacji. Szkoła podejmująca kształcenie w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) powinna posiadać odpowiednią liczbę pomieszczeń dydaktycznych z wyposażeniem odpowiadającym najnowszej technologii i technice stosowanej w zawodzie, aby zapewniać uzyskanie wszystkich efektów kształcenia wymienionych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie i umożliwiać przygotowanie absolwenta do realizowania wymienionych zadań zawodowych.

Nabywanie niektórych umiejętności praktycznych jest możliwe w pracowniach szkolnych. Planowanie i kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych, częściowo rezerwacja imprez i

usług turystycznych, prowadzenie informacji turystycznej, częściowo rozliczanie imprez i usług turystycznych jest możliwe do opanowania w odpowiednio wyposażonych pracowniach szkolnych (tabela 5.3. i 5.4.).

Aby szkoła mogła realizować zajęcia praktyczne w oparciu o własną bazę dydaktyczną, niezbędne jest posiadanie pracowni praktycznej nauki zawodu: pracownię turystyczno-geograficzną oraz pracownię obsługi turystycznej wyposażone w stanowiska komputerowe dla uczniów oraz pakiet programów biurowych.

Wyposażenie pracowni według standardu wynikającego z wymagań podstawy programowej dla zawodu *Technik obsługi turystycznej* oraz od 2019/2020 dla zawodu *technik organizacji turystyki*, daje uczniom możliwość zdobycia wiedzy i podstawowego doświadczenia w warunkach zbliżonych do rzeczywistego stanowiska pracy. W ostatnich latach, poprzez udział w różnych projektach unijnych, szkoły znacznie doposażyły i zmodernizowały swoją bazę dydaktyczną ale nadal stan ilościowy i technologiczny jest niewystarczający.

Nie wszystkie umiejętności praktyczne można wykształcić w pracowniach szkolnych, gdyż szkoła nie jest miejscem o rzeczywistych warunkach pracy. W przypadku zawodu *Technika obsługi turystycznej* (dotyczy to wykonywania prac związanych z organizowaniem działalności turystycznej, obsługiwanie klientów korzystających z usług turystycznych, rozliczania imprez i usług turystycznych (tab. 5.3. i 5.4.)). Kształtowanie tych umiejętności wymaga rzeczywistych warunków pracy, w tym bezpośredniego kontaktu z klientem.

Praktyczna nauka zawodu może być realizowana w formie zajęć praktycznych, których celem jest opanowania przez uczniów umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w danym zawodzie, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – również w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy.

Wykorzystanie pracowni szkolnych wskazanych w podstawie programowej zawodu *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) w procesie kształcenia praktycznego umożliwia uczniom opanowanie części umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w zawodzie, nie pozwala jednak na zastosowanie i pogłębienie zdobytej wiedzy oraz umiejętności zawodowych, które są możliwe do zrealizowania tylko w rzeczywistych warunkach pracy, tj. u pracodawcy lub w centrach kształcenia praktycznego, jeśli, ta ostatnia,

posiada bazę zbliżoną do rzeczywistych warunków pracy.

Centrum kształcenia praktycznego zapewnia uczniom zdobywanie wiedzy i podstawowego doświadczenia w warunkach zbliżonych do rzeczywistego stanowiska pracy oraz w rzeczywistych warunkach pracy. Zależy to od posiadanych wyposażenia bazy dydaktycznej.

W centrum kształcenia praktycznego są realizowane zadania z zakresu praktycznej nauki zawodu, które wynikają z programu nauczania dla danego zawodu oraz polegają na prowadzeniu zajęć praktycznych (realizacja całego lub częściowego programu nauczania) dla szkół prowadzących kształcenie praktyczne. CKP realizują, na podstawie obowiązujących przepisów, określony program edukacyjny głównie dla młodzieży szkół z rynku lokalnego lub regionalnego. Niewiele jest centrów kształcenia praktycznego w Polsce funkcjonujących samodzielnie (jest 49 ze 167)⁴⁴. Pozostałe funkcjonują jako centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU), centrum kształcenia zawodowego i praktycznego (CKZiP), centrum kształcenia ustawicznego i praktycznego (CKUiP).

Od roku szkolnego 2019/2020 będą przekształcone w centra kształcenia zawodowego (CKZ)⁴⁵. Będą miejscem do realizacji praktycznej nauki zawodu, tak jak CKP jako miejsce alternatywne w rzeczywistych warunkach.

Niektórych zadań nie można zrealizować ani w szkole, a częściowo w CKP, wtedy uzupełniające zajęcia mogą odbywać się u pracodawcy. Dotyczy to przede wszystkim zajęć realizowanych z wykorzystaniem specjalistycznych systemów komputerowych do obsługi klienta w biurze podróży – tabel 5.3. i 5.4. (jeśli szkoła lub CKP nie posiadają specjalistycznego wyposażenia).

Według rozporządzenia o praktycznej nauce zawodu, o wyborze miejsca realizacji kształcenia praktycznego decyduje szkoła. Podstawa programowa kształcenia w zawodzie *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) wskazuje możliwe miejsca jej realizacji w pracowniach szkolnych, biurach podróży, punktach informacji turystycznej, innych podmiotach świadczących usługi turystyczne oraz innych podmiotach stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół kształcących w zawodzie.

Szkoła wybierając pracodawców uwzględnia możliwość realizacji wszystkich praktycznych treści z programu nauczania i wielkość firmy (ilu uczniów może przyjąć).

---

⁴⁴ System Informacji Oświatowe (SIO)

⁴⁵ Ustawa –Prawo oświatowe

Wybierając centrum kształcenia praktycznego uwzględnia głównie jego lokalizację wobec szkoły – im bliżej tym korzystniej pod względem organizowania kształcenia praktycznego.

Nie we wszystkich regionach Polski są korzystne warunki do wprowadzenia dualnego systemu kształcenia, gdyż: w regionie brakuje pracodawców w branży lub brak chęci współpracy branży ze szkołami, lub brak możliwości finansowych na podjęcie współpracy.

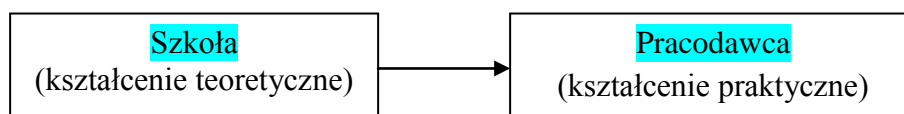
Żeby dobrze przygotować absolwenta do zawodu, szkoły powinny zachęcić pracodawców do współpracy w ramach dualnego systemu kształcenia.

Podsumowując:

Kształcenie w zawodzie *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) możliwe jest w dwóch opcjach.

I opcja polega na kształceniu dualnym w zakresie współpracy szkoły i pracodawcy:

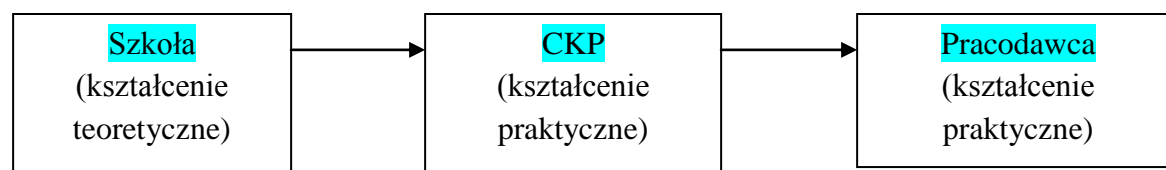
szkoła (kształcenie zawodowe teoretyczne) – pracodawca (kształcenie zawodowe praktyczne)

W pierwszej opcji w szkole są prowadzone zajęcia z wiedzy teoretycznej a u pracodawcy kształcenie praktyczne. Zajęcia praktyczne i praktyka zawodowa odbywają się w rzeczywistych warunkach pracy. Pozwala to uczniowi na skonfrontowanie dotychczas zdobytych wiadomości i umiejętności z wymogami na stanowiskach w zakładzie pracy, a także na potwierdzenie teorii z praktyką. Plusem jest zwiększenie liczby godzin zajęć praktycznych w warunkach rzeczywistych, a tym samym kompleksowe przygotowanie ucznia do wykonywania zadań zawodowych. Warunkiem jest znalezienie na lokalnym/regionalnym rynku pracy i pozyskanie takich pracodawców, którzy będą odpowiadać potrzebom szkoły w zakresie kształcenia zawodowego. Taki wariant ma zastosowanie także wtedy, gdy w otoczeniu szkoły nie ma CKP.

II opcja polega na kształceniu w zakresie współpracy szkoły i centrum kształcenia praktycznego i pracodawcy:

szkoła (kształcenie zawodowe teoretyczne) – CKP (kształcenie zawodowe praktyczne) – pracodawca (kształcenie zawodowe praktyczne)

Druga opcja występuje zwłaszcza wtedy, gdy na rynku lokalnym/regionalnym jest niewielu pracodawców, którzy mogliby realizować kształcenia w zakresie praktycznej nauki zawodu. W przypadku kształcenia w zawodzie *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) gdy jest brak lub jest niewiele biur podróży na lokalnym rynku pracy. Wówczas CKP może uzupełnić realizację zadań zawodowych, pod warunkiem, że prowadzi działalność gospodarczą a w jej ramach może prowadzić zajęcia praktyczne przy odpowiednio wyposażonej bazie dydaktycznej oraz odpowiednim sprzęcie technicznym.

5.2. Rozwiązania organizacyjne w zakresie realizacji zajęć praktycznych

Ustawa – Prawo oświatowe w art. 120. ust. 1 wskazuje miejsca realizowania zajęć praktycznych: w placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, warsztatach szkolnych, pracowniach szkolnych, u pracodawców.

W nowym brzmieniu ust.1⁴⁶, który wejdzie w życie z dn. 1.09. 2019 r. zmieniona kolejność podmiotów i umieszczenie pracodawcy na pierwszym miejscu listy, wskazuje iż zasadniczym celem proponowanych rozwiązań jest zwiększenie możliwości dostępu uczniów do praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy.

Nauka w szkołach kształcących w zawodzie obejmuje praktyczną naukę zawodu. Warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu zostały określone w rozporządzeniu⁴⁷, również podstawa programowa kształcenia w zawodzie *Technik obsługi turystycznej*⁴⁸ (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) wskazuje miejsca realizacji kształcenia praktycznego.

Praktyczna nauka zawodu może być realizowana w formie – rys.5.1:

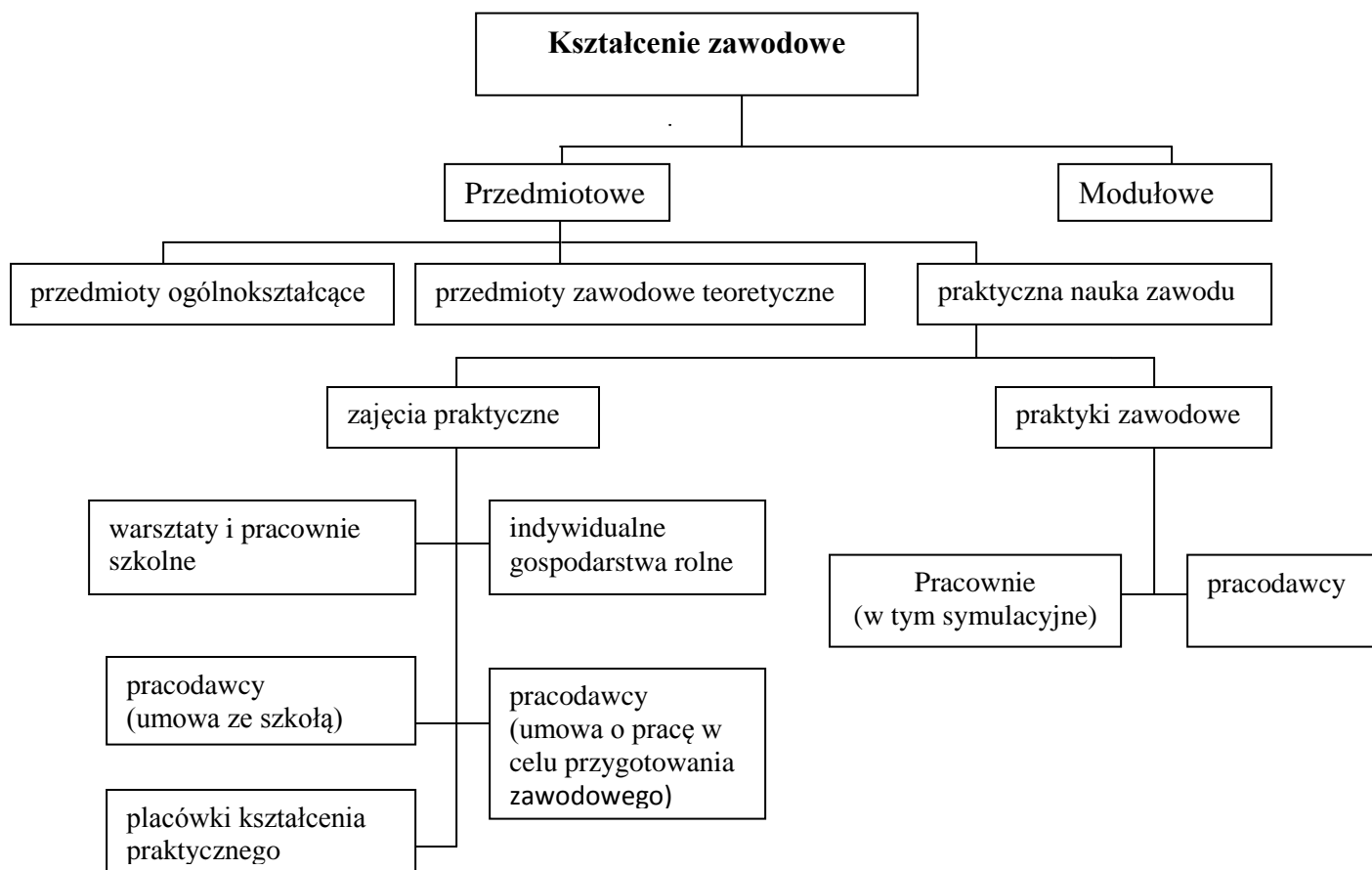
⁴⁶ Praktyczna nauka zawodu może odbywać się u pracodawców lub w centrach kształcenia zawodowego, warsztatach szkolnych, pracowniach szkolnych i placówkach kształcenia ustawicznego.

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. 2017 r. poz. 1644)

⁴⁸ Podstawa programowa kształcenia w zawodzie techników hotelarstwa 422103 *Podstawy programowe częściowo zmodyfikowane w zakresie efektów wspólnych dla zawodów ujętych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.*

- zajęć praktycznych, których celem jest opanowanie przez uczniów umiejętności potrzebnych do podjęcia pracy w określonym zawodzie.
- praktyk zawodowych, których celem jest pogłębienie przez uczniów wiedzy i umiejętności zawodowych nabytych w toku nauki szkolnej oraz ich zastosowanie w rzeczywistych warunkach pracy, a także poznanie organizacji pracy i warunków pracy w przedsiębiorstwie.

Rys. 5.1 Kształcenie zawodowe – praktyczna nauka zawodu.

Źródło: Opracowano na podstawie materiałów informacyjnych - Głowczewski Jan, Rola i znaczenie praktycznej nauki zawodu – aspekty prawne, Gdańsk 2014

Od szkoły zależy wybór podmiotu (miejsca), w którym odbywa się praktyczna nauka zawodu. Zgodnie z rozporządzeniem w technikum praktyczną naukę zawodu można realizować na zasadzie dualnego systemu kształcenia, w którym kształcenie praktyczne organizuje się zarówno w formie zajęć praktycznych jak i praktyk zawodowych. W zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) praktyczna nauka zawodu (kształcenie

praktyczne) w formie zajęć praktycznych może być realizowana w całości lub w części odbywanej u pracodawców na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu. Umowę zawiera dyrektor szkoły z pracodawcą w wymiarze i w terminach ustalonych między szkołą i pracodawcą.

Organizowanie zajęć praktycznych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia ma na celu opanowanie przez uczniów umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w danym zawodzie oraz zastosowanie i pogłębienie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy.

Praktyczna nauka zawodu *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) realizowana jest przez szkołę w dwojaki sposób:

Wariant I:

- Zajęcia praktyczne odbywają się w pracowniach szkolnych lub CKP (jeśli CKP jest w strukturze organizacyjnej szkoły)
- Praktyki zawodowe odbywają się u pracodawcy.

Wariant II:

- Zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawcy,
- Praktyki zawodowe odbywają się u pracodawcy.

Pierwszy wariant jest najczęściej stosowany. Warunek jest taki, że szkoła posiada wyposażoną bazę dydaktyczną zgodnie z wymaganiami określonymi w podstawie programowej kształcenia w zawodzie *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*), która pozwala na kształtowanie większości umiejętności praktycznych niezbędnych do podjęcia pracy w zawodzie (w warunkach symulacyjnych ale nie w rzeczywistych warunkach pracy). Jednocześnie przygotowuje ucznia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w części praktycznej. Praktyka zawodowa odbywana jest u pracodawcy w rzeczywistych warunkach. Ograniczenie praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy wyłącznie do praktyk zawodowych nie pozwala na odpowiednie przygotowanie absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*).

Większe możliwości praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy stwarza realizacja zajęć praktycznych w placówkach kształcenia praktycznego a praktyki zawodowe u pracodawcy. Warunek jest taki, że centrum kształcenia praktycznego (CKP) posiada bazę

dydaktyczną bardziej rozbudowaną niż pracownie szkolne, wykraczającą poza wymagania określone w podstawie programowej kształcenia w zawodzie.

Reasumując, taki model nie pozwala na pełne przygotowanie absolwenta do wykonywania wszystkich zadań zawodowych.

Drugi wariant jest rzadko stosowany przez szkoły. Polega na kształceniu wszystkich umiejętności praktycznych poza szkołą - u pracodawcy. Zajęcia praktyczne i praktyka zawodowa realizowane u pracodawcy, dają możliwość pogłębienie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy oraz stwarzają większe szanse na pełne przygotowanie absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*).

Projektowany model ma na celu zachęcenie szkół do wdrażania dualnego systemu kształcenia zawodowego polegającego na połączeniu uczenia się w szkole oraz uczenia się poprzez praktykę w miejscu pracy. Dotychczas niewiele szkół realizuje taki system kształcenia.

Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych.

Program nauczania danego zawodu określa wiedzę (W), umiejętności (U), kompetencje personalne i społeczne (K) nabywane przez uczniów na zajęciach praktycznych oraz wymiar godzin tych zajęć. Dobowy wymiar godzin zajęć praktycznej nauki zawodu uczniów w wieku do lat 16 nie może przekraczać 6 godzin, a uczniów w wieku powyżej 16 lat – 8 godzin. Dobowy łączny wymiar zajęć edukacyjnych w szkole i praktycznej nauki zawodu nie może przekraczać 8 godzin, a tygodniowy – 40 godzin.

Praktyczna nauka zawodu może być organizowana w systemie zmianowym, z tym, że w przypadku uczniów w wieku poniżej 18 lat nie może wypadać w porze nocnej.

Od roku szkolnego 2019/2020 uczniowie technikum będą mogli w okresie nauki odbywać staż w rzeczywistych warunkach pracy, tzw. „staż uczniowski”. Staż uczniowski będzie odbywał się na podstawie zawartej umowy pomiędzy przyjmującym na staż podmiotem a uczniem lub rodzicem ucznia niepełnoletniego. Uzupełnieniem umowy będzie załącznik określający treści nauczania oraz dobowy i tygodniowy wymiar czasu odbywania stażu uczniowskiego. Ustalony zakres treści nauczania pozwoli wskazać, w jakim zakresie (w całości lub w części) uczeń po zrealizowaniu tych treści zostanie zwolniony z obowiązku odbycia praktycznej nauki zawodu przez dyrektora szkoły.

W trakcie stażu uczniowskiego uczeń będzie mógł realizować wszystkie albo wybrane treści programu nauczania zawodu w zakresie praktycznej nauki zawodu realizowanego w szkole, do której uczęszcza, lub treści nauczania związane z nauczaniem zawodem nieobjęte tym programem. Okres odbytego stażu uczniowskiego, na podstawie otrzymanego zaświadczenia, zaliczany będzie do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Uczeń odbywający staż uczniowski będzie mógł otrzymywać miesięczne świadczenie pieniężne na podstawie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę z 2002 roku. Koszty świadczeń pieniężnych, które uczeń otrzyma podczas stażu zostaną wliczone pracodawcy w koszty uzyskania przychodu. Staż może być także nieodpłatny.

Praktyczna nauka zawodu dla *technika obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) jest organizowana również w formie praktyki zawodowej. Praktyki zawodowe są realizowane w klasie lub klasach ustalonych przez dyrektora technikum. Dyrektor technikum może rozłożyć w czasie przebieg praktyk.

Szkoła organizuje praktyki zawodowe w obiektach świadczących usługi turystyczne (najczęściej są to biura podróży) zatrudniających pracowników z obszaru zawodowego właściwego dla nauczanego zawodu, w rzeczywistych warunkach pracy w kontakcie z nowoczesnymi technikami i technologiami. Program praktyk zawodowych powinien być opracowywany przez zespół nauczycieli kształcenia zawodowego w konsultacji z pracodawcami lub organizacjami pracodawców, współpracującymi ze szkołą. Zakres treści zawartych w programie praktyk zawodowych powinien odpowiadać potrzebom lokalnego rynku pracy.

Praktyki zawodowe uczniów mogą być organizowane w czasie całego roku szkolnego, w tym również w okresie ferii letnich ale wtedy skróceniu ulega czas trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla nich.

Wymiar praktyk zawodowych dla danego zawodu jest określony w podstawie programowej i wskazuje, że szkoła organizuje praktyki zawodowe w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu. Dla *technika obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technika organizacji turystyki*) w technikum 5-letnim są przewidziane dwie praktyki po 4 tygodnie i po 140 godzin każda. Łącznej liczba godzin wynosi 280 godzin.

Dla *technika obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technika organizacji turystyki*) w technikum 4-letnim są przewidziane dwie praktyki po 4 tygodnie i po 160 godzin każda. Jednej praktyki nie

uwzględnia się w ramowym planie nauczania, drugą – uwzględnia się w zakresie kształcenia praktycznego i przelicza na godziny lekcyjne w tygodniu.

W pięcioletnim technikum w przypadku praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż 4 tygodnie odstąpiono od obowiązku przeliczania przez dyrektora dalszych tygodni ich trwania na godziny i organizowania ich w ramach godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe.

Program praktyki zawodowej powinien być dostosowany do specyfiki regionu, w którym znajduje się szkoła kształcąca w zawodzie. Co najmniej jedna praktyka powinna odbywać się w wysokim sezonie turystycznym (ferie zimowe, ferie letnie) i u przedsiębiorcy będącym organizatorem turystyki (touroperatorem). Umożliwi to w znacznie większym stopniu realizację programu praktyk zawodowych lub stażu oraz uniknąć sytuacji wykorzystywania ucznia do innych prac niż te, które są przewidziane w podstawie programowej w zawodzie *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*). Miejsce odbywania praktyk zawodowych nie powinny się powtarzać.

W opracowaniu dla zawodu *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) przygotowano rozwiązania dla technikum 4-letniego oraz technikum 5-letniego. Pierwsza i druga wersja uwzględnia przepisy⁴⁹ z 2017 roku oraz przepisy z projektu rozporządzenia z marca 2019 roku

Kształcenie zawodowe 5-letnie technikum

Wymiar obowiązkowych zajęć kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego w pięcioletnim okresie kształcenia w wysokości 51 godzin (wg projektu z marca 2019 r. 56 godzin). Podział godzin przeznaczonych na kształcenie teoretyczne i praktyczne w zawodzie *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) dokonuje dyrektor szkoły, z tym że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe.

W technikum, które organizuje zajęcia praktyczne odbywane u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia, łączny wymiar praktycznej nauki zawodu jest równy sumie liczby godzin tych zajęć określonej w programie nauczania dla zawodu *Technik obsługi turystycznej* (od

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 703) oraz projekt rozporządzenia MEN z 6 marca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.

2019/2020 *technik organizacji turystyki*) i liczby godzin praktyk zawodowych określonej w podstawie programowej kształcenia w tym zawodzie⁵⁰.

Wg projekty rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu⁵¹ (od września 2019 r.) w technikum liczba zajęć praktycznych u pracodawców/CKP na zasadach dualnego kształcenia, nie może być niższa niż 30% i nie wyższa niż 100% łącznego tygodniowego wymiaru godzin zajęć praktycznych.

Uwzględniając założenia modelu dla technikum przyjęto wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców lub w CKP na zasadach dualnego systemu kształcenia na poziomie minimum – 6 godzin w tygodniu.

Tabela 5.6.

Technikum 5-letnie – Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia (wg przepisów z 2017 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca lutego ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa										Razem w pięcioletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		V		
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne	6	6	4	4	5	5	6	6	12		27
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/w ckp)		6	6	6	6	6	6	6	6		24
Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	6	12	10	10	11	11	12	12	18		51
Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego	9		10		11		12		9		51
Praktyk zawodowa (u pracodawcy)	4 tygodnie (140 g) + 4 tygodnie (140 g) = 8 tygodni (280 godzin)										

W modelu w tabeli 5.6. kształcenie praktyczne odbywa się u pracodawcy/ckp, bez praktyk zawodowych, stanowi 47% godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne (k. teoretyczne – 53%). Warunek określony w rozporządzeniu, że wymiar godzin przeznaczonych na

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. 2017 r. poz. 1644).

⁵¹ Rozporządzenie MEN z dnia .... 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu - projekt z dnia 20 grudnia 2018 r.

kształcenie praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe⁵², nie zostanie spełniony.

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP: w klasie I w II półroczu przez 15 tygodni, w klasie II – IV przez 30 tygodni oraz w klasie V przez 15 tygodni.

Praktyka zawodowa odbywa się u pracodawcy – dwie praktyki przez 4 tygodnie, każda 140 godzin.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HGT.07. – klasa trzecia (czerwiec)

kwalifikacja HGT.08. – klasa piąta (styczeń/luty)

Tabela 5.7.

Technikum 5-letnie – Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia (wg przepisów z 2017 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca kwietnia ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa										Razem w pięcioletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		V		
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne	6	6	4	4	5	5	6	6	3	3	24
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/ckp)		6	6	6	6	6	6	6	6	6	27
Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	6	12	10	10	11	11	12	12	9	9	51
Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego	9		10		11		12		9		51
Praktyk zawodowa (u pracodawcy)	4 tygodnie (140 g) + 4 tygodnie (140 g) = 8 tygodni (280 godzin)										

W modelu w tabeli 5.7. kształcenie praktyczne odbywa się u pracodawcy/ckp, bez praktyk zawodowych, stanowi **53%** godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne (k.

⁵² Rozporządzenie o ramowym planie nauczania z dnia 28 marca 2017 r.

teoretyczne – 47%). Warunek określony w rozporządzeniu, że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe, został spełniony.

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP: w klasie I w II półroczu trwa przez 15 tygodni, w klasie II - V przez 30 tygodni.

Praktyka zawodowa – dwie praktyki zawodowe po 4 tygodnie, każda po 140 godzin.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HGT.07. – klasa trzecia (czerwiec)

kwalifikacja HGT.08. – klasa piąta (czerwiec, zdający jako absolwent).

Zakończenie kształcenia zawodowego w II semestrze klasy czwartej powoduje, że do egzaminu zawodowego przystąpi nie uczeń, ale już absolwent szkoły. Jest to sprzeczne z wprowadzaniem od 01.09.2019 r. obowiązkiem przystąpienia do egzaminu zawodowego jako warunku ukończenia szkoły.

Tabela 5.8.

Technikum 5-letnie – Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia oraz w szkole (wg przepisów z 2017 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca lutego ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa										Razem w pięcioletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		V		
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne (szkoła)	5 lub 5	5 lub 6	2 lub 3	2 lub 3	3 lub 4	3 lub 4	4 lub 5	4 lub 5	10 lub 11		19 lub 23
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/ckp)		6	6	6	6	6	6	6	6		24
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne w szkole)		2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1	2 lub 1		8 lub 4
Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	5	13	10	10	11	11	12	12	18		51

Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego	9	10	11	12	9	51
Praktyk zawodowa (u pracodawcy)	4 tygodnie (140 g) + 4 tygodnie (140 g) = 8 tygodni (280 godzin)					

W modeli w tabeli 5.8. kształcenie praktyczne ogółem stanowi **63% lub 55%** godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne, z tego 47% u pracodawcy/ckp i 16% lub odpowiednio 8% w szkole. Kształcenie teoretyczne stanowi 37% lub 45%. Żeby warunek określony w rozporządzeniu, że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe był spełniony, należy zwiększyć godziny kształcenia praktycznego w szkole lub warsztatach szkolnych o 1 lub 2 godziny

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP oraz dodatkowo 1 lub 2 godziny zajęć praktycznych w szkole: w klasie I w II półroczu trwa przez 15 tygodni, w klasie II-IV przez 30 tygodni, w klasie V w I półroczu przez 15 tygodni.

Praktyka zawodowa – dwie praktyki zawodowe po 4 tygodnie, 140 godzin każda.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HGT.07. – klasa trzecia (czerwiec)

kwalifikacja HGT.08. – klasa piąta (styczeń/luty)

Tabela 5.9.

Technikum 5-letnie – Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia (wg przepisów z 2019 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca lutego ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa										Razem w pięcioletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		V		
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne (szkoła)	8	7	6	6	5	5	6	6	7		28
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/ckp)		6	6	6	6	6	6	6	6		24

Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne w szkole)		1	1	1	1	1	1	1	1		4
Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	8	14	13	13	12	12	13	13	14		56
Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego		11	13	12	13	7					56
Praktyk zawodowa (u pracodawcy)	4 tygodnie (140 g) + 4 tygodnie (140 g) = 8 tygodni (280 godzin)										

W modeli w tabeli 5.9. kształcenie praktyczne ogółem stanowi **50%** godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne, z tego 43% u pracodawcy/ckp i 7% w szkole. Kształcenie teoretyczne stanowi 50%. Żeby warunek określony w rozporządzeniu, że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe był spełniony, należy zwiększyć godziny kształcenia praktycznego w szkole lub warsztatach szkolnych o co najmniej 1 godzinę.

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP oraz dodatkowo 1 godzinę zajęć praktycznych w szkole: w klasie I w II półroczu trwa przez 15 tygodni, w klasie II-IV przez 30 tygodni, w klasie V w I półroczu przez 15 tygodni.

Praktyka zawodowa – dwie praktyki zawodowe po 4 tygodnie, 140 godzin każda.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HGT.07. – klasa trzecia (czerwiec)

kwalifikacja HGT.08. – klasa piąta (styczeń/luty)

Zgodnie z założeniami projektu rozporządzenia w każdym wariantcie docelowego modelu uwzględniono organizację kształcenia w rzeczywistych warunkach pracy w 5-letnim technikum w wymiarze co najmniej 50% godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne, oprócz modelu w tabeli 5.6. (jest poniżej 50%). Modele w tabeli 5.8. (wg przepisów z 2017 r.) i model w tabeli 5.9. (wg przepisów z 2019 r.) spełniają założenia projektu rozporządzenia dotyczące terminu zakończenia zajęć edukacyjnych (koniec lutego ostatniego roku nauki) ale nie spełniają wymaganego 50% wymiaru godzin kształcenia praktycznego w warunkach rzeczywistych. Kształcenie zawodowe praktyczne należy uzupełnić o zajęcia w szkole.

Całkowity wymiar praktycznej nauki zawodu w technikach 5-letnich organizujących zajęcia praktyczne u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia, stanowi sumę liczby godzin tych zajęć określonych w programie nauczania i liczby godzin praktyk zawodowych.

W przypadku technikum wpłynie to na zwiększenie liczby godzin praktycznej nauki zawodu realizowanej w rzeczywistych warunkach pracy ponad wymiar obowiązkowych praktyk zawodowych.

Kształcenie zawodowe 4-letnie technikum

Ramowe plany nauczania w szkołach nowego i dotychczasowego ustroju szkolnego stosuje się zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół⁵³.

Przepisy zawierają regulację wskazującą, że w przypadku:

- dotychczasowego czteroletniego technikum oraz
- w klasach dotychczasowego czteroletniego technikum prowadzonych w nowym pięcioletnim technikum (pomimo tego, że będzie się w nich stosować już nową podstawę programową kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego),

minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego (którą podstawa programowa kształcenia w zawodach określa w odniesieniu do zawodu *technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*), należy dostosować do wymiaru godzin określonego w dotychczasowych przepisach⁵⁴. W załączniku nr 8 rozporządzenia⁵⁵ określono nie tygodniowy, ale minimalny wymiar godzin przeznaczonych na realizację obowiązkowych zajęć kształcenia zawodowego. Na kształcenie zawodowe teoretyczne – 735 godzin i na kształcenie zawodowe praktyczne – 735 godzin. Na podstawie ramowego planu nauczania dyrektor szkoły:

- ustala szkolny plan nauczania, w którym określa tygodniowy wymiar godzin dla poszczególnych klas na danym etapie edukacyjnym.
- dokonuje podziału godzin przeznaczonych na kształcenie teoretyczne i praktyczne w zawodzie z uwzględnieniem, że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie

⁵³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 703).

⁵⁴ tj. w rozporządzeniu MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 204, z późn. zm.)

⁵⁵ tamże

praktyczne i teoretyczny wynosił odpowiednio po 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe.

W zakresie praktyk zawodowych – są realizowane w wymiarze określonym w podstawie programowej kształcenia w zawodach. Dyrektor technikum ustala, w której klasie będą realizowane. W przypadku praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż przez 4 tygodnie, dalsze tygodnie ich trwania dyrektor technikum przelicza na godziny i organizuje w ramach godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe (jedna godzina zegarowa praktyki zawodowej odpowiadała jednej godzinie lekcyjnej). Dyrektor technikum rozkłada w czasie przebieg praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż przez 4 tygodnie.

Tabela 5.10.

Technikum 4-letnie - Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia (wg przepisów z 2017 r. i 2019 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca lutego ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa								Razem w czteroletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		
	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne	7	7	8	8	5	5	10		25
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/ckp)		6	6	6	6	6	6		18
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne w szkole)							4		2
Praktyka zawodowa (u pracodawcy)						10			5
Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	7	13	14	14	11	21	20		50
Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego	10		14		16		10		50

W modelu w tabeli 5.10. kształcenie praktyczne ogółem u pracodawcy/w ckp i praktykami zawodowymi stanowi **50%** godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne, bez praktyki zawodowej – 40%.

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP oraz dodatkowo 1-2 godziny zajęć praktycznych w szkole: w klasie I w II półroczu trwa przez 15 tygodni, w klasie II-III przez 30 tygodni, w klasie IV w I półroczu przez 15 tygodni.

Żeby spełnić wymóg godzin przeznaczonych na kształcenie praktyczne (równy podział godzin przeznaczonych na teoretyczne i praktyczne kształcenie zawodowe) należy zwiększyć liczbę godzin kształcenia praktycznego w szkole, np. o 4 godziny w cyklu kształcenia w I półroczu klasy IV przez 15 tygodni. W prezentowanym rozwiązaniu przeznaczono je do realizacji w pracowniach szkolnych, ale mogą one zamiennie zwiększyć pulę godzin przeznaczonych na zajęcia organizowane u pracodawców/ckp.

Jedna praktyka zawodowa jest ukryta, druga trwa 4 tygodnie przeliczona na godziny i wpisana do ramowego planu nauczania (10 godzin), łącznie 160 godzin.

Całkowity wymiar praktycznej nauki zawodu w technikum 4-letnim wynosi 750 godzin.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HTG.07. – klasa druga (czerwiec)

kwalifikacja HGT.08. – klasa czwarta (styczeń/luty)

Przyjęta w rozwiązaniu liczba godzin zajęć praktycznych organizowanych u pracodawców/w ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia spełnia wymagania określone dla technikum w rozporządzeniu w sprawie praktycznej nauki zawodu.

Tabela 5.11.

Technikum 4-letnie - Wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców/ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia (wg przepisów z 2017 r. i 2019 r.) – zakończenie kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego do końca kwietnia ostatniego roku nauki

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa								Razem w czteroletnim okresie nauczania
	I		II		III		IV		
	I	II	I	II	I	II	I	II	
Kształcenie zawodowe teoretyczne	6	6	8	8	6	6	6	2	24
Kształcenie zawodowe praktyczne (zajęcia praktyczne u pracodawcy/ckp)		6	6	6	6	6	6	6	21
Praktyka zawodowa (u pracodawcy)						10			5

Łączna liczba godzin kształcenia zawodowego	6	12	14	14	12	22	12	8	50
Tygodniowy wymiar godzin kształcenia zawodowego	9	14	14	17	10	10	10	10	50

W modelu w tabeli 5.11. kształcenie praktyczne ogółem u pracodawcy/ckp i praktykami zawodowymi, stanowi **52%** godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne, bez praktyki zawodowej – 40%. W rozwiązaniu spełniony jest warunek udziału liczby godzin zajęć praktycznych organizowanych u pracodawców/ w ckp na zasadach dualnego systemu kształcenia w łącznym tygodniowym wymiarze godzin kształcenia zawodowego praktycznego.

W prezentowanym wariantcie wynosi on 100%.

Kształcenie praktyczne w klasie I w I półroczu – brak, jest tylko teoretyczne,

Kształcenie praktyczne trwa przez 1 dzień w tygodniu po 6 godzin u pracodawcy lub 1 dzień w tygodniu po 6 godzin w CKP: w klasie I w II półroczu trwa przez 15 tygodni, w klasie II-III przez 30 tygodni, w klasie IV przez 15 tygodni.

Jedna praktyka zawodowa jest ukryta, druga trwa 4 tygodnie przeliczona na godziny i wpisana do ramowego planu nauczania (10 godzin), łącznie 160 godzin.

Całkowity wymiar praktycznej nauki zawodu w technikum 4-letnim wynosi 750 godzin.

Egzamin zawodowy: kwalifikacja HGT.07. – klasa druga (czerwiec),

kwalifikacja HGT.08. – klasa czwarta (czerwiec, zdający jako absolwent).

Przedłużenie kształcenia zawodowego do końca roku szkolnego nie pozwala uzyskać równego podziału godzin przeznaczonych na teoretyczne i praktyczne kształcenie zawodowe. Liczba godzin u pracodawcy/w ckp i 4 tygodniowa praktyka organizowana w ramach godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe dają po przeliczeniu 26 godzin kształcenia praktycznego.

W prezentowanym rozwiązaniu zakończenie kształcenia zawodowego nastąpi w II półroczu klasy czwartej co uniemożliwia przystąpienie do egzaminu zawodowego nie ucznia, ale już absolwenta szkoły. Jest to sprzeczne z wprowadzonym od 01.09.2019 r. obowiązkiem przystąpienia do egzaminu zawodowego jako warunku ukończenia szkoły.

Dla uczniów przyjęcie wariantu, w którym przeznaczenie na zajęcia praktyczne u pracodawcy 100% godzin zajęć z puli godzin kształcenia praktycznego w ramowym planie nauczania,

umożliwi odbywanie zajęć praktycznych w naturalnym środowisku pracy w wymiarze co najmniej jednego dnia w tygodniu przez cały okres nauki w technikum, niezależnie od obowiązkowych praktyk zawodowych w wymiarze 8 tygodni.

Podsumowanie:

Praktyczna nauka zawodu *Technik obsługi turystycznej* (od 2019/2020 *technik organizacji turystyki*) organizowana przez szkołę może być realizowana w dwóch wariantach:

1. Jeśli zajęcia praktyczne odbywają się w pracowniach szkolnych lub w ckp a praktyki zawodowe u pracodawcy:
  - musi być zawarta umowa pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą,
  - pracodawca zapewnia opiekuna praktyk,
  - szkoła zapewnia nadzór pedagogiczny.
2. Zajęcia praktyczne i praktyka zawodowa odbywają się u pracodawcy:
  - musi być zawarta umowa pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą,
  - zajęcia praktyczne prowadzą nauczyciele ze szkoły na zasadzie współpracy szkoły i pracodawcy,
  - pracodawca zapewnia opiekuna praktyk,
  - szkoła zapewnia nadzór pedagogiczny.
3. Zasadniczym celem proponowanych rozwiązań jest zwiększenie możliwości dostępu uczniów do praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy.
4. Przyjęte w proponowanym modelu rozwiązania powodują konieczność zapewnienia pracodawcy możliwości wpływania na treści programu nauczania dla zawodu w zakresie zajęć praktycznych, które są u niego realizowane.

5.3. Treści nauczania, efekty kształcenia i kryteria weryfikacji do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy

Wymiar zajęć praktycznych, odbywanych u pracodawców/w CKZ⁵⁶ na zasadach dualnego systemu kształcenia, zgodnie z założeniami modelu praktycznej nauki zawodu, przyjęto na poziomie minimum – 6 godzin w tygodniu (1 dzień).

Propozycja zajęć praktycznych opracowana w modelu zakłada, że zajęcia w zawodzie technik organizacji turystyki:

- w klasie I w I semestrze nie odbywają się;
- w klasie I w II semestrze trwają przez 15 tygodni;
- w klasie II, III i IV trwają przez 30 tygodni;
- w klasie V w I semestrze trwają przez 15 tygodni;
- w klasie V w II semestrze nie odbywają się.

W efekcie przyjętych założeń łączna liczba dni zajęć praktycznych, odbywanych u pracodawcy lub w CKZ, wynosi 120 a liczba godzin do realizacji – 720.

Zajęcia praktyczne realizowane są w rzeczywistych warunkach pracy, tj. w przedsiębiorstwach określonych w podstawie programowej, takich jak: biura podróży, placówki świadczenia informacji turystycznej, obiekty hotelarskie, urzędy administracji publicznej na stanowiskach związanych z organizacją i promocją turystyki, oraz inne podmioty stanowiące potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół prowadzących kształcenie w zawodzie.

W przypadku CKZ realizacja zajęć praktycznych będzie możliwa pod warunkiem dysponowania bazą, np. biura podróży oraz inne obiekty świadczące usługi związane z organizacją i promocją turystyki, prowadzącą działalność gospodarczą.

Treści dla modelu praktycznej nauki zawodu technik hotelarstwa przygotowane zostały na podstawie podstawy programowej obowiązującej od 01 września 2019/2020.

Zgodnie z opracowanym modelem treści przewidziane do realizacji w rzeczywistych warunkach pracy uwzględniają następujące kwalifikacje oraz jednostki efektów kształcenia wyodrębnione w zawodzie:

---

⁵⁶ Z dniem 01.09.2019 r. dotychczasowe publiczne i niepubliczne placówki kształcenia praktycznego, w tym centra kształcenia praktycznego, uległy przekształceniom w centra kształcenia zawodowego.

Cele kształcenia

Absolwent szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie technik hotelarstwa powinien być przygotowany do wykonywania zadań zawodowych:

- 1) w zakresie kwalifikacji HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych
  - a) projektowania imprez i usług turystycznych,
  - b) zamawiania imprez i usług turystycznych;
- 2) w zakresie kwalifikacji HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych:
  - a) prowadzenia informacji turystycznej,
  - b) obsługi klientów korzystających z usług turystycznych,
  - c) rozliczania usług i imprez turystycznych.

HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych

HGT.07.1. Bezpieczeństwo i higiena pracy

HGT.07.2. Podstawy turystyki

HGT.07.3. Projektowanie imprez i dobór usług turystycznych

HGT.07.4. Kalkulowanie kosztów imprez i usług turystycznych

HGT.07.5. Rezerwacja usług i imprez turystycznych

HGT.07.7. Kompetencje personalne i społeczne

HGT.07.8. Organizacja pracy małych zespołów

HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych

HGT.08.1. Bezpieczeństwo i higiena pracy

HGT.08.2. Podstawy turystyki

HGT.08.3. Organizowanie informacji turystycznej

HGT.08.4. Sprzedaż imprez i usług turystycznych

HGT.08.5. Realizacja imprez i usług turystycznych

HGT.08.6. Rozliczanie imprez i usług turystycznych

HGT.08.8. Kompetencje personalne i społeczne

HGT.08.9. Organizacja małych zespołów

HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych – treści nauczania (T), jednostki efektów kształcenia (JEK), efekty kształcenia (EK), kryteria weryfikacji (KW)

Treści nauczania (T) (do realizacji w CKZ i/lub u pracodawcy)	Jednostki efektów kształcenia (JEK)	Efekty kształcenia (EK)	Kryteria weryfikacji (KW)
Klasa I, semestr II			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1/tydzień 1			
Przepisy prawa w zakresie BHP, ppoż oraz ochrony środowiska obowiązujące w biurze turystycznym	HGT.07.1.	1) rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią	1) posługuje się terminologią dotyczącą bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska 2) wymienia przepisy prawa dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska 3) określa warunki organizacji pracy zapewniające wymagany poziom ochrony zdrowia i życia przed zagrożeniami występującymi w środowisku pracy 4) określa działania zapobiegające wyrządzeniu szkód w środowisku
		3) opisuje prawa i obowiązki <u>pracownika</u> i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	3) omawia konsekwencje nieprzestrzegania obowiązków <u>pracownika</u> i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy
		5) przewiduje zagrożenia występujące w działalności turystycznej	3) wskazuje zagrożenia dla zdrowia i życia oraz mienia i środowiska związane z działalnością turystyczną 4) opisuje sposoby zapobiegania zagrożeniom życia i zdrowia w działalności turystycznej
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
Dzień 2/ tydzień 2			
Wewnętrzne przepisy biura turystycznego dotyczące zasad zachowania pracownika (zasady kultury i etyki, zasady komunikacji	HGT.07.7.	1) charakteryzuje zasady kultury i etyki zawodowej	2) stosuje zasady etyki podczas wykonywania zadań zawodowych 3) przestrzega zasad etykiety i netykiety w komunikacji z klientami 4) przestrzega zasad rzetelności i lojalności 5) stosuje zasady etykiety i netykiety w komunikacji z przełożonym i ze współpracownikami w codziennych kontaktach
		2) charakteryzuje zasady w komunikacji	3) stosuje metody komunikacji werbalnej

interpersonalnej)		interpersonalnej	4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej
		5) aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe	4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
Dzień 3/ tydzień 3			
Przepisy i procedury postępowania obowiązujące w biurze turystycznym, w tym przepisy prawa, przepisy dotyczące zachowania tajemnicy zawodowej oraz RODO	HGT.07.2.	5) stosuje przepisy prawa podczas wykonywania zadań zawodowych	1) wymienia akty prawne dotyczące wykonywanych zadań zawodowych 2) wymienia obowiązki organizatorów turystyki oraz przedsiębiorców ułatwiające nabywanie powiązanych usług turystycznych zgodnie z przepisami prawa
	HGT.07.7.	1) charakteryzuje zasady kultury i etyki zawodowej	6) przestrzega tajemnicy związanej z wykonywanym zawodem i miejscem pracy 7) przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas przetwarzania i przesyłania danych osobowych 8) przechowuje dane osobowe klientów zgodnie z przepisami prawa
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
Dzień 4/ tydzień 4			
Obowiązki pracowników, w tym przepisy bhp i prawa pracy w zakresie organizacji stanowiska pracy w biurze turystycznym	HGT.07.1.	4) charakteryzuje prawa i obowiązki <u>pracownika</u> oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz <u>prawa pracy</u>	5) określa obowiązki <u>pracownika</u> dotyczące przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowisku pracy
		5) przewiduje zagrożenia występujące w działalności turystycznej	2) wskazuje źródła zagrożeń w środowisku pracy
		6) stosuje środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywanych zadań zawodowych	2) dobiera środki ochrony indywidualnej i zbiorowej do rodzaju prowadzonej działalności
Dzień 5-6-7-8-9-10/ tydzień 5-6-7-8-9-10			
Projektowanie imprez i usług turystycznych dotyczących walorów turystycznych <u>Polski</u>	HGT.07.3.	1) projektuje imprezy i usługi turystyczne, wykorzystując wiedzę z zakresu geografii turystycznej <u>Polski</u> , krajów Europy i świata	4) opisuje walory turystyczne poszczególnych regionów <u>Rzeczypospolitej Polskiej</u> , krajów Europy i świata 6) porównuje atrakcje turystyczne poszczególnych regionów <u>Rzeczypospolitej Polskiej</u> , krajów Europy i świata 7) określa dostępność komunikacyjną poszczególnych regionów <u>Rzeczypospolitej Polskiej</u> , krajów Europy i świata 9) opisuje atrakcyjność szlaków turystycznych
		2) korzysta z różnych źródeł informacji turystycznej i geograficznej podczas	1) korzysta z tradycyjnych i cyfrowych źródeł informacji podczas projektowania imprez i usług turystycznych <u>w języku polskim</u> i

		projektowania imprez i usług turystycznych	obcym nowożytnym 2) wskazuje walory naturalne i antropogeniczne regionów na podstawie map tematycznych 3) wskazuje na mapie regiony i ośrodki turystyczne 4) wskazuje na mapach szlaki turystyczne
		3) dobiera usługi turystyczne w zależności od potrzeb klientów i rodzaju turystyki	4) dobiera usługi turystyczne do potrzeb klientów
		4) przygotowuje programy imprez turystycznych	3) stosuje zasady projektowania imprez turystycznych 4) dostosowuje program imprezy turystycznej do potrzeb, wymagań i możliwości klientów 5) opracowuje program imprezy turystycznej
	HGT.07.2.	2) charakteryzuje produkty turystyczne	4) dobiera produkty turystyczne do potrzeb klienta
		7) przestrzega zasad żywienia podczas wykonywania zadań zawodowych	2) opracowuje jadłospisy zgodnie z obowiązującymi zasadami 3) dobiera usługi żywieniowe do indywidualnych potrzeb klientów
	HGT.07.7.	6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
		8) współpracuje w zespole	3) modyfikuje własne działania w oparciu o wspólnie wypracowane stanowisko 4) ocenia przebieg i efekty pracy zespołowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	2) stosuje kryteria oceny jakości wykonanych zadań 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 11-12-13-14-15/ tydzień 11-12-13-14-15			
Projektowanie imprez i usług turystycznych dotyczących walorów turystycznych <u>krajów Europy i świata</u>	HGT.07.3.	1) projektuje imprezy i usługi turystyczne, wykorzystując wiedzę z zakresu geografii turystycznej Polski, <u>krajów Europy i świata</u>	4) opisuje walory turystyczne poszczególnych regionów Rzeczypospolitej Polskiej, <u>krajów Europy i świata</u> 6) porównuje atrakcje turystyczne poszczególnych regionów Rzeczypospolitej Polskiej, <u>krajów Europy i świata</u> 7) określa dostępność komunikacyjną poszczególnych regionów Rzeczypospolitej Polskiej, <u>krajów Europy i świata</u> 9) opisuje atrakcyjność szlaków turystycznych
		2) korzysta z różnych źródeł informacji	1) korzysta z tradycyjnych i cyfrowych źródeł informacji podczas

		turystycznej i geograficznej podczas projektowania imprez i usług turystycznych	projektowania imprez i usług turystycznych <u>w języku polskim</u> i obcym nowożytnym 2) wskazuje walory naturalne i antropogeniczne regionów na podstawie map tematycznych 3) wskazuje na mapie regiony i ośrodki turystyczne 4) wskazuje na mapach szlaki turystyczne
		3) dobiera usługi turystyczne w zależności od potrzeb klientów i rodzaju turystyki	4) dobiera usługi turystyczne do potrzeb klientów
		4) przygotowuje programy imprez turystycznych	3) stosuje zasady projektowania imprez turystycznych 4) dostosowuje program imprezy turystycznej do potrzeb, wymagań i możliwości klientów 5) opracowuje program imprezy turystycznej
	HGT.07.2.	2) charakteryzuje produkty turystyczne	4) dobiera produkty turystyczne do potrzeb klienta
		7) przestrzega zasad żywienia podczas wykonywania zadań zawodowych	2) opracowuje jadłospisy zgodnie z obowiązującymi zasadami 3) dobiera usługi żywieniowe do indywidualnych potrzeb klientów
	HGT.07.7.	6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
		8) współpracuje w zespole	3) modyfikuje własne działania w oparciu o wspólnie wypracowane stanowisko 4) ocenia przebieg i efekty pracy zespołowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	2) stosuje kryteria oceny jakości wykonanych zadań 3) monitoruje wykonanie zadań
Klasa II, semestr I			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2-3/ tydzień 1-2-3			
Programy komputerowe i aplikacje internetowe wspomagające	HGT.07.3.	2) korzysta z różnych źródeł informacji turystycznej i geograficznej podczas projektowania imprez i usług turystycznych	5) posługuje się programami i aplikacjami internetowymi lokalizującymi atrakcje turystyczne 6) posługuje się programami i aplikacjami internetowymi

projektowanie imprez i usług turystycznych			lokalizującymi elementy zagospodarowania turystycznego 7) posługuje się programami i aplikacjami internetowymi w zakresie dostępności komunikacyjnej
		4) przygotowuje programy imprez turystycznych	6) wykorzystuje programy komputerowe i aplikacje internetowe wspomagające projektowanie imprez turystycznych
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
		8) współpracuje w zespole	3) modyfikuje własne działania w oparciu o wspólnie wypracowane stanowisko 4) ocenia przebieg i efekty pracy zespołowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		2) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	2) stosuje kryteria oceny jakości wykonanych zadań 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 4-5-6-7/ tydzień 4-5-6-7			
Kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych – <u>obliczanie kosztów</u>	HGT.07.4.	1) oblicza koszty imprez i usług turystycznych	2) dokonuje podziału kosztów usług turystycznych 3) wykorzystuje tabelę kursów walut podczas kalkulowania kosztów usług turystycznych 4) oblicza wartość poszczególnych świadczeń w zależności od liczby uczestników oraz ceny i liczby świadczeń 5) wykorzystuje uzgodnienia dotyczące zniżek, rabatów, upustów podczas obliczania kosztów imprez i usług turystycznych 6) dokonuje obliczenia sumy wszystkich świadczeń 7) uwzględnia stawkę prowizyjną dla agentów turystycznych
	HGT.07.7.	6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania

		8) współpracuje w zespole	3) modyfikuje własne działania w oparciu o wspólnie wypracowane stanowisko 4) ocenia przebieg i efekty pracy zespołowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 8-9-10/ tydzień 8-9-10			
Kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych – <u>obliczanie marży i podatku VAT</u>	HGT.07.4.	2) oblicza marżę i podatek VAT imprez i usług turystycznych	2) stosuje zasady opodatkowania imprez i usług turystycznych 3) oblicza marżę 4) oblicza podatek VAT od imprez turystycznych 5) oblicza podatek VAT od usług turystycznych
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 11-12-13/ tydzień 11-12-13			
Kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych – <u>obliczanie cen</u>	HGT.07.4.	3) oblicza ceny imprez turystycznych	1) sumuje koszty świadczeń, marżę i podatek VAT 2) ustala cenę imprezy turystycznej. 3) oblicza cenę imprezy przy zmieniającej się liczbie uczestników
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań

			5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 14-15/ tydzień 14-15			
Kalkulacja kosztów imprez i usług turystycznych – <u>tworzenie dokumentacji</u>	HGT.07.4.	4) tworzy dokumentację kalkulacji imprez i usług turystycznych	1) sporządza arkusz kalkulacji kosztów imprezy turystycznej 2) wykorzystuje programy komputerowe do kalkulacji usług i imprez turystycznych
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Klasa II, semestr II			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2-3-4-5/ tydzień 1-2-3-4-5			
Rezerwacja usług i imprez turystycznych – <u>dobieranie usługodawców</u>	HGT.07.5.	1) dobiera usługodawców do realizacji imprez i usług turystycznych	1) porównuje oferty usługodawców 2) wybiera usługodawców do realizacji imprezy lub usługi turystycznej zgodnie z zamówieniem lub programem turystycznym 3) ustala zasady realizacji usług turystycznych
	HGT.07.7.	2) charakteryzuje zasady komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia

			zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
		7) negocjuje warunki porozumień	2) stosuje techniki negocjacyjne 3) przedstawia własną koncepcję rozwiązania problemu, wykazując się wiedzą z zakresu negocjacji 4) stosuje różne techniki negocjacyjne w porozumiewaniu się słownym i pisemnym w działalności zawodowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 5-6-7-8/ tydzień 5-6-7-8			
Rezerwacja usług i imprez turystycznych – <u>formy zamówienia</u> usług turystycznych *)	HGT.07.5.	2) stosuje różne formy zamówienia usług turystycznych w języku polskim i obcym nowożytnym	1) redaguje wzór formularza zamówienia 2) sporządza zamówienia usług turystycznych w języku polskim i obcym nowożytnym 3) sporządza umowę allotmentową i czarterową
	HGT.07.7.	2) charakteryzuje zasady komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań

Dzień 9-10-11-12/ tydzień 9-10-11-12			
Rezerwacja usług i imprez turystycznych – <u>formy rezerwacji imprez i usług turystycznych</u>	HGT.07.5.	3) stosuje różne formy rezerwacji imprez i usług turystycznych	2) sporządza dokument rezerwacji imprezy i usługi turystycznej 3) wypełnia dokument rezerwacji imprezy i usługi turystycznej
	HGT.07.7.	2) charakteryzuje zasady komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań		3) monitoruje wykonanie zadań	
Dzień 13-14-15/ tydzień 13-14-15			
Rezerwacja usług i imprez turystycznych – <u>wykorzystanie oprogramowania komputerowego*</u>)	HGT.07.5.	4) używa oprogramowania komputerowego stosowanego do zamówień i rezerwacji w turystyce	2) wykorzystuje specjalistyczne programy komputerowe stosowane do obsługi ruchu turystycznego 3) obsługuje komputerowe systemy rezerwacji usług turystycznych
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
		HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań
	3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań		2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
	4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań		3) monitoruje wykonanie zadań

Klasa III, semestr I			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2-3-4/ tydzień 1-2-3-4			
Anulacja imprez i usług turystycznych	HGT.07.5.	2) stosuje różne formy zamówienia usług turystycznych w języku polskim i obcym nowożytnym	5) podejmuje działania w przypadku niewykonania lub nieprawidłowego wykonania usług turystycznych
		3) stosuje różne formy rezerwacji imprez i usług turystycznych	4) sporządza dokument anulowania rezerwacji imprezy i usługi turystycznej 5) wypełnia dokument anulowania rezerwacji imprezy i usługi turystycznej 6) wymienia formy rezerwacji usług turystycznych
		4) używa oprogramowania komputerowego stosowanego do zamówień i rezerwacji w turystyce	4) dokonuje rezerwacji i anulowania usług turystycznych systemem on-line
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań		3) monitoruje wykonanie zadań	
Dzień 5-6-7-8/ tydzień 5-6-7-8			
Komputerowe systemy rezerwacyjne*)	HGT.07.2.	6) stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych	1) dobiera program komputerowy odpowiedni do wykonywanych zadań zawodowych 2) wykorzystuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych zgodnie z ich przeznaczeniem 3) wykorzystuje aplikacje mobilne wspomagające wykonywanie zadań zawodowych
	HGT.07.7.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia

			zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
Dzień 9-10-11/ tydzień 9-10-11			
Działania promocyjne przedsiębiorstwa turystycznego	HGT.07.2.	4) realizuje działania marketingowe prowadzonej działalności turystycznej	2) przeprowadza analizę analizy słabych i mocnych stron szans i zagrożeń (SWOT) wybranego przedsiębiorstwa lub regionu 4) dobiera właściwe instrumenty marketingu do promocji turystyki
	HGT.07.7.	2) charakteryzuje zasady komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	1) analizuje zmiany zachodzące w branży turystycznej 2) analizuje własne kompetencje 4) korzysta z różnych źródeł informacji i form doskonalenia zawodowego
		6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
		3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań	2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań
		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 12-13/ tydzień 12- 13			
Planowanie wykonywanych zadań	HGT.07.2	8) rozpoznaje właściwe normy i procedury oceny zgodności podczas realizacji zadań zawodowych	4) korzysta ze źródeł informacji dotyczących norm i procedur oceny zgodności
	HGT.07.7.	6) planuje wykonanie zadania	2) charakteryzuje etapy planowania 3) ustala termin wykonania zaplanowanych zadań 4) określa środki i narzędzia do wykonania zaplanowanych zadań 5) analizuje proces planowania zadań do wykonania
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu
3) kieruje wykonaniem przydzielonych zadań		2) kieruje wykonywaniem przydzielonych zadań	

		4) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 14-15/ tydzień 14-15			
Współpraca w zespole	HGT.07.7.	8) współpracuje w zespole	1) proponuje podział zadań w zespole 3) modyfikuje własne działania w oparciu o wspólnie wypracowane stanowisko 4) ocenia przebieg i efekty pracy zespołowej
	HGT.07.8.	1) planuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań	2) opracowuje plan pracy zespołu

HGT.08. Obsługa klienta oraz rozliczanie imprez i usług turystycznych – treści kształcenia (T), jednostki efektów kształcenia (JEK), efekty kształcenia (EK), kryteria weryfikacji (KW)

Treści nauczania (T) (do realizacji w CKZ i/lub u pracodawcy)	Jednostki efektów kształcenia (JEK)	Efekty kształcenia (EK)	Kryteria weryfikacji (KW)
Klasa III, semestr II			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1/tydzień 1			
Przepisy prawa w zakresie BHP, ppoż oraz ochrony środowiska obowiązujące w biurze turystycznym	HGT.08.1.	1) rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią	1) posługuje się terminologią dotyczącą bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska 2) wymienia przepisy prawa dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska 3) określa warunki organizacji pracy zapewniające wymagany poziom ochrony zdrowia i życia przed zagrożeniami występującymi w środowisku pracy 4) określa działania zapobiegające wyrządzeniu szkód w środowisku
		3) opisuje prawa i obowiązki <u>pracownika</u> i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	3) omawia konsekwencje nieprzestrzegania obowiązków <u>pracownika</u> i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy
		5) przewiduje zagrożenia występujące w działalności turystycznej	3) wskazuje zagrożenia dla zdrowia i życia oraz mienia i środowiska związane z działalnością turystyczną 4) opisuje sposoby zapobiegania zagrożeniom życia i zdrowia w działalności turystycznej
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
Dzień 2/ tydzień 2			
Wewnętrzne przepisy biura turystycznego dotyczące zasad zachowania pracownika (zasady kultury i etyki, zasady komunikacji interpersonalnej)	HGT.08.8.	1) przestrzega zasad kultury i etyki zawodowej	2) charakteryzuje zasady etykiety i netykiety w komunikacji z klientami 3) charakteryzuje zasady etykiety i netykiety w codziennych kontaktach z przełożonym i ze współpracownikami
		2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania

		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
Dzień 3/ tydzień 3			
Przepisy i procedury postępowania obowiązujące w biurze turystycznym, w tym przepisy prawa, przepisy dotyczące zachowania tajemnicy zawodowej oraz RODO	HGT.08.2.	5) stosuje przepisy prawa podczas wykonywania zadań zawodowych	1) wymienia akty prawne dotyczące wykonywanych zadań zawodowych 2) wymienia obowiązki organizatorów turystyki oraz przedsiębiorców ułatwiające nabywanie powiązanych usług turystycznych zgodnie z przepisami prawa
	HGT.08.8.	1) przestrzega zasad kultury i etyki zawodowej	4) przestrzega tajemnicy związanej z wykonywanym zawodem i miejscem pracy 5) przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas przetwarzania i przesyłania danych osobowych 6) przechowuje dane osobowe klientów zgodnie z przepisami prawa
Dzień 4/ tydzień 4			
Obowiązki pracowników, w tym przepisy bhp i prawa pracy w zakresie organizacji stanowiska pracy w biurze turystycznym	HGT.08.1.	2) organizuje stanowisko pracy zgodnie z wymaganiami ergonomii oraz przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska	2) stosuje zasady bezpiecznego posługiwania się sprzętem biurowym i urządzeniami podczas wykonywania zadań zawodowych 3) określa sposoby zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia i życia człowieka oraz mienia i środowiska, związanym z wykonywaniem zadań zawodowych
Dzień 5-6/ tydzień 5-6			
Gromadzenie informacji turystycznej	HGT.08.3.	1) korzysta z różnych źródeł informacji stosowanych w turystyce	2) korzysta z map, planów miast, atlasów, przewodników, informatorów turystycznych, witryn internetowych i aplikacji
		2) sporządza bazy danych w celu gromadzenia informacji turystycznej	1) opracowuje wzór bazy danych 3) tworzy opisy do baz danych w języku polskim i języku obcym nowożytnym 5) korzysta z zasobów bazy danych 6) opisuje sposoby zabezpieczania baz danych
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
	HGT.08.9.	7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
1) planuje pracę zespołu 3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań		3) sporządza harmonogram realizacji zadania 3) monitoruje wykonanie zadań	

Dzień 7-8-/ tydzień 7-8			
Udzielanie informacji turystycznej klientom*)	HGT.08.3.	3) udziela informacji turystycznej podczas obsługi klienta w języku polskim i języku obcym nowożytnym	1) udziela informacji turystycznej w punktach i centrach informacji turystycznej w języku polskim i języku obcym nowożytnym 2) udziela informacji turystycznej w biurze podróży w języku polskim i w języku obcym nowożytnym 3) udziela informacji turystycznej w języku polskim i języku obcym nowożytnym podczas targów i imprez wystawienniczych 4) wykorzystuje do udzielania informacji mapy, atlasy, plany miast, przewodniki i informatory opracowane w języku polskim i języku obcym nowożytnym
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań	
Dzień 9-10-11/ tydzień 9-10-11			
Atrakcje turystyczne Polski i wybranych krajów świata	HGT.08.3.	4) charakteryzuje atrakcje turystyczne Europy i wybranych krajów świata	2) opisuje najbardziej atrakcyjne turystycznie cele podróży w Europie i wybranych krajach świata
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań	
Dzień 12-13/ tydzień 12-13			
System komunikacji w Polsce, dostępność komunikacyjna	HGT.08.3.	4) charakteryzuje atrakcje turystyczne Europy i wybranych krajów świata	3) opisuje porty lotnicze, rzeczne, dworce, szlaki komunikacyjne 4) wyszukuje połączenia komunikacyjne pomiędzy wybranymi celami podróży z użyciem źródeł tradycyjnych i cyfrowych
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej

			4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 14-15/ tydzień 14-15			
Zagospodarowanie turystyczne Polski	HGT.08.3.	4) charakteryzuje atrakcje turystyczne Europy i wybranych krajów świata	6) opisuje elementy zagospodarowania turystycznego wybranych celów podróży turystycznych
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Klasa IV, semestr I			
przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2-3/ tydzień 1-2-3			
Sprzedaż imprez i usług turystycznych wraz z dokumentowaniem sprzedaży*)	HGT.08.4.	2) stosuje zasady obsługi klienta 3) prowadzi sprzedaż imprez i usług turystycznych	4) wymienia i <u>stosuje</u> techniki obsługi klienta 1) oferuje imprezy i usługi turystyczne 2) stosuje różne techniki sprzedaży w branży turystycznej 4) prowadzi sprzedaż imprez i usług turystycznych zgodnie z przepisami Prawa Unii Europejskiej dotyczącymi przetwarzania danych osobowych
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej

			4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu	3) sporządza harmonogram realizacji zadania
		3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 4-5-6-7-8/ tydzień 4-5-6-7-8			
Sporządzanie umów (z usługodawcami, o świadczenie usług turystycznych, agencyjnych)	HGT.08.4.	6) sporządza umowy dotyczące sprzedaży imprez i usług turystycznych	1) rozróżnia umowy cywilnoprawne dotyczące imprez i usług turystycznych 2) negocjuje warunki umów cywilnoprawnych dotyczących imprez i usług turystycznych 3) sporządza wzór umowy o świadczenie usług turystycznych 4) opracowuje warunki uczestnictwa w imprezach turystycznych
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
		8) negocjuje warunki porozumień	3) stosuje różne techniki negocjacyjne w porozumiewaniu się słownym i pisemnym w branży 4) proponuje konstruktywne rozwiązania
	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu	3) sporządza harmonogram realizacji zadania
		3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 9/ tydzień 9			
Rozliczenia z Turystycznym Funduszem Gwarancyjnym	HGT.08.4.	6) sporządza umowy dotyczące sprzedaży imprez i usług turystycznych	5) oblicza wysokość składek do odprowadzenia na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny 6) sporządza deklarację do Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia

		<u>zawodowe</u>	umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 10-11/ tydzień 10-11			
Formy płatności podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych*)	HGT.08.4.	4) stosuje różne formy płatności podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych a) rozróżnia formy płatności stosowane podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych b) przyjmuje płatności podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych	1) wykonuje operacje na kasie fiskalnej 2) stosuje różne formy płatności podczas sprzedaży imprez i usług turystycznych 3) przyjmuje płatność w formie gotówkowej i bezgotówkowej 4) obsługuje terminal płatniczy
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 12-13-14-15/ tydzień 12-13-14-15			
Dokumenty dotyczące płatności za imprezy i usługi turystyczne	HGT.08.4.	5) sporządza dokumenty potwierdzające płatność za imprezy i usługi turystyczne	1) sporządza różne rodzaje faktur 2) sporządza notę korygującą 3) sporządza druki dowodu wpłaty (KP) i dowodu wypłaty (KW) 5) określa rodzaj dokumentów potwierdzających płatność za imprezy i usługi turystyczne 6) przygotowuje dokumenty potwierdzające płatność za imprezy i usługi turystyczne
	HGT.08.8.	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań

Klasa IV, semestr II

przez 15 tygodni po jednym dniu w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin

		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2/ tydzień 1-2			
Czuwanie nad właściwą realizacją imprezy turystycznej - obsługa imprez turystycznych różnych grup klientów *)	HGT.08.5.	1) obsługuje imprezy turystyczne dla różnych grup klientów	4) stosuje zasady profesjonalnej obsługi imprez 5) dobiera rodzaj imprezy do grupy klientów
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
	HGT.08.9.	7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
		1) planuje pracę zespołu 3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) sporządza harmonogram realizacji zadania 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 3-4/ tydzień 3-4			
Czuwanie nad właściwą realizacją imprezy turystycznej - metody pilotażu wycieczek	HGT.08.5.	2) stosuje metody pilotażu wycieczek	3) wykonuje zadania pilota wycieczek podczas realizacji imprezy turystycznej 4) dobiera metody pilotażu do grupy klientów 5) wykorzystuje narzędzia przekazu informacji podczas obsługi w zakresie pilotażu wycieczek 6) wykorzystuje różne formy przekazu informacji 8) stosuje zasady profesjonalnej obsługi w zakresie pilotażu wycieczek
		HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej
	5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>		4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
	6) planuje wykonanie zadania		2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
	7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania	

	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu 3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) sporządza harmonogram realizacji zadania 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 5-6/tydzień 5- 6			
Czuwanie nad właściwą realizacją imprezy turystycznej – metody przewodnictwa turystycznego	HGT.08.5.	3) stosuje metody przewodnictwa turystycznego	2) dobiera metody pracy do grupy klientów 3) wykorzystuje narzędzia przekazu informacji podczas usługi przewodnickiej 4) stosuje różne formy i narzędzia przekazu informacji 7) stosuje zasady profesjonalnej obsługi w zakresie przewodnictwa turystycznego
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu 3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) sporządza harmonogram realizacji zadania 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 7-8/ tydzień 7-8			
Czuwanie nad właściwą realizacją imprezy turystycznej – organizacja czasu wolnego dla klientów imprez turystycznych	HGT.08.5.	4) organizuje czas wolny klientów imprez turystycznych	2) organizuje czas wolny uczestników imprezy turystycznej, uwzględniając ich możliwości 3) organizuje czas wolny uczestników imprezy turystycznej, uwzględniając miejsce realizacji imprezy 4) organizuje czas wolny uczestników imprezy turystycznej, uwzględniając porę roku i warunki atmosferyczne
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu	3) sporządza harmonogram realizacji zadania

		3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 9-10/ tydzień 9-10			
Współpraca z usługodawcami podczas realizacji imprezy turystycznej	HGT.08.5.	5) współpracuje z usługodawcami w procesie realizacji imprez i usług turystycznych	1) wymienia usługodawców występujących w procesie realizacji imprez i usług turystycznych 2) wymienia możliwe zasady współpracy z usługodawcami branży turystycznej
	HGT.08.8.	2) stosuje zasady w komunikacji interpersonalnej	3) stosuje metody komunikacji werbalnej 4) stosuje metody komunikacji niewerbalnej 5) stosuje aktywne metody słuchania
		5) aktualizuje wiedzę i <u>doskonali umiejętności zawodowe</u>	4) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych
		6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	8) negocjuje warunki porozumień	3) stosuje różne techniki negocjacyjne w porozumiewaniu się słownym i pisemnym w branży 4) proponuje konstruktywne rozwiązania
		1) planuje pracę zespołu	3) sporządza harmonogram realizacji zadania
	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań	
Dzień 11-12-13/ tydzień 11-12-13			
Dokumentacja w procesie realizacji imprez i usług turystycznych	HGT.08.5.	6) sporządza dokumentację etapu realizacji imprez i usług turystycznych	3) sporządza protokół wypadku 4) sporządza protokół zniszczenia 5) sporządza dokumenty związane z transportem
		7) gromadzi dokumenty finansowe potwierdzające realizację imprez i usług turystycznych	1) dokonuje analizy dokumentów finansowych dotyczących realizacji imprez i usług turystycznych 2) sprawdza poprawność wystawionych dokumentów finansowych 3) <u>porządkuje i zestawia otrzymane dokumenty finansowe</u>
	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań	

Dzień 14-15/ tydzień 14-15			
Przyjmowanie reklamacji i udzielanie odpowiedzi na reklamacje	HGT.08.5.	8) kontroluje przebieg realizacji imprez i usług turystycznych	1) monitoruje właściwy przebieg realizacji imprezy lub usługi turystycznej zgodnie z zawartymi umowami 2) sporządza druk reklamacji 3) sporządza odpowiedź na reklamację klienta
	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
		8) negocjuje warunki porozumień	3) stosuje różne techniki negocjacyjne w porozumiewaniu się słownym i pisemnym w branży 4) proponuje konstruktywne rozwiązania
HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań	
Klasa V, semestr I			
przez 15 tygodni po jednym dniem w tygodniu i po 6 godzin dziennie (15 tygodni x 1 dzień x 6 godzin) = 90 godzin			
		Uczeń:	Uczeń:
Dzień 1-2/ tydzień 1-2			
Rozliczanie imprez i usług turystycznych wraz z dokumentowaniem kosztów	HGT.08.6.	1) rozlicza koszty imprez i usług turystycznych	1) sporządza sprawozdanie z przebiegu imprezy turystycznej 2) sporządza wykaz poniesionych wydatków 3) oblicza sumę poniesionych wydatków 4) dokonuje analizy poniesionych wydatków w stosunku do planowanych wydatków
	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	1) planuje pracę zespołu 3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) sporządza harmonogram realizacji zadania 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 3-4-5/ tydzień 3-4-5			
Rozliczanie imprez i usług turystycznych wraz z dokumentowaniem zobowiązań finansowych	HGT.08.6.	2) sporządza rozliczenie przychodów i kosztów imprezy turystycznej	1) sporządza zestawienie wpływów oraz kosztów imprez i usług turystycznych 2) oblicza wysokość marży i podatku VAT od imprezy turystycznej 3) weryfikuje zobowiązania finansowe w stosunku do kontrahentów i usługodawców

	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 6-7-8/ tydzień 6-7-8			
Rozliczanie finansowe imprez i usług turystycznych (wyliczenie marży, podatku VAT)	HGT.08.6.		1) sporządza druk rozliczenia zaliczki 2) podaje terminy zobowiązań finansowych 3) oblicza zobowiązania finansowe biura podróży wynikające z rozliczenia imprez i usług turystycznych zgodnie z przepisami prawa podatkowego
	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 9-10-11/ tydzień 9-10-11			
Dokumentacja w procesie rozliczenia imprez i usług turystycznych	HGT.08.6.	4) sporządza dokumentację dotyczącą rozliczeń imprez i usług turystycznych	1) przygotowuje dokumentację rozliczeniową imprez i usług turystycznych zgodnie z obowiązującymi zasadami 2) posługuje się programami komputerowymi w celu rozliczenia imprez i usług turystycznych
	HGT.08.8.	6) planuje wykonanie zadania	2) planuje działania zgodnie z możliwościami ich realizacji 3) dokonuje analizy i oceny podejmowanych działań
		7) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania	2) wskazuje obszary odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 12-13/ tydzień 12-13			
Działalność marketingowa przedsiębiorstwa turystycznego, formy promocji, zasady opracowywania materiałów promocyjnych	HGT.08.2.	4) realizuje działania marketingowe prowadzonej działalności turystycznej	2) przeprowadza analizę analizy słabych i mocnych stron szans i zagrożeń (SWOT) wybranego przedsiębiorstwa lub regionu 3) wymienia instrumenty marketingu 4) dobiera właściwe instrumenty marketingu do promocji turystyki
		7) rozpoznaje właściwe normy i procedury oceny zgodności podczas realizacji zadań zawodowych	4) korzysta ze źródeł informacji dotyczących norm i procedur oceny zgodności
	HGT.08.4.	1) organizuje działania marketingowe w procesie	2) dobiera odpowiednie instrumenty do działań marketingowych

		sprzedaży imprez i usług turystycznych	4) dobiera rodzaj kampanii do rodzaju promowanej imprezy turystycznej lub regionu turystycznego. 5) określa budżet i czas trwania kampanii 6) określa możliwe rodzaje dystrybucji imprez i usług turystycznych 7) stosuje metody kształtowania cen 8) stosuje zasady różnicowania cen
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	1) określa i stosuje kryteria oceny jakości wykonywanych zadań 2) kontroluje jakość wykonanych zadań według przyjętych kryteriów 3) monitoruje wykonanie zadań
Dzień 14-15/ tydzień 14-15			
Programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych	HGT.08.2.	6) stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych	1) dobiera program komputerowy odpowiedni do wykonywanych zadań zawodowych 2) wykorzystuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań zawodowych zgodnie z ich przeznaczeniem 3) wykorzystuje aplikacje mobilne wspomagające wykonywanie zadań zawodowych
	HGT.08.8.	4) wykazuje się kreatywnością i otwartością na zmiany	2) realizuje nowatorskie działania podczas wykonywania zadań zawodowych 3) wykonuje zadania zawodowe, proponując kreatywne rozwiązania
	HGT.08.9.	3) ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań	1) określa i stosuje kryteria oceny jakości wykonywanych zadań 2) kontroluje jakość wykonanych zadań według przyjętych kryteriów 3) monitoruje wykonanie zadań

*) treści do realizacji w CKZ pod warunkiem prowadzenia przez placówkę działalności gospodarczej w formie biura podróży.

5. Model zachęt dla pracodawców w zakresie praktycznej nauki zawodu

Projekt „Doskonalenie kształcenia zawodowego w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej” otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt jest realizowany w ramach działania 2.15 Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach umowy o dofinansowanie podpisanej między Zamawiającym a Ministerstwem Edukacji Narodowej.

W ramach projektu przewidziano do realizacji poniższe działania:

- a) opracowanie modelowych programów Praktycznej Nauki Zawodu (PNZ) dla zawodów na poziomie kwalifikacji technika,
- b) opracowanie ram jakości staży i praktyk dla uczniów realizujących kształcenie praktyczne w przedsiębiorstwach w Branży, z uwzględnieniem polskich i europejskich ram staży zawodowych do I 2019 r.,
- c) wypracowanie modelu zachęt dla pracodawców Branży angażujących się w proces kształcenia zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia praktycznego,
- d) pilotaż rozwiązań wypracowanych w ramach a) – c),
- e) ewaluacja rozwiązań w zakresie PNZ, w tym opracowanie rekomendacji do zmian przepisów prawa oświatowego.

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane w ramach realizacji podpunktu c) powyższego zestawienia.

Dostępna literatura w zakresie kształcenia zawodowego realizowanego u pracodawców wskazuje od dłuższego czasu na silne trendy związane z brakiem współpracy na tym polu między szkołami, a przedsiębiorcami. Jednocześnie w ostatniej dekadzie zrealizowano (i nadal jest realizowanych) szereg inicjatyw, których celem jest budowa narzędzi animujących współpracę w zakresie praktycznej nauki zawodu. Niniejsze opracowanie ma na celu identyfikację głównych barier w obszarze współpracy w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej, aby na tej podstawie zaproponować rozwiązania stanowiące modelowe zdaniem autora przykłady systemu zachęt dla pracodawców w zakresie praktycznej nauki zawodu.

W ramach rozpatrywanej branży funkcjonuje 7 zawodów w 3 grupach. Poniżej sporządzono zestawienie pokazujące w jakich rodzajach szkół kształceni są absolwenci w poszczególnych grupach zawodów. Jest to o tyle istotne, że problemy dotyczące praktycznej nauki zawodu są również skorelowane ze statusem danego zawodu na rynku pracy.

Nazwa zawodu	Typ szkoły ponadpodstawowej			
	Branżowa szkoła I st.	Branżowa szkoła II st.	Technikum	Szkoła policealna
Kelner			K1, K2, T	
Kucharz	K1, T			
Technik żywienia i usług gastronomicznych		K1, K2, T	K1, K2, T	
Technik hotelarstwa			K1, K2, T	
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	K1, T			
Technik obsługi turystycznej			K1, K2, T	
Technik turystyki wiejskiej			K1, K2, T	2, K1, K2, T

W ramach poszczególnych typów szkół wpisano poziomy kompetencji zgodnie z PRK, T/N – możliwość prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych. W przypadku szkoły policealnej i technika turystyki wiejskiej, cyfra 2 oznacza, że jest to dwuletnia szkoła policealna.

Zawody zaznaczone kolorem białym stanowią grupę zawodów z zakresu gastronomii, jasnoszary to zawód z grupy hotelarstwo, zawody w polach ciemno-szarych to grupa turystyka.

Z powyższego zestawienia wynika, że większość zawodów kształcona jest na poziomie technika, odstępstwami od tej reguły są kucharz oraz pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

W przypadku tego drugiego zawodu daje on możliwość samorealizacji osób z lekkimi deficytami psychofizycznymi.

Niniejsze opracowanie podzielono na kilka rozdziałów: pierwsze dwa identyfikują deficyty na linii szkoła – pracodawca, w pierwszym z perspektywy szkoły - począwszy od poziomu całej branży, poprzez poszczególne zawody, a skończywszy na indywidualnym kontakcie uczeń – pracodawca, drugi skupia się na deficytach w instytucjach otoczenia runku pracy, schodząc do poziomu przedsiębiorstwa.

Kolejne rozdziały identyfikują oraz budują modele zachęt jakie powinny zafunkcjonować – począwszy od edukacji rynku (pracodawców), poprzez zachęty pozafinansowe, skończywszy na zachętach finansowych (zarówno z perspektywy ucznia, jak i pracodawcy). Opracowanie kończy zestawienie dobrych praktyk z terenu Niemiec oraz Hiszpanii.

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie dotyczące praktycznej nauki zawodu jest Rozporządzenie MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 24 sierpnia 2017 r. w

sprawie praktycznej nauki zawodu. W Rozporządzeniu zdefiniowane są zasady prowadzenia praktycznej nauki zawodu:

§ 3.

1. *Praktyczna nauka zawodu uczniów jest organizowana przez szkołę.*
2. *Praktyczna nauka zawodu młodocianych jest organizowana przez pracodawcę, który zawarł z nimi umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego.*

§ 4.

1. *Praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych, a w technikum i szkole policealnej – także w formie praktyk zawodowych.*
2. *Zajęcia praktyczne mogą odbywać się u pracodawców, na zasadach dualnego systemu kształcenia, na podstawie:*
  - 1) *umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawartej między młodocianym a pracodawcą;*
  - 2) *umowy o praktyczną naukę zawodu, zawartej między dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.*
3. *Zajęcia praktyczne organizuje się dla uczniów i młodocianych w celu opanowania przez nich umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w danym zawodzie, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – również w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności w rzeczywistych warunkach pracy.*
4. *Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych.*

Istotnymi zapisami, który definiują rolę poszczególnych zainteresowanych są zapisy mówiące o stronie inicjującej proces zawiązywania relacji – w przypadku praktyk dla uczniów stroną inicjującą jest szkoła, w przypadku praktyk dla młodocianych jest pracodawca. Oczywiście młodociany może być również uczniem, co otwiera pracodawców na możliwość inicjowania zawiązywania współpracy również ze szkołami.

6.1. Identyfikacja głównych barier dotyczących praktycznej nauki zawodu – szkoła

Zasadniczą przeszkodą na drodze współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorstwami jest, zgodnie z wynikami badań, niedopasowanie programu edukacji zawodowej do potrzeb lokalnego rynku pracy – z punktu widzenia pracodawców poziom wiedzy, kompetencji i umiejętności w kontekście rynku HGT stanowi istotny rozdźwięk między kształceniem w szkole, a wymaganiami rynku. Mimo, iż nauka zawodu w branży HGT nie wymaga wysokich nakładów na infrastrukturę, jednak nie można jej prowadzić bez odpowiedniej jakości pomocy dydaktycznych, czy nauki w środowisku zbliżonym do rzeczywistego. Drugą istotną barierą jest brak realnej możliwości organizowania praktyk poza miejscem zamieszkania ucznia.

W branży HGT, jak uwidocznione to zostanie w następnym rozdziale, występuje silna regionalizacja rynku, który bywa niezgodna z miejscami prowadzenia edukacji w ramach branży.

W mniemaniu kierowników praktyk ze strony szkoły, barierę w nawiązywaniu kontaktów z przedsiębiorcami stanowi ogół wymagań formalnych, które musi spełniać firma zainteresowana prowadzeniem praktycznej nauki zawodu.

Kierownicy kształcenia praktycznego z ramienia szkół werbalizują w badaniach chęć współpracy z pracodawcami. Na potwierdzenie tej tezy wskazują wielokrotnie na przykłady prób organizowania wspólnych spotkań i podejmowania dyskusji.

Z perspektywy kierowników kształcenia praktycznego ze strony szkoły to pracodawcy wykazują niskie zainteresowanie i zaangażowanie. Część pracodawców nie przywiązuje wagi do niskiej frekwencji na zajęciach szkolnych. Część pracodawców z kolei nie posiada wiedzy co do zasad kształcenia praktycznego (przepisów, terminów klasyfikacji uczniów, standardów egzaminacyjnych itp.) oraz nie dopełnia obowiązków, zwłaszcza w zakresie realizacji programu szkolenia.

Jednocześnie przedstawiciele szkół zwracają uwagę na niską jakość prowadzonych u pracodawców praktyk zawodowych – truizmem jest stwierdzenie, że uczniowie i młodociani wykorzystywani są do prac porządkowych, niezwiązanych z profilem kształcenia zawodowego podejmowanym przez konkretnych uczniów. Z punktu widzenia przedstawicieli szkół część pracodawców (na co wskazują w badaniach) nie przestrzega prawa pracy, w tym głównie

w sposób nieumyślny (często nie posiadając wiedzy na temat organizacji prowadzenia

praktyk). Dodatkowo szkoły wskazują, iż pracodawcy nierzadko traktują praktykantów wyłącznie jako tanią siłę roboczą.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, iż z punktu widzenia szkoły, pracownicy kształceni

w branży HGT są zdaniem reprezentantów szkół traktowani jako łatwo zastępowalnie przez osoby o innym wykształceniu kierunkowym, które można przysposobić do wykonywania prac.

6.2. Identyfikacja głównych barier dotyczących praktycznej nauki zawodu – pracodawca

Jedną z głównych kwestii dotyczących rozwoju przedsiębiorstw z branży hotelarsko-gastronomiczno- turystycznej (HGT) jest odpowiedź na pytanie o rozwój tej gałęzi przemysłu w ujęciu konkretnych regionów. To w jaki sposób dana branża może się rozwijać na terenie konkretnego regionu ma kluczowe znaczenie dla sensowności oraz możliwości kształcenia w danym województwie w ramach danego zawodu/branży (szczególnie w kontekście lokalności oddziaływania szkół). Miernikiem statusu branży, jej istotności dla konkretnych województw mogą być Regionalne Inteligentne Specjalizacje (RIS). Zakładając racjonalność w określaniu RIS przez jednostki samorządu oraz, w przypadku Polski Krajowych Inteligentnych Specjalizacji, przez administrację centralną zauważyć należy, że (co oczywiste) są regiony, które zauważają i uznają branżę HGT za istotną dla rozwoju regionu, oraz takie regiony, które stawiają na inne branże. Konsekwencje jakie niosą za sobą powyższe wybory są takie, że w dokumentach strategicznych poszczególnych województw pojawiają się mechanizmy wsparcia dla preferowanych branż (w tym na przykład planowane do realizacji inwestycje publiczne mające wpływ na budowany potencjał turystyczny regionu). Przykładem takiej filozofii niech będą zapisy w ramach Strategii RIS dla jednego z województw:

Inteligentne specjalizacje regionu są rezultatem wyboru bazującego przede wszystkim na regionalnych atutach i endogenicznych zasobach, w tym także w aktualnej i przyszłej działalności naukowo-badawczej i przedsiębiorczości.

Regionalne strategie innowacji, zgodnie z zapisami wielu dokumentów Unii Europejskiej, powinny położyć szczególny nacisk na rozwój badań naukowych i innowacji, a to oznacza konieczność przemyślanego i efektywnego wsparcia uczelni wyższych i ośrodków badawczo-rozwojowych.

Do priorytetów inwestycyjnych, zgodnie z polityką Komisji Europejskiej zaliczono: badania naukowe i innowacje; rozwój cyfrowy; konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw; rozwój obszarów wiejskich.

Inteligentne specjalizacje regionu powinny mieć też wymiar zewnętrzny, ponieważ w przypadku strategii innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji analiza jedynie czynników wewnętrznych może okazać się niewystarczająca. Jedną z najbardziej istotnych kwestii jest podejmowanie strategicznych decyzji, poprzez uwzględnienie pozycji regionu na tle Europy. Mówiąc inaczej, region powinien wyznaczyć swoje przewagi konkurencyjne także w procesie porównania się z innymi regionami, poszukując przykładów, wykonując efektywny benchmarking.

Poszczególne RIS skorelowane z branżą HGT są zdaniem autora następujące (opisy poszczególnych RIS zaczerpnięto z dokumentów strategicznych województw):

1. Inteligentna specjalizacja wiodąca **jakość życia** dla województwa podkarpackiego to kompleks obszarów aktywności i rozwiązań, wzajemnie powiązanych, nakierowanych na stworzenie nowego, zrównoważonego modelu funkcjonowania społeczeństwa i ekosystemu, obejmującego mobilność – multimodalny transport, klimat i energię, żywność najwyższej jakości biologicznej i zdrowotnej, energooszczędne budownictwo, zrównoważoną turystykę, technologie informacyjne i komunikacyjne ICT. Nie jest to sektor, ale kompleks rozwiązań służących spełnieniu unijnych wymagań, a zarazem gwarantujących inteligentny rozwój całego Regionu, zgodnie z nowym paradygmatem gospodarczym i społecznym Unii Europejskiej.
2. Żywność wysokiej jakości (ang. *high quality food*) – jest to specjalizacja bazująca na tradycyjnej już silnej pozycji rolnictwa w regionie (jeden z najwyższych wskaźników produktywności w Polsce). Wokół produkcji żywności region (warmińsko-mazurski) rozwinął bardzo silną specjalizację naukową, w której osiąga obecnie znaczące sukcesy międzynarodowe, która jest jednocześnie zapleczem badawczo-naukowym dla pojedynczych firm i klastrów. Specjalizacja ta opiera się na przemyśle rolno spożywczym i dynamicznym rozwoju rolnictwa lokalnego i tradycyjnym przetwórstwie żywności opartej o regionalne surowce i krótkie łańcuchy sprzedaży oraz produkcji żywności o projektowanych funkcjach. Odpowiada ona na potrzeby konsumentów związane z promowanym zdrowym stylem życia.

3. Definicja wypracowana przez Grupę Roboczą ds. specjalizacji **Przemysły kreatywne i czasu wolnego** obejmuje aktywności, które mają swoje źródło w indywidualnej kreacji, zdolnościach i talencie, mające potencjał tworzenia dobrobytu i miejsc pracy przez produkcję i eksploatację własności intelektualnej. Wg Grupy specjalizacja obejmuje technologie z 4 dziedzin: Przemysły kreatywne, Projektowanie graficzne i wzornictwo przemysłowe (*design*), Gry komputerowe i oprogramowanie (*Interactive Leisure Software*) oraz **Przemysły czasu wolnego**.

W dokumencie Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020 (RSI) Przemysły kreatywne i czasu wolnego opisano jako produkcję, wytwarzanie, wystawiennictwo, sprzedaż i produkcję dóbr chronionych prawami autorskimi, **działalność kulturalną i branżę turystyczną**. Powstająca w ich ramach wartość dodana nie jest tworzona w wyniku powtarzalnych, rutynowych czynności, lecz stanowi efekt kreatywnego przekształcania posiadanej i tworzonej wiedzy, w tym w wymiarze kulturowym.

W myśl takiego podejścia za przemysły czasu wolnego należy uznać wielodyscyplinarną gałąź gospodarki, która wiąże się z turystyką, odpoczynkiem, rozrywką, rekreacją i spędzaniem czasu wolnego, w tym pracą w ramach hobby.

Branża turystyczna jest coraz bardziej powiązana z nauką (nauki o życiu w ramach turystyki uzdrowiskowej, zarządzanie w turystyce), polityką społeczną i rynku pracy (rozwój srebrnej gospodarki w sektorze turystyki), a także przemysłami kreatywnymi (turystyka kulturalna i biznesowa).

Małopolska jest regionem, w którym uczestnictwo w kulturze należy do najintensywniejszych w kraju, stosunkowo liczne są małopolskie instytucje kultury, co może sprzyjać rozwojowi przemysłów kreatywnych. Małopolska jest województwem przyjmującym największą liczbę turystów (wg danych Małopolskiej Organizacji Turystyki w 2014 r. Małopolskę odwiedziło 10 mln turystów, z czego 2,65 mln to turyści zagraniczni), z których znaczną część przyciąga bogactwo dziedzictwa kulturowego regionu.

4. **Turystyka i zdrowie** (wykorzystanie zasobów przyrodniczych i dorobku kulturowego).

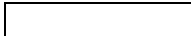

Województwo zachodniopomorskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów kraju, a obserwowany na jego terenie ruch turystyczny rośnie z roku na rok o ok. 4%. Specjalizacja koncentruje się przede wszystkim na turystyce zdrowotnej obejmującej

turystykę uzdrowiskową (poprawa ogólnego stanu zdrowia oraz leczenie różnego rodzaju schorzeń), turystykę medyczną (podróże poza granice kraju w celu skorzystania z opieki medycznej kraju odwiedzanego) oraz turystykę spa&wellness (wyjazdy do specjalnych ośrodków, mające na celu poprawę kondycji fizycznej i psychicznej). Pomorze Zachodnie to jeden z najbardziej zróżnicowanych turystycznie regionów w Polsce. Turystów z kraju i z zagranicy przyciągają liczne ośrodki lecznicze i wypoczynkowe w Szczecinie i w pasie nadmorskim, jak również znane uzdrowiska w Świnoujściu, Kamieniu Pomorskim, Kołobrzegu, Połczynie Zdroju i Dąbkach. Niezaprzeczalne i niespotykane walory klimatyczne regionu, nasycenie jodem w pasie nadmorskim, pokłady leczniczej borowiny i solanki są podstawą rozwiniętej sieci usług, zabiegów leczniczych, rehabilitacyjnych oraz usług spa&wellness, świadczonych w oparciu o bogatą bazę zabiegową. Na atrakcyjność województwa wpływa także zróżnicowanie krajobrazowe regionu, szczególnie na obszarze pojezierzy, stwarzające znakomite warunki do uprawiania turystyki aktywnej, zwłaszcza wodnej. Analiza tendencji rozwojowych branży wskazuje, że szansą dla wzrostu jej znaczenia w zachodniopomorskiej gospodarce jest przyrost bazy noclegowej o wysokim standardzie, skierowanie ruchu turystów z pasa nadmorskiego do wewnątrz regionu oraz podejmowanie działań przyczyniających się do sukcesywnego zmniejszania zjawiska sezonowości.

Poniżej przedstawiono mapę RIS skorelowaną z branżą HGT w podziale na poszczególne województwa:

Województwo	Grupa RIS: Life science			
	Jakość życia	Wysokojakościowa żywność	Przemysł czasu wolnego	Turystyka
Dolnośląskie				
Kujawsko-pomorskie				
Lubelskie				
Lubuskie				
Łódzkie				
Małopolskie				
Mazowieckie				
Opolskie				
Podkarpackie				
Podlaskie				
Pomorskie				
Śląskie				
Świętokrzyskie				
Warmińsko-mazurskie				
Wielkopolskie				
zachodniopomorskie				
POLSKA				

Legenda:

	Brak w regionie inteligentnej specjalizacji w ramach danego obszaru
	Rozwinięcie specjalizacji podstawowej lub specjalizacja wspierająca
	Specjalizacja podstawowa

Z badań prowadzonych od wielu lat na grupach przedsiębiorców wyraźnie wynika, że nawiązanie współpracy zależy w największym stopniu od aktywności młodzieży i szkoły. Jednocześnie w kontekście powyższych uwarunkowań regionalnych ważnym elementem jest korelacja między lokalizacją szkoły, a pracodawców zainteresowanych prowadzeniem praktycznej nauki zawodu we własnym przedsiębiorstwie. Tak jak wspomniano w poprzednim rozdziale osoby kontynuujące wykształcenie na poziomie ponadpodstawowym szukają szkół lokalnie, gdy w tym samym czasie, na podstawie powyższych RIS widać wyraźnie, że branża HGT ma niejednorodny rozkład w całym kraju. Ten podstawowy rozdzwięk bardzo mocno wpływa na możliwości związywania współpracy.

Kolejną istotną barierą są oczywiście aspekty finansowe związane z prowadzeniem praktycznej nauki zawodu w danej branży. Zgodnie z wynikami diagnozy przeprowadzonej w niniejszym projekcie:

- brak jest zachęt dla pracodawców aby chętniej przyjmowali uczniów do swoich przedsiębiorstw na praktyki zawodowe, p. ulgi podatkowe, finansowania praktyk,
- wysokie koszty przeprowadzania praktyk zawodowych dla pracodawcy.

Ostatnim istotnym sygnalizowanym przez przedsiębiorców problemem jest poziom wiedzy kierowników praktyk ze strony szkół. Z punktu widzenia pracodawców brakuje finansowania obowiązkowych szkoleń branżowych dla nauczycieli kształcenia zawodowego.

6.3. Edukacja rynku w zakresie korzyści dla pracodawców

W obszarze edukacji pracodawców modelowe zachęty powinny być realizowane poprzez:

1. Kampanie informacyjne regionalizujące potrzeby rynku pracy z jasnym przekazem do młodych osób dotyczącym konsekwencji wyborów profesji niezgodnej z lokalnym rynkiem pracy, na których młody człowiek chce funkcjonować. Kampanie z elementem informacyjnym dotyczącym roli pracodawców w procesie kształcenia kompetencji zawodowych.

2. Kampanie mające na celu przekonanie osób młodych do praktycznej nauki profesji, jako koniecznej w ścieżce rozwoju zawodowego.
3. Promocję dobrze działającej współpracy szkół i firm, jako symbiozy przynoszącej korzyści obu stronom tego procesu.
4. Kampanie dotyczące struktury i regionalizacji rynków pracy związanych z branżą HGT, w tym udostępnianie w systemie dynamicznym informacji o zapotrzebowaniu na dane zawody w branży wraz z prognozowaniem trendów.
5. Budowanie wizerunku kształcenia zawodowego w firmie, jako procesu wykorzystywania najnowszych rozwiązań technologicznych, współpracy z ekspertami oraz możliwości rozwoju zawodowego, także za granicą.
6. Podnoszenie świadomości pracodawców w zakresie obowiązujących regulacji prawnych, które zobowiązują organy prowadzące szkoły do refundowania pracodawcom części kosztów, ponoszonych z tytułu przyjęcia uczniów na praktyki zawodowe.
7. Klasy patronackie – promocja współpracy w ramach umowy patronackiej, aktywizacja szkół do dostosowania prowadzonego przez nie kształcenia ogólnego i zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki.
8. Klasy patronackie – aktywizacja pracodawców do włączania się w proces kształcenia zawodowego w branżowych szkołach I stopnia i technikach.

6.4. Narzędzia w zakresie rozwiązań formalno-prawnych

W obszarze legislacji zachęty dla pracodawców powinny być związane z:

1. Koniecznością dostosowania prawa oświatowego do zrównania finansowania kształcenia praktycznego uczniów techników realizujących kształcenie praktyczne u pracodawców i pracowników młodocianych poprzez zagwarantowanie możliwości dofinansowania pracodawcom kosztów kształcenia, pod warunkiem uzyskania przez ucznia technikum (pobierającego u pracodawcy zajęcia praktyczne) świadectwa kwalifikacyjnego.
2. Umożliwieniem i ukonstytuowaniem badań i analiz przez Regionalne Obserwatoria Rynku Pracy działające w ramach Wojewódzkich Urzędów Pracy oraz udostępnianiem informacji stanowiących efekt konsultacji z Wojewódzkimi Radami Rynku Pracy. Taki system jest planowany do wdrożenia w ramach postulowanych nowelizacji aktów prawnych. Jest on niezwykle istotny z punktu widzenia budowania świadomości uczniów o rynku pracy, na

którym chcą/mają się znaleźć, a pracodawcom powinien dawać bardziej konkretną informację o możliwościach i priorytetach systemu oświaty.

3. Włączenie i mocniejsze zaangażowanie partnerów społecznych w procesy zarządzania zmianą na rynku pracy. Ważne w tym obszarze byłyby umocowanie wynikające wprost z aktów prawa.

4. Istotnym rozwiązaniem przeciwdziałającym wykonywaniu pracy przez osoby bez wykształcenia kierunkowego byłoby regulowanie funkcjonowania przedsiębiorców z branży w oparciu o kadry pozyskiwane z systemu kształcenia ponadpodstawowego. Jednakże regulacje w tym obszarze muszą być bardzo wrażliwe na warunki rynkowe, tak aby nie doprowadzać do zachwiania konkurencyjności podmiotów z branży. Zauważyć należy, że zgodnie z systemem kwalifikacji odpowiednie kompetencje do wykonywania zawodów w branży można uzyskać również poprzez kursy zawodowe.

5. Należałoby poszukiwać przewag konkurencyjnych przyszłych kadr kształconych w szkolnictwie zawodowym nad innymi formami zdobywania kompetencji stanowiskowych.

6.5. Narzędzia w zakresie zachęt pozafinansowych

Do zachęt pozafinansowych z punktu widzenia pracodawców zaliczyć należy:

1. Stworzenie narzędzi do animowania podnoszenia i aktualizacji kompetencji kadry kierowników praktyk poprzez system szkoleń, w tym wprowadzenie obowiązkowych szkoleń branżowych – ten element pojawia się w planowanych zmianach legislacyjnych – propozycja dotyczy poszerzenia źródeł finansowania po które mogą sięgać dyrektorzy placówek edukacyjnych o Fundusz Pracy.

2. Aktywizacja oraz wsparcie systemowe kierowników praktyk w poszukiwaniu pracodawców do współpracy.

3. Wprowadzenie rozwiązań informatycznych odciążających pracodawców w obszarze działań administracyjnych stojących za realizacją praktyk.

4. Standaryzacja systemu praktyk na terenie całego kraju w branży HGT, w tym na poziomie poszczególnych zawodów.

5. Wdrożenie systemu doradztwa zawodowego, pozwalającego na świadome wybieranie miejsca kształcenia na poziomie ponadpodstawowym przez uczniów.

6. Systemy monitoringu regionalnego rynku pracy z którego korzystać będą szkoły.

Systemy te mają mieć na celu m.in. urealnienie oczekiwań uczniów w zakresie prognozowanego wynagrodzenia oraz odpowiedź na pytanie o realne potrzeby rynku pracy (z

uwzględnieniem regionalizacji). Praktykanci wybierając miejsca praktyk zawodowych będą mieli świadomość jakich poziomów wynagrodzeń mogą oczekiwać od potencjalnego pracodawcy. Takie rozeznanie pozwoli na decyzję ze strony uczniów o poziomie zaangażowania i starania się o przyszłe miejsce pracy. Planowane w tym obszarze rozwiązania powinny uwzględniać badania i analizy realizowane przez Regionalne Obserwatoria Rynku Pracy.

6.6. Zachęty finansowe – perspektywa ucznia

Do zachęt finansowych ze strony ucznia zaliczyć należy:

1. Modyfikację finansowania kształcenia praktycznego uczniów.

Głównie powyższy postulat dotyczy uczniów techników i jest związany z możliwością dofinansowania pracodawcom kosztów ich kształcenia. Warunkiem tej modyfikacji musi być uzyskanie przez, odbywającego u pracodawcy praktyczną naukę zawodu, ucznia technikum świadectwa kwalifikacyjnego. Zmiana ta ma doprowadzić do wyrównania finansowania kształcenia praktycznego uczniów i młodocianych.

2. Zwiększenie ilości realizowanych praktyk w formule podpisanych umów z uczniami odbywającymi praktyczną naukę zawodu, jako młodocianymi pracownikami (obecne oraz przyszłe regulacje prawne takie możliwości dają).

Powyższa rekomendacja jest zbieżna z Zaleceniami Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego. W dokumencie tym znajdują się między innymi zapisy związane z kryteriami dotyczącymi warunków uczenia się i warunków pracy. Rekomendacje jednoznacznie wskazują, że praktykanci za swoją pracę powinni otrzymywać wynagrodzenie pieniężne (lub ekwiwalent), które musi korespondować z warunkami wynagradzania funkcjonującymi w danym kraju. Warunki powyższe mogą wynikać z wymagań krajowych, sektorowych, etc. Jednocześnie poziomy wynagrodzeń powinny uwzględniać podział kosztów związanych z praktyczną nauką zawodu między pracodawcami, a stroną publiczną.

3. Organizację finansowania systemu pozyskiwania przez uczniów kolejnych/dodatkowych uprawnień zawodowych.

Uzyskanie kwalifikacji rynkowej wpisanej do ZRK (Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji) wiąże się z kosztami jakie muszą być poniesione. Dla uczniów chcących poszerzyć swoje kwalifikacje, płatnikiem (przy spełnieniu przez ucznia na przykład warunków związanych z poziomem ocen) powinien być albo samorząd, organy administracji centralnej lub jeden

z funduszy rządowych. Jest to zachęta finansowa ze strony ucznia powodująca brak odpłatności za potwierdzanie dodatkowych kompetencji.

6.7. Zachęty finansowe – perspektywa pracodawcy

Do zachęt finansowych ze strony pracodawcy zaliczyć należy:

1. Mechanizmy współfinansowania (dotowania) powstawania bazy dydaktycznej i technicznej u tych pracodawców, którzy podejmują się prowadzenia praktycznej nauki zawodu przez uczniów szkół. Jest to jeden z postulatów z jakim partnerzy społeczni od jakiegoś czasu zgłaszają się do administracji publicznej. W przypadku branży HGT baza ta dotyczy przede wszystkim szeroko rozumianej gastronomii oraz urządzeń i pomieszczeń wykorzystywanych w hotelarstwie. Jeden ze sposobów dotyczy systemu ulg, które mogłyby być wykorzystywane w sytuacji budowy lub rozbudowy takiej bazy dydaktycznej i technicznej przez pracodawców.

2. Zwiększenie środków na refundację wynagrodzeń.

Postulat dotyczy zwiększenia udziału środków np.: Funduszu Pracy wynagradzaniu uczniów podejmujących praktyczną naukę zawodu u pracodawców. Pracodawcy byłiby zainteresowani zawieraniem umów z młodocianymi pracownikami również na czas nieokreślony. W systemie musi pojawić się także możliwość zatrudniania przez pracodawców i współfinansowania tego zatrudnienia przez stronę publiczną większej ilości uczniów niż wynika z potrzeb pracodawcy po to, aby mogli oni uczestniczyć w praktycznej nauce zawodu np.: w wiodących zakładach pracy, w których można domniemywać, że wartość praktyk dotycząca możliwości zapoznania się z pracą u liderów regionalnych lub krajowych byłaby wysokiej jakości.

3. Zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania szkoleń nauczycieli realizowanych przez pracodawców.

Z pełną świadomością w propozycjach finansowych pomijane są środki UE, gdyż nie mają one charakteru finansowania systemowego oraz ciągłego. Stąd też proponowane rozwiązania dotyczą środków budżetowych.

6.8. Dobre praktyki

Analizując rozwiązania stosowane z powodzeniem w innych krajach Unii Europejskiej nie sposób pominąć systemu kształcenia dualnego stosowanego w Niemczech, który według

wielu analityków stanowi benchmark dla innych krajów. U naszego zachodniego sąsiada dualny system kształcenia i szkolenia zawodowego oparty jest o nabywane kompetencje.

W Niemczech funkcjonuje sprawny ekosystem zaangażowanych instytucji, do których należą na poziomie ustalania zasad funkcjonowania i nadzoru:

1. Związki pracodawców
2. Rząd (federalny/kraju związkowego)
3. Federalny Instytut Kształcenia i Szkolenia Zawodowego
4. Izby Handlowe i Rzemieślnicze
5. Niemiecki Związek Izb Handlowo-Przemysłowych

Jednocześnie w ramach działań operacyjnych funkcjonują w tym ekosystemie:

1. Prywatne instytucje szkoleniowe
2. Związki zawodowe
3. Przedsiębiorstwa
4. Zawodowe szkoły publiczne

W Niemczech najpowszechniejszym sposobem dualnego szkolenia jest praktyka zawodowa. Niemiecki model łączy w sobie praktyczne szkolenie w przedsiębiorstwach oraz materiał teoretyczny podejmowany w szkołach zawodowych. W rezultacie, współpraca między przedsiębiorstwami, a szkołami w zakresie szkolenia zawodowego jest bardzo bliska. Zarówno przedsiębiorstwa, jak i szkoły są zobowiązane realizować ramowy program nauczania opracowany dla każdego z zawodów. Potrzeby i wymagania rynku pracy są oceniane przez radę główną składającą się z przedstawicieli władz państwowych i samorządowych, związków zawodowych oraz przedsiębiorstw. Rada główna jest również odpowiedzialna za dostosowywanie programów nauczania do zmieniających się wymagań rynku pracy.

Na okres praktyk przedsiębiorstwa podpisują umowę z praktykantami, która może zostać rozwiązana w okresie próbnym (1–4 miesiące) zarówno przez praktykanta, jak i przedsiębiorstwo. Około 24% umów jest rozwiązywanych w tym okresie. Po ukończeniu szkolenia szanse praktykantów na podjęcie zatrudnienia są wysokie – 58% osób podejmuje zatrudnienie zaraz po ukończeniu szkolenia. Dodatkowymi opcjami są: podjęcie studiów wyższych lub edukacja uzupełniająca.

Najlepsze praktyki w Niemczech obejmują wkład finansowy na pokrycie kosztów edukacji i szkolenia w ramach systemu edukacyjnego.

Drugim interesującym krajem, na którego rozwiązanie w obszarze kształcenia zawodowego warto zwrócić uwagę jest Hiszpania w której, w odróżnieniu od Niemiec, dominuje podejście modułowe. Stąd instytucje na poziomie ustalania zasad funkcjonowania są następujące:

1. Główna Rada Kształcenia i Szkolenia Zawodowego
2. Rząd (Ministerstwo Edukacji, Kultury i Sportu)
3. IVAC (dostosowuje programy do potrzeb lokalnej gospodarki)
4. INCUAL (definiuje poziomy kwalifikacji zawodowych – skupia związki zawodowe, organizacje pracodawców, stowarzyszenia branżowe, pracodawców)

Jednocześnie w ramach działań operacyjnych funkcjonują w tym systemie:

1. Prywatne instytucje szkoleniowe
2. Związki zawodowe
3. Przedsiębiorstwa

Instytut INCUAL wypełnia rolę swoistego obserwatora w odniesieniu do całościowego systemu edukacji, zapewnienia jakości, szkoleń oraz nowych narodowych norm zawodowych. Jest to podmiot o charakterystyce technicznej, cieszący się możliwościami i niezależnością, który wspiera hiszpańską radę ogólną na rzecz edukacji i szkoleń zawodowych celem wypełnienia zadań określonych w narodowym systemie kwalifikacji oraz edukacji i szkoleń zawodowych (znanym w Hiszpanii jako SNCFP). System ten z kolei jest podmiotem odpowiedzialnym za definiowanie nowych kwalifikacji. Aby utworzyć nową kwalifikację, instytut INCUAL dysponuje własnymi uregulowaniami i metodami komunikowania i pozyskiwania informacji od przedsiębiorstw i stowarzyszeń branżowych.

Okolo jedna piąta wszystkich uczniów jest szkolona w ramach programów dualnych. Jednak nawet zwykłe programy szkoleniowe obejmują treści praktyczne, elementy uczenia w oparciu o pracę i działanie oraz 360 godzin praktyki w przedsiębiorstwach.

Niepodważalne znaczenie dla dualnego systemu praktycznej nauki zawodu w systemie hiszpańskim ma silne ukierunkowanie na indywidualny nadzór i monitorowanie praktykantów. Dla każdego ucznia przygotowany jest niezależny harmonogram i każdy przechodzi indywidualną ocenę. Może to stwarzać problemy z oceną i certyfikacją oraz wiąże się z wielkim wysiłkiem dla podmiotów świadczących usługi praktycznej nauki zawodu. Dlatego podejmowane są próby rozwinięcia bardziej zestandaryzowanych metod oceny, aby ograniczyć wysiłki, które muszą być wkładane w nadzór.

Jako całość system edukacyjny jest finansowany w większości przez państwo (80%); pozostałe 20% jest pokrywane przez podmioty prywatne. Należy zauważyć, że nakłady prywatne to

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

w większości środki rodzinne, inwestowane w edukację dzieci, a nie inwestycje przedsiębiorstw.

7. Sposób zaangażowania nauczycieli w realizację praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach pracy

W przypadku organizowania praktycznej nauki zawodu u pracodawców, w tym na zasadach dualnego systemu kształcenia, jak i poza nim, podstawą prawną odbywania zajęć praktycznych

u pracodawców jest umowa o praktyczną naukę zawodu, zawarta pomiędzy dyrektorem szkoły

a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.

Według projektowanych przepisów⁵⁷ zajęcia praktyczne prowadzą nauczyciele lub instruktorzy praktycznej nauki zawodu. Jeśli zajęcia praktyczne są prowadzone w warsztatach szkolnych nadzorują je nauczyciele. Jeśli zajęcia praktyczne są prowadzone u pracodawców

i w indywidualnych gospodarstwach rolnych, nadzorować je mogą także instruktorzy praktycznej nauki zawodu⁵⁸, którzy posiadają odpowiednie kwalifikacje:

1. Kurs pedagogiczny
  - którego program został przygotowany zgodnie z ramowym programem kursu pedagogicznego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu określonym w załączniku do rozporządzenia (2019) i zatwierdzony przez kuratora oświaty albo
  - ukończony przed dniem 1 września 2019 r., którego program został zatwierdzony przez kuratora oświaty i obejmował łącznie co najmniej 70 godzin zajęć z psychologii, pedagogiki i metodyki oraz 10 godzin praktyki metodycznej, albo
  - ukończony przed dniem 6 stycznia 1993 r. uprawniający do pełnienia funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu, albo
2. Przygotowanie pedagogiczne wymagane takie jak od nauczycieli.
3. Dodatkowo posiadają:
  - świadectwo ukończenia technikum, branżowej szkoły II stopnia, technikum uzupełniającego lub szkoły równorzędnej albo świadectwo ukończenia szkoły policealnej lub dyplom ukończenia szkoły pomaturalnej lub policealnej i tytuł zawodowy

⁵⁷ Rozporządzenie MEN w sprawie praktycznej nauki zawodu z 2019 - projekt

⁵⁸ Pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy lub osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne, dla których praca dydaktyczna z uczniami nie stanowi podstawowego zajęcia lub jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin niższym niż przewidziany dla nauczycieli, w ramach obowiązującego ich tygodniowego czasu pracy – wg Rozporządzenia MEN w sprawie praktycznej nauki zawodu 2019.

w zawodzie, którego będą nauczać, lub w zawodzie pokrewnym do zawodu, którego będą nauczać, oraz co najmniej trzyletni staż pracy w zawodzie, którego będą nauczać lub

- świadectwo ukończenia liceum zawodowego i tytuł robotnika wykwalifikowanego lub równorzędny w zawodzie, którego będą nauczać, oraz co najmniej czteroletni staż pracy

w tym zawodzie, lub

- świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum technicznego, liceum profilowanego, uzupełniającego liceum ogólnokształcącego, technikum, branżowej szkoły II stopnia i technikum uzupełniającego, kształcących w innym zawodzie niż ten, którego będą nauczać, lub średniego studium zawodowego i tytuł robotnika wykwalifikowanego lub równorzędny w zawodzie, którego będą nauczać, oraz co najmniej czteroletni staż pracy w tym zawodzie, lub
- dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku (specjalności) odpowiednim dla zawodu, którego będą nauczać, oraz co najmniej dwuletni staż pracy w tym zawodzie lub dyplom ukończenia studiów wyższych na innym kierunku (specjalności) oraz co najmniej czteroletni staż pracy w zawodzie, którego będą nauczać, lub
- tytuł mistrza w zawodzie, którego będą nauczać, lub w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, którego będą nauczać, lub
- kwalifikacje wymagane od nauczycieli praktycznej nauki zawodu, określone w przepisach Karty Nauczyciela⁵⁹.

Osoba, która ukończyła kurs pedagogiczny dla instruktorów praktycznej nauki zawodu, otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu tego kursu z uwzględnieniem wymiaru godzin kształcenia (48 godzin).

Nauczyciel nadzorujący zajęcia praktyczne odbywające się poza terenem szkoły, realizuje zadania polegające na:

- przekazywaniu uczniom wiedzy praktycznej z zakresu nauczanego przedmiotu; celem jest nabycie przez uczniów umiejętności praktycznych w wybranym zawodzie,

---

⁵⁹ art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela.

- realizowaniu programów nauczania z zachowaniem korelacji z zawodowymi przedmiotami teoretycznymi, dostosowywanie treści kształcenia do wymogów stawianych przez zakłady pracy,
- przygotowywaniu dla uczniów zadań szkoleniowo-usługowych,
- rozwijaniu w uczniach umiejętności samodzielnego myślenia oraz wdrażaniu do samodzielnej i systematycznej pracy,
- organizowaniu stanowisk pracy dla uczniów,
- wdrażaniu uczniów do przestrzegania zasad bhp, ppoż. i ochrony środowiska podczas wykonywania wszelkich prac,
- trosce o stan zdrowia uczniów oraz czuwaniu nad ich bezpieczeństwem podczas wykonywania prac.

Nauczyciel praktycznej nauki zawodu jest odpowiedzialny za realizację programu nauczania, zalecanego przez MEN. Praca nauczyciela ma charakter indywidualny, wymaga jednak ścisłych kontaktów z uczniami, rodzicami lub opiekunami, innymi nauczycielami i dyrekcją szkoły oraz pracodawcami. Nauczyciel PNZ pracuje najczęściej 5 dni w tygodniu, godziny pracy są zazwyczaj stałe, uzależnione od planu lekcji.

Nauczyciel PNZ powinien charakteryzować się otwartością, wzbudzać zaufanie. Konieczne jest posiadanie umiejętności nawiązywania kontaktów, zwłaszcza z młodzieżą i słuchania. Pożądana jest cierpliwość, zdolność koncentracji uwagi, podzielność uwagi, a także spostrzegawczość i dobra pamięć. W pracy nauczyciela potrzebna jest zdolność obserwacji, wyciągania logicznych wniosków, umiejętność szybkiego podejmowania decyzji. Powinien cechować się samokontrolą, dojrzałością i odpornością emocjonalną. Przydatne umiejętności to zdolność formułowania myśli w mowie i na piśmie, planowania i organizacji pracy, sprawny refleks. Dobrze, gdy nauczyciel ma zdolności techniczne, jest osobą kreatywną i twórczą, stale rozwijającą się i otwartą na nowe doświadczenia. Pożądana jest dobra sprawność fizyczna. Nauczyciel powinien odznaczać się sprawnością narządu wzroku oraz mieć zdolności manualne. Istotny jest także słuch umożliwiający komunikację werbalną

Praktyki zawodowe organizowane u pracodawców lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych są prowadzone pod kierunkiem opiekunów praktyk zawodowych, którymi mogą być pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy albo osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne.

Pracodawca, u którego jest organizowana praktyka zawodowa uczniów, może zwolnić

częściowo lub całkowicie opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy wynikającej z umowy o pracę ze względu na specyfikę działalności prowadzonej przez pracodawcę lub liczbę uczniów odbywających praktykę zawodową. Za czas częściowego lub całkowitego zwolnienia od świadczenia pracy opiekunowi praktyk zawodowych przysługuje wynagrodzenie miesięczne obliczone jak za urlop wypoczynkowy.

W przypadku gdy opiekun praktyk zawodowych nie został zwolniony od świadczenia pracy, pracodawca ustala i wypłaca opiekunowi praktyk zawodowych dodatek szkoleniowy w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia.

Opiekun praktyk zawodowych może otrzymać od pracodawcy za okres prowadzenia praktyk zawodowych premię w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia.

Nauczyciele zaangażowani w realizację praktycznej nauki zawodu w rzeczywistych warunkach czuwają nad tym, żeby przedsiębiorstwo:

- wyznaczyło pracownika odpowiedzialnego za organizację i przebieg praktyki, w tym szkolenia bhp,
- zapewniło stały nadzór przedstawiciela zakładu pracy nad praktykantem,
- dało możliwość czynnego udziału praktykanta w zakresie pełnej realizacji opracowanego programu praktyki,
- procesach świadczenia usług gościom,
- zapewniło dostęp do nowoczesnych technologii oraz rozwiązań organizacyjnych
- zapewniło instruktaż stanowiskowy, realizowany przed rozpoczęciem pracy na każdym stanowisku.

Idea zwiększenia udziału pracodawców poprzez przeniesienie do nich kształcenia zawodowego w całości lub znacznej części jest rozwiązaniem dającym możliwość efektywniejszego dopasowania nabywanych przez uczniów umiejętności i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.

Problem stanowią jednakże szczegółowe warunki na jakich dualny system kształcenia miałby w polskim szkolnictwie zawodowym funkcjonować.

W związku z zamierzonym wdrażaniem przez szkołę prowadzącą kształcenie zawodowe proponowanego modelu kształcenia dualnego, jednym z wysoce prawdopodobnych skutków będzie konieczność ograniczenia etatów nauczycieli kształcenia zawodowego.

Proponowane rozwiązanie, aby wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców był równy:

- w branżowej szkole I stopnia – minimalnej liczbie godzin kształcenia zawodowego praktycznego określonej w ramowym planie nauczania, tj. 960 godzin zajęć w trzyletnim okresie nauczania,
- w technikum oraz w szkole policealnej – nie mniej niż 30% liczby godzin kształcenia zawodowego praktycznego określonej w ramowym planie nauczania, tj. odpowiednio:
  - w technikum: od 220 do 735 godzin zajęć w czteroletnim lub od 229 do 765 pięcioletnim okresie nauczania,
  - w szkole policealnej dla młodzieży: od 240 do 800 godzin zajęć w dwuletnim okresie nauczania,

pozwole na zwiększenie liczby godzin praktycznej nauki zawodu realizowanej w rzeczywistych warunkach. Jednakże pojawia się pytanie w jaki sposób utrzymać etaty nauczycielom, którzy realizowali dotąd kształcenie praktyczne w szkołach.

Podstawowym kierunkiem ich zaangażowania wydaje się być rozwiązanie, w którym praktyczna nauka zawodu jest realizowana w formie zajęć praktycznych w całości lub w części odbywanych u pracodawców na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, zawartej pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą. Umowa powinna określać, że zajęcia praktyczne odbywają się w całości lub w części u pracodawcy (jako miejsce), a prowadzone są przez nauczycieli zatrudnionych w szkole.

Powoduje to konieczność podjęcia szeregu działań dostosowujących o charakterze organizacyjnym, głównie w szkolnych planach nauczania. Dodatkową komplikację może stanowić dopuszczenie możliwości organizowania zajęć praktycznych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia także w okresie ferii letnich, jeśli wymaga tego specyfika danego zawodu (a taka jest sytuacja w zawodach z branży turystycznej), przy odpowiednim skróceniu w takiej sytuacji czasu trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych.

Pomocniczym rozwiązaniem dotyczącym nauczycieli może stanowić wprowadzona regulacja, umożliwiająca publicznym szkołom prowadzącym kształcenie zawodowe prowadzenie nie tylko, tak jak dotychczas kwalifikacyjnych kursów zawodowych, ale dodatkowo również kursów umiejętności zawodowych i turnusów doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników – w zakresie zawodów, w których te szkoły kształcą, oraz w zakresie branż, do których są przypisane te zawody.

Ponadto, kurs umiejętności zawodowych został poszerzony o możliwość realizacji programu nauczania, który uwzględnia efekty kształcenia właściwe dla dodatkowych umiejętności zawodowych. Dzięki temu również uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe

będą mogli nabyć dodatkowe umiejętności przydatne w przyszłej pracy, a nauczyciele godziny pracy.

Odpowiednio doprecyzowane przepisy w tym zakresie pozwolą na wykorzystanie w pełni wykwalifikowanej kadry ze szkół zawodowych.

Doskonalenie kształcenia zawodowego nauczycieli w rzeczywistych warunkach pracy musi służyć kompleksowemu ich rozwojowi i dokładnie odnosić się do specyfiki wykonywanej przez nich pracy. Wysoki poziom wiedzy i umiejętności nauczycieli wpływa na przygotowanie do pracy ich podopiecznych. Braki merytoryczne oraz nieznamość zawodu od strony praktycznej ograniczają albo zupełnie hamują rozwój pożądaných przez pracodawców cech, nawyków, zdolności u uczniów. Problemem szkolnictwa zawodowego jest zbyt teoretyzowanie programów nauczania. Absolwenci nie są w wystarczającym wymiarze przygotowani od strony praktycznej, przez co wymagają dodatkowego szkolenia przed przystąpieniem do samodzielnego wywiązywania się z powierzonych zadań.

Praktyczne kształcenie nauczycieli i instruktorów zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej to poznawanie rzeczywistych warunków pracy w branży oraz zdobywanie umiejętności praktycznych, niezbędnych podczas prowadzenia zajęć przygotowujących absolwentów szkół do wykonywania wyuczonych zawodów.

W zmienionych, przez wprowadzenie reformy, warunkach kształcenia zawodowego przeformułowania wymaga również zakres obowiązków kierowników kształcenia praktycznego w szkołach. Ich udział w podnoszeniu jakości kształcenia praktycznego można na początek rozszerzyć poprzez maksymalizację skuteczności przepływu informacji wśród stron zaangażowanych w kształcenie praktyczne oraz analizę trudności w realizacji tego kształcenia.

W tym celu kierownicy kształcenia praktycznego mogliby odbywać cykliczne spotkania organizacyjne z opiekunami kształcenia ze strony pracodawców, które służyłyby:

- sformalizowaniu zakresu zadań realizowanych przez opiekuna kształcenia praktycznego ze strony pracodawcy, w tym określenia niezbędnych dokumentów potwierdzających realizację kształcenia praktycznego;
- omówieniu programowych wymagań realizacji kształcenia praktycznego;
- przekazaniu założonych do osiągnięcia efektów kształcenia w zakresie umiejętności zawodowych i kompetencji społecznych w celu efektywnego przygotowania uczniów do egzaminu zawodowego;
- dopasowaniu ofert staży do umiejętności i kompetencji uczniów;

- wzajemnej współpracy przy opracowaniu profili kompetencyjnych, czyli wzorcowych opisów najbardziej popularnych w regionie stanowisk pracy, stanowiących rzeczywisty model wymagań i oczekiwań pracodawcy;
- prezentowaniu opracowanych w szkołach programów kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych jako oferty szkoleniowej dla zatrudnianych pracowników chcących lub zmuszonych do podnoszenia swoich kompetencji.

Szkoła ponosi odpowiedzialność za jakość i stan nauczania. W związku z powyższym proponuje się:

- wypracowanie modelu współpracy szkoły z pracodawcą w zakresie realizacji przez szkołę indywidualnego programu szkolenia kadr dla przedsiębiorstwa;
- wypracowanie modelu zachęt dla pracodawców angażujących się w proces zawodowego kształcenia praktycznego;
- poprawę motywacji nauczycieli PNZ poprzez:
  - organizację staży w przedsiębiorstwach branżowych (zaliczanych do awansu zawodowego),
  - dofinansowanie szkół w nowoczesny sprzęt (np. programy operacyjne itp.),
  - obowiązkowe wycieczki tematyczne do branżowych przedsiębiorstw.

Zasadność współpracy placówek kształcenia z pracodawcami nie ulega wątpliwości, mimo to każda ze stron patrzy na tę współpracę przez pryzmat korzyści, a te w przypadku reformy nie dla wszystkich są widoczne od razu.

8. Wnioski i powiązane z nimi rekomendacje

Szkolnictwo zawodowe w ostatnich dwudziestu latach utraciło na znaczeniu, prestiżu i trosce państwa. Niski prestiż szkolnictwa zawodowego – szkoła zawodowa kojarzy się z miejscem, które nie daje szans na rynku pracy oraz wycofanie się państwa z aktywnego wpływania na ten sektor spowodowały, że w rezultacie szkoły zawodowe, szczególnie zasadnicze, stały się synonimem marginalizacji społecznej, zawodowej oraz kulturowej, natomiast młodzież do nich uczęszczająca naznaczona została piętnem niezaradności życiowej. Do deprecjacji szkół zawodowych przyczynił się również znaczny wzrost ambicji edukacyjnych społeczeństwa, dla członków którego synonimem sukcesu stało się posiadanie wykształcenia wyższego. Sukces ten w wielu przypadkach jest pozorny, albowiem gospodarka nie jest w stanie wygenerować takiej ilości miejsc pracy, która zagwarantuje wszystkim absolwentom szkół wyższych znalezienie zatrudnienia.

Ostatnie lata przyniosły również istotne zmiany na rynku pracy. Demografia powoduje, że polski rynek pracy jest obecnie i będzie w przyszłości zasilany coraz mniejszą liczbą młodych ludzi. Malejące bezrobocie ogólne przekłada się na odczuwany przez rynek deficytu pracowników z poszukiwanymi kwalifikacjami. Coraz trudniej o fachowców na rynku pracy. Jednocześnie na wysokim poziomie utrzymuje się bezrobocie absolwentów dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych i techników.

Niski prestiż szkolnictwa zawodowego w połączeniu z brakiem odpowiedzi na potrzeby krajowego, regionalnego i lokalnego rynku pracy wymagają podjęcia działań o charakterze naprawczym.

Szansę na przywrócenie szkolnictwu zawodowemu średniego szczebla edukacji przynależnego mu miejsca w polskim systemie oświaty stanowić może kolejna, przygotowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, reforma kształcenia zawodowego. W pewnym stopniu została ona wymuszona poprzez zachodzące na przestrzeni ostatnich lat procesy globalizacyjne, rosnący udział mobilności geograficznej i zawodowej, przekształceń gospodarczych oraz niezwykle intensywny rozwój techniki i nowoczesnych technologii.

Proponowane rozwiązania uwzględniają m.in.:

- mechanizmy włączania wszystkich kluczowych partnerów kształcenia zawodowego w działania służące systematycznemu dostosowywaniu tego kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- wzmocnienie udziału pracodawców w kształceniu zawodowym, w tym w realizacji praktycznej nauki zawodu dla uczniów szkół branżowych;

- zwiększenie subwencji oświatowej na szkoły kształcące w zawodach, na które jest wyższe zapotrzebowanie na rynku pracy, wskazane w prognozie⁶⁰ zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego;
- modyfikację warunków wprowadzania zawodów do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego;
- zmiany w klasyfikacji zawodów i podstaw programowych (w celu zapewnienia większej przejrzystości dla każdego zawodu zostanie opracowana podstawa programowa stanowiąca odrębną całość);
- wprowadzenie obowiązku przystępowania uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe odpowiednio do egzaminu zawodowego przeprowadzanego przez okręgowe komisje egzaminacyjne albo do egzaminu czeladniczego przeprowadzanego przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych;
- wyższe dofinansowanie kosztów kształcenia dla pracodawcy kształcących młodocianych pracowników w zawodach, w których występuje zwiększone zapotrzebowanie na pracowników;
- możliwość realizacji przez uczniów technikum staży uczniowskich na podstawie umowy z pracodawcą z założeniem, że koszty świadczeń pieniężnych, które uczeń otrzyma podczas stażu zostaną wliczone pracodawcy w koszty uzyskania przychodu;
- wprowadzenie możliwości uzyskania przez uczniów dodatkowych umiejętności w zawodach zwiększających szanse na zatrudnienie;
- obowiązkowe staże branżowe organizowane przez dyrektora szkoły dla nauczycieli zawodu;
- modyfikację warunków uruchamiania przez szkołę kształcenia w danym zawodzie i opiniowania kierunków kształcenia;
- możliwość kształtowania przez szkoły elastycznej oferty kształcenia dostosowanej do potrzeb uczących się osób dorosłych, poprzez prowadzenie krótszych form kursowych w postaci kursów umiejętności zawodowych;
- regulacje dotyczące umowy zawieranej między pracodawcą, zamierzającym realizować kształcenie praktyczne ucznia – młodocianego pracownika a dyrektorem szkoły, w której ten uczeń będzie realizował kształcenie ogólne i kształcenie zawodowe teoretyczne.

---

⁶⁰ określanej przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i uwzględniającej dane Instytutu Badań Edukacyjnych opracowane na podstawie statystyki publicznej, danych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Systemu Informacji Oświatowej oraz po zasięgnięciu opinii rad sektorowych do spraw kompetencji i rady programowej do spraw kompetencji.

W opracowanym modelu przedmiotem zainteresowania autorów była branża turystyczno-gastronomiczno-hotelarska, dlatego rekomendacje zmian dotyczą tego obszaru. Część z nich koresponduje z rozwiązaniami proponowanymi przez ustawę Prawo oświatowe.

Rekomendacje działań na poziomie centralnym:

- wspieranie przedsiębiorstw w organizacji praktycznej nauki w firmie m.in. poprzez wprowadzenie rozwiązań systemowych umożliwiających tworzenie u zainteresowanych przedsiębiorców Centrów kształcenia analogicznie do działających CKP czy wprowadzanych CKZ, z odpowiednimi konsekwencjami finansowymi;
- wprowadzenie obowiązkowego egzaminu po zrealizowanej praktyce zawodowej – szkoła lub wspólnie z pracodawcą; ocena z przeprowadzonego egzaminu byłaby oceną z praktyki zawodowej branżą pod uwagę, przy odpowiedniej wadze, przy ustalaniu wyniku egzaminu zawodowego;
- wypracowanie mechanizmów angażowania specjalistów w zakresie określonych dziedzin wiedzy, w tym pracodawców i przedsiębiorców, w systemowe projektowanie oferty, treści oraz warunków realizacji kształcenia i szkolenia;
- włączenie pracodawców w system identyfikacji potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy oraz weryfikacji wymagań kwalifikacyjnych, zwłaszcza w ujęciu sektorowym;
- wprowadzenie rozwiązań dotyczących doksztalcania i doskonalenia nauczycieli kształcenia zawodowego w rzeczywistych warunkach pracy.

Rekomendacje działań na poziomie regionalnym (województwa):

- wypracowanie mechanizmów angażowania regionalnych i lokalnych pracodawców w projektowanie i ocenę oferty edukacyjnej i szkoleniowej w regionie;
- w celu ograniczenia przypadkowości wyboru szkoły i zawodu organizowanie wspólnych (przedstawiciela szkoły branżowej z pracodawcą) wyjazdy do szkół podstawowych (I semestr klasa 8) w celu spotkania z młodzieżą szkolną i przedstawienia jej rzeczywistych informacji o zawodach branżowych (pokaz filmów, slajdów) - z przeprowadzonych badań wynika potrzeba świadomego wyboru nauki przez uczniów szkoły podstawowej w wieku 14 - 15 lat.

Rekomendacje działań na poziomie lokalnym (powiaty):

- wspieranie szkół w kontaktach z pracodawcami przez organy prowadzące (powiaty) poprzez zawieranie stosownych porozumień określających współpracę pozyskanych pracodawców ze szkołami w zakresie m.in.: opracowywania programów nauczania, opracowywania programów praktyk, przyjmowania uczniów na praktyczną naukę zawodu, organizowania kursów, staży i szkoleń dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, doskonalenia nauczycieli kształcenia zawodowego;
- dokonanie przeglądu bazy szkolnej i CKP pod kątem spełnienia wymogów ustawowych, takich jak:
  - stan kadry nauczycielskiej,
  - zaplecze lokalowe niezbędne do prowadzenia praktycznej nauki zawodu,
  - zaplecze sprzętowe niezbędne do prowadzenia praktycznej nauki zawodu.

Zasadniczą rekomendacją działań w środowisku pracodawców jest promowanie tworzenia przez pracodawców systemów motywacyjnych dla młodzieży zachęcających do wyboru ścieżki kształcenia zawodowego, w tym systemów stypendialnych dla najlepszych uczniów.

Rekomendacje działań w szkołach branżowych:

- poprawa motywacji nauczycieli PNZ:
  - organizacja staży w przedsiębiorstwie branżowym (zaliczane do awansu zawodowego);
  - dostęp do materiałów dydaktycznych i szkoleniowych (internetowa platforma edukacyjna, portale branżowe);
- obowiązkowe wycieczki zawodoznawcze do branżowych przedsiębiorstw;
- umożliwienie szkołom i CKP prowadzenia działalności gospodarczej, z możliwością przekazania wypracowanych środków szkole np. na dofinansowanie zajęć praktycznych (aktualnie brak środków powoduje, że uczniowie sami finansują zakup surowców do praktycznej nauki zawodu np. kucharza).

Szkoły preferują jednolity system kształcenia odbywający się na linii szkoła – pracodawca. Doceniają rolę CKP jako centrum kształcącego uczniów praktycznej nauki zawodu, jednak zwracają uwagę, że należy rozszerzyć ich formułę działania. Wówczas mogłyby odgrywać większą rolę w podnoszeniu jakości kształcenia praktycznej nauki zawodu poprzez:

- monitorowanie lokalnego rynku pracy;

- gromadzenie informacji od pracodawców na temat potrzeb lokalnego rynku pracy i potrzeb pracodawców;
- prowadzenie pośrednictwa w wyszukiwaniu pracodawców dla szkół zawodowych w branży;
- szkolenia w praktycznej nauce zawodu w zakresie nie realizowanym przez pracodawców;
- prowadzenie doradztwa zawodowego dla uczniów wybierających szkoły zawodowe w branży;
- pośredniczenie w doksztalcaniu zawodowym nauczycieli – organizowanie kursów u pracodawców.

Nauczyciele podkreślają, że dążenie do systemu dualnego kształcenia jest prawidłowym kierunkiem w którym podąża kształcenie praktyczne, a rzeczywiste warunki pracy w których kształcą się uczniowie dają im możliwość uzyskiwania pełniejszych kwalifikacji zawodowych i uczestniczenia w rynku pracy.

Zauważają również konieczność zwiększenia udziału pracodawców w realizacji warunków i trybu organizowania praktycznej nauki zawodu, zwiększenia kwalifikacji opiekunów praktyk, monitorowanie praktyk przez pracodawcę i opiekuna ze strony szkoły oraz nawiązywanie ścisłej współpracy pomiędzy nimi, poprawa treści programowych praktycznej nauki zawodu, stosowanie zachęt dla pracodawców, rozszerzenie roli CKP gdyby rozwijany miał być model kształcenia na linii Szkoła- CKP- Pracodawca.

9. Zasady i narzędzia zapewnienia jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy

Opracowanie jest próbą przedstawienia zasad i narzędzi zapewnienia jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy w modelowych programach praktycznej nauki zawodu w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej. Opracowanie jest realizowane w ramach projektu pod nazwą „Doskonalenie kształcenia zawodowego w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej”, dofinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) „Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki”. Opracowanie dotyczy zawodów: kelner, kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, technik hotelarstwa, technik obsługi turystycznej, technik turystyki wiejskiej.

Od 2016 r. trwają prace nad włączaniem kwalifikacji rynkowych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, które są nadawane po ukończeniu różnego rodzaju kursów oraz szkoleń zakończonych zdaniem właściwych egzaminów. Kwalifikacje te mają przypisany określony poziom Polskiej i Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Wprowadzenie w naszym kraju ZSK jest efektem zmian zachodzących w gospodarce oraz na rynku pracy, a w konsekwencji wpłynie na wzrost znaczenia efektów uczenia się, które obejmują wiedzę, umiejętności i kompetencje. System ten przyczyni się również do zwiększenia zainteresowania podnoszeniem kwalifikacji, ich porównywaniem oraz formalnym ich uznawaniem.

Zmiany w zakresie szkolnictwa zawodowego obejmują prowadzone przez Ośrodek Rozwoju Edukacji m.in.: modyfikacje podstaw programowych w poszczególnych zawodach, wyodrębnienie obok efektów uczenia się kryteriów weryfikacji, opracowanie ścieżek rozwoju zawodowego oraz opracowanie przykładowych programów nauczania. W pracach tych uczestniczą nauczyciele, przedstawiciele pracodawców i partnerów społecznych.

Proces reformowania szkolnictwa zawodowego powinien przebiegać w sposób przemyślany, mając na uwadze zmieniającą się gospodarkę i rynek pracy, specyfikę poszczególnych branż oraz przewidywane perspektywy. W pracach tych powinni zabrać głos przedstawiciele różnych środowisk, a w szczególności należy wsłuchiwać się w głos pracodawców.

9.1. Zasady, formy i dokumentacja kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy

Kształcenie praktyczne odbywa się na podstawie umowy lub porozumienia o zorganizowanie zajęć praktycznych/praktyki zawodowej zawartej pomiędzy stronami: szkołą i zakładem pracy.

Umowa w zakresie kształcenia praktycznego powinna zawierać co najmniej następujące elementy:

- nazwę formy kształcenia praktycznego (zajęcia praktyczne/praktyka zawodowa),
- określenie stron umowy: nazwa i adres pracodawcy oraz nazwa i adres szkoły,
- dane uczestnika odbywającego zajęcia praktyczne/praktykę zawodową (imię i nazwisko, PESEL, data urodzenia, adres zameldowania/zamieszkania),
- dane opiekuna ucznia odbywającego zajęcia praktyczne/praktykę zawodową (imię i nazwisko, zajmowane stanowisko),
- miejsce odbywania zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- datę rozpoczęcia i zakończenia zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- program zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- zobowiązanie pracodawcy do zapewnienia należytej realizacji zajęć praktycznych/praktyki zawodowej, zgodnie z ustalonym programem,
- liczbę dni i godzin zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- prawa i obowiązki uczestnika,
- nazwę zawodu lub specjalności, której dotyczą zajęcia praktyczne/praktyka zawodowa,
- zakres zadań wykonywanych przez uczestnika,
- rodzaj uzyskiwanych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych,
- sposób potwierdzenia nabytych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych,
- prawa i obowiązki pracodawcy.

Umowa o odbycie zajęć praktycznych/praktyki zawodowej może zostać rozwiązana w przypadku:

- nieusprawiedliwionej nieobecności ucznia;
- naruszenia przez ucznia podstawowych obowiązków określonych w regulaminie pracy np. w przypadku stawienia się na praktykę zawodową w stanie wskazującym na spożycie alkoholu, narkotyków lub środków psychotropowych lub spożywania ich na stanowisku pracy,
- nierealizowania przez pracodawcę warunków i programu odbywania zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- przerwania praktyki przez ucznia.

Dokumentację kształcenia praktycznego stanowią: program zajęć praktycznych/praktyki zawodowej, listy obecności uczestników, dzienniki zajęć, ewentualnie

dodatkowo dokumenty potwierdzające poniesienie przez uczestnika projektu wydatków związanych z dojazdem na miejsce odbywania zajęć (np. bilety, wniosek o zwrot kosztów dojazdu).

Do obowiązków pracodawcy należy:

- zapewnienie odpowiedniego stanowiska, pomieszczenia, urządzeń i materiałów zgodnie z programem zajęć praktycznych/praktyki zawodowej,
- przeszkolenie uczestnika na zasadach przewidzianych dla pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz zapoznanie go z obowiązującym regulaminem pracy na stanowisku, którego dotyczą zajęcia praktyczne/praktyka zawodowa,
- sprawowanie nadzoru nad odbywaniem zajęć praktycznych/praktyki w postaci wyznaczenia opiekuna, który udziela uczestnikowi wskazówek i pomocy w wypełnianiu powierzonych zadań.

Opiekun kształcenia praktycznego wprowadza ucznia w zakres obowiązków oraz zapoznaje z zasadami i procedurami obowiązującymi w organizacji, w której odbywa zajęcia praktyczne, a także monitoruje realizację przydzielonego w programie zakresu obowiązków i celów edukacyjno-zawodowych oraz udziela informacji zwrotnej na temat osiągniętych wyników i stopnia realizacji zadań. Opiekun informuje szkołę o przypadkach przerwania odbywania zajęć praktycznych, o każdym dniu nieusprawiedliwionej nieobecności oraz o innych zdarzeniach istotnych dla realizacji programu. Po zakończeniu realizacji kształcenia praktycznego wydaje uczestnikowi opinię zawierającą m.in. informację o zadaniach realizowanych przez uczestnika oraz o umiejętnościach zawodowych pozyskanych w procesie zajęć praktycznych.

Do obowiązków szkoły należy:

- przed rozpoczęciem zajęć praktycznych zapoznanie uczestnika z programem, z jego obowiązkami oraz uprawnieniami,
- przeszkolenie uczniów w zakresie BHP i RODO,
- sprawowanie nadzoru nad organizacją zajęć praktycznych.

Uczniowie w trakcie realizacji zajęć praktycznych powinni być ubezpieczani od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Do obowiązków ucznia odbywającego kształcenie praktyczne u pracodawcy należy:

- przestrzeganie ustalonego przez pracodawcę rozkładu czasu zajęć praktycznych,
- sumiennie i starannie wykonywanie zadań objętych programem,

- stosowanie się do poleceń pracodawcy i opiekuna, o ile nie są one sprzeczne z prawem,
- przestrzeganie przepisów i zasad obowiązujących pracowników zatrudnionych w zakładzie pracy, w szczególności regulaminu pracy, tajemnicy służbowej, zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów przeciwpożarowych,
- dbanie o dobro zakładu pracy oraz zachowanie w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę,
- kulturalne zachowanie,
- odpowiedni ubiór i wygląd dostosowany do charakteru pracy.

9.2. Narzędzia weryfikacji zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w rzeczywistych warunkach pracy – zajęcia praktyczne u pracodawcy

W celu zapewnienia jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawców poniżej zaproponowano narzędzia weryfikacji. Narzędzia te umożliwiają monitorowanie kształcenia praktycznego przez wszystkie zaangażowane strony: szkołę, zakład pracy oraz uczniów. Do proponowanych narzędzi umożliwiających monitorowanie jakości kształcenia praktycznego należą:

1. Dziennik zajęć praktycznych ucznia.
2. Ankieta oceny zajęć praktycznych przeprowadzona wśród uczniów.
3. Ankieta ewaluacji i oceny przebiegu zajęć praktycznych.
4. Opinia/referencje pracodawcy na temat ucznia odbywającego kształcenie praktyczne w danym przedsiębiorstwie.
5. Ankieta dla pracodawców prowadzących kształcenie praktyczne.
6. Ankieta dla opiekuna zajęć praktycznych.
7. Ankieta dla zakładu pracy, w którym odbywają się zajęcia praktyczne.
8. Ankieta – kryteria oceny doboru zakładów pracy, w których realizowana jest praktyczna nauka zawodu.
9. Ankieta – poziom osiągnięcia efektów kształcenia w ramach zajęć praktycznych.
10. Ankieta – kryteria doboru opiekunów z ramienia pracodawcy do prowadzenia zajęć praktycznej nauki zawodu.

1) Dziennik zajęć praktycznych ucznia, który ocenia efekty kształcenia ucznia w ramach praktycznej nauki zawodu z zastosowaniem kryteriów weryfikacji.

Przykładowy dziennik zajęć praktycznych ucznia.

DZIENNIK ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

I. DANE OSOBOWE UCZNIĄ:

Nazwisko i imię ucznia: .....

Klasa: ....., Rok szkolny: .....

Adres: .....

nr telefonu: ....., e-mail: .....

Zawód: .....

Miejsce odbywania zajęć praktycznych:.....

ul.....

opiekun zajęć praktycznych: .....

nr telefonu: ....., e-mail: .....

termin odbywania zajęć praktycznych: .....

termin oddania dziennika zajęć praktycznych: .....

(max 2 tygodnie po zakończeniu zajęć)

I. ZASADY PROWADZENIA DZIENNIKA ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

1. Każdy uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dziennika.
2. Planowanie, prowadzenie i kontrolowanie prac, jest szczególnie ważne w procesie kształcenia zawodowego, dlatego opiekun ucznia powinien interesować się, nadzorować i koordynować czynności wykonywane przez ucznia.
3. Uczeń musi umieć objaśnić co zapisał w dzienniku zajęć praktycznych.
4. Dziennik praktyk podlega ocenie. Prawidłowe jego prowadzenie jest warunkiem zaliczenia zajęć praktycznych.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

5. Dziennik należy prowadzić na bieżąco.
6. Praktykant realizuje zajęcia praktyczne w oparciu o program zajęć praktycznych właściwy dla danej kwalifikacji.

III. TYGODNIOWE SPRAWOZDANIE Z ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

Tydzień od ..... do .....

TYGODNIOWY PRZEBIEG ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

.....

Nazwa zakładu pracy

Data	Godziny zajęć praktycznych od - do	Wyszczególnienie wykonywanych zajęć i czynności

OCENA Z ODBITYCH ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

Zaświadcza się, że .....odbył(a) zajęcia praktyczne w terminie od.....do..... w łącznym wymiarze godzin....., zgodnie z programem. Uzyskał ocenę: celującą, bardzo dobrą, dobrą, dostateczną, dopuszczającą, niedostateczną⁶¹.

PIECZĘĆ ZAKŁADU PRACY:

OPINIA ZAKŁADU PRACY

dnia .....

.....

Pieczęć i podpis

---

⁶¹ właściwe podkreślić

- 2) Ankieta oceny zajęć praktycznych przeprowadzona wśród uczniów, która ma na celu uzyskanie informacji na temat przydatności zajęć praktycznych, możliwości skorzystania z określonych maszyn, narzędzi, programów komputerowych itp. w rzeczywistych warunkach pracy. Istotnym elementem jest wiedza i doświadczenie zdobyte przez uczniów w wyniku bezpośredniego wykonywania czynności zawodowych pod kierunkiem opiekuna zajęć praktycznych zatrudnionego w przedsiębiorstwie.

ANKIETA OCENY ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH/PRAKTYKI ZAWODOWEJ DOKONANA PRZEZ UCZNIĄ

Ustosunkuj się do poniższych stwierdzeń*)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
W trakcie trwania zajęć praktycznych nabyłam/-em nowe doświadczenia (umiejętności) zawodowe związane z kierunkiem kształcenia.					
Czas przeznaczony na zajęcia praktyczne był wykorzystany optymalnie, tzn. pozwolił na zdobycie praktycznych umiejętności w stopniu wystarczającym.					
W trakcie odbywania zajęć praktycznych wykorzystywałam/-em wiedzę zdobytą podczas zajęć dydaktycznych.					
Zakład pracy zapewnił warunki niezbędne do przeprowadzenia zajęć praktycznych i prawidłowo zorganizował ich przebieg.					
Opiekun zajęć praktycznych z ramienia zakładu był osobą kompetentną i pomocną w realizacji zadań.					
Koordinator zajęć praktycznych z ramienia szkoły prawidłowo wykonywał swoje obowiązki związane z organizacją zajęć praktycznych.					

*) wypełnia uczeń

Dodatkowe uwagi ucznia dotyczące przebiegu i charakteru zajęć praktycznych.

- 3) Ankieta ewaluacji i oceny przebiegu zajęć praktycznych przeprowadzona wśród uczniów po zakończeniu zajęć praktycznych. Jej celem jest uzyskanie informacji na temat przebiegu i przydatności zajęć praktycznych/praktyk zawodowych, zaangażowania zakładowego opiekuna praktyk.

ANKIETA EWALUACJI I OCENY PRZEBIEGU ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH DOKONANA PRZEZ UCZNIĄ

Szanowni Uczniowie

Prosimy o wypełnienie ankiety, która ma na celu ewaluację i ocenę przebiegu zajęć praktycznych. Ankieta ma charakter anonimowy, uzyskane informacje posłużą wyłącznie do wnioskowania w oparciu o szczegółową analizę statystyczną wszystkich uzyskanych odpowiedzi. Prosimy o udzielenie szczerych odpowiedzi na zawarte poniżej pytania. Odpowiedzi prosimy zaznaczać w kartach odpowiedzi- przez postawienie znaku X w rubryce z właściwą wersją odpowiedzi (A, B, C, D, E, F, G).

Wzorzec odpowiedzi:

- A. zdecydowanie nie
- B. nie
- C. raczej nie
- D. trudno powiedzieć
- E. raczej tak
- F. tak
- G. zdecydowanie tak

Nazwa zakładu pracy, w którym odbywają się zajęcia praktyczne .....

Lp.	Pytanie	A	B	C	D	E	F	G
1.	Czy na początku zajęć praktycznych zostałeś/eś zapoznany z regulaminem obowiązującym w danym zakładzie?							
2.	Czy na początku zajęć praktycznych zostałeś/eś zapoznany z topografią i funkcjonowaniem hotelu?							
3.	Czy personel pracujący w hotelu, w którym odbywają się zajęcia praktyczne odnosi się do uczniów z życzliwością?							
4.	Czy zajęcia praktyczne rozpoczynały się punktualnie?							
5.	Czy Twoim zdaniem czas przeznaczony na zajęcia praktyczne był wykorzystany optymalnie?							
6.	Czy opiekuna praktyki cechowała życzliwość (tj. przyjazne ustosunkowanie i takt)?							
7.	Czy Twoim zdaniem opiekun zajęć praktycznych w prowadzeniu zajęć wykazał się kompetencją, innowacyjnością i zaangażowaniem w prowadzeniu zajęć?							
8.	Czy Twoim zdaniem zajęcia praktyczne umożliwiły zdobycie sprawności w wykonywaniu umiejętności praktycznych, np. jakich?							
9.	Czy na zajęciach praktycznych zwracano uwagę na przestrzeganie zasad etyki i tajemnicy zawodowej?							
10.	Czy zapewniono możliwość wykonywania czynności praktycznych?							
11.	Czy opiekun zajęć praktycznych na bieżąco nadzoruje wykonywanie czynności zawodowych ?							
12.	Czy zakład pracy zapewnia sprzęt do prawidłowej realizacji zajęć praktycznych?							
13.	Czy zajęcia praktyczne pozwalają na usystematyzowanie i powiązanie z praktyką zdobytej wiedzy teoretycznej?							
14.	Czy masz poczucie możliwości praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej zdobytej na zajęciach?							

15.	Czy podczas zajęć praktycznych stworzono możliwość samodzielnego pod nadzorem opiekuna wykonywania czynności zawodowych?								
16.	Czy opiekun potrafi prawidłowo zorganizować przebieg zajęć praktycznych?								
17.	Trudności w opanowaniu czynności praktycznych w zakładzie pracy polegały na:								
18.	Czy opiekun odpowiedzialny za zajęcia praktyczne w danym zakładzie służy radą, pomocą?								
19.	Czy ilość godzin realizowana w ramach zajęć praktycznych jest wystarczająca?								
20.	Czy Twoim zdaniem sposób prowadzenia zajęć praktycznych powinien ulec zmianie? Jakie masz propozycje w tym zakresie?								
21.	Proszę, w miarę możliwości, wskazać pozytywne aspekty prowadzonych zajęć praktycznych w obecnym kształcie? (można wybrać więcej niż jedną cechę) – jasne, wyraźne określenie oczekiwań wobec uczniów – skuteczne motywowanie uczniów – możliwość powiązania wiedzy teoretycznej z wiedzą praktyczną – warunki lokalowe – postawa opiekuna praktyki (życzliwość, cierpliwość, takt, zrozumienie) – sprawiedliwość oceniania uczniów – nacisk na zrozumienie nauczanych treści programowych – optymalne wykorzystanie czasu – inne, jakie?.....								

Dziękujemy i prosimy o zwrot karty pytań i kart odpowiedzi.

- 4) Opinia/referencje pracodawcy na temat praktykanta odbywającego kształcenie praktyczne w danym przedsiębiorstwie, określająca zakres realizowanych zadań zawodowych, ocenę umiejętności praktycznych ucznia i jego zaangażowania. Opinia jest rezultatem obserwacji ucznia przez opiekuna/opiekunów kształcenia praktycznego oraz oceną wywiązywania się z przydzielonych zadań. Uzupełnienie może stanowić egzamin na zakończenie odbytego kształcenia, który zilustruje przyrost wiedzy i umiejętności oraz efektów kształcenia.

- 5) Ankieta dla pracodawców prowadzących kształcenie praktyczne w formie zajęć praktycznych dotycząca ewaluacji jakości kształcenia zawodowego przeprowadzana po odbytych zajęciach praktycznych. Dzięki ankiecie odbywa się weryfikacja wykonywanych czynności zawodowych oraz uzyskach efektów kształcenia. Ankieta daje możliwość uzyskania od pracodawcy informacji, które mogą przyczynić się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego. Zakład pracy może w końcowej części ankiety zaproponować rozwiązania oraz wyrazić uwagi.

**ANKIETA DLA PRACODAWCÓW,
PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA PRAKTYCZNE DLA UCZNIÓW,
DOTYCZĄCA EWALUACJI JAKOŚCI KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO**

*W związku z koniecznością badania ewaluacji jakości kształcenia
prosimy Państwa o wypełnienie poniższej ankiety*

1. Jak oceniają Państwo efektywność prowadzonych przez siebie zajęć praktycznych:

Podczas zajęć praktycznych uczeń:	tak	nie
a) miał możliwość sprawdzenia swojej wiedzy w sytuacjach praktycznych		
b) potrafił zastosować wiedzę teoretyczną zdobytą podczas zajęć dydaktycznych		
c) wykonywał pod opieką pracownika samodzielne zadania zawodowe		
d) zdobył umiejętności, które będzie mógł wykorzystać przygotowując się do zajęć		
e) zdobył umiejętności, które może wykorzystać w przyszłej pracy zawodowej		
f) optymalnie wykorzystał czas przeznaczony na praktyczną naukę zawodu		
g) wykazywał zainteresowanie zadaniami zawodowymi, angażował się w ich wykonanie		
h) rozwijał swoje kompetencje personalne i społeczne		
i) wykorzystywał nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne		
j) miał zapewnione warunki niezbędne do odbycia zajęć praktycznych		
k) miał zapewnioną zindywidualizowaną opiekę i pomoc merytoryczną przez pracodawcę		

l) miał zapewnioną opiekę i pomoc koordynatora ze strony szkoły		
Po zakończeniu u Państwa zajęć praktycznych uczeń:	tak	nie
a) posiada szeroką wiedzę teoretyczną		
b) posiada umiejętność zastosowania wiedzy teoretycznej w praktyce		
c) posiada umiejętności pracy indywidualnej i w zespole		
d) posiada umiejętność obsługi klienta na zajmowanym stanowisku w miejscu pracy		
e) posiada umiejętności adaptacji do nowych warunków pracy		
f) wykazuje się samodzielnością w podejmowaniu decyzji		
g) posiada umiejętność samokształcenia		
h) zna i stosuje zasady etyki zawodowej, zasady bhp i p.poż w miejscu pracy		
i) odpowiedzialnie przygotowuje się do swojej pracy		

2. Jakie zmiany należałoby wg Państwa wprowadzić w proces edukacyjny, aby podnieść jakość kształcenia zawodowego?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Dodatkowe Państwa uwagi dotyczące przebiegu i charakteru zajęć praktycznych:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Które efekty kształcenia (umiejętności, wiedza, kompetencje personalne i społeczne) wymagane w podstawie programowej uczeń zdobywa i rozwija podczas odbywanych u Państwa zajęć praktycznych?

Po zrealizowaniu zajęć praktycznych uczeń:	tak	nie
przewiduje zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka oraz mienia i środowiska		
organizuje stanowisko pracy zgodnie z wymogami ergonomii, przepisami bhp i ochrony p.poż.		
stosuje środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań		
przestrzega zasad bhp oraz stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony p.poż. i ochrony środowiska		
udziela pierwszej pomocy poszkodowanym		
przestrzega zasad kultury i etyki zawodowej		
potrafi radzić sobie ze stresem		
aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe		
przestrzega tajemnicy zawodowej, przyjmuje odpowiedzialność za powierzone informacje		
przewiduje skutki podejmowanych działań i ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania		
potrafi negocjować warunki porozumień, stosuje techniki negocjacyjne, zachowuje się asertywnie		
współpracuje w zespole i komunikuje się ze współpracownikami, rozwiązuje konflikty w zespole		
dobiera osoby do wykonania przydzielonych zadań i ocenia jakość wykonania tych zadań		
wprowadza rozwiązania techniczne i organizacyjne poprawiające warunki i jakość pracy		

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

- 6) Ankieta dla opiekuna zajęć praktycznych dotycząca określenia ukształtowanych umiejętności i efektów kształcenia u uczniów podczas zajęć praktycznych. Dzięki ankiecie odbywa się weryfikacja wykonywanych czynności zawodowych oraz uzyskach efektów kształcenia. Ankieta daje możliwość uzyskania od pracodawcy informacji, które mogą przyczynić się do podniesienia jakości kształcenia zawodowego. Z analizy odpowiedzi opiekuna praktyk w hotelu wynika, które umiejętności były kształtowane podczas zajęć praktycznych. Ankieta pozwala na sformułowanie wniosków dotyczących kontynuacji prowadzenia zajęć praktycznych w dotychczasowych hotelach, gdyż ukształtowane tam umiejętności są częściowo wykorzystywane podczas zajęć oraz sprawdzane podczas egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie.

ANKIETA DLA ZAKŁADOWEGO OPIEKUNA ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH W HOTELU

1. Które z umiejętności Pani/Pana zdaniem były ukształtowane podczas zajęć praktycznych (można podkreślić kilka)
  - a) sporządzanie dokumentacji,
  - b) obsługiwanie urządzeń i sprzętu,
  - c) użytkowanie sprzętu i urządzeń,
  - d) inne jakie.....
2. Proszę wymienić typowe czynności zawodowe, które wykonywali uczniowie podczas zajęć praktycznych:
  - a).....
  - b).....
  - c).....
  - d).....

- 7) Ankieta dla zakładu pracy, w którym odbywały się zajęcia praktyczne. Najkorzystniej aby tę ankietę wypełniło kierownictwo zakładu po konsultacji z zakładowym opiekunem praktycznej nauki zawodu.

ANKIETA OCENY ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

Wypełnia zakład pracy

Niniejsza ankieta ma charakter ewaluacyjny. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możliwe będzie dokonanie oceny realizowanych zajęć praktycznych i wyciągnięcie stosownych wniosków w celu poprawy ich jakości.

Co sądzą Państwo o czasie odbywania zajęć praktycznych przez uczniów?

- czas zajęć praktycznych jest wystarczający
- czas zajęć praktycznych powinien zostać wydłużony
- czas zajęć praktycznych powinien zostać skrócony

Jakie bariery utrudniają, Państwa zdaniem, nawiązanie współpracy w zakresie zajęć praktycznych?

- nie wiedzieliśmy, że można nawiązać taką współpracę
- taka współpraca nie jest potrzebna w naszej firmie
- niska jakość pracy praktykantów
- program zajęć praktycznych nie jest dostosowany do potrzeb rynku pracy
- inne (jakie?).....

Proszę o zaznaczenie odpowiedzi dotyczących przebiegu zajęć praktycznych oraz Państwa oczekiwań względem uczniów oraz szkoły.

Podczas zajęć praktycznych uczeń:	tak	nie
miał możliwość sprawdzenia swojej wiedzy w sytuacjach praktycznych		
potrafił zastosować wiedzę teoretyczną uzyskaną podczas zajęć dydaktycznych		
przygotowywał pod opieką pracownika analizy, programy, dokumenty itp.		
zdobył umiejętności, które będzie mógł wykorzystać przygotowując się do zajęć		

zdobył umiejętności, które może wykorzystać w przyszłej pracy zawodowej		
Uczeń powinien:		
mieć bogatą wiedzę teoretyczną		
posiadać umiejętność zastosowania wiedzy teoretycznej		
posiadać umiejętności pracy w zespole		
posiadać umiejętność adaptacji do nowych warunków		
wykazywać się samodzielnością w podejmowaniu decyzji		
posiadać umiejętność samokształcenia		
odpowiedzialnie przygotowywać się do swojej pracy		

Dodatkowe uwagi dotyczące przebiegu i charakteru zajęć praktycznych.

.....

(pieczęć zakładu pracy)

8) Ankieta – kryteria oceny doboru zakładów pracy, w których realizowana jest praktyczna nauka zawodu.

**ANKIETA - KRYTERIA OCENY DOBORU ZAKŁADÓW PRACY, W KTÓRYCH
REALIZOWANA JEST PRAKTYCZNA NAUKA ZAWODU**

Lp.	Kryterium	Skala punktowa*)	Uzyskana liczba punktów
1.	Zakład świadczy usługi na wysokim poziomie	0-2	
2.	W zakładzie jest zapewniona kompleksowość usług	0-2	
3.	Zakład przestrzega przepisów RODO, tajemnicy danych osobowych i kodeksu pracy	0-2	
4.	Zakład pracy uczestniczy w regionalnych imprezach turystycznych, współpracuje na rzecz regionu	0-2	
5.	Stanowiska pracy spełniają wymogi zapewniające właściwy przebieg kształcenia uczniów w ramach praktycznej nauki zawodu.	0-2	
6.	W zakładzie są przestrzegane zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.	0-2	
7.	W zakładzie przestrzegane są prawa klientów i zasady kodeksu etyki zawodowej.	0-2	
8.	Placówka dysponuje kadrą pracowniczą zabezpieczającą właściwą obsługę klientów. Kadra pracownicza posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe.	0-2	
9.	Zakład pracy znajduje się w bliskim otoczeniu szkoły.	0-2	
10.	Zakład pracy realizuje zrównoważony program ochrony środowiska.	0-2	
11.	Zakład współpracuje ze szkołą branżową w regionie, czynnie uczestniczy w programie szkolenia praktycznego dla uczniów.	0-2	
12.	Zakład sponsoruje wydarzenia związane z procesem kształcenia uczniów /wyposażenie szkół itd./	0-2	
13.	Zakład wdraża programy zapewnienia jakości pracy i usług	0-2	

*) punktacja:

- 1 - placówka nie spełnia danego kryterium
- 2 - placówka spełnia częściowo dane kryterium
- 3 - placówka spełnia dane kryterium

liczba punktów: 17 - 26 zakład pracy w wysokim stopniu spełnia wymagania

liczba punktów: 13 - 16 zakład pracy warunkowo spełnia wymagania

liczba punktów: 0 – 12 zakład pracy nie spełnia wymagań

9) Ankieta – poziom osiągnięcia efektów kształcenia w ramach zajęć praktycznych.

ANKIETA - POZIOM OSIĄGNIĘCIA EFEKTÓW KSZTAŁCENIA
W RAMACH ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

Kategoria efektu kształcenia dla modułu/przedmiotu	Poziom osiągnięcia			
	Niski	Przeciętny	Wysoki	Bardzo wysoki
	(ocena: 1,0 - 2,0)	(ocena: 3,0)	(ocena: 4,0)	(ocena: 5,0)
Wiedza	Uczeń nie opanował wiedzy przekazanej w trakcie zajęć i wiedzy z literatury podstawowej, ma duże trudności w zrozumieniu treści kształcenia.	Uczeń ma zadowalający zasób wiedzy, przeciętne zrozumienie treści kształcenia, co pozwala mu na rozpoznawanie typowych problemów.	Uczeń ma duży zasób wiedzy i poprawne zrozumienie treści kształcenia, co pozwala mu na rozpoznawanie problemów.	Uczeń ma wyróżniający zasób wiedzy i bezbłędnie rozumie treści kształcenia, co pozwala mu na rozpoznawanie złożonych problemów.
Umiejętności	Zadania praktyczne wykonuje nieprawidłowo – robi błędy, rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności.	Zadania praktyczne wykonuje poprawnie – nieznaczne błędy, które nie wpływają na rezultaty pracy, woli pracować w grupie.	Zadania praktyczne wykonuje dobrze i jest samodzielny.	Zadania praktyczne wykonuje biegle i starannie, jest samodzielny.
Kompetencje społeczne	Uczeń mało odpowiedzialny, bierny w czasie zajęć, są zastrzeżenia co do kompetencji społecznych.	Uczeń odpowiedzialny, przy realizacji zadań postawa wyczekująca – wymaga zachęcenia do pracy przez nauczyciela.	Uczeń odpowiedzialny, aktywny, bez uwag co do kompetencji społecznych.	Uczeń bardzo odpowiedzialny, zaangażowany w czasie zajęć, bez zastrzeżeń co do kompetencji społecznych.

10) Ankieta – kryteria doboru opiekunów z ramienia pracodawcy do prowadzenia zajęć praktycznej nauki zawodu.

Imię i nazwisko opiekuna zajęć praktycznych: .....

Kontakt do opiekuna zajęć praktycznych (e-mail, telefon) .....

Nazwa przedsiębiorstwa /pieczętka/:

.....
.....
.....

Kryterium	Pkt	Punktacja 0-2
Wykształcenie	magisterskie /5 pkt/	
	licencjat /4 pkt/	
	średnie branżowe /2 pkt/	
Aktualne stanowisko opiekuna jest zbieżne z programem zajęć praktycznych	tak	
	nie	
Specjalizacja w zakresie nauczanych kwalifikacji		specjalizacja (jaka)
		specjalizacja (jaka)
Posiadanie doświadczenie w zakresie prowadzenia zajęć z uczniami	tak	
	nie	
Staż pracy w dziedzinie nauczanych kwalifikacji	w latach	

Inne uwagi o opiece potwierdzające kwalifikacje do sprawowania opieki nad uczniem w ramach zajęć praktycznych		
--	--	--

*) punktacja:

0 pkt – opiekun nie spełnia wymagań

1 pkt – opiekun spełnia częściowo wymagania

2 pkt – opiekun spełnia wymagania

liczba punktów: 14 - 17 opiekun w wysokim stopniu spełnia wymagania

liczba punktów: 11 - 13 opiekun warunkowo spełnia wymagania

liczba punktów: 0 - 10 opiekun nie spełnia wymagań

Zaproponowane narzędzia umożliwiają przedsiębiorstwom oraz szkołom/placówkom zidentyfikowanie jakości oraz skuteczności kształcenia praktycznego u pracodawców. Wskazują obszary mocnych i słabych stron, a co się z tym wiąże określają obszary wymagające poprawy. Istotną cechą zaproponowanych narzędzi jakościowych jest kompleksowe zbadanie kształcenia uczniów w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej w rzeczywistych warunkach pracy u pracodawców.

W celu zwiększenia jakości kształcenia praktycznego w zaproponowanym modelu proponuje się podjęcie następujących działań pośrednio związanych z kształceniem praktycznym u pracodawców:

- dalsze wdrażanie polskich ram jakości staży i praktyk zawodowych na podstawie rozporządzenia Komisji Europejskiej w sprawie europejskich ram jakości staży i praktyk zawodowych,
- większe zaangażowanie pracodawców w przygotowanie arkuszy egzaminacyjnych i ocenę egzaminów zawodowych,
- zwiększenie liczby klas patronackich, w których określone przedsiębiorstwo z branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej pełni patronat nad daną klasą kształcąca się w danym zawodzie lub całą szkołą zawodową,
- ukierunkowanie na system dualnego kształcenia, w którym pracodawca staje się realizatorem praktycznej nauki zawodu na linii szkoła – pracodawca,
- włączenie pracodawców w rozwijanie dodatkowych form współpracy szkół zawodowych w zakresie praktycznej nauki zawodu (np. organizacja kursów, szkoleń),

- organizowanie dodatkowych zajęć, szkoleń, kursów dla uczniów i nauczycieli u pracodawców,
- przekazywanie elementów wyposażenia (np. narzędzia, urządzenia) przez pracodawców na rzecz szkół zawodowych,
- sponsorowanie nagród dla uczniów odbywających praktyki przez pracodawców (np. dla najlepszego praktykanta w roku szkolnym odbywającego praktyki w danym przedsiębiorstwie),
- organizowanie w szkołach spotkań z pracodawcami,
- prowadzenie działań marketingowych i promocyjnych przez pracodawców, propagujących szkolnictwo zawodowe i praktyczną naukę zawodu np. w stowarzyszeniach branżowych.

10. Najważniejsze akty prawne regulujące uzyskiwanie kwalifikacji na poziomie zawodowym i średnim dla potrzeb branży turystycznej

1. Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych;
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2015/2302/UE z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych;
3. Zalecenie Rady z 10.03.2014 r. w sprawie ram jakości staży. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej nr 2014/C 88/01;
4. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz. U. 2016 poz. 1943 z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1553 z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2006, Nr 171, poz. 1225);
7. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (tekst jedn. Dz. U. 2016 poz. 1927 z późn. zm.);
8. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tekst jedn. Dz.U. 2017 poz. 986 z późn. zm.);
9. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 60 i 949);
10. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 59 i 949);
11. Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz.U. 2017 poz. 2203);
12. Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. 2017 poz. 2361);
13. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646);
14. Ustawa Kodeks Pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 917);
15. Ustawa z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 2245);
16. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 238);
17. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży

- niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489 ze zm.);
18. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2012., poz. 204);
  19. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2014., poz. 1993);
  20. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. 2016 poz. 537);
  21. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017, poz. 622);
  22. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. poz. 649);
  23. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2017., poz. 703);
  24. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej w zawodach (Dz.U. z 2017, poz. 860);
  25. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka (Dz.U. z 2017, poz. 1155);
  26. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lipca 2017 r. w sprawie ramowych statutów publicznej placówki kształcenia ustawicznego, publicznej placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodka kształcenia i doskonalenia zawodowego (Dz.U. z 2017, poz.1451);
  27. Rozporządzenie MEN z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. z 2017, poz. 1575);
  28. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz. U. z 2017, poz. 1611);
  29. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia ustawicznego (Dz.U. z 2017, poz. 1632);
  30. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. z 2017, poz. 1644);

31. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2019 r. w sprawie ramowych statutów: publicznej placówki kształcenia ustawicznego oraz publicznego centrum kształcenia zawodowego (Dz. U. 2019, poz. 320);
32. Rozporządzenie MEN z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. 2019, poz. 316);
33. Rozporządzenie MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. 2019 poz. 391);
34. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. 2019, poz. 991) – Zał. Nr 12.
35. Rozporządzenie MEN z 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego – projekt z 20 grudnia 2018 r.;
36. Obwieszczenie Ministra rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania;
37. Obwieszczenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 17 maja 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Pilotowanie imprez turystycznych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Monitor Polski z dn. 6 czerwca 2018 r. poz. 522);
38. Zarządzenie Nr 18 Ministra Sportu i Turystyki z dnia 30 sierpnia 2018 r. w sprawie powołania zespołu ekspertów przygotowującego rekomendację dotyczącą przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji rynkowej „Przygotowywanie potraw zgodnie z trendami rynkowymi i zasadami zdrowego żywienia”;
39. Kodeks pracy – IX rozdział.

11. Objasnienia wybranych pojęć dotyczących praktycznej nauki zawodu

1. **efekty uczenia się** – to, co osoba ucząca się wie, rozumie i potrafi wykonać w wyniku uczenia się, ujęte w kategoriach:
  - **wiedzy** – zbioru uzasadnionych sądów (opisów faktów, teorii oraz zasad postępowania) będących wynikiem poznawczej działalności człowieka;
  - **umiejętności** – zdolności do stosowania wiedzy w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
  - **kompetencji społecznych** – udowodnionej (w pracy, nauce oraz w rozwoju osobistym) zdolności stosowania posiadanej wiedzy i umiejętności z uwzględnieniem zinternalizowanego (uwewnętrznego) systemu wartości.
2. **formy pozaszkolne** – formy uzyskiwania i uzupełniania wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w placówkach i ośrodkach, a także kwalifikacyjne kursy zawodowe;
3. **instruktor praktycznej nauki zawodu** – instruktor praktycznej nauki zawodu, o którym mowa w § 10 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. poz. 1644);
4. **kompetencja** – wyodrębniony zestaw efektów uczenia się/kształcenia, czyli wszystko to, co dana osoba wie, rozumie i potrafi wykonać;
5. **kształcenie ustawiczne** – kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny;
6. **kurs kompetencji ogólnych** – jest prowadzony według programu nauczania uwzględniającego dowolnie wybraną część podstawy programowej kształcenia ogólnego, może być prowadzony przez publiczne i niepubliczne szkoły dla dorosłych oraz publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, kształcenia praktycznego i ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego;
7. **kurs umiejętności zawodowych** – podobnie jak kwalifikacyjny kurs zawodowy, prowadzony według programu nauczania uwzględniającego podstawę programową kształcenia w zawodach. W ramach **KUZ** realizowany jest węższy fragment podstawy programowej kształcenia w danym zawodzie niż w przypadku **KKZ**. Takie rozwiązanie umożliwia stopniowe osiągnięcie efektów kształcenia realizowanych na kwalifikacyjnym kursie zawodowym poprzez uczenie się na krótszych kursach umiejętności zawodowych, przy czym gwarantuje się możliwość zaliczenia efektów tego kształcenia przy podejmowaniu dalszej nauki na kwalifikacyjnym kursie zawodowym;
8. **kwalifikacja** – określony zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez instytucję uprawnioną do certyfikowania;
9. **kwalifikacja w zawodzie** – wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji;
10. **kwalifikacyjny kurs zawodowy** – kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zakresie jednej kwalifikacji, którego ukończenie umożliwia

przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji;

11. **mikroprzedsiębiorca** – to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców);
12. **mały przedsiębiorca** – określenie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą lub innego przedsiębiorcy zatrudniających średniorocznie mniej niż 50 pracowników (art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców);
13. **nauczyciel kształcenia zawodowego** – nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych, w tym nauczyciel języka obcego zawodowego, oraz nauczyciel praktycznej nauki zawodu;
14. **organ prowadzący** – minister właściwy, jednostka samorządu terytorialnego, osoba prawna niebędąca jednostką samorządu terytorialnego oraz osoba fizyczna, odpowiedzialna za działalność szkoły lub placówki systemu oświaty;
15. **osoba z niepełnosprawnością** – osoba niepełnosprawna w rozumieniu Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także osoba z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. To również uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na dany rodzaj niepełnosprawności, oraz młodzież, posiadająca orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydawane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu głębokim. Orzeczenia te są wydawane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
16. **otoczenie społeczno-gospodarcze szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe** – pracodawcy, organizacje pracodawców, przedsiębiorcy, organizacje przedsiębiorców, instytucje rynku pracy, szkoły wyższe, organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni;
17. **placówka systemu oświaty prowadząca kształcenie zawodowe** – placówka w rozumieniu art. 2 pkt 4 Ustawy – Prawo oświatowe;
18. **podstawa programowa kształcenia w zawodach** – należy przez to rozumieć obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, oraz warunki realizacji kształcenia w zawodach, w tym zalecane wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt oraz minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego;
19. **potwierdzenie kompetencji** – proces stwierdzania przez uprawnioną instytucję, czy dana osoba osiągnęła efekty uczenia się zgodne z odpowiednimi wymaganiami. IBE
20. **pracodawca** to jednostka organizacyjna, chociażby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, które prowadzą działalność gospodarczą i zatrudniają co najmniej jednego pracownika;
21. **praktyka zawodowa** forma, która jest organizowana u pracodawców lub przedsiębiorców i stanowi uzupełnienie praktycznej nauki zawodu realizowanej w szkołach;

22. **program nauczania do zawodu** – opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach, w formie efektów kształcenia, uwzględniający wyodrębnienie kwalifikacji w zawodzie, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe; program nauczania do zawodu zawiera także programy nauczania do poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie, ustalonych przez dyrektora szkoły, a w przypadku szkół artystycznych – określonych w ramowych planach nauczania dla tych szkół;
23. **przedsiębiorca** to osoba, która prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą.
24. **staż zawodowy**:
- działania obejmujące realizację kształcenia zawodowego praktycznego we współpracy z pracodawcami lub przedsiębiorcami w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe (technikach i szkołach policealnych), w których kształcenie zawodowe nie jest realizowane u pracodawców lub przedsiębiorców ze względu na brak możliwości sfinansowania kosztów takiego kształcenia,
  - działania wykraczające poza zakres kształcenia zawodowego praktycznego w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe w celu zwiększenia wymiaru praktyk zawodowych objętych podstawą programową nauczania danego zawodu.
25. **szkoła** – podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 2 oraz art. 18 ust 1 i 2 Ustawy – Prawo oświatowe;
26. **szkoła policealna** – szkoła, o której mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 lit. f Ustawy – Prawo oświatowe.
27. **średni przedsiębiorca**, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników (art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców);
28. **umiejętności** - przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej;
29. **typ szkoły** - termin (określony w zapisie art.18 ust. 1 u.s.o.) jest związany jest z podziałem na poziomy edukacji (szkoła podstawowa i szkoły ponadpodstawowe) i kategoriami szkół ponadpodstawowych, w których wyróżnia się „podtypy”:
- czteroletnie liceum ogólnokształcące,
  - pięcioletnie technikum T,
  - trzyletnią branżową szkołę I stopnia BS I,
  - trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy,
  - dwuletnią branżową szkołę II stopnia BS II,
  - szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku SP.

Objaśnienia stosowanych w opracowaniu skrótów:

PRK: Polska Rama Kwalifikacyjna

BS I: trzyletnia ,branżowa szkoła I stopnia

BS II: dwuletnia branżowa szkoła II stopnia

T: pięcioletnie technikum ⁶²

SP: szkoła policealna o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku

TG: kwalifikacja zawodów szkolnictwa turystyczno-gastronomicznego

K: porządkowe oznaczenie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach

---

⁶² Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego ma także zastosowanie do dotychczasowego czteroletniego technikum oraz do klas tego czteroletniego technikum w pięcioletnim technikum:

- 1) w klasie I czteroletniego technikum – w latach szkolnych 2017/2018–2019/2020;
- 2) w klasie II czteroletniego technikum – w latach szkolnych 2018/2019–2020/2021;
- 3) w klasie III czteroletniego technikum – w latach szkolnych 2019/2020–2021/2022;
- 4) w klasie IV czteroletniego technikum – w latach szkolnych 2020/2021–2022/2023

12. LITERATURA

1. Błądek Zenon, *Hotele – programowanie, projektowanie, wyposażenie*, wyd. Albus, Poznań 2001
2. Dąbrowska A., Grządział H., Kaczmarek M., Kos – Górczyńska I., Stańczyk A. *Standardy jakości kształcenia zawodowego*, KOWEŻiU, Warszawa 2013.
3. Główniczewski Jan, *Rola i znaczenie praktycznej nauki zawodu – aspekty prawne*, Gdańsk 2014
4. Mieczysław Łobocki, *Metody badań pedagogicznych*, PWN, Warszawa 1978
5. Ogólnopolski Raport Biura Informacji Gospodarczej InfoMonitor: Sytuacja na rynku hotelowym w Polsce, 2018
6. Polska Rama Kwalifikacji, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2017
7. Sadownik A., *Na rozstajnych drogach. Studium etnopedagogiczne kontrastowych karier szkolnych młodzieży*. Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2011

13. Załączniki

Załącznik nr 1

Zalecenia Rady z dn. 10.03.2014 r. w sprawie ram jakości staży. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej⁶³

27.3.2014

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

C 88/1

ZALECENIE RADY

z dnia 10 marca 2014 r.

w sprawie ram jakości staży

2014/C 88/01

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292 w związku z art. 153 i 166, uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej, a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Kryzys szczególnie mocno dotknął młodzież. W ostatnich latach w niektórych państwach członkowskich stopa bezrobocia wśród młodzieży osiągnęła najwyższy poziom w historii i nic nie wskazuje na to, by w krótkim okresie miała zmaleć. Kluczem do wprowadzenia młodych ludzi na rynek pracy jest zwiększanie ich szans na zatrudnienie oraz podnoszenie ich produktywności.
- (2) Płynne przechodzenie z etapu edukacji do etapu zatrudnienia jest nieodzowne do zwiększania szans młodych ludzi na rynku pracy. Podniesienie poziomu wykształcenia młodych ludzi oraz ułatwienie im przechodzenia do etapu zatrudnienia są niezbędne, by zrealizować cel strategii „Europa 2020”, którym jest osiągnięcie do 2020 roku 75-procentowego wskaźnika zatrudnienia wśród osób w wieku od 20 do 64 lat. W wytycznej nr 8 dotyczącej polityk zatrudnienia państw członkowskich wezwano państwa członkowskie do wprowadzania w życie programów mających pomóc młodym ludziom, zwłaszcza niepracującym, niekształącym się ani nieszkolącym, znaleźć pierwsze zatrudnienie, zdobyć doświadczenie zawodowe lub możliwość dalszego kształcenia i szkolenia, w tym stażu, oraz do podejmowania szybkich działań w przypadku utraty pracy przez młodzież.
- (3) W ciągu ostatnich dwudziestu lat ważnym sposobem wchodzenia na rynek pracy stały się staże.
- (4) Jeżeli staże, w szczególności powtarzające się, zastępują stałe zatrudnienie – zwłaszcza najniższe stanowiska, które zazwyczaj oferuje się stażystom – pojawiają się koszty społeczno-ekonomiczne. Ponadto staże niskiej jakości, a w szczególności staże charakteryzujące się ograniczonymi treściami dydaktycznymi, nie prowadzą do znacznego

---

⁶³ Zalecenie Rady z dnia 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2014/C 88/01.

wzrostu produktywności ani nie dają pozytywnych efektów sygnalizacyjnych. Koszty społeczne mogą powstawać także w związku ze stażami bezpłatnymi: mogą one ograniczać szanse na karierę zawodową osobom znajdującym się w gorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej.

- (5) Istnieją dowody na związek między jakością stażu a rezultatem w zakresie zatrudnienia. Wartość stażu jako etapu przejściowego ułatwiającego zatrudnienie jest zależna od jego jakości pod względem treści dydaktycznych i warunków pracy. Wysokiej jakości staże dają bezpośrednią korzyść w postaci większej produktywności, pozwalają lepiej dostosowywać umiejętności do potrzeb rynku pracy oraz stymulują mobilność, w szczególności dzięki ograniczaniu kosztów ponoszonych zarówno przez przedsiębiorstwa szukające odpowiednich pracowników, jak i przez stażystów szukających pracy.
- (6) W zaleceniu Rady w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży zwrócono się do państw członkowskich, aby zapewniły wszystkim młodym ludziom w wieku do 25 lat – w ciągu czterech miesięcy od uzyskania przez nich statusu osoby bezrobotnej lub zakończenia przez nich kształcenia formalnego – dobrej jakości ofertę zatrudnienia, dalszego kształcenia, przygotowania zawodowego lub stażu.
- (7) Liczne badania i ankiety wykazały, że problem jakości dotyczy znacznego odsetka staży, w szczególności tych, w przypadku których żadna instytucja edukacyjna ani szkoleniowa nie jest bezpośrednio odpowiedzialna za treści dydaktyczne ani warunki pracy.
- (8) Dane wskazują, że od wielu stażystów wymaga się jedynie wykonywania zadań pomocniczych. Wysokiej jakości staż musi dostarczać także rzetelnych i wartościowych treści dydaktycznych. Oznacza to między innymi, że musi przewidywać zdobycie konkretnych umiejętności, nadzór i opiekę nad stażystą oraz monitorowanie jego postępów.
- (9) Zidentyfikowano także problemy w odniesieniu do warunków pracy, np. długie godziny pracy, brak zabezpieczenia społecznego, zagrożenia dla zdrowia, bezpieczeństwa i higieny pracy, niskie wynagrodzenie lub niską rekompensatę kosztów bądź też brak wynagrodzenia i brak rekompensaty kosztów, brak jasności co do mających zastosowanie przepisów prawnych, a także nadmiernie długi okres trwania stażu.
- (10) W niektórych państwach członkowskich i sektorach staże są obecnie nieuregulowane, a jeżeli podlegają regulacjom, regulacje te są bardzo zróżnicowane, a ich aspekty jakościowe czy sposoby realizacji – różne. Z powodu braku ram regulacyjnych lub instrumentu regulacyjnego, lub też z powodu braku przejrzystości co do warunków pracy w ramach staży i co do ich treści dydaktycznych wiele podmiotów oferujących staż może wykorzystywać stażystów jako tanią czy nawet darmową siłę roboczą.
- (11) Ramy jakości staży wesprą poprawę warunków pracy podczas staży oraz poprawę ich treści dydaktycznych. Głównym elementem ram jakości staży jest pisemna umowa o staż, w której określa się jego cele edukacyjne, odpowiednie warunki pracy, prawa i obowiązki oraz rozsądny okres jego trwania.
- (12) Jedną z przyczyn niskiej jakości staży jest brak informacji; to problem znacznie

powszechniejszy w przypadku staży niż w przypadku stałego zatrudnienia. Bardziej rygorystyczne wymogi przejrzystości odnośnie do ogłoszeń lub powiadomień o stanowiskach stażowych pozwoliłyby poprawić warunki pracy i zwiększyć mobilność transgraniczną.

- (13) Kluczową rolę w opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityki i programów szkoleniowych odgrywają partnerzy społeczni. Współpraca partnerów społecznych, podmiotów oferujących doradztwo zawodowe przez całe życie oraz stosownych organów mogłaby służyć zapewnieniu stażystom ukierunkowanych informacji o dostępnych możliwościach rozwoju kariery, o zapotrzebowaniu rynku pracy na umiejętności oraz o prawach i obowiązkach stażystów. Ponadto partnerzy społeczni mogą pomóc ułatwić wdrażanie ram jakości staży, w szczególności poprzez opracowywanie i udostępnianie prostych i zwięzłych wzorów umów o staże, które to wzory mogłyby być wykorzystywane w szczególności przez mikroprzedsiębiorstwa i dostosowane do ich specyficznych potrzeb.
- W kontekście ram działań z lipca 2013 r. na rzecz zatrudnienia młodzieży europejscy partnerzy społeczni przyjęli do wiadomości, że Komisja zamierza przedstawić wniosek w sprawie zalecenia Rady w tej dziedzinie, i zapowiedzieli wsparcie dla działań państw członkowskich zmierzających do poprawy jakości staży.
- (14) Jednym z wyzwań jest zwiększanie mobilności transgranicznej stażystów w Unii, po to by wspomóc rozwój prawdziwego europejskiego rynku pracy. Przeszkodę dla rozwoju transgranicznej mobilności stażystów stanowi obecna różnorodność przepisów. Ponadto stwierdzono, że niektórym państwom członkowskim przyjmującym stażystów zdarza się napotykać problemy o charakterze administracyjnym i prawnym związane z mobilnością transgraniczną stażystów. W tym kontekście ważne są informacje o prawie stażystów do mobilności transgranicznej, zwłaszcza o prawach przewidzianych w dyrektywie 2004/38/WE. Dzięki określeniu zasad i wytycznych mających służyć za punkt odniesienia ramy jakości staży ułatwią dostęp do staży transnarodowych.
- (15) Opracowanie ram jakości staży zwiększy przejrzystość. Ponadto mogłoby pomóc rozszerzyć zakres EURES o płatne staże, a tym samym ułatwić mobilność.
- (16) Programy państw członkowskich promujące i oferujące staże mogą być wspierane finansowo z funduszy europejskich. Ponadto wsparciem dla staży – za pośrednictwem gwarancji dla młodzieży – będzie „Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych”, ukierunkowana na osoby młode z regionów Unii najbardziej dotkniętych bezrobociem młodzieży i współfinansowana z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) na lata 2014–2020. EFS wraz z „Inicjatywą na rzecz zatrudnienia ludzi młodych” mogą być wykorzystywane w celu zwiększenia liczby i podniesienia jakości programów staży prowadzonych przez państwa członkowskie. Dotyczy to ewentualnego udziału w kosztach staży, w tym pod pewnymi warunkami w części świadczenia pieniężnego. Mogą one również mieć udział w kosztach innego rodzaju szkoleń podejmowanych przez stażystów poza stażem, np. kursów językowych.
- (17) Komisja rozpoczęła szczegółowy program wspierania pomocy technicznej w ramach

EFS, aby pomóc państwom członkowskim ustanowić programy staży przy wsparciu z EFS. Program ten zapewnia doradztwo strategiczne, operacyjne i polityczne organom krajowym i regionalnym rozważającym ustanowienie nowych programów staży lub modernizację programów już istniejących.

- (18) W rezolucji z maja 2011 r. w sprawie usystematyzowanego dialogu z młodzieżą poświęconego jej zatrudnieniu Rada stwierdziła, że potrzebne są dobre jakościowo ramy odnoszące się do praktyk, po to by zagwarantować wartość edukacyjną takiego doświadczenia.
- (19) W konkluzjach Rady z dnia 17 czerwca 2011 r. pt. „Promowanie zatrudnienia młodzieży w celu realizacji założeń strategii »Europa 2020«” zwrócono się do Komisji o przedstawienie wytycznych w sprawie warunków wysokiej jakości staży przez stworzenie ram jakości staży.
- (20) W rezolucji z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie komunikatu pt. „W kierunku odnowy gospodarczej sprzyjającej zatrudnieniu” Parlament Europejski zwrócił się do Komisji o jak najszybsze przedstawienie wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie ram jakości staży oraz o określenie minimalnych standardów sprzyjających oferowaniu i odbywaniu staży wysokiej jakości.
- (21) W konkluzjach z dnia 28–29 czerwca 2012 r. Rada Europejska zwróciła się do Komisji, by sprawdziła możliwość rozszerzenia zakresu portalu EURES o staże.
- (22) W konkluzjach z dnia 13–14 grudnia 2012 r. Rada Europejska zwróciła się do Komisji o szybkie zakończenie prac nad ramami jakości staży.
- (23) Pakietem z dnia 6–7 grudnia 2012 r. na rzecz zatrudnienia młodzieży Komisja rozpoczęła konsultacje z partnerami społecznymi na temat ram jakości staży. Odpowiadając, partnerzy społeczni UE poinformowali Komisję, że nie zamierzają rozpocząć negocjacji w sprawie niezależnej umowy na podstawie art. 154 TFUE.
- (24) W konkluzjach z dnia 27–28 czerwca 2013 r. Rada Europejska potwierdziła, że na początku 2014 r. należy wprowadzić ramy jakości staży.
- (25) Ramy jakości to ważny punkt odniesienia pozwalający określić, czym jest dobrej jakości oferta staży, o której mowa w rozporządzeniu Rady w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży.
- (26) Jak stwierdzono w rocznej analizie wzrostu gospodarczego na 2014 r., kluczowe znaczenie ma ułatwianie przechodzenia ze szkoły do życia zawodowego, zwłaszcza poprzez zwiększanie dostępności dobrej jakości staży i przygotowania zawodowego.
- (27) Do celów niniejszego zalecenia za staże uznaje się ograniczoną w czasie praktykę zawodową, płatną lub bezpłatną, obejmującą komponent uczenia się i szkolenia, podejmowaną w celu zdobycia praktycznego doświadczenia zawodowego z myślą o zyskaniu większych szans na zatrudnienie oraz ułatwiająca podjęcie stałego zatrudnienia.
- (28) Niniejsze zalecenie nie obejmuje praktyk zawodowych będących elementem programu

kształcenia formalnego lub kształcenia i szkolenia zawodowego. Staże, których treść jest uregulowana przepisami prawa krajowego i których ukończenie jest obowiązkowe w celu uzyskania dostępu do określonych zawodów (np. w medycynie, architekturze), nie są objęte niniejszym zaleceniem.

(29) Z uwagi na charakter i cele niniejszego zalecenia nie należy go interpretować jako uniemożliwiającego państwom członkowskim zachowania lub ustanowienia przepisów korzystniejszych dla stażystów niż przepisy niniejszym zalecane,

NINIEJSZYM ZALECA PAŃSTWOM CZŁONKOWSKIM, BY:

1. Poprzez wdrożenie poniższych zasad ram jakości staży podniosły jakość staży – w szczególności w odniesieniu do treści dydaktycznych i treści szkoleniowych oraz warunków pracy – w celu ułatwienia przechodzenia z etapu edukacji, bezrobocia lub bierności zawodowej do etapu zatrudnienia.

Zawieranie pisemnej umowy o staż

2. Wymagały, by staże były oparte na pisemnej umowie zawieranej na początku stażu między stażystą a podmiotem oferującym staż.

3. Wymagały, by w umowach o staż określono: cele edukacyjne, warunki pracy, fakt, czy podmiot oferujący staż wypłaci stażystę świadczenie pieniężne lub rekompensatę kosztów, prawa i obowiązki stron wynikające z mającego zastosowanie prawa UE i prawa krajowego, a także okres trwania stażu – zgodnie z zaleceniami 4–12.

Cele dydaktyczne i szkoleniowe

4. Promowały wzorcowe rozwiązania w odniesieniu do celów dydaktycznych i szkoleniowych, aby pomóc stażystom zdobyć praktyczne doświadczenie i odpowiednie umiejętności; zadania przydzielone stażystom powinny umożliwiać osiągnięcie tych celów.

5. Zachęcały podmioty oferujące staż do przydzielania stażystom opiekunów, którzy pokierują stażystami w trakcie wykonywania zadań oraz będą monitorowali i oceniali ich postępy.

Warunki pracy mające zastosowanie do stażystów

6. Dopilnowały, by respektowane były prawa stażystów oraz warunki ich pracy zgodnie z mającym zastosowanie prawem UE i prawem krajowym, w tym ograniczenia związane z maksymalnym tygodniowym czasem pracy, minimalny dzienny i tygodniowy czas odpoczynku, a w stosownym przypadku minimalny wymiar przysługującego urlopu.

7. Zachęcały podmioty oferujące staż do sprecyzowania, czy oferują także ubezpieczenie zdrowotne i ubezpieczenie od wypadków oraz zwolnienia chorobowe.

8. Wymagały, by umowa o staż zawierała informację, czy przewidziano świadczenie pieniężne lub rekompensatę kosztów, a jeżeli tak – w jakiej wysokości.

Prawa i obowiązki

9. Zachęcały zainteresowane strony do zadbania, by w umowie o staż określono prawa i obowiązki stażysty oraz podmiotu oferującego staż, w tym w stosownym przypadku zasady przyjęte przez ten podmiot w zakresie poufności i praw własności intelektualnej.

Rozsądny okres trwania stażu

10. Zapewniły rozsądny okres trwania stażu, który co do zasady nie przekracza sześciu miesięcy, z wyjątkiem przypadków gdy uzasadniony jest dłuższy okres, biorąc pod uwagę praktykę krajową.

11. Poinformowały o okolicznościach i warunkach pozwalających przedłużyć lub wznowić staż po wygaśnięciu pierwotnej umowy o staż.

12. Zachęcały do praktyki określania w umowie o staż, że stażysta lub podmiot oferujący staż mogą wypowiedzieć umowę na piśmie z zachowaniem okresu wypowiedzenia odpowiedniego względem okresu trwania stażu i stosownej praktyki krajowej.

Odpowiednie uznawanie stażu

13. Promowały uznawanie i walidowanie wiedzy, umiejętności i kompetencji nabytych w trakcie stażu i zachęcały podmioty oferujące staż do ich poświadczania w formie certyfikatu na podstawie oceny.

Wymogi przejrzystości

14. Zachęcały podmioty oferujące staż, by w ogłoszeniach i powiadomieniach o naborze zamieszczały informacje o warunkach stażu, w szczególności o tym, czy przewidziano świadczenie pieniężne lub rekompensatę kosztów oraz ubezpieczenie zdrowotne i ubezpieczenie od wypadków; zachęcały podmioty oferujące staż, by podawały informacje o zasadach rekrutacji, w tym o odsetku stażystów zrekrutowanych w ostatnich latach.

15. Zachęcały służby zatrudnienia oraz inne podmioty oferujące doradztwo zawodowe, by dostarczając informacji o stażach, stosowały wymogi przejrzystości.

Stáže transgraniczne

16. Ułatwiały transgraniczną mobilność stażystów w Unii Europejskiej między innymi poprzez doprecyzowanie krajowych ram prawnych dotyczących staży oraz poprzez ustalenie przejrzystych zasad przyjmowania stażystów z innych państw członkowskich i wysyłania stażystów do innych państw członkowskich, a także poprzez ograniczenie formalności administracyjnych.

17. Zbadały możliwość wykorzystania rozszerzonej sieci EURES oraz wymiany informacji o płatnych stażach poprzez portal EURES.

Korzystanie z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych

18. W okresie programowania 2014–2020 korzystały z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, mianowicie z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a w stosownym przypadku również z „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych”, w celu zwiększenia liczby i podniesienia jakości staży, w tym poprzez skuteczne partnerstwo z wszystkimi odpowiednimi zainteresowanymi stronami.

Stosowanie ram jakości staży

19. Przedsięwzięły odpowiednie środki, aby jak najszybciej zastosować ramy jakości staży.
20. Do końca 2015 roku przedstawiły Komisji informacje o środkach przedsięwziętych zgodnie z niniejszym zaleceniem.
21. Promowały aktywny udział partnerów społecznych w stosowaniu ram jakości staży.
22. Promowały aktywny udział służb zatrudnienia, instytucji edukacyjnych oraz organizatorów szkoleń w stosowaniu ram jakości staży,

ODNOTOWUJE, ŻE KOMISJA ZAMIERZA:

23. Rozwijać ścisłą współpracę z państwami członkowskimi, partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami w celu szybkiego zastosowania niniejszego zalecenia.
24. We współpracy z państwami członkowskimi, w szczególności za pośrednictwem Komitetu Zatrudnienia, monitorować postępy w stosowaniu ram jakości staży na podstawie niniejszego zalecenia oraz analizować skutki realizowanych polityk.
25. Opracować sprawozdanie ze stosowania niniejszego zalecenia na podstawie informacji przekazanych przez państwa członkowskie.
26. Współpracować z państwami członkowskimi, partnerami społecznymi, służbami zatrudnienia, organizacjami młodzieży i stażystów oraz innymi zainteresowanymi stronami w celu promowania niniejszego zalecenia.
27. Zachęcać i wspierać państwa członkowskie, w tym przez promowanie wśród nich wymiany wzorcowych rozwiązań, by korzystały z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub innych funduszy europejskich na okres programowania 2014–2020 w celu zwiększania liczby i podniesienia jakości staży.
28. Przeanalizować razem z państwami członkowskimi możliwość rozszerzenia zakresu portalu EURES o płatne staże oraz założenia specjalnej strony internetowej poświęconej krajowym ramom prawnym dotyczącym staży.

Sporządzono w Brukseli dnia 10 marca 2014 r.

W imieniu Rady
I. VROUTSIS
Przewodniczący

Załącznik nr 2
Standardy jakości kształcenia zawodowego dotyczące współpracy szkół/placówek z pracodawcami⁶⁴

VI. WSPÓLPRACA SZKÓŁ/PLACÓWEK Z PRACODAWCAMI STANDARD	
PRACODAWCY SĄ AKTYWNI WŁĄCZENI W PROJEKTOWANIE, REALIZACJĘ I OCENĘ EFEKTÓW KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO	
KRYTERIA	PRZYKŁADOWE WSKAŹNIKI
<p>W szkole/placówce:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbierane są informacje od pracodawców na temat potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy oraz oczekiwań pracodawców w celu przygotowania oferty kształcenia; pracodawcy biorą udział w tworzeniu programów nauczania; pracodawcy biorą udział w tworzeniu i modernizacji bazy i wyposażenia dydaktycznego; 	<ul style="list-style-type: none"> diagnoza potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy pod kątem zasadności kontynuowania kształcenia w poszczególnych zawodach/kwalifikacjach oraz planowanie kształcenia w nowych zawodach/kwalifikacjach odbywa się we współpracy z pracodawcami (organizacjami pracodawców); opinia uzyskana od pracodawców na temat dostosowania oferty kształcenia do lokalnego i regionalnego rynku pracy jest pozytywna; absolwenci znajdują pracę; informacja z PUP-u, od absolwentów lub pracodawców; program nauczania dla zawodu/ kwalifikacji a w przypadku placówek również program innych form pozaszkolnych kształcenia ustawicznego uwzględnia oczekiwania pracodawców; opinia uzyskana od pracodawców dotycząca programu nauczania dla zawodu/kwalifikacji jest pozytywna; opinia uzyskana od pracodawców potwierdza, że program nauczania uwzględnia kształtowanie niezbędnych kompetencji personalnych i społecznych uczniów; wykaz pracodawców, z którymi współpracuje szkoła dowodzi o ich uczestnictwie w procesie modernizowania wyposażenia pracowni kształcenia zawodowego; dokumentacja szkoły/placówki zawiera wykaz zawodów/kwalifikacji, w których systematycznie, we współpracy z pracodawcami, modernizowana jest baza i wyposażenie dydaktyczne; projekty wdrażane przez szkołę/placówkę ukierunkowane na doposażenie i modernizację bazy i wyposażenia dydaktycznego realizowane są we współpracy z pracodawcami; organizacja zajęć praktycznych i praktyk zawodowych odbywa się we współpracy z pracodawcami;

⁶⁴ A. Dąbrowska, H. Grządziel, M. Kaczmarek, I. Kos – Górczyńska, A. Stańczyk, *Standardy jakości kształcenia zawodowego*, KOWEŻiU, Warszawa 2013.

<ul style="list-style-type: none"> • pracodawcy są zaangażowani w realizację procesu dydaktycznego; • pracodawcy biorą udział w doskonaleniu zawodowym nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu; • pracodawcy są włączeni w system egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> • lekcje otwarte prowadzone są z udziałem (czynnym i biernym) pracodawców; • dodatkowe zajęcia dla uczniów w zakresie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych organizuje się we współpracy z pracodawcami; • specjalistyczne kursy zwiększające szanse uczniów na zatrudnienie organizuje się we współpracy z pracodawcami; • dokumentacja szkoły/placówki zawiera wykaz pracodawców, którzy współorganizuje dla uczniów dodatkowe zajęcia lub kursy; • szkolenia/kursy/staże i praktyki zawodowe dla nauczycieli w zakresie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w obszarze, w którym szkoła/ placówka prowadzi kształcenie zawodowe organizowane są we współpracy z pracodawcami; • materiały informacyjne/publikacje dotyczące nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w obszarze, w którym szkoła/placówka prowadzi kształcenie zawodowe przekazywane są przez pracodawców; • dokumentacja szkoły/placówki zawiera wykaz nauczycieli uczestniczących w organizowanych i przeprowadzanych we współpracy z pracodawcami szkoleniach/kursach/stażach i praktykach zawodowych w zakresie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych; • pracodawcy współuczestniczą w przygotowaniu uczniów do potwierdzania wyodrębnionych w zawodach kwalifikacji; • pracodawcy współpracujący ze szkołą/placówką nabywają uprawnienia egzaminatorów w zakresie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie; • pracodawcy uczestniczą w egzaminach potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w charakterze egzaminatorów; • pracodawcy wspomagają szkołę/ placówkę w organizowaniu ośrodków egzaminacyjnych dla poszczególnych zawodów/kwalifikacji; • wykaz pracodawców współpracujących ze szkołą/placówką uwzględnia informacje dotyczące: posiadanych uprawnień egzaminatora, udziału w organizowaniu ośrodków egzaminacyjnych i informacje dotyczące wspomagania w przygotowaniu uczniów do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie.
---	--

Załącznik nr 3
Wzór umowy pomiędzy szkołą a pracodawcą

**WZÓR UMOWY O PRAKTYCZNĄ NAUKĘ ZAWODU
ORGANIZOWANĄ POZA SZKOŁĄ DLA BRANŻY
HOTELARSKO-GASTRONOMICZNO-TURYSTYCZNEJ**

SZKOŁA - PRACODAWCA

Komentarz do wzoru:

Umowa o praktyczną naukę zawodu organizowaną poza daną szkołą musi być zgodna z § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. 2017 poz. 1644), który określa obligatoryjne elementy umowy. Stronami umowy są dyrektor szkoły oraz podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu. Określając termin obowiązywania umowy, należy pamiętać, że musi on umożliwiać realizację programu praktycznej nauki zawodu.

Elementy konieczne umowy:

- nazwa i adres podmiotu przyjmującego uczniów na praktyczną naukę zawodu oraz miejsce jej odbywania;
  - nazwa i adres szkoły kierującej uczniów na praktyczną naukę zawodu;
  - zawód, w którym będzie prowadzona praktyczna nauka zawodu;
  - lista zawierająca imiona i nazwiska uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu, z podziałem na grupy;
  - forma praktycznej nauki zawodu: zajęcia praktyczne lub praktyki zawodowe, i jej zakres, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – także liczbę dni w tygodniu, w których zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawców;
  - terminy rozpoczęcia i zakończenia praktycznej nauki zawodu;
  - prawa i obowiązki stron umowy;
  - sposób ponoszenia przez strony umowy kosztów realizacji praktycznej nauki zawodu wraz z kalkulacją tych kosztów;
  - ustalenia stron umowy związane z odbywaniem praktycznej nauki zawodu, w tym sposób zgłaszania i uwzględniania wniosków pracodawcy do treści programu nauczania
- w zakresie zajęć praktycznych, które są u niego realizowane.

UMOWA O PRAKTYCZNĄ NAUKĘ ZAWODU

zawarta dnia ..... roku w .....

pomiędzy

Szkoła ..... z siedzibą w ....., NIP: .....,
REGON: ..... reprezentowaną przez ..... – dyrektora
szkoły, zwaną dalej „**Szkołą**”

a

..... z siedzibą w ....., wpisana do rejestru
....., prowadzonego przez ....., pod nr ....., NIP: .....,
REGON: ....., reprezentowaną przez ....., zwanym dalej „**Podmiotem
przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu**”

Szkoła i Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu są w dalszej części
niniejszej umowy zwani łącznie „Stronami”.

§ 1. Przedmiot umowy

1. Przedmiotem niniejszej umowy jest współpraca Stron oraz warunki i tryb organizacji praktycznej nauki zawodu ....., dla którego program określony jest w Załączniku nr 1, organizowaną poza Szkołą w dniach od ..... do ....., w ....., to jest .....dni w tygodniu, w formie ..... dla grupy uczniów, określonych w Załączniku nr 2 do umowy.
2. Na podstawie niniejszej umowy Strony zobowiązują się wypełniać zobowiązania oraz ponosić koszty realizacji praktycznej nauki zawodu ....., o których mowa w dalszej części umowy.

§ 2. Obowiązki Szkoły

1. Szkoła zobowiązuje się do współpracy z Podmiotem przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu oraz do nadzoru realizacji programu praktycznej nauki zawodu, w szczególności do rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez Podmiot

przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu, określonych w § 3 ust. 6 niniejszej umowy.

2. Szkoła zapewnia ubezpieczenie uczniów od następstw nieszczęśliwych wypadków.
3. Szkoła zobowiązuje się do akceptowania wyznaczonych opiekunów praktyk zawodowych.
4. Szkoła zobowiązuje się do zwracania uczniom odbywającym praktyczną naukę zawodu poza ich miejscem zamieszkania i poza siedzibą szkoły, mającym możliwość codziennego powrotu do miejsca zamieszkania lub siedziby szkoły, równowartość kosztów przejazdów środkami komunikacji publicznej, z uwzględnieniem ulg przysługujących uczniom.
5. Szkoła zobowiązuje się zapewnić uczniom odbywającym praktyczną naukę zawodu poza siedzibą szkoły, do których codzienny dojazd nie jest możliwy, nieodpłatne zakwaterowanie i opiekę oraz ryczałt na wyżywienie w wysokości nie niższej niż 40% diety przysługującej pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.
6. Szkoła zobowiązuje się przygotować kalkulację ponoszonych przez Szkołę kosztów realizacji praktycznej nauki zawodu, w ramach przyznanych przez organ prowadzący środków finansowych.

§ 3. Obowiązki Podmiotu przyjmującego uczniów na praktyczną naukę zawodu

1. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do współpracy z Szkołą oraz do nadzorowania przebiegu praktycznej nauki zawodu.
2. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się zapewnić warunki materialne do realizacji praktycznej nauki zawodu, w szczególności: stanowiska szkoleniowe wyposażone w niezbędne urządzenia, sprzęt, narzędzia, materiały i dokumentację techniczną, uwzględniające wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy, odzież, obuwie robocze i środki ochrony indywidualnej oraz środki higieny osobistej przysługujące pracownikom na danym stanowisku pracy, pomieszczenia do przechowywania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej, nieodpłatne posiłki profilaktyczne i napoje przysługujące pracownikom na danym stanowisku pracy, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy, dostęp do urządzeń higieniczno-sanitarnych oraz pomieszczeń socjalno-bytowych.

3. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się wyznaczać opiekunów praktyk zawodowych.
4. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się zapoznać uczniów z organizacją pracy, regulaminem pracy, w szczególności w zakresie przestrzegania porządku i dyscypliny pracy, oraz z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy.
5. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do sporządzenia, w razie wypadku podczas praktycznej nauki zawodu, dokumentacji powypadkowej oraz powiadomienia Szkoły o naruszeniu regulaminu pracy.
6. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do zgłaszania Szkole wniosków i rekomendacji zmian treści programu nauczania, w zakresie zajęć praktycznych, które są u niego realizowane, przynajmniej raz w okresie terminu wskazanego w § 1 ust. 1 niniejszej umowy, w formie elektronicznej na ..... adres:

§ 4. Postanowienia końcowe

1. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy wymagają formy pisemnej.
2. W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. 2017 poz. 1644).
3. Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze Stron.

/podpis/

Dyrektor Szkoły

/podpis/

Pracodawca

Załącznik nr 1

Program nauczania zawodu.

Załącznik nr 2

Lista zawierająca imiona i nazwiska uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu, z podziałem na grupy.

Załącznik nr 4

Wzór umowy pomiędzy szkołą, CKP a pracodawcą.

WZÓR UMOWY O PRAKTYCZNAŃ NAUKĘ ZAWODU ORGANIZOWANĄ POZA SZKOŁĄ DLA BRANŻY HOTELARSKO-GASTRONOMICZNO-TURYSTYCZNEJ

SZKOŁA – CENTRUM KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO- PRACODAWCA

Komentarz do wzoru umowy:

Umowa przygotowana jest dla następnego stanu faktycznego i może być rozszerzana o postanowienia szczegółowe wynikające z regulaminu danej szkoły, uwzględniającego uwarunkowania nauki danego zawodu:

- zajęcia praktyczne odbywają się w Centrum Kształcenia Praktycznego;
- praktyki zawodowe prowadzone są u pracodawcy/podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu;
- Dyrektor Szkoły będącej inicjatorem podpisania umowy zapoznał się ze statutem Centrum Kształcenia Praktycznego;
- przed podpisaniem umowy, zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu, dyrektor Szkoły dokonuje podziału uczniów na grupy w porozumieniu z podmiotem przyjmującym na praktyczną naukę zawodu.

UMOWA O WSPÓŁPRACY W ZAKRESIE PRAKTYCZNEJ NAUKI ZAWODU

zawarta dnia ..... roku w .....

pomiędzy

Szkoła ..... z siedzibą w ....., NIP: .....,
REGON: ..... reprezentowaną przez ..... – dyrektora
szkoły, zwaną dalej „**Szkołą**”

a

Centrum Kształcenia Praktycznego ..... z siedzibą w ....., NIP: ....., REGON: ..... reprezentowaną przez ..... – dyrektora Centrum, zwanym dalej „**Centrum**”

a

..... z siedzibą w ....., wpisana do rejestru ....., prowadzonego przez ....., pod nr ....., NIP: ....., REGON: ....., reprezentowaną przez ....., zwanym dalej „**Podmiotem przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu**”.

Szkoła, Centrum i Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu są w dalszej części niniejszej umowy zwani łącznie „Stronami”.

§ 1. Przedmiot umowy

1. Przedmiotem niniejszej umowy jest współpraca Stron oraz warunki i tryb organizacji praktycznej nauki zawodu ....., dla którego program określony jest w Załączniku nr 1, organizowanej poza Szkołą w dniach od ..... do .....⁶⁵, w ....., to jest .....dni w tygodniu, w formie zajęć praktycznych prowadzonych w Centrum dla grupy uczniów, określonych w Załączniku nr 2 do umowy oraz w formie praktyk zawodowych prowadzonych przez Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu, w dniach od ..... do ....., w.....⁶⁶, to jest .....dni w tygodniu, dla grupy uczniów, określonych w Załączniku nr 3 do umowy.

---

⁶⁵ Zgodnie z § 4 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu - W przypadkach uzasadnionych specyfiką danego zawodu zajęcia praktyczne odbywane

u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia mogą być organizowane także w okresie ferii letnich.
⁶⁶ Zgodnie z § 4 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu - Praktyki zawodowe uczniów mogą być organizowane w czasie całego roku szkolnego, w tym również w okresie ferii letnich.

2. Szczegółowy zakres oraz wymiar godzin zajęć praktycznych realizowanych w Centrum oraz praktyk zawodowych prowadzonych przez Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu określa Załącznik nr 1.
3. Szczegółowy sposób organizacji pracy Centrum jest określa statut – Załącznik nr 4.
4. Na podstawie niniejszej umowy Strony zobowiązują się wypełniać zobowiązania oraz ponosić koszty realizacji praktycznej nauki zawodu ....., o których mowa w dalszej części umowy.

§ 2. Obowiązki Szkoły

1. Szkoła zobowiązuje się do współpracy z Centrum oraz Podmiotem przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu oraz do nadzoru realizacji programu praktycznej nauki zawodu, w szczególności do rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez Centrum, na podstawie w § 3 ust. 6 niniejszej umowy oraz przez Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu, określonych w § 4 ust. 6.
2. Szkoła zapewnia ubezpieczenie uczniów od następstw nieszczęśliwych wypadków na czas zajęć praktycznych w Centrum oraz praktyk zawodowych w Podmiocie przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.
3. Szkoła zobowiązuje się do akceptowania wyznaczonych przez Centrum i Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu, opiekunów praktyk zawodowych i nauczycieli praktycznej nauki zawodu.
4. Szkoła zobowiązuje się do zwracania uczniom odbywającym praktyczną naukę zawodu poza ich miejscem zamieszkania i poza siedzibą szkoły, mającym możliwość codziennego powrotu do miejsca zamieszkania lub siedziby szkoły, równowartość kosztów przejazdów środkami komunikacji publicznej, z uwzględnieniem ulg przysługujących uczniom.
5. Szkoła zobowiązuje się zapewnić uczniom odbywającym praktyczną naukę zawodu poza siedzibą szkoły, do których codzienny dojazd nie jest możliwy, nieodpłatne zakwaterowanie i opiekę oraz ryczałt na wyżywienie w wysokości nie niższej niż 40% diety przysługującej pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

6. Szkoła zobowiązuje się przygotować i udostępnić pozostałym Stronom do wglądu kalkulację ponoszonych przez Szkołę kosztów realizacji praktycznej nauki zawodu, w ramach przyznanych przez organ prowadzący środków finansowych.

§ 3. Obowiązki Centrum Kształcenia Praktycznego

1. Centrum zobowiązuje się do współpracy z Szkołą oraz nadzoru nad realizacją zajęć praktycznych dla zawodu ..... w zakresie .....
2. Centrum zobowiązuje się zapewnić warunki materialne do realizacji zajęć praktycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego.
3. Centrum zobowiązuje się wyznaczać nauczycieli praktycznej nauki zawodu.
4. Centrum zobowiązuje się zapoznać uczniów z organizacją i regulaminem zajęć praktycznych, w szczególności w zakresie przestrzegania porządku i dyscypliny, oraz z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy.
5. Centrum zobowiązuje się do sporządzenia, w razie wypadku podczas zajęć praktycznych, dokumentacji powypadkowej oraz powiadomienia Szkoły o naruszeniu regulaminu zajęć praktycznych.
6. Centrum zobowiązuje się do przekazywania Szkole rekomendacji w zakresie zmian na lokalnym rynku pracy w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej, w szczególności na podstawie ogólnodostępnych informacji, statystyk i analiz instytucji rynku pracy oraz informacji uzyskanych od lokalnych pracodawców.
7. Centrum zobowiązuje się do prowadzenia, aktualizacji oraz udostępniania Szkole listy lokalnych pracodawców w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej zainteresowanych współpracą ze Szkołą.
8. Centrum zobowiązuje się do udziału w wydarzeniach promocyjnych organizowanych przez Szkołę w czasie obowiązywania niniejszej umowy, w szczególności do aktywnego udziału w spotkaniach dla kandydatów na uczniów Szkoły.
9. Centrum zobowiązuje się do podnoszenia kompetencji kadry w trakcie trwania niniejszej umowy, poprzez udział w kształceniu ustawicznym co najmniej jednego nauczyciela prowadzącego zajęcia praktyczne, ze szczególnym uwzględnieniem podnoszenia kompetencji w zakresie zastosowania w branży hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej nowych technologii i narzędzi pracy.

10. Centrum zobowiązuje się do zgłaszania Szkole wniosków i rekomendacji zmian treści programu nauczania, w zakresie zajęć praktycznych, które są w Centrum realizowane, nie rzadziej niż jednokrotnie w okresie terminu wskazanego w § 1 ust. 1 niniejszej umowy, w formie elektronicznej na adres wskazany w § 5 ust. 1.

§ 4. Obowiązki Podmiotu przyjmującego uczniów na praktyczną naukę zawodu

1. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do współpracy z Szkołą oraz do nadzorowania przebiegu praktycznej nauki zawodu w zakresie .....
2. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się zapewnić warunki materialne do realizacji praktycznej nauki zawodu, w szczególności: stanowiska szkoleniowe wyposażone w niezbędne urządzenia, sprzęt, narzędzia, materiały i dokumentację techniczną, uwzględniające wymagania bezpieczeństwa
i higieny pracy, odzież, obuwie robocze i środki ochrony indywidualnej oraz środki higieny osobistej przysługujące pracownikom na danym stanowisku pracy, pomieszczenia do przechowywania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej, nieodpłatne posiłki profilaktyczne i napoje przysługujące pracownikom na danym stanowisku pracy, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy, dostęp do urządzeń higieniczno-sanitarnych oraz pomieszczeń socjalno-bytowych.
3. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się wyznaczyć opiekuna praktyk zawodowych.
4. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się zapoznać uczniów z organizacją pracy, regulaminem pracy, w szczególności w zakresie przestrzegania porządku i dyscypliny pracy, oraz z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy.
5. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do sporządzenia, w razie wypadku podczas praktycznej nauki zawodu, dokumentacji powypadkowej oraz powiadomienia Szkoły o naruszeniu regulaminu pracy.
6. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do zgłaszania Szkole wniosków i rekomendacji zmian treści programu nauczania, w zakresie zajęć praktycznych, które są u niego realizowane, nie rzadziej niż

jednokrotnie w okresie terminu wskazanego w § 1 ust. 1 niniejszej umowy, w formie elektronicznej na adres wskazany w § 5 ust. 1.

7. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu zobowiązuje się do przeprowadzenia w swojej siedzibie lub siedzibie Centrum, jeden raz w każdym miesiącu trwania umowy, lekcji z przedmiotów zawodowych dla kadry nauczycielskiej Centrum.

§ 5. Postanowienia końcowe

1. Osobą odpowiedzialną za kontakty robocze Szkoły, w zakresie postanowień niniejszej umowy jest....., pełniąca/y funkcję ....., adres e-mail....., numer telefonu.....
2. Osobą odpowiedzialną za kontakty robocze Centrum, w zakresie postanowień niniejszej umowy jest....., pełniąca/y funkcję ....., adres e-mail....., numer telefonu.....
3. Osobą odpowiedzialną za kontakty robocze Podmiotu przyjmujący uczniów na praktyczną naukę zawodu, w zakresie postanowień niniejszej umowy jest....., pełniąca/y funkcję ....., adres e-mail....., numer telefonu.....

§ 6. Wypowiedzenie umowy

1. Umowa może być rozwiązana przez każdą ze Stron, z końcem roku szkolnego, z powodu nie wywiązania się przez pozostałe Strony z postanowień umowy. Okres wypowiedzenia umowy wynosi 3 miesiące przed końcem roku szkolnego .....

§ 7. Postanowienia końcowe

1. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy wymagają formy pisemnej.
2. W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową mają zastosowanie przepisy prawa oświatowego.

3. Umowa została sporządzona w trzech jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze Stron.

/podpis/

/podpis/

/podpis/

.....

.....

.....

Szkoła

Centrum Kształcenia Praktycznego

Pracodawca

Załącznik nr 1

Program nauczania zawodu

Załącznik nr 2

Lista zawierająca imiona i nazwiska uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu w Centrum Kształcenia Praktycznego, z podziałem na grupy

Załącznik nr 3

Lista zawierająca imiona i nazwiska uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu u pracodawcy, z podziałem na grupy

Załącznik nr 4

Statut Centrum Kształcenia Praktycznego

14. Tabele i wykresy ilustrujące strukturę i wykorzystanie bazy turystycznej

Tabela 14.1. Turystyczne obiekty noclegowe według województw (dane z dnia 31 lipca 2017 r.) – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Województwa	Turystyczne obiekty noclegowe						
	Ogółem	W % ogółu	Obiekty hotelowe		Pozostałe obiekty noclegowe		
			Razem	W tym hotele	Razem	W tym	
						Kempingi i pola biwakowe	Pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne
POLSKA 2016	10509	x	3965	2463	6544	308	2798
POLSKA 2017	10681	100	4064	2540	6617	324	2829
Dolnośląskie	951	8,9	416	249	535	20	212
Kujawsko-pomorskie	406	3,8	196	132	210	14	61
Lubelskie	445	4,2	190	116	255	7	91
Lubuskie	290	2,7	133	63	157	13	40
Łódzkie	337	3,2	195	113	142	3	51
Małopolskie	1532	14,3	538	366	994	19	554
Mazowieckie	554	5,2	345	258	209	6	78
Opolskie	168	1,6	87	63	81	8	25
Podkarpackie	582	5,4	227	148	355	12	122
Podlaskie	259	2,4	94	47	165	9	79
Pomorskie	1629	15,3	342	202	1287	66	669
Śląskie	645	6,0	327	213	318	21	120
Świętokrzyskie	248	2,3	140	101	108	5	47
Warmińsko-mazurskie	499	4,7	205	113	294	40	116
Wielkopolskie	687	6,4	348	229	339	30	88
Zachodniopomorskie	1449	13,6	281	127	1168	51	476

Tabela 14.2. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych w latach 2016 i 2017 – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Województwa	Turyści korzystający			Udzielone noclegi			Wynajęte pokoje*			Stopień wykorzystania	
	2016	2017	2016	2016	2017	2016	2016	2017	2016	Miejsce noclegowych	Pokoje*
	W tysiącach		= 100%	W tysiącach		= 100%	W tysiącach		= 100%	2017	
										%	%
POLSKA	30108,3	31989,3	106,2	79393,9	83880,9	105,7	26695,0	28127,6	105,4	39,3	48,9
Dolnośląskie	3071,4	3322,4	108,2	8106,9	8490,5	104,7	2781,3	2859,3	102,8	36,9	45,5
Kujawsko-pomorskie	1193,2	1294,0	108,4	3910,5	4271,4	109,2	98,5	1068,8	108,9	43,7	43,5
Lubelskie	916,5	1026,9	112,1	1971,7	249,4	109,0	657,8	75,5	114,2	31,7	38,4
Lubuskie	641,3	661,6	103,2	1387,9	1361,2	98,1	497,1	522,9	105,2	28,8	38,2
Łódzkie	1264,3	1307,7	103,4	2327,1	2342,9	100,7	1144,1	1175,2	102,7	32,0	44,0
Małopolskie	4577,3	4901,4	107,1	12354,2	13165,7	106,6	4063,4	4410,4	108,5	40,8	55,2
Mazowieckie	4737,8	5092,0	107,5	8138,4	8880,0	109,1	4762,7	5049,7	106,0	45,9	62,0
Opolskie	408,9	421,9	103,2	875,7	920,7	105,1	333,9	382,5	108,6	31,1	42,1
Podkarpackie	1110,6	1228,0	110,4	3097,6	3384,9	109,3	818,1	893,6	109,2	34,6	39,1
Podlaskie	664,2	666,8	100,4	1179,6	1245,3	105,6	442,9	478,5	108,0	30,4	41,8
Pomorskie	2672,7	2853,1	107,1	8718,2	9306,7	106,7	2246,8	2436,7	108,5	41,9	52,5
Śląskie	2409,1	2596,6	107,8	5450,4	5810,3	106,6	2151,2	2267,0	105,4	36,0	45,3
Świętokrzyskie	595,7	580,3	97,4	1644,0	1674,4	101,9	581,7	569,6	97,9	32,9	36,8
Warmińsko-mazurskie	1280,6	1262,6	98,6	3239,2	3131,9	96,7	1122,2	1089,8	97,1	30,9	38,5
Wielkopolskie	2000,0	2006,2	100,3	3609,4	3688,1	102,2	1734,4	1730,8	99,8	29,6	41,6
Zachodniopomorskie	2564,7	2759,7	107,6	13383,2	14057,5	105,0	2375,8	2461,3	103,6	51,0	58,3

* Dotyczy tylko hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych.

Tabela 14.3. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Rodzaje obiektów	Turystyczne obiekty noclegowe	Placówki gastronomiczne					Liczba placówek gastronomicznych przypadająca na 100 obiektów
		Ogółem	Restauracje	Bary i kawiarnie	Punkty gastronomiczne		
Ogółem	10681	8054	42,1	28,9	23,0	6,1	75
Obiekty hotelowe	4064	5206	56,4	31,5	7,6	4,5	128
Hotele	2540	3848	59,0	32,6	4,2	4,0	151
Motele	110	112	64,3	25,9	2,7	7,1	102
Pensjonaty	384	372	39,0	27,4	30,1	3,5	97
Inne obiekty hotelowe	1030	874	51,4	28,1	13,7	6,8	85
Pozostałe obiekty noclegowe	6617	2848	15,9	24,1	51,0	9,0	43
Domy wycieczkowe	41	26	19,2	11,5	50,0	19,2	63
Schroniska	59	45	13,3	37,8	22,2	26,7	76
Schroniska młodzieżowe	39	6	16,7	16,7	66,7	-	15
Szkolne schroniska młodzieżowe	268	79	3,8	5,3	84,8	5,1	29
Ośrodki wczasowe	1129	883	10,2	25,4	59,0	5,4	78
Ośrodki kolonijne	93	74	2,7	5,4	90,5	1,4	80
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	425	4523	47,5	25,2	18,3	9,1	107
Domy pracy twórczej	32	23	21,7	21,7	52,2	4,3	72
Zespoły domków turystycznych	493	161	21,1	33,5	24,2	21,1	33
Kempingi	157	79	16,5	50,6	10,1	22,8	50
Pola biwakowe	167	45	11,1	26,7	17,8	44,4	27
Hostele	160	27	33,3	37,0	18,5	11,1	17
Zakłady uzdrowiskowe	211	305	13,4	28,2	52,1	6,2	145
Pokoje gościnne	2083	299	25,1	15,1	51,5	8,4	14
Kwatery agroturystyczne	746	72	6,9	4,2	80,6	8,3	10
Pozostałe niesklasyfikowane	514	281	28,4	22,9	41,3	7,4	53

Tabela 14.4. Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo w obiektach hotelowych w 2013 r. i 2017r. – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo	2013	2017	2017					
			Dynamika ogółem 2013=100%	Ogółem	Hotele	Motele	Pensjonaty	Inne obiekty hotelowe
Obiekty hotelowe ogółem	3485	4064	116,6	4064	2540	110	384	1030
W tym posiadające:				Obiekty hotelowe ogółem=100%				
Pochylnię wjazdową	1401	1592	113,6	39,2	48,0	39,1	27,1	21,8
Drzwi otwierane automatycznie	751	925	123,2	22,8	32,6	10,9	6,0	5,9
Windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych ruchowo	995	1300	130,7	32,0	45,4	3,6	9,4	10,4
Pokoje przystosowane dla osób niepełnosprawnych ruchowo	1725*)	769	X	44,1	58,0	26,4	26,8	18,3
Parking z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych ruchowo	1277	1482	116,1	36,5	47,6	23,6	21	18,2

*) lub łazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych ruchowo

Tabela 14.5. Zaplecze konferencyjne w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 r. i 2017 r. – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Zaplecze konferencyjne	2013	2017		Dynamika 2013=100%
Obiekty noclegowe — ogółem	9775	10681	W %	
Obiekty noclegowe wyposażone w:				
Sale konferencyjne	3467	3680	34,5	106,1
Nagłośnienie	2824	3159	29,6	111,9
Mikrofony bezprzewodowe	2577	2918	27,3	113,2
Projektor multimedialny	-	3272	30,6	X
Zestaw do wideokonferencji	-	973	9,1	X
Obsługę techniczną	2158	2132	20,0	98,8
Ekran	3217	3547	33,2	110,3
Flipchart	2855	3230	30,2	113,1
Komputer / laptop	25555	2623	24,6	102,7
Sieć wifi na terenie obiektu	5131	7289	68,2	142,1

Tabela 14.6. Ogólne dane o turystycznych obiektach noclegowych w latach 1980, 1990, 2000, 2005, 2010, 2015-2017 – opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Lp.	Wyszczególnienie	Rok	Turystyczne obiekty noclegowe							
			Ogółem:	W tym:						
				Hotele	Motele	Pensjonaty	Schroniska	Schroniska młodzieżowe	Ośrodki wczasowe	Kempingi i pola biwakowe
1	Obiekty noclegowe (dane z dnia 31 VII)	1980	9200	447	32	177	75	1226	4599	713
2		1990	8188	499	37	161	80	939	4238	589
3		2000	7818	924	116	409	83	457	2079	510
4		2005	6723	1231	116	238	49	403	1391	383
5		2010	7206	1796	123	293	60	346	1154	314
6		2015	10024	236	111	356	53	322	1027	309
7		2016	10509	2463	119	375	58	317	1086	308
8		2017	10681	2540	110	384	59	307	1129	324
9	Miejsca noclegowe (dane z dnia 31 VII)	1980	695502	49906	1367	6059	4206	45538	333718	112509
10		1990	676272	57396	2153	6028	4011	35565	318454	114480
11		2000	651729	95095	4537	2048	4034	21719	195242	71828
12		2005	569896	127501	4341	11038	2526	22432	135958	56223
13		2010	610111	176035	4665	12746	2872	20106	122141	41002
14		2015	710274	235582	4000	14561	2744	20216	113064	41393
15		2016	749274	253291	4305	15670	3242	19944	117610	42289
16		2017	773957	261508	3939	15775	3161	19775	122657	44795
17	Turyści (w tysiącach)	1980	14158,9	5130,6	193,4	175,4	298,4	963,0	2759,5	1115,1
18		1990	10111,7	3919,6	174,0	108,9	218,2	680,0	2063,8	829
19		2000	14560,2	6386,9	335,1	524,1	130,0	531,0	1835,6	337,6
20		2005	16597,2	8693,2	284,7	331,4	108,2	527,2	1541,6	337,8
21		2010	20461,5	11739,9	327,5	345,8	114,3	527,6	1491,8	272,3
22		2015	26942,1	17487,1	233,3	542,6	135,9	457,8	1449,7	343,4
23		2016	30108,3	19615,4	240,8	536,3	172,1	473,7	1648,9	340,2
24		2017	31989,3	20916,1	225,5	561,4	191,9	452,1	1699,3	368,5
25	Noclegi udzielone (w tysiącach)	1980	64186,5	11848,4	301,6	1023,3	758,1	1673,8	33701,0	4879,8
26		1990	45097,6	7890,9	253,7	493,2	457,9	1361,8	21864,3	3346,2
27		2000	48793,8	11921,6	473,2	1902,5	268,3	1271,0	12469,4	1163,8
28		2005	48618,4	16335,2	381,0	1077,3	186,4	1291,4	9349,5	1084,3
29		2010	55794,5	21199,9	455,1	1071,3	195,6	1289,8	8434,2	830,3
30		2015	71234,4	32674,8	335,7	1240,8	219,5	1134,1	8224,6	990,1
31		2016	79393,9	37243,6	369,6	1452,8	267,5	1188,7	9089,4	1065,4
32		2017	83880,9	39461,3	344,7	1531,7	303,0	1175,2	9495,0	1140,8

Dane od 2012 r. obejmują pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne posiadające 10 lub więcej miejsc noclegowych.

Tabela 14.7. Statystyka ogólna podmiotów turystycznych⁶⁷, które uzyskały wpis do ewidencji wg województw na dzień: 31-12-2018

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów turystycznych	Udział w %
Dolnośląskie	993	8,76
Kujawsko-pomorskie	375	3,31
Lubelskie	335	2,95
Lubuskie	147	1,3
Łódzkie	565	4,98
Małopolskie	1 451	12,79
Mazowieckie	2 354	20,76
Opolskie	224	1,98
Podkarpackie	329	2,9
Podlaskie	284	2,5
Pomorskie	850	7,49
Śląskie	1 459	12,86
Świętokrzyskie	176	1,55
Warmińsko-mazurskie	376	3,32
Wielkopolskie	905	7,98
Zachodniopomorskie	518	4,57
Polska ogółem	11 341	100,00

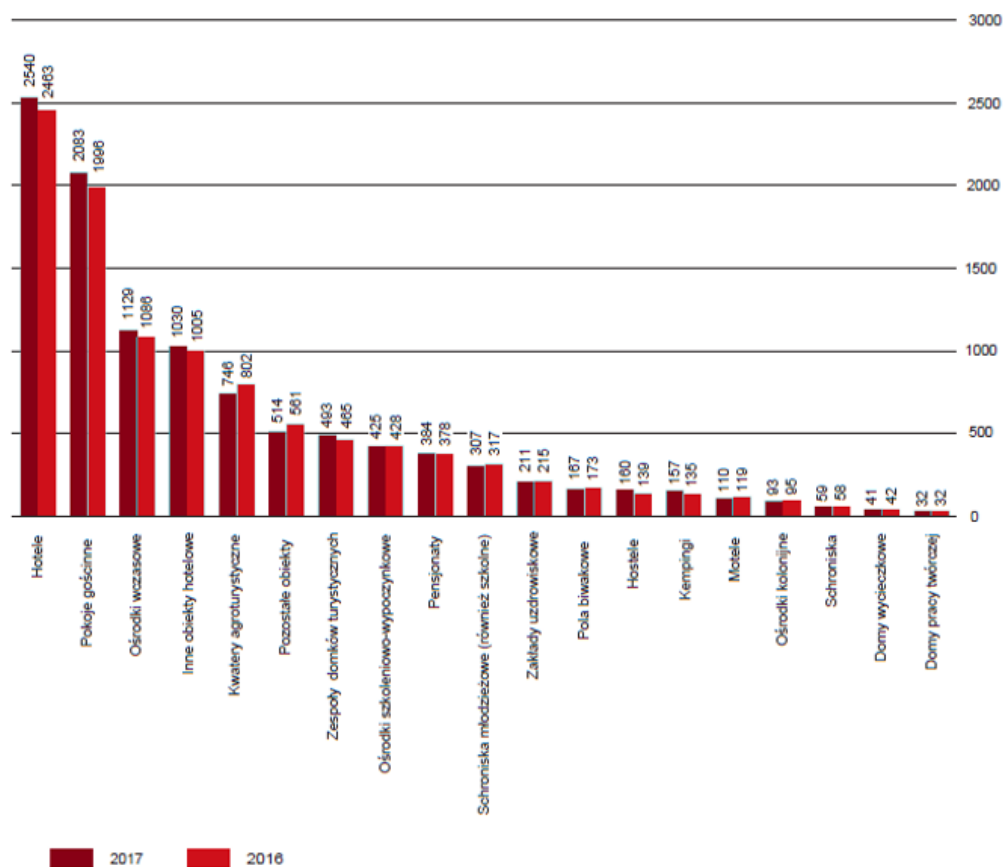
⁶⁷ <https://turystyka.gov.pl/ceotipt/statystyki/statystyka/1/> [dostęp: 04.01.2019]

Tabela 14.8. Statystyka ogólna podmiotów⁶⁸ turystycznych, które posiadają wpis do ewidencji wg województw na dzień: 31.12.2018

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów turystycznych	Udział w %
Dolnośląskie	379	8,03
Kujawsko-pomorskie	149	3,16
Lubelskie	158	3,35
Lubuskie	66	1,4
Łódzkie	227	4,81
Małopolskie	640	13,55
Mazowieckie	1031	21,83
Opolskie	90	1,91
Podkarpackie	155	3,28
Podlaskie	93	1,97
Pomorskie	359	7,6
Śląskie	601	12,73
Świętokrzyskie	86	1,82
Warmińsko-mazurskie	135	2,86
Wielkopolskie	359	7,6
Zachodniopomorskie	194	4,11
Polska ogółem	4722	100

⁶⁸ tamże

Wykres I Turystyczne obiekty noclegowe (dane z dnia 31 lipca 2017 r.) - opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Wykres II Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 r. - opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

